SZIKRA

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

NYOLCADIK KÖTET

1926

JANUÁR—NOVEMBER

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1952

Az orosz eredeti címe:

И. В. СТАЛИН

СОЧИНЕНИЯ. ТОМ 8. ЯНВАРЬ—НОЯБРЬ 1926

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

МОСКВА 1950.

Sztálin elvtárs műveinek magyar fordítása a tizenhat kötetes orosz kiadás nyomán készül, amelyet a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának határozata alapján a Marx—Engels—Lenin Intézet ad ki.

A magyar kiadás a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

1952 március

ELŐSZÓ

I. V. Sztálin Műveinek nyolcadik kötete az 1926 januárjától novemberig írt műveket tartalmazza.

1926 az első éve volt annak a széles fronton folyó harcnak, amelyet a bolsevik párt a pártnak és a Szovjethatalomnak az ország szocialista iparosítására irányuló vezérvonala megvalósításáért folytatott.

Sztálin elvtárs „A leninizmus kérdéseihez" és „A Szovjetunió gazdasági helyzetéről és a párt politikájáról" c. munkáiban leleplezi a leninizmus alapjainak a Zinovjev—Kamenyev csoport által elkövetett ellenséges meghamisításait, síkra száll a SzK(b)P XIV. kongresszusának határozatai mellett, felfedi az „új ellenzék" kísérleteit, amelyekkel a pártot a szocializmusnak a Szovjetunióban való győzelmét illetőleg hitetlenséggel próbálta megfertőzni.

Sztálin elvtárs a SzK(b)P XV. konferenciáján „Szociáldemokrata elhajlás pártunkban" címmel mondott előadói beszédében és a beszéd zárszavában megvédelmezi a bolsevik párt eszmei és szervezeti egységét, s leleplezi a trockista-zinovjevista blokk kapituláns ideológiáját és szakadár aknamunkáját.

Sztálin elvtárs e művekben kifejti azt a lenini tanítást, hogy a szocializmus győzhet egyes országokban, megindokolja, hogy a szocialista társadalom felépítése a Szovjetunióban a kapitalista környezet viszonyai között lehetséges is, szükséges is és nemzetközi jelentőségű; kijelöli a párt gyakorlati feladatait

a szocialista építés terén, meghatározza az ország szocialista iparosítását célul kitűző párt-vezérvonal megvalósításának konkrét útjait és módjait.

Sztálin elvtárs „Az angliai sztrájkról és a lengyelországi eseményekről", „Az Angol-Orosz Egységbizottságról", „A jobboldali és «ultrabaloldali» elhajlások elleni harcról", a „Beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága VI. kibővített plénumának német bizottságában" című és más művekben hangsúlyozza a munkásosztály egységéért, az imperialista reakció ellen, az új imperialista háborúk veszélye ellen folytatott szívós és következetes harc szükségességét; leleplezi azt a trockista kalandor elméletet, amely szerint át lehet ugrani a még folyamatban levő mozgalmat, megmutatja, melyek az opportunizmus elleni eszmei és szervezeti harc útjai és módjai a külföldi kommunista pártokban.

Sztálin elvtárs „A kínai forradalom távlatairól" c. beszédében feltárja a kínai forradalom sajátosságait, jellegét és irányát.

A nyolcadik kötetben kerülnek első ízben nyilvánosságra a következő dokumentumok: „A parasztságról mint a munkásosztály szövetségeséről", „A szocializmus országunkban lehetséges felépítéséről", „Beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága VI. kibővített plénumának francia bizottságában", „Az Angol-Orosz Egységbizottságról" mondott beszéd, „Levél Szlepkovhoz", „A pártonbelüli harc mérséklésének rendszabályairól", Sztálin elvtárs levele „A «Daily Worker», az Amerikai Munkáspárt központi lapja szerkesztőségéhez". Teljes egészében kerül közlésre Sztálin elvtársnak „Kaganovics elvtársnak és az Ukrajnai Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága Politikai Irodája többi tagjának" írott levele.

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága mellett működő

MARX—ENGELS—LENIN INTÉZET

1926

JANUÁR—NOVEMBER

A JOBBOLDALI ÉS „ULTRABALOLDALI" ELHAJLÁSOK ELLENI HARCRÓL

Két beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága Elnökségének ülésén

1926 január 22

I

Azt hiszem, Hansen és Ruth Fischer helytelen álláspontot foglalnak el. Azt követelik, hogy a jobboldaliak és az „ultrabaloldaliak" ellen mindig és mindenütt, minden körülmények között, egyforma ütőerővel, úgyszólván részrehajlás nélkül harcoljunk. Az az álláspont, hogy minden körülmények között, minden helyzetben igazságosan, egyenlően mérjünk csapásokat a jobboldaliakra és az „ultrabaloldaliakra" — gyermeteg álláspont. Politikus így nem vetheti fel a kérdést. A jobboldaliak és az „ultrabaloldaliak" elleni harc kérdését nem az osztó igazság szemszögéből, hanem a politikai helyzet követelményeinek szemszögéből, a párt mindenkori politikai szükségleteinek szemszögéből kell vizsgálni. Mi az oka annak, hogy a francia pártban jelenleg a jobboldaliak elleni harc a *soronlevő* elsőrendű feladat, a német kommunista pártban pedig az „ultrabaloldaliak" elleni harc a *soronlevő* feladat? Az, hogy a francia és a német kommunista pártban nem egyforma a helyzet. Az, hogy e két pártnak jelenleg különbözők a politikai szükségletei.

Németország csak nemrég került ki egy súlyos

forradalmi válságból[1], amikor a párt a közvetlen támadás módszerével harcolt. A német kommunista párt most olyan időszakot él át, amelyben erőt kell gyüjtenie és elő kell készítenie a tömegeket a jövendő döntő harcokra. A régi célok elérésére az új helyzetben most már nem alkalmas a közvetlen támadás módszere. A német kommunista pártnak most az a feladata, hogy áttérjen a megkerülő hadmozdulatok módszerére, amelyeknek az a céljuk, hogy megnyerjék a németországi munkásosztály többségét. Természetes, hogy ilyen viszonyok között akadt Németországban egy „ultrabaloldali" csoport, amely elemista módra szajkózva a régi jelszavakat, nem tudott vagy nem akar a harc új munkamódszereket igénylő új feltételeihez alkalmazkodni. Innen kerülnek ki az „ultrabaloldaliak", akik gátolják a pártot abban, hogy politikájával alkalmazkodjék a harc új feltételeihez és utat nyisson magának a német proletariátus nagy tömegei felé. A német kommunista párt vagy megtöri az „ultrabaloldaliak" ellenállását és akkor lehetővé válik számára, hogy megnyerje a munkásosztály többségét, vagy nem teszi meg ezt, és akkor a mostani válságot krónikus, a pártra nézve végzetes válsággá változtatja. Ebből következik a német kommunista pártban a párt soronlevő feladataként az „ultrabaloldaliak" elleni harc.

Franciaországban más a helyzet. Ott még nem volt mélyreható forradalmi válság. Ott a legalitás keretei között, kizárólag vagy majdnem kizárólag legális harci módszerekkel folyt a harc. Most azonban Franciaországban felütötte fejét a válság. A marokkói és a szíriai háborúra és Franciaország pénzügyi

nehézségeire gondolok[2]. Azt, hogy ez a válság mennyire mélyenjáró, még nehéz megmondani, de ez mégis válság, amely megköveteli a párttól, hogy egybekapcsolja a harc legális és illegális feltételeit, megköveteli a párttól a maximális bolsevizálást. Természetes, hogy ilyen viszonyok között akadt a francia pártban egy csoport — a jobboldaliak csoportjára gondolok —, amely nem tudott vagy nem akar alkalmazkodni a harc új feltételeihez és amely, a tehetetlenség törvényének engedelmeskedve, továbbra is ragaszkodik az általa egyedül helyesnek tartott régi harci módszerekhez. Ez a körülmény persze szükségképpen hátráltatja a francia kommunista párt bolsevizálását. Ebből adódik a francia kommunista pártban a jobboldali veszély, mint *soronlevő* veszély. Ebből adódik a jobboldali veszély elleni harc feladata, mint a francia kommunista párt döntő feladata.

Nézzünk néhány példát a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának történetéből. Az 1905-ös forradalom után „otzovisták" néven a mi pártunkban is kialakult egy „ultrabaloldali" csoport, amely nem tudott vagy nem akart alkalmazkodni a harc új feltételeihez és nem ismerte el a legális lehetőségek (a duma, a munkásklubok, a biztosítási pénztárak stb.) felhasználásának módszerét. Ismeretes, hogy Lenin erélyesen harcolt e csoport ellen, és a párt csak akkor tudott rátérni a helyes útra, miután sikerült leküzdenie ezt a csoportot. Ugyanez ismétlődött meg nálunk az 1917-es forradalom után, amikor az „ultrabaloldali" csoport[3] fellépett a breszti béke ellen. Tudjuk, pártunk, élén Leninnel, ezt a csoportot is szétzúzta.

Miről tanuskodnak ezek a tények? Arról, hogy a jobboldaliak és az „ultrabaloldaliak" elleni harc kérdését nem elvontan, hanem konkrétan, a politikai helyzettől függően kell felvetni.

Véletlen-e az, hogy a franciák a pártjuk jobboldali elemei ellen, a németek pedig az „ultrabaloldaliak" ellen irányuló határozati javaslatot terjesztenek a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának Elnöksége elé? Világos, hogy nem véletlen. Kinek mije fáj, arról panaszkodik.

Ezért nem helytálló az a felfogás, hogy igazságosan, egyenlően kell csapásokat mérni a jobboldaliakra és az „ultrabaloldaliakra".

Éppen ezért azt indítványoznám, hogy a németországi „ultrabaloldaliakról" szóló határozati javaslatból töröljék azt a mondatot, amely szerint a német kommunista pártban egyenlő mértékben kell kiélezni a harcot mind a jobboldaliak, mind az „ultrabaloldaliak" ellen. Ugyanabból az okból javaslom ennek a mondatnak a törlését, mint amely okból a francia kommunista párton belüli jobboldaliakról szóló határozatból törölték azt a mondatot, hogy a harcot ki kell élezni az „ultrabaloldaliak" ellen. Hogy a jobboldaliak és az „ultrabaloldaliak" ellen mindig és mindenütt harcolni kell — ez tökéletesen helyes. Csakhogy most nem ez a kérdés, hanem az, hogy az adott helyzetben mi ellen kell kiélezni a kérdést egyfelől Franciaországban, és másfelől Németországban. Azt hiszem, hogy a francia kommunista pártban a jobboldaliak elleni harcra kell kiélezni a kérdést, mert ezt követeli a politikai szükségesség az adott pillanatban; a német kommunista pártban viszont a kérdést az „ultra-

baloldaliak" elleni harcra kell kiélezni, mert ezt követelik jelenleg a német kommunista párt politikai szükségletei.

Mi a helyzete a német kommunista párt közbülső csoportjának, a Ruth Fischer—Maslow csoportnak, ha ezt a kérdést az imént kifejtett szempontból vizsgáljuk? Ez a csoport véleményem szerint diplomatikusan leplezi Scholem „ultrabaloldali" csoportját. A Ruth Fischer—Maslow csoport, amely nyiltan nem vállal szolidaritást Scholem csoportjával, mégis minden tőle telhetőt megtesz azért, hogy gyengítse a pártnak Scholem csoportja ellen irányuló csapását. A Ruth Fischer—Maslow csoport ilymódon gátolja a német kommunista párt Központi Bizottságát abban, hogy leküzdje és felszámolja a német kommunista párt „ultrabaloldali" előítéleteit. A német kommunista pártnak ezért erélyes harcot kell indítania ez ellen a csoport ellen, a Ruth Fischer—Maslow csoport ellen. Vagy szétzúzzák a Ruth Fischer—Maslow csoportot, és akkor a párt le tudja küzdeni a mostani válságot a Scholem csoport elleni harcban, vagypedig a német kommunista párt felül a Ruth Fischer—Maslow csoport diplomáciai fogásainak, és akkor a harc Scholem javára dől el.

II

Azt hiszem, Hansen valami papos erkölcsöt hirdet a pártonbelüli eszmei harc terén, amely egyáltalán nem fér össze a kommunista párttal. Az eszmei harcot nyilván nem ellenzi. De ezt a harcot úgy szeretné folytatni, hogy az ellenzék vezéreit a legcsekélyebb

mértékben se diszkreditálják. Meg kell mondanom, hogy ilyen harc nincs a világon. Meg kell mondanom, hogy aki csak azzal a feltétellel engedi meg a harcot, hogy a vezéreket semmiképpen sem szabad kompromittálni, az ténylegesen tagadja minden eszmei harc lehetőségét a párton belül. Fel kell-e tárnunk a párt egyik vagy másik vezetőjének hibáit? Napvilágra kell-e hoznunk ezeket a hibákat, hogy a vezetők hibáin nevelhessük a párt tömegeit? Úgy vélem, igen. Úgy vélem, a hibák kijavításának más módja nincs. Úgy vélem, hogy a hibák elkenésének módszere nem a mi módszerünk. De ebből az következik, hogy a pártonbelüli harc és a hibák kijavítása nem történhet meg egyik vagy másik vezér ilyen vagy olyan kompromittálása nélkül. Ez talán szomorú is, de nem tehetünk ellene semmit, mert nem tudunk harcolni az elkerülhetetlen ellen.

Kell-e egyáltalán harcolnunk mind az „ultrabaloldaliak", mind a jobboldaliak ellen — kérdezi Hansen. Természetesen, kell. Ezt a kérdést már régesrégen eldöntöttük. Nem ekörül folyik a vita. A vita akörül folyik, hogy melyik veszély elleni harcra kell kiéleznünk most a kérdést két különböző pártban, a francia és a német pártban, amelyek most nincsenek egyforma helyzetben. Véletlen-e az, hogy a franciák a jobboldaliak, a németek pedig az „ultrabaloldaliak" ellen irányuló határozati javaslatot terjesztettek a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának Elnöksége elé? Talán tévedtek a franciák, amikor a jobboldaliak elleni harcra élezték ki a kérdést? Miért nem próbált akkor Hansen olyan ellenjavaslatot terjeszteni az Elnökség elé, hogy

Franciaországban az „ultrabaloldaliak" ellen kell harcolni? Talán tévedtek a németek, amikor az „ultrabaloldaliak" elleni harcra élezték ki a kérdést? Miért nem próbált akkor Hansen és Ruth Fischer olyan ellenjavaslatot terjeszteni az Elnökség elé, hogy a kérdést a jobboldaliak elleni harcra kell kiélezni? Miről van hát szó? Arról van szó, hogy mi nem általában a jobboldaliak és az „ultrabaloldaliak" elleni harc absztrakt kérdését, hanem a német párt mostani soronlevő feladatainak konkrét kérdését vizsgáljuk. A német kommunista párt soronlevő feladata pedig az, hogy leküzdje az „ultrabaloldali" veszélyt, ugyanúgy, mint a francia kommunista pártnak az a soronlevő feladata, hogy a jobboldali veszélyt küzdje le.

Mi a magyarázata például annak a közismert ténynek, hogy Anglia, Franciaország, Csehszlovákia kommunista pártjainak már komoly fogódzói vannak országuk szakszervezeti mozgalmában, már utat törtek a munkásosztály nagy tömegeihez és kezdik megnyerni, ha nem is a munkásosztály többségének, de jelentős tömegeinek bizalmát, Németországban viszont e tekintetben még mindig gyengén állunk? Ennek a körülménynek elsősorban az a magyarázata, hogy a német kommunista pártban még erősek az „ultrabaloldaliak", akik még mindig sandán néznek a szakszervezetekre, kételkednek az egységfront jelszavában, a szakszervezetek megnyerésének jelszavában. Köztudomású, hogy az „ultrabaloldaliak" nemrégen még a „ki a szakszervezetekből" jelszó mellett szálltak síkra. Köztudomású, hogy ennek a proletárellenes jelszónak a csökevényeit még a mai napig sem küszö-

bölték ki teljesen az „ultrabaloldaliak" körében. Két eset lehetséges: vagy képes a német kommunista párt arra, hogy gyorsan és erélyesen felszámolja az „ultrabaloldaliak" előítéleteit a tömegek közötti munka módszereinek kérdésében, és teljesen szétzúzza, eszmeileg szétzúzza Scholem csoportját, vagy képtelen erre, és akkor a német kommunista párt válsága rendkívül veszélyes irányba kanyarodhat.

Azt mondják, hogy az „ultrabaloldaliak" között vannak becsületes forradalmi munkások, akiket nem kell és nem szabad eltaszítani. Ez nagyon helyes. Nem is javasoljuk azt, hogy taszítsák el őket. Éppen ezért határozati javaslatunkban nem is teszünk semmiféle olyan javaslatot, hogy taszítsanak el maguktól vagy zárjanak ki a pártból akárkit is az „ultrabaloldaliak" közül, különösen nem a munkások közül. De hogyan emeljük fel ezeket a munkásokat a lenini párt tudatának színvonaláig? Hogyan mentsük meg őket azoktól a tévedésektől, amelyekben „ultrabaloldali" vezéreik hibái és előítéletei következtében leledzenek és amelyektől még nem szabadultak meg? Erre csak egy mód van: ez pedig az „ultrabaloldali" vezérek politikai meghazudtolása, azoknak az „ultrabaloldali" hibáknak a feltárása, amelyek megzavarják a becsületes forradalmi munkásokat, és megakadályozzák őket abban, hogy rátérjenek a helyes útra. Megengedhetjük-e a pártonbelüli eszmei harc és a tömegek politikai nevelése kérdéseiben a rothadt diplomáciai játékot, a hibák elkenését? Nem, nem engedhetjük meg. Ez a munkások becsapása volna. Mi a kivezető út ebben az esetben? Egy kivezető út van: fel kell tárni az „ultrabaloldali" vezérek

hibáit és ilymódon segíteni kell a becsületes forradalmi munkásoknak, hogy rátaláljanak a helyes útra.

Azt mondják, hogy az „ultrabaloldaliakra" mért csapás miatt esetleg azzal fogják vádolni a német kommunista pártot, hogy jobbra kanyarodott. Ez badarság, elvtársak. 1908-ban az összoroszországi pártkonferencián[4], amikor Lenin az orosz „ultrabaloldaliak" ellen harcolt és szétzúzta őket, nálunk is akadtak, akik jobboldalisággal, jobbrakanyarodással vádolták Lenint. Ma már azonban az egész világ tudja, hogy Leninnek akkor igaza volt, hogy az ő álláspontja volt az egyetlen forradalmi álláspont, az orosz „ultrabaloldaliak" pedig, akik „forradalmi" frázisokkal páváskodtak, valójában opportunisták voltak.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy a jobboldaliak és az „ultrabaloldaliak" valójában ikertestvérek, tehát opportunista álláspontón vannak, azzal a különbséggel azonban, hogy a jobboldaliak nem mindig leplezik opportunizmusukat, a baloldaliak ellenben mindig „forradalmi" frázissal takargatják opportunizmusukat. Nem határozhatjuk meg politikánkat annak alapján, hogy mit mondhatnak rólunk egyes pletykások vagy nyárspolgárok. Nekünk szilárdan és tántoríthatatlanul kell járnunk utunkon, nem törődve azzal, hogy milyen pletykát koholhatnak rólunk ráérő emberek. Az oroszoknak van egy jó közmondásuk: „A kutya ugat, a karaván halad." Tartsuk emlékezetünkben ezt a közmondást: még szükségünk lehet rá, nem is egyszer.

Ruth Fischer azt mondja, hogy a német kommunista pártban a jövőben a jobboldali veszély merül-

het fel a párt soronlevő kérdéseként. Ez könnyen lehetséges, sőt valószínű. De mi következik ebből? Ruth Fischer ebből azt a furcsa következtetést vonja le, hogy Németországban gyengíteni kell a csapást az „ultrabaloldaliak" ellen, akik *máris* reális veszélyt jelentenek, a *jövőben* komoly veszéllyé *válható* jobboldaliak ellen pedig azonnal erősíteni kell a csapást. Könnyű megérteni, hogy a kérdés ilyetén feltevése kissé nevetséges és gyökerében helytelen. Erre a nevetséges álláspontra csak egy tehetségtelen diplomatáskodó csoport, a Ruth Fischer—Maslow csoport helyezkedhetett, amely gyengíteni igyekszik a pártnak az „ultrabaloldaliak" elleni harcát, hogy megmentse, hogy kivonja a párt csapása alól Scholem csoportját. Ez Ruth Fischer javaslatának egyetlen értelme. Úgy vélem, Franciaországban is bizonyára van ilyen közbülső diplomata csoport, amely mézesmázos beszédekkel fedezni igyekszik a francia kommunista párt jobboldali elemeit. Ezért mind a német, mind a francia pártban a közbülső diplomata csoportok elleni harc a soronlevő, időszerű feladat.

Ruth Fischer azt bizonygatja, hogy az „ultrabaloldaliak" ellen irányuló határozat elfogadása Németországban csak kiélezheti a párt belső helyzetét. Én azt hiszem, hogy Ruth Fischer el akarja nyujtani, tartóssá akarja tenni a válságot a német kommunista pártban és krónikus válsággá akarja változtatni. Ezért Ruth Fischer útján nem mehetünk, minden diplomáciája és a pártbékét hangoztató mézesmázos szavai ellenére sem.

Azt hiszem, elvtársak, a német pártban már kikristályosodtak a komoly marxista elemek. Azt

hiszem, hogy a német kommunista párt mostani munkás magva az a marxista mag, amelyre a német kommunista pártnak szüksége van. A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága Elnökségének az a feladata, hogy támogassa ezt a magot és segítsen neki a különböző elhajlások, elsősorban az „ultrabaloldali" elhajlás ellen folytatott harcban. Ezért a németországi „ultrabaloldaliak" ellen irányuló határozati javaslatot el kell fogadnunk.

„Pravda" 40. sz.
1926 február 18.

ELŐSZÓ „A LENINIZMUS KÉRDÉSEI" C. GYŰJTEMÉNY ELSŐ KIADÁSÁHOZ[5]

Ennek a gyűjteménynek egyik fő része „A leninizmus alapjairól" c. brosúra[6]. Ez a brosúra elsőízben majdnem két évvel ezelőtt, 1924 májusában jelent meg. Most, ebben a gyűjteményben, másodízben jelenik meg. Ez alatt a két év alatt sok víz folyt le: a pártban két vita zajlott le, számos brosúrát és vezérfonalat adtak ki a leninizmusról, napirendre kerültek a szocialista építés új gyakorlati kérdései. Érthető, hogy azokat az új kérdéseket, amelyek e két év alatt felmerültek, valamint a brosúra megjelenése után lezajlott viták eredményeit ez a brosúra nem vehette figyelembe. Az is érthető, hogy építésünk konkrét kérdéseit (új gazdasági politika, államkapitalizmus, a középparasztság kérdése stb.) ez a kis brosúra, amely „a leninizmus alapjainak vázlatos ismertetése" volt, nem világíthatta meg teljesen. Ezeket és az ezekhez hasonló kérdéseket csak a szerző későbbi brosúrái világíthatták meg („Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája"[7], „Az OK(b)P XIV. konferenciájának eredményeihez"[8], „Kérdések és feleletek"[9] stb.), amelyek belekerültek ebbe a gyűjteménybe és szerves kapcsolat-

ban vannak „A leninizmus alapjairól" c. korábbi brosúrában kifejtett alaptételekkel. Ez a körülmény teljes mértékben indokolttá teszi ennek a gyüjteménynek a megjelenését, amely ilyképpen egységes és összefüggő munka a leninizmus kérdéseiről.

A XIV. pártkongresszuson lezajlott legutóbbi vita összegezte a párt által a legutóbbi időszakban, a XIII. és XIV. kongresszus között eltelt időszakban végzett ideológiai és épitő munka eredményeit. Ugyanakkor bizonyos mértékben felül is vizsgálta azokat a tételeket, amelyeket annak idején az „új ellenzék" felállított. Joggal kérdezhetik: mik ennek a felülvizsgálatnak az eredményei?

I. V. Sztálin. A leninizmus kérdéseihez.
Moszkva—Leningrád. 1926.

A LENINIZMUS KÉRDÉSEIHEZ

A SzK(b)P LENINGRÁDI
SZERVEZETÉNEK AJÁNLOM
I. SZTÁLIN

I
A LENINIZMUS MEGHATÁROZÁSA

„A leninizmus alapjairól" című brosúrában a leninizmus ismert meghatározását adtam, amely, úgylátszik, polgárjogot nyert. Ez így szól:

„A leninizmus az imperializmus és a proletárforradalom korszakának marxizmusa. Pontosabban: a leninizmus a proletárforradalom elmélete és taktikája általában, a proletárdiktatúra elmélete és taktikája különösen"[10].

Helyes-e ez a meghatározás?

Azt hiszem, helyes. Helyes, először is azért, mert helyesen mutat rá a leninizmus történelmi gyökereire, amikor mint az *imperializmus korszakának* marxizmusát jellemzi, ellentétben Lenin egyes kritikusaival, akik helytelenül azt hiszik, hogy a leninizmus az imperialista háború után keletkezett. Helyes, másodszor azért, mert helyesen emeli ki a leninizmus nemzetközi jellegét, ellentétben a szociáldemokráciával, amely szerint a leninizmus csak az orosz nemzeti viszonyok között alkalmazható. Helyes, harmadszor azért, mert helyesen hangsúlyozza a leninizmus

szerves összefüggését Marx tanításával, amikor a leninizmust mint az imperializmus korszakának *marxizmusát* jellemzi, ellentétben a leninizmus egyes kritikusaival, akik a leninizmust nem a marxizmus továbbfejlesztésének, hanem csak a marxizmus helyreállításának és az orosz viszonyokra való alkalmazásának tekintik.

Mindez, azt hinné az ember, nem szorul különösebb magyarázatra.

Mindamellett, mint kiderül, vannak pártunkban olyanok, akik szükségesnek tartják, hogy a leninizmust kissé máskép határozzák meg. Így például Zinovjev úgy véli, hogy:

„A leninizmus az imperialista háborúk és a *közvetlenül egy túlnyomóan paraszti többségű országban megkezdődött* világforradalom korszakának marxizmusa."

Mit jelenthetnek a Zinovjev által aláhúzott szavak? Mit jelent az, ha a leninizmus meghatározásába belefoglaljuk Oroszország elmaradottságát, paraszti jellegét?

Azt jelenti, hogy a leninizmust nemzetközi proletár tanításból az oroszországi sajátszerűség termékévé változtatjuk.

Azt jelenti, hogy Bauer és Kautsky kezére játszunk, akik tagadják azt, hogy a leninizmus más, fejlettebb kapitalizmusú országokra is alkalmazható.

Vitathatatlan, hogy a parasztkérdés Oroszország számára igen nagy jelentőségű, hogy országunk paraszti ország. De mi jelentősége lehet ennek a ténynek a leninizmus alapjainak jellemzése szempontjából? Talán a leninizmust csak Oroszország talaján és Oroszország számára dolgozták ki és nem

az imperializmus talaján és az imperialista országok számára általában? Talán Lenin olyan műveinek, mint „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka"[11], „Állam és forradalom"[12], „A proletárforradalom és a renegát Kautsky"[13], „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége"[14] stb. csak Oroszország számára van jelentőségük és nem valamennyi imperialista ország számára általában? Talán a leninizmus nem *minden* ország forradalmi mozgalmának összesített tapasztalata? Talán a leninizmus elméletének és taktikájának alapjai nem alkalmasak, nem kötelezők *minden* ország proletárpártja számára? Talán nem volt igaza Leninnek, amikor azt mondta, hogy „a bolsevizmus *alkalmas* arra, hogy *mindenki számára a taktika mintája legyen*"? (XXIII. köt. 386. old.[14a]) Talán nem volt igaza Leninnek, amikor a „Szovjethatalom és a bolsevik elmélet és taktika alapjainak *nemzetközi jelentőségéről*"* beszélt? (XXV. köt. 171—172. old.[14b]) Talán nem helyesek például Lenin következő szavai:

„Oroszországban a proletárdiktatúrának, országunk nagyfokú elmaradottsága és kispolgári jellege következtében, bizonyos sajátosságok tekintetében okvetlenül másmilyennek kell lennie, mint az előrehaladott országokban. De az alaperők — és a társadalmi gazdaság alapformái — Oroszországban ugyanazok, mint bármely kapitalista országban, úgyhogy *ezek a sajátosságok csak arra vonatkozhatnak, ami nem a leglényegesebb*"* (XXIV. köt. 508. old.[14c]).

De ha mindez igaz, nem az következik-e ebből, hogy a leninizmus Zinovjev-féle meghatározását nem lehet helyesnek elismerni?

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Hogyan egyeztethető össze a leninizmusnak ez a nemzetileg korlátozott meghatározása az internacionalizmussal?

II

A LENINIZMUS LÉNYEGE

„A leninizmus alapjairól" című brosúrában ezt mondom:

„Vannak, akik azt hiszik, hogy a leninizmusban a parasztkérdés a leglényegesebb, hogy a leninizmus kiindulópontja a parasztkérdés, a parasztság szerepének, jelentőségének kérdése. Ez teljesen helytelen. A leninizmus alapkérdése, kiindulópontja nem a parasztkérdés, hanem a proletárdiktatúra kérdése, e diktatúra kivívása feltételeinek, megszilárdítása feltételeinek kérdése. A parasztkérdés, mint a proletariátus szövetségesének a kérdése a hatalomért folytatott harcában, ebből a problémából következik"[15].

Helyes-e ez a tétel?

Azt hiszem, helyes. Ez a tétel teljes egészében a leninizmus meghatározásából következik. Valóban, ha a leninizmus a proletárforradalom elmélete és taktikája, a proletárforradalom fő tartalma pedig a proletárdiktatúra, akkor világos, hogy a leninizmus lényege a proletárdiktatúra kérdése, e kérdés kidolgozása, e kérdés megindokolása és konkretizálása.

Mindamellett Zinovjev nyilván nem ért egyet ezzel a tétellel. „Lenin emlékezete" c. cikkében ezt mondja:

„A parasztság szerepének kérdése, mint már mondottam, a bolsevizmus, a leninizmus *alapkérdése**".

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Zinovjevnek ez a tétele, mint látjuk, teljes egészében a leninizmusnak Zinovjev adta helytelen meghatározásából következik. Ezért ez a tétel éppolyan helytelen, mint amilyen helytelen a leninizmus zinovjevi meghatározása.

Helyes-e Leninnek az a tétele, hogy a proletariátus diktatúrája „a proletárforradalom legfőbb tartalma"? (XXIII. köt. 337. old.[15a]) Feltétlenül helyes. Helyes-e az a tétel, hogy a leninizmus a proletárforradalom elmélete és taktikája? Azt hiszem, helyes. De mi következik ebből? Ebből az következik, hogy a leninizmus alapkérdése, kiindulópontja, fundamentuma a proletárdiktatúra kérdése.

Talán nem igaz, hogy az imperializmus kérdését, az imperialista fejlődés ugrásszerű jellegének kérdését, a szocializmus *egy* országban való győzelmének kérdését, a proletariátus államának kérdését, ez állam szovjet formájának kérdését, a párt szerepének kérdését a proletárdiktatúra rendszerében, a szocialista építés útjainak kérdését — hogy mindezeket a kérdéseket éppen Lenin dolgozta ki? Talán nem igaz, hogy éppen ezek a kérdések alkotják a proletárdiktatúra eszméjének alapját, fundamentumát? Talán nem igaz, hogy ezeknek az alapkérdéseknek a kidolgozása nélkül elképzelhetetlen volna a parasztkérdés kidolgozása a proletárdiktatúra szempontjából?

Vitathatatlan, hogy Lenin kitűnően ismerte a parasztkérdést. Vitathatatlan, hogy a parasztkérdés, mint a proletariátus szövetségesének kérdése, igen nagy jelentőségű a proletariátus szempontjából és alkotórésze az alapkérdésnek, a proletárdiktatúra kérdésének. De vajjon nem világos, hogy ha a leniniz-

mus előtt nem állna a proletárdiktatúra kérdése mint alapkérdés, akkor nem merülne fel a proletariátus szövetségesének ebből levezetett kérdése, a parasztkérdés sem? Vajjon nem világos, hogy ha a leninizmus előtt nem állana mint gyakorlati kérdés a hatalom meghódításának, a proletariátus által való meghódításának kérdése, akkor nem merülne fel a parasztsággal való szövetség kérdése sem?

Lenin nem volna a legnagyobb proletárideológus — márpedig kétségkívül az —, egyszerű „parasztfilozófus" volna — aminek a külföldi irodalmi nyárspolgárok gyakran feltüntetik —, ha a parasztkérdést nem a proletárdiktatúra elméletének és taktikájának alapján, hanem ezt az alapot megkerülve, ettől az alaptól függetlenül dolgozta volna ki.

Két eset lehetséges:

vagy a parasztkérdés a leninizmus lényege s akkor a leninizmus nem alkalmas, nem kötelező a kapitalizmus tekintetében fejlett országok, a nemparaszti országok számára;

vagypedig a leninizmus lényege a proletárdiktatúra, s akkor a leninizmus a világ proletárjainak internacionális tanítása, amely alkalmas és kötelező kivétel nélkül minden országra, köztük a kapitalizmus tekintetében fejlett országokra is.

Itt választani kell.

III

A „PERMANENS" FORRADALOM KÉRDÉSE

„A leninizmus alapjairól" című brosúra megítélése szerint a „permanens forradalom elmélete"

a parasztság szerepe lebecsülésének „elmélete". A brosúra ezt mondja:

„Lenin tehát a «permanens» forradalom hívei ellen nem a megszakítatlanság kérdése miatt hadakozott, hiszen Lenin maga is a megszakítás nélküli forradalom álláspontján állott, hanem mert lebecsülték a parasztságnak, a proletariátus hatalmas tartalékának szerepét"[16].

Az orosz „permanenseknek" ezt a jellemzését a legutóbbi időkig általánosan elismerték. Mindamellett, bár ez a jellemzés általában helyes, mégsem tekinthetjük kimerítőnek. Egyrészt az 1924-es vita, másrészt Lenin műveinek gondos elemzése megmutatta, hogy az orosz „permanensek" hibája nemcsak a parasztság szerepének lebecsülése volt, hanem az is, hogy lebecsülték a proletariátus erőit és képességeit arra, hogy a parasztságot magával vigye, hogy nem hittek a proletariátus hegemóniájának eszméjében.

Ezért „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája" című brosúrámban (1924 december) kibővitettem ezt a jellemzést és másikkal, teljesebbel cseréltem fel. Ez a brosúra a következőket mondja:

„Eddig a «permanens forradalom» elméletének rendszerint csak *egyik* oldalát emelték ki — azt, hogy nem hisz a parasztmozgalomban rejlő forradalmi lehetőségekben. Ezt az egyik oldalt most, az igazság kedvéért, ki kell egészíteni a *másik* oldallal — azzal, hogy nem hisz Oroszország proletariátusának erejében és képességeiben"[17].

Ez persze nem jelenti azt, hogy a leninizmus ellene volt vagy van az idézőjel nélküli permanens forradalom eszméjének, amelyet Marx a mult század

negyvenes éveiben proklamált[18]. Ellenkezőleg. Lenin volt az egyetlen marxista, aki helyesen értette meg és fejtette ki a permanens forradalom eszméjét. Lenin e kérdésben abban különbözik a „permanensektől", hogy a „permanensek" eltorzították a permanens forradalom marxi eszméjét, élettelen könyvbölcseséggé változtatták, Lenin viszont az eszmét a maga eredeti értelmében fogta fel és forradalomelméletének egyik alapjává tette. Ne feledjük el, hogy a polgári-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének eszméje, amelyet Lenin már 1905-ben megfogalmazott, a permanens forradalom marxi elméletének egyik megtestesülési formája. Lenin már 1905-ben ezt írta erről:

„A demokratikus forradalomból mi rögtön megkezdjük az átmenetet, mégpedig teljesen erőnkhöz mérten, az öntudatos és szervezett proletariátus erejéhez mérten, megkezdjük az átmenetet a szocialista forradalomra. *A megszakítás nélküli forradalom mellett vagyunk**. Nem állunk meg félúton . . .

Anélkül, hogy kalandorságba esnénk, hogy vétenénk tudományos lelkiismeretünk ellen, hogy olcsó népszerűséget hajhásznánk, *csak egyet* mondhatunk és mondunk: minden erőnkkel segíteni fogunk az egész parasztságnak abban, hogy a demokratikus forradalmat megcsinálja, *hogy* mi, a proletariátus pártja, *annál könnyebben* térhessünk át a lehető leggyorsabban az új és magasabbrendű feladatra — a szocialista forradalomra" (VIII. köt. 186—187. old.[18a]).

Tizenhat évvel később pedig, mikor a proletariátus már hatalomra jutott, Lenin ezt írta erről a kérdésről:

„A Kautskyk, Hilferdingek, Martovok, Csernovok, Hillquitek, Longuet-k, MacDonaldok, Turatik és a «kétés-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

feles» marxizmus többi hősei nem tudták megérteni... a polgári-demokratikus és a proletár-szocialista forradalom közötti viszonyt. *Az első átnő a másodikba**. A második, menetközben, megoldja az elsőnek a kérdéseit. A második megszilárdítja az első művét. A harc és csakis a harc dönti el, mennyire sikerül a másodiknak túlnőnie az elsőn" (XXVII. köt. 26. old.[18b]).

Különösen az első idézetre hívom fel a figyelmet, amely Lenin „A szociáldemokrácia viszonya a parasztmozgalomhoz" című, 1905 szeptember 1-én közzétett cikkéből való. Ezt azért hangsúlyozom, hogy tudomásul vegyék azok, akik még mindig azt állítják, hogy Lenin a polgári-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének eszméjéhez, vagyis a permanens forradalom eszméjéhez az imperialista háború után jutott el. Ez az idézet eloszlat minden kétséget afelől, hogy ezek az emberek nagyon tévednek.

IV

A PROLETÁRFORRADALOM ÉS A PROLETÁRDIKTATÚRA

Melyek a proletárforradalom jellegzetes, a polgári forradalomtól eltérő vonásai?

A proletárforradalom és a polgári forradalom közötti különbséget öt fő pontban lehetne összefoglalni.

1. A polgári forradalom rendszerint akkor kezdődik, amikor már megvannak a kapitalista rend többé-kevésbbé kész formái, amelyek még a nyilt

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

forradalom előtt jöttek létre és értek meg a feudális társadalom ölében, ezzel szemben a proletárforradalom kezdetén nincsenek vagy alig vannak meg a szocialista rend kész formái.

2. A polgári forradalom fő feladata az, hogy megragadja a hatalmat és összhangba hozza a már meglevő polgári gazdasággal, ezzel szemben a proletárforradalom fő feladata az, hogy miután a hatalmat megragadta, új, szocialista gazdaságot építsen fel.

3. A polgári forradalomnak rendszerint *betetőzése* a hatalom megragadása, ezzel szemben a proletárforradalomnak csak *kezdete* a hatalom megragadása, s a proletárforradalom a hatalmat emelőnek használja fel a régi gazdaság átépítésére és az új gazdaság megszervezésére.

4. A polgári forradalom arra szorítkozik, hogy az egyik hatalmon levő kizsákmányoló csoportot egy másik kizsákmányoló csoporttal váltja fel, s ezért nincs szüksége a régi államgépezet szétzúzására, ezzel szemben a proletárforradalom mindenféle és fajta kizsákmányoló csoportot kivet a hatalomból, és az összes dolgozók és kizsákmányoltak vezérét, a proletárok osztályát, juttatja hatalomra, s ezért a régi államgépezetet szükségképpen össze kell törnie és újjal kell felváltania.

5. A polgári forradalom nem tömörítheti a burzsoázia köré valamelyest hosszabb időre a dolgozó és kizsákmányolt tömegek millióit éppen azért, mert ezek dolgozók és kizsákmányoltak, ezzel szemben a proletárforradalom őket éppen mint dolgozókat és kizsákmányoltakat a proletariátussal tartós szövetségbe fűzheti és kell is hogy fűzze, ha teljesíteni akarja

azt a fő feladatát, amely abban áll, hogy a proletariátus hatalmát megszilárdítsa és az új, szocialista gazdaságot felépítse.

Íme, Leninnek néhány erre vonatkozó alaptétele:

„A polgári forradalom és a szocialista forradalom között az egyik legfőbb különbség az — mondja Lenin —, hogy a feudalizmusból kisarjadó polgári forradalom számára a régi rend méhében fokozatosan létrejönnek új gazdasági szervezetek, amelyek fokozatosan megváltoztatják a feudális társadalom minden oldalát. A polgári forradalom előtt csak egy feladat áll: elsöpörni, félredobni, összetörni a régi társadalom minden béklyóját. Minden polgári forradalom, amely ezt a feladatot teljesíti, ezzel teljesíti mindazt, amit elvárnak tőle: elősegíti a kapitalizmus növekedését.

Egészen más helyzetben van a szocialista forradalom. Minél elmaradottabb az ország, amelynek, a történelem cikcakjai folytán, meg kellett kezdenie a szocialista forradalmat, annál nehezebb számára az áttérés a régi kapitalista viszonyokról a szocialista viszonyokra. Itt a rombolás feladataihoz új, hallatlanul nehéz feladatok, szervezési feladatok járulnak" (XXII. köt. 315. old.).

„Ha az orosz forradalom népi alkotóereje — folytatja Lenin —, amely kijárta az 1905-ös nagy próba iskoláját, nem hozta volna létre már 1917 februárjában a Szovjeteket, akkor azok októberben semmiesetre sem ragadhatták volna meg a hatalmat, mert a siker csak attól függött, hogy vannak-e már a milliókat átfogó mozgalomnak kész szervezeti formái. Ezt a kész formát a Szovjetek jelentették és ezért várt ránk politikai téren a ragyogó sikereknek az a sorozata, az a szakadatlan diadalmenet, amelyet átéltünk, mert a politikai hatalom új formája készen állt s nekünk csak azt kellett tennünk, hogy néhány dekrétummal átváltoztassuk a Szovjetek hatalmát abból az embrionális állapotból, amelyben a forradalom első hónapjaiban volt, az Orosz Államban megszilárdult, törvényesen elis-

mert formává: az Oroszországi Szovjet Köztársasággá" (XXII. köt. 315. old.).

„Még két hallatlanul nehéz feladat maradt hátra — mondja Lenin —, amelyek megoldása semmiképp sem lehetett olyan diadalmenet, amilyenben forradalmunk az első hónapokban haladt" (ugyanott, 315. old.).

„Először, ezek a belső szervezés feladatai voltak, amelyek minden szocialista forradalom előtt állanak. A szocialista forradalom éppen abban különbözik a polgáritól, hogy az utóbbi esetben megvannak a kapitalista viszonyok kész formái, ellenben a Szovjethatalom, a proletárhatalom ilyen kész viszonyokat nem kap, hacsak nem számítjuk a kapitalizmus legfejlettebb formáit, amelyek, lényegében, csak az ipar keskeny felső rétegére terjedtek ki és még igen kevéssé érintették a mezőgazdaságot. A nyilvántartás megszervezése, a legnagyobb üzemek ellenőrzése, az egész államgazdasági gépezet átváltoztatása egyetlen hatalmas géppé, olyan gazdasági szervezetté, amely úgy működik, hogy az emberek százmillióit *egy* terv vezesse, ez az a gigászi szervezési feladat, amely vállunkra nehezedett. A mostani munkaviszonyok mellett ez a feladat sehogy sem tűrte azt a «hurrá» megoldást, amellyel a polgárháború feladatait sikerült megoldanunk" (ugyanott, 316. old.).

„A második gigászi nehézség... — a nemzetközi kérdés. Ha olyan könnyen elbántunk Kerenszkij bandáival, ha olyan könnyen teremtettük meg a hatalmat, ha minden nehézség nélkül megkaptuk a föld szocializálásáról, a munkásellenőrzésről szóló rendeletet — ha mindezt olyan könnyen kaptuk meg, ez csak azért volt lehetséges, mert a szerencsésen alakult viszonyok egy rövid pillanatra fedeztek bennünket a nemzetközi imperializmussal szemben. A nemzetközi imperializmus, tőkéje egész hatalmával, magas szervezettségű haditechnikájával, mely a nemzetközi tőke igazi ereje, igazi erődje, semmiesetre, semmi körülmények között sem férhetett meg a Szovjet Köztársasággal sem objektív helyzeténél fogva, sem a benne megtestesült kapitalista osztály gazdasági érdekeinél fogva —

nem férhetett meg vele a kereskedelmi kapcsolatok, a nemzetközi pénzügyi összeköttetések következtében. Itt az összeütközés elkerülhetetlen. Ez az orosz forradalom egyik óriási nehézsége, óriási történelmi problémája: nemzetközi feladatokat kell megoldania, nemzetközi forradalmat kell előidéznie" (XXII. köt. 317. old.[18c]).

Ez a proletárforradalom belső jellege és legmélyebb értelme.

Véghez lehet-e vinni a régi, polgári rend ilyen gyökeres átalakítását erőszakos forradalom nélkül, proletárdiktatúra nélkül?

Világos, hogy nem lehet. Aki azt hiszi, hogy ilyen forradalmat békésen lehet véghezvinni, a burzsoázia uralmához alkalmazott polgári demokrácia keretében, annak vagy elment az esze és nincsenek többé normális emberi fogalmai, vagy durván és nyiltan megtagadja a proletárforradalmat.

Ezt a tételt annál nagyobb erővel és annál határozottabban kell hangsúlyozni, mert olyan proletárforradalommal van dolgunk, mely egyelőre *egy* országban győzött, egy ellenséges kapitalista országoktól körülvett országban, melynek burzsoáziáját a nemzetközi tőke okvetlenül támogatja.

Ezért mondja Lenin, hogy:

„Az elnyomott osztály felszabadítása nemcsak hogy erőszakos forradalom nélkül lehetetlen, *hanem* lehetetlen annak az államhatalmi gépezetnek *megsemmisítése nélkül is*, amelyet az uralkodóosztály teremtett" (XXI. köt. 373. old.[18d]).

„«Hadd nyilatkozzék a lakosság többsége előbb, még akkor, amikor fennáll a magántulajdon, vagyis még fennáll a tőke hatalma és járma, a proletariátus pártja mellett — a pártnak csak akkor lehet és kell a hatalmat megragadnia» — *ezt mondják a kispolgári demokraták, valójában a bur-*

*zsoázia szolgái, akik «szocialistáknak» nevezik magukat"** (XXIV. köt. 647. old.).

„«Hadd döntse meg előbb a forradalmi proletariátus a burzsoáziát, törje össze a tőke jármát, zúzza szét a burzsoá államgépezetet — és akkor a proletariátus, miután kivívta a győzelmet, gyorsan megnyerheti a dolgozó nem-proletár tömegek többségének rokonszenvét és támogatását azzal, hogy a kizsákmányolók rovására kielégíti őket» — *ezt mondjuk mi*"* (ugyanott).

„A proletariátusnak — folytatja Lenin —, hogy megnyerje a lakosság többségét, először, meg kell döntenie a burzsoáziát s kezébe kell ragadnia az államhatalmat; másodszor, meg kell teremtenie a Szovjethatalmat, ízzéporrá zúzva a régi államgépezetet, amivel egyszerre alássa a burzsoázia és a kispolgári megalkuvók uralmát, tekintélyét, befolyását a nem-proletár dolgozó tömegek körében. Harmadszor, *teljesen meg kell semmisítenie* a burzsoázia és a kispolgári megalkuvók befolyását a nem-proletár dolgozó tömegek *többsége* körében azzal, hogy gazdasági szükségleteiket *forradalmi úton* kielégíti *a kizsákmányolók rovására*" (ugyanott, 641. old.).

Ezek a proletárforradalom jellemző ismérvei. Melyek, ezzel kapcsolatban, a proletárdiktatúra alapvonásai, ha elismertük, hogy a proletárforradalom legfőbb tartalma a proletárdiktatúra?

A proletárdiktatúra legáltalánosabb lenini meghatározása a következő:

„A proletárdiktatúra nem befejezése az osztályharcnak, hanem folytatása új formákban. A proletárdiktatúra a győztes és a politikai hatalmat saját kezébe vevő proletariátus osztályharca a legyőzött, de meg nem semmisített, el nem tűnt, ellenállását továbbra is folytató, ellenállását fokozó burzsoázia ellen" (XXIV. köt. 311. old.).

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Azoknak, akik a proletárdiktatúrát összetévesztik az „általános népi", „általános választásokból származó" hatalommal, a „nem-osztály" hatalommal, Lenin ezt mondja:

„Az az osztály, amely a politikai hatalmat kezébe vette, ezt annak tudatában tette, hogy *egyedül** veszi a kezébe. Ez benne van a proletárdiktatúra fogalmában. Ennek a fogalomnak csak akkor van értelme, ha az *egy* osztály tudja, hogy egyedül veszi kezébe a politikai hatalmat, és nem ámítja sem önmagát, sem másokat az «általános népi, általános választásokból származó, az egész nép által szentesített» hatalomról szóló beszédekkel" (XXVI. köt. 286. old.[18c]).

Ez azonban nem jelenti azt, hogy az *egy* osztály — a proletárosztály — hatalmának, amely osztály nem osztja és nem is oszthatja meg a hatalmat más osztályokkal, nincs szüksége céljai megvalósításához más osztályok dolgozó és kizsákmányolt tömegeinek segítségére és szövetségére. Ellenkezőleg. Ez a hatalom, az *egy* osztály hatalma, csak a proletárok osztálya és a kispolgári osztályok dolgozó tömegei, mindenekelőtt a dolgozó parasztság tömegei közti sajátos formájú szövetség révén erősíthető meg és vihető végig.

Mi ez a sajátos formájú szövetség, miben áll a szövetségnek ez a sajátos formája? Ez a más osztályokkal, nem-proletár osztályokkal való szövetség nincs-e egyáltalán ellentmondásban az *egy* osztály diktatúrájának eszméjével?

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

A szövetségnek ez a sajátos formája abban áll, hogy e szövetség vezető ereje a proletariátus. A szövetségnek ez a sajátos formája abban áll, hogy az állam vezetője, a proletárdiktatúra rendszerében a vezető — *egy* párt, a proletariátus pártja, a kommunisták pártja, amely *nem osztja és nem oszthatja* meg a vezetést más pártokkal.

Mint látjuk, az ellentmondás itt csak színleges, csak látszólagos.

„A proletárdiktatúra — mondja Lenin — *sajátos formájú osztályszövetség** a proletariátus, a dolgozók élcsapata és a dolgozók nagyszámú nem-proletár rétege (kispolgárság, kistulajdonosok, parasztság, értelmiség stb.) vagy azok többsége között — szövetség a tőke ellen, szövetség a tőke teljes megdöntésére, a burzsoázia ellenállásának és restaurációs törekvéseinek teljes elnyomására, a szocializmus végleges megteremtésére és megszilárdítására. Ez sajátos fajtájú szövetség, amely sajátos helyzetben, mégpedig egy ádáz polgárháború viszonyai között alakul ki, — a szocializmus tántoríthatatlan híveinek szövetsége ez a szocializmus ingadozó, néha «semleges» szövetségeseivel (ebben az esetben a szövetség harci egyezményből semlegességi egyezménnyé válik), *gazdaságilag, politikailag, társadalmilag, szellemileg különböző osztályok közötti szövetség*"* (XXIV. köt. 311. old.).

Egyik instruktív előadásában Kamenyev, vitába szállva a proletárdiktatúra e felfogásával, ezt mondja:

„A diktatúra *nem** egyik osztálynak a másikkal kötött szövetsége."

Azt hiszem, Kamenyev itt mindenekelőtt „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

taktikája" című brosúrám egy helyére gondol, ahol ezt írtam:

„A proletariátus diktatúrája nem egyszerű kormányzó felső csoport, amelyet egy «tapasztalt stratéga» gondos keze «ügyesen» «kiválogatott» s amely «hozzáértően» a lakosságnak erre vagy arra a rétegére «támaszkodik». A proletariátus diktatúrája a proletariátus és a dolgozó parasztok tömegek osztályszövetsége a tőke megdöntésére, a szocializmus végleges győzelmére, azzal a feltétellel, hogy e szövetség vezető ereje a proletariátus"[19].

Teljes egészében fenntartom a proletárdiktatúra e meghatározását, mert azt hiszem, hogy teljes egészében megegyezik Lenin imént idézett meghatározásával.

Állítom, hogy Kamenyev kijelentésének, mely szerint „a diktatúra *nem* egyik osztálynak a másikkal kötött szövetsége", ebben a fenntartás nélküli formában, semmi köze sincs a proletárdiktatúra lenini elméletéhez.

Állítom, hogy így csak olyan emberek beszélhetnek, akik nem értették meg az összefogás eszméjének, a proletariátus és a parasztság közti szövetség eszméjének lényegét, akik nem értették meg, hogy mit jelent a proletariátus *hegemóniája* ebben a szövetségben.

Így csak azok beszélhetnek, akik nem értették meg ezt a lenini tételt:

„*Csakis a parasztsággal való megegyezés** mentheti meg a szocialista forradalmat Oroszországban, amíg a forrada-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

lom más országokban be nem következett" (XXVI. köt. 238. old.).

Így csak azok beszélhetnek, akik nem értették meg Leninnek ezt a tételét:

„*A diktatúra legfőbb elve** — a proletariátus és a parasztság szövetségének fenntartása, hogy a proletariátus megtarthassa a vezetőszerepet és az államhatalmat" (ugyanott, 460. old.).

Lenin, kiemelve a diktatúra egyik legfőbb célját, a kizsákmányolók elnyomását, ezt mondja:

„A diktatúra tudományos fogalma nem jelent egyebet, mint semmi által nem korlátozott, semmiféle törvény, semmiféle abszolút szabály által nem akadályozott, közvetlenül erőszakra támaszkodó hatalmat" (XXV. köt. 441. old.).

„A diktatúra — vegyék ezt egyszersmindenkorra tudomásul, kadet urak — korlátlan hatalmat, erőre, nempedig törvényre támaszkodó hatalmat jelent. Polgárháború idején minden győztes hatalom csak diktatúra lehet" (XXV. köt. 436. old.[19a]).

De az erőszakkal persze nem merül ki a proletárdiktatúra, noha erőszak nélkül nincs diktatúra.

„A diktatúra — mondja Lenin — nemcsak erőszakot jelent — bár lehetetlen erőszak nélkül —, a diktatúra magasabb munkaszervezetet is jelent, mint amilyen a megelőző szervezet volt" (XXIV. köt. 305. old.).

„A proletárdiktatúra . . . nemcsak erőszak a kizsákmányolókkal szemben, sőt nem is legfőképpen erőszak. Ennek a forradalmi erőszaknak gazdasági alapja, életképességének és sikerének záloga az, hogy a proletariátus a társadalmi munkaszervezet magasabb típusát képviseli és

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

valósítja meg, mint a kapitalizmus. Ez a lényeg. Ez a kommunizmus elkerülhetetlen teljes győzelmének erőforrása, záloga" (XXIV. köt. 335—336. old.[19b]).

„Legfőbb lényege (a diktatúra legfőbb lényege. — *I. Szt.)* a dolgozók vezető osztagának, élcsapatának, egyetlen vezetőjének, a proletariátusnak szervezettsége és fegyelmezettsége. Célja, hogy megteremtse a szocializmust, megszüntesse a társadalom osztályokra tagozódását, dolgozóvá tegye a társadalom minden tagját és gyökerében megszüntesse az ember ember által való kizsákmányolásának minden fajtáját. Ezt a célt nem lehet egycsapásra elérni, ez megkövetel egy meglehetősen hosszú átmeneti időszakot a kapitalizmus és a szocializmus között, egyrészt azért, mert a termelés átszervezése nehéz dolog, mert időbe telik, amíg az élet minden terén gyökeres változásokat hajthatunk végre, másrészt azért, mert a kispolgári és polgári gazdálkodás megszokottságának hatalmas erejét csak hosszú, kitartó harccal lehet leküzdeni. Éppen ezért beszél Marx a proletárdiktatúra egész időszakáról, mint a kapitalizmus és a szocializmus közötti átmeneti időszakról" (ugyanott, 314. old.[19c]).

Ezek a proletárdiktatúra jellemző vonásai.

Ebből következik a proletárdiktatúra három fő oldala:

1. A proletariátus hatalmának felhasználása a kizsákmányolók elnyomására, az ország védelmére, a más országok proletárjaihoz fűződő kapcsolatok megerősítésére, a forradalom minden országban való fejlesztésére és győzelmére.

2. A proletariátus hatalmának felhasználása arra, hogy a dolgozó és kizsákmányolt tömegeket végleg elszakítsuk a burzsoáziától, hogy a proletariátus és e tömegek szövetségét megerősítsük, hogy e tömegeket a szocialista építésbe bevonjuk, hogy e tömegeket a proletariátus államilag vezesse,

3. A proletariátus hatalmának felhasználása a szocializmus megszervezésére, az osztályok felszámolására, az osztálynélküli társadalomba, a szocialista társadalomba való átmenetre.

A proletárdiktatúra mindhárom oldal egyesítése. Egyik oldalt sem lehet mint a proletárdiktatúra *egyetlen* jellegzetes ismérvét kiemelni, viszont ha csak *egy* is hiányzik ez ismérvek közül, a proletárdiktatúra a kapitalista környezet viszonyai között már nem diktatúra. Ezért e három oldal egyike sem mellőzhető a proletárdiktatúra fogalma meghamisításának veszélye nélkül. Csakis mindhárom oldal együttvéve adja a proletárdiktatúra teljes és kiforrott fogalmát.

A proletárdiktatúrának megvannak a maga időszakai, a maga sajátos formái, különféle munkamódszerei. A polgárháború időszakában különösen szembeszökő a diktatúra erőszak-oldala. De ebből egyáltalán nem következik, hogy a polgárháború időszakában semilyen építőmunka nem folyik. Építőmunka nélkül polgárháborút viselni lehetetlen. A szocializmus építésének időszakában viszont különösen szembeszökő a diktatúra békés, szervező, kulturális munkája, a forradalmi jogrend stb. De ebből megintcsak egyáltalán nem következik, hogy a diktatúra erőszak-oldala fölöslegessé vált vagy fölöslegessé válhat az építés időszakában. Az elnyomás szervei, a hadsereg és egyéb szervezetek most, az építés idején, éppoly szükségesek, mint a polgárháború időszakában. E szervek nélkül lehetetlen a diktatúrának valamennyire is biztosított építőmunkája. Nem szabad elfelejteni, hogy egyelőre

csak *egy* országban győzött a forradalom. Nem szabad elfelejteni, hogy amíg kapitalista környezet van, addig fenn fog állni az intervenció veszélye is, az ebből a veszélyből folyó minden következménnyel együtt.

V

A PÁRT ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY A PROLETÁRDIKTATÚRA RENDSZERÉBEN

Fentebb beszéltem a proletárdiktatúráról történelmi kikerülhetetlensége szempontjából, osztálytartalma szempontjából, állami természete szempontjából, s végül azoknak a romboló és alkotó feladatoknak a szempontjából, amelyeket egy egész történelmi időszak folyamán, a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmeneti időszaknak nevezett időszak folyamán kell teljesítenie.

Most a proletárdiktatúráról a diktatúra szerkezete szempontjából, a diktatúra „mechanizmusa" szempontjából, azoknak a „hajtószíjaknak", „emelőknek" és annak az „irányító erőnek" a szerepe és jelentősége szempontjából kell beszélnünk, amelyek összességükben a „proletárdiktatúra rendszerét" *(Lenin)* alkotják s amelyek segítségével a proletárdiktatúra mindennapos munkája végbemegy.

Melyek ezek a „hajtószíjak" vagy „emelők" a proletárdiktatúra rendszerében? Mi az az „irányító erő"? Miért van rájuk szükség?

Az emelők vagy hajtószíjak — a proletárdiktatúrának azok a tömegszervezetei, melyek segítsége nélkül a diktatúra megvalósítása lehetetlen.

Az irányító erő — a proletariátus élenjáró osztaga,

a proletariátus élcsapata, mely a proletárdiktatúra legfőbb vezető ereje.

Ezekre a hajtószíjakra, emelőkre és erre az irányító erőre a proletariátusnak azért van szüksége, mert nélkülük a győzelemért vívott harcában fegyvertelen hadseregként állna a szervezett és felfegyverzett tőkével szemben. Ezekre a szervezetekre a proletariátusnak azért van szüksége, mert nélkülük múlhatatlanul vereséget szenvedne a burzsoázia megdöntéséért folyó harcában, a saját hatalma megszilárdításáért, a szocializmus építéséért folytatott harcában. E szervezetek rendszeres segítsége és az élcsapat irányító ereje azért szükséges, mert e feltételek nélkül lehetetlen a proletariátusnak némileg is tartós és erős diktatúrája.

Melyek ezek a szervezetek?

Először, a munkások *szakszervezetei*, elágazásaikkal a központban és a vidéken, számos termelési, kulturális, nevelő és egyéb szervezet formájában. Ezek valamennyi szakma munkásait egyesítik. A szakszervezet nem pártjellegű szervezet. A szakszervezeteket a nálunk uralkodó munkásosztály összességét magában foglaló szervezetnek lehet nevezni. A szakszervezetek a kommunizmus iskolái. A szakszervezetek kiválasztják soraikból a legjobb elemeket az igazgatás minden területén végzendő vezető munkára. A munkásosztályon belül létrehozzák a kapcsolatot a haladók és az elmaradottak között. Összekötik a munkástömegeket a munkásosztály élcsapatával.

Másodszor, a *Szovjetek*, számos elágazásukkal a központban és a vidéken, közigazgatási, gazdasági,

katonai, kulturális és egyéb állami szervezetek formájában, valamint a dolgozók ama rengeteg önkéntes tömegegyesülete, amelyek ezeket az állami szervezeteket körülveszik és a lakossággal összekötik. A Szovjetek a város és a falu összes dolgozóinak tömegszervezetei. A Szovjetek nem pártjellegű szervezetek. A Szovjetek — a proletárdiktatúra közvetlen kifejezői. A Szovjeteken megy keresztül a diktatúra megszilárdítására és a szocializmus építésére irányuló minden és mindenféle intézkedés. A Szovjetek útján valósul meg a parasztság állami vezetése a proletariátus által. A Szovjetek kötik össze a dolgozók milliós tömegeit a proletariátus élcsapatával.

Harmadszor, a különféle *szövetkezetek* különféle elágazásaikkal. Ez a dolgozók tömegszervezete, nem pártjellegű szervezet, amely a dolgozókat mindenekelőtt mint fogyasztókat, s idővel mint termelőket is egyesíti (mezőgazdasági szövetkezet). Különös jelentőségre tesz szert a proletárdiktatúra megszilárdulása után, a széleskörű építés időszakában. Megkönnyíti a proletariátus élcsapatának kapcsolatát a parasztság tömegeivel és megteremti a lehetőségét annak, hogy a parasztságot bevonjuk a szocialista építés folyamatába.

Negyedszer, az *ifjúsági szövetség*. Ez a munkás- és parasztifjúság tömegszervezete, nem pártjellegű, de a párthoz tartozó szervezet. Feladata, hogy segítse a pártot az ifjú nemzedék szocialista szellemű nevelésében. Fiatal tartalékokat ad a proletariátus valamennyi többi tömegszervezetének az igazgatás minden területén. Az ifjúsági szövetség különös jelentőségre tett szert a proletárdiktatúra megszilár-

dulása után, a proletariátus széleskörű kulturális és nevelőmunkájának időszakában.

Végül, a proletariátus *pártja*, élcsapata. Ereje abban rejlik, hogy magábagyüjti a proletariátus legjobbjait, valamennyi tömegszervezetéből. Rendeltetése, hogy a proletariátus kivétel nélkül valamennyi tömegszervezetének munkáját *összefogja* és működésüket egy cél felé, a proletariátus felszabadításának célja felé *irányítsa*. Márpedig ezeknek a szervezeteknek összefogására és egy cél felé irányítására feltétlenül szükség van, mert enélkül lehetetlen a proletariátus harcának egysége, mert enélkül lehetetlen a proletártömegek vezetése a hatalomért folyó harcukban, a szocializmus építéséért folyó harcukban. De a proletariátus tömegszervezeteinek munkáját összefogni és irányítani csak a proletariátus élcsapata, pártja tudja. Csak a proletariátus pártja, a kommunisták pártja képes arra, hogy a proletárdiktatúra rendszerében a fő vezetőnek ezt a szerepét betöltse.

Miért?

„Először azért, mert a párt gyüjtőhelye a munkásosztály legjobb elemeinek, akiknek közvetlen kapcsolatuk van a proletariátus párton kívüli szervezeteivel s igen gyakran vezetik is ezeket a szervezeteket; másodszor, mert a párt, mint a munkásosztály legjobbjainak gyüjtőhelye, a legjobb iskola, amelyben a munkásosztály olyan vezetőit lehet kiképezni, akik osztályuk minden szervezeti formáját vezetni tudják; harmadszor, mert a párt, mint a munkásosztály vezetőinek legjobb iskolája, tapasztaltságánál és tekintélyénél fogva az egyetlen szervezet, mely a proletariátus harcának vezetését központosítani tudja és ilymódon a munkásosztály valamennyi és mindennemű párton kívüli szervezetét kisegítő szervekké és azokká a hajtó-

szíjakká változtatja, amelyek a pártot az osztállyal összekötik" (lásd „A leninizmus alapjairól"[20]).

A párt a proletárdiktatúra rendszerében a fő vezető erő.

„A párt a proletariátus osztály-egyesülésének legmagasabb formája" *(Lenin)*.

Így tehát: a *szakszervezet*, mint a proletariátus tömegszervezete, mely a pártot az osztállyal köti össze, mindenekelőtt a termelés vonalán; a *Szovjet*, mint a dolgozók tömegszervezete, mely a pártot a dolgozókkal köti össze, mindenekelőtt állami vonalon; a *szövetkezet*, mint főképpen a parasztság tömegszervezete, mely a pártot a paraszttömegekkel köti össze, mindenekelőtt gazdasági vonalon, a parasztságnak a szocialista építésbe való bevonása vonalán; az *ifjúsági szövetség*, mint a munkás- és parasztifjúság tömegszervezete, melynek az a hivatása, hogy a proletariátus élcsapatának megkönnyítse az új nemzedék szocialista nevelését és a fiatal tartalékok kiképzését; s végül a *párt*, mint az a fő irányító erő a proletárdiktatúra rendszerében, amely hivatott mind e tömegszervezeteket vezetni — ilyen általában a diktatúra „mechanizmusának", a „proletárdiktatúra rendszerének" képe.

Párt nélkül, mint fő vezető erő nélkül, lehetetlen a proletariátusnak csak némileg is tartós és szilárd diktatúrája.

Ilymódon, Lenin szavaival, „az eredmény, mindent összevéve, egy formailag nem kommunista, rugalmas és aránylag széleskörű, roppant hatalmas proletár apparátus, amelynek révén a párt szorosan egybekapcsolódik az *osztállyal és a tömeggel* s amely-

nek révén, a párt vezetésével, megvalósul *az osztály diktatúrája*" (XXV. köt. 192. old.[20a]).

Ez persze nem úgy értendő, hogy a pártnak helyettesíteni kell és lehet a szakszervezeteket, a Szovjeteket és a többi tömegszervezetet. A párt megvalósítja a proletariátus diktatúráját. De nem közvetlenül valósítja meg, hanem a szakszervezetek segítségével, a Szovjeteken és elágazásaikon keresztül. E „hajtószíjak" nélkül csak némileg is szilárd diktatúra lehetetlen volna.

„Nem lehet — mondja Lenin — megvalósítani a diktatúrát néhány «hajtószíj» nélkül, amelyek az élcsapatot egybekapcsolják az élenjáró osztály tömegével, ezt pedig a dolgozók tömegével" (XXVI. köt. 65. old.).

„A párt úgyszólván magábagyüjti a proletariátus élcsapatát s ez az élcsapat valósítja meg a proletariátus diktatúráját. S ha nincs olyan alap, mint a szakszervezetek, nem lehet megvalósítani a diktatúrát, nem lehet állami funkciókat teljesíteni. Ezeket viszont több ugyancsak valamilyen új típusú külön intézmény *útján**, nevezetesen a szovjet apparátus *útján** kell gyakorolni" (XXVI. köt. 64. old.).

A párt vezetőszerepének legfőbb kifejezése, például nálunk, a Szovjetunióban, a proletárdiktatúra országában, az a tény, hogy szovjet szervezeteink és más tömegszervezeteink egyetlen fontos politikai vagy szervezeti kérdést sem döntenek el a párt irányító útmutatásai nélkül. *Ebben az értelemben* azt lehetne mondani, hogy a proletariátus diktatúrája *lényegében* élcsapatának „diktatúrája", pártjának mint a proletariátus fő vezető erejének „diktatúrája".

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Lenin erről ezt mondta a Kommunista Internacionále II. kongresszusán[21]:

„Tanner azt mondja, hogy a proletariátus diktatúrája mellett van, de a proletariátus diktatúráját nem egészen úgy képzeli el, mint mi. Azt mondja, hogy mi a proletariátus diktatúráján, *lényegében**, a proletariátus szervezett és öntudatos kisebbségének diktatúráját értjük.

S valóban, a kapitalizmus korszakában, amikor a munkástömegek szüntelen kizsákmányolásnak vannak kitéve és nem fejleszthetik emberi képességeiket, a politikai munkáspártokra éppen az a legjellemzőbb, hogy osztályuknak csak kisebbségét ölelhetik fel. A politikai párt az osztálynak csak kisebbségét egyesítheti, éppúgy, mint ahogy az igazán öntudatos munkások minden kapitalista társadalomban a munkásoknak csak kisebbségét alkotják. Ezért kénytelenek vagyunk elismerni, hogy csak ez az öntudatos kisebbség vezetheti és sorakoztathatja fel maga mögé a széles munkástömegeket. S ha Tanner elvtárs azt mondja, hogy ő ellensége a pártnak, ugyanakkor azonban amellett van, hogy a legjobban szervezett és legforradalmibb munkásokból álló kisebbség mutassa az utat az egész proletariátusnak, akkor azt mondom, hogy a valóságban nincs közöttünk különbség" (XXV. köt. 347. old.[21a]).

Ezt azonban nem úgy kell érteni, hogy a proletariátus diktatúrája és a párt vezetőszerepe (a párt „diktatúrája") közé *egyenlőségi jelet* lehet tenni, hogy az egyiket *azonosítani* lehet a másikkal, hogy az egyiket fel lehet *cserélni* a másikkal. Így például Szorin azt mondja, hogy *„a proletariátus diktatúrája pártunk diktatúrája"*. Ez a tétel, mint látjuk, azonosítja a „párt diktatúráját" a proletariátus diktatúrájával. Lehet-e a leninizmus alapján maradva ezt az azonosítást helyesnek tartani? Nem, nem lehet. Mégpedig azért nem, mert:

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Először. Lenin a Kommunista Internacionále II. kongresszusán mondott fentebb idézett beszédében egyáltalában nem azonosítja a párt vezetőszerepét a proletariátus diktatúrájával. Csupán azt mondja, hogy „csak az öntudatos kisebbség (azaz a párt. — *I. Szt.*) vezetheti és sorakoztathatja fel maga mögé a széles munkástömegeket", hogy *éppen ebben az értelemben* „mi a proletariátus diktatúráján, *lényegében**, a proletariátus szervezett és öntudatos kisebbségének diktatúráját értjük".

Ha azt mondjuk „lényegében", ezzel még nem mondtuk, hogy „teljesen". Gyakran mondjuk, hogy a nemzeti kérdés lényegében parasztkérdés. S ez teljesen helyes. De ez még nem jelenti azt, hogy a nemzeti kérdés fedi a parasztkérdést, hogy a parasztkérdés és a nemzeti kérdés egyenlő terjedelmű, hogy a parasztkérdés azonos a nemzeti kérdéssel. Felesleges bizonyítani, hogy a nemzeti kérdés szélesebb terjedelmű és gazdagabb tartalmú a parasztkérdésnél. Ugyanezt kell mondani, ennek analógiájára, a párt vezetőszerepéről és a proletariátus diktatúrájáról. Ha a párt valósítja is meg a proletariátus diktatúráját, és ebben az értelemben a proletariátus diktatúrája, *lényegében*, pártjának „diktatúrája", ez még nem jelenti azt, hogy a „párt diktatúrája" (vezetőszerepe) *azonos* a proletariátus diktatúrájával, hogy az előbbi *ugyanolyan* terjedelmű, mint az utóbbi. Felesleges bizonyítani, hogy a proletariátus diktatúrája szélesebb terjedelmű és gazdagabb tartalmú, mint a párt vezetőszerepe. A párt valósítja meg a proletárdikta-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

túrát, de a *proletár*diktatúrát valósítja meg és nem valami másmilyent. Aki a párt vezetőszerepét azonosítja a proletariátus diktatúrájával, az a proletariátus diktatúráját felcseréli a párt „diktatúrájával".

Másodszor. A proletariátus tömegszervezeteinek egyetlen fontos határozata sem jön létre a párt vezető útmutatásai nélkül. Ez valóban így van. De azt jelenti-e ez, hogy a párt vezető útmutatásai *kimerítik* a proletárdiktatúra fogalmát? Azt jelenti-e ez, hogy eszerint a párt vezető útmutatásait azonosítani lehet a proletariátus diktatúrájával? Világos, hogy nem ezt jelenti. A proletárdiktatúra jelenti a párt vezető útmutatásait, plusz ezeknek az útmutatásoknak a végrehajtását a proletariátus tömegszervezetei által, plusz megvalósításukat a lakosság által. Mint látják, itt az átmenetek és közbenső fokok egész sorával van dolgunk, amelyek a proletárdiktatúrának korántsem lényegtelen mozzanatai. A párt vezető útmutatásai és megvalósításuk közt tehát ott van a vezetettek akarata és cselekvése, az osztály akarata és cselekvése, készsége (vagy vonakodása) ez útmutatások támogatására, képessége (vagy képtelensége) ez útmutatások végrehajtására, képessége (vagy képtelensége) végrehajtásukra éppen olymódon, ahogy azt a helyzet megköveteli. Aligha kell bizonyítani, hogy a pártnak, amely vállalta a vezetést, okvetlenül számolnia kell a vezetettek akaratával, helyzetével, öntudatuk színvonalával, nem lehet figyelmen kívül hagynia osztálya akaratát, helyzetét és öntudata színvonalát. Ezért az, aki a párt vezetőszerepét azonosítja a proletariátus diktatúrájával, az az osztály akaratát és cselekvését felcseréli a párt útmutatásaival.

Harmadszor. „A proletárdiktatúra — mondja Lenin — a győztes és a politikai hatalmat saját kezébe vevő proletariátus osztályharca" (XXIV. köt. 311. old.). Miben fejeződhet ki ez az *osztály*harc? Kifejeződhet a proletariátusnak a megdöntött burzsoázia támadásai ellen, vagy a külföldi burzsoázia intervenciója ellen irányuló fegyveres akcióiban. Kifejeződhet a polgárháborúban, ha a proletárhatalom még nem szilárdult meg. Kifejeződhet a proletariátus széleskörű szervező és építő munkájában — melybe bevonja a nagy tömegeket —, miután a hatalom már megszilárdult. Mindezekben az esetekben a cselekvő személy: a proletariátus mint *osztály*. Sohasem fordult elő, hogy mindezeket az akciókat a párt, pusztán a párt hajtotta végre, kizárólag a saját erejével, az osztály támogatása nélkül. A párt rendszerint csak vezeti ezeket az akciókat, s annyiban vezeti, amennyiben mögötte van az osztály támogatása. Mert a párt nem pótolhatja, nem helyettesítheti az osztályt. Mert a párt, ha mégolyan fontos vezetőszerepe van is, mégis csak *része* az osztálynak. Ezért, aki a párt vezetőszerepét a proletariátus diktatúrájával azonosítja, az az osztályt felcseréli a párttal.

Negyedszer. A párt megvalósítja a proletariátus diktatúráját. „A párt a proletariátusnak közvetlenül kormányzó élcsapata, a proletariátus vezetője" *(Lenin)*[22]. Ebben az értelemben a párt *veszi kezébe* a hatalmat, a párt *kormányozza az országot*. De ezt nem szabad úgy érteni, hogy a párt az államhatalom megkerülésével, az államhatalom nélkül valósítja meg a proletárdiktatúrát, hogy a párt a Szovjetek megkerülésével, s nem a Szovjeteken keresztül kormányozza

az országot. Ez még nem jelenti azt, hogy a párt azonosítható a Szovjetekkel, az államhatalommal. A párt a hatalom magva. De a párt nem az államhatalom és nem azonosítható azzal.

„Mint kormányzó pártnak — mondja Lenin — feltétlenül össze kellett olvasztanunk a párt «csúcsait» a Szovjetek «csúcsaival» — ezek nálunk össze vannak olvasztva s így is maradnak" (XXVI. köt. 208. old.). Ez valóban így van. De Lenin ezzel semmiképpen sem akarja azt mondani, hogy szovjet intézményeink a maguk egészében, például hadseregünk, közlekedésünk, gazdasági intézményeink stb. — pártunk intézményei, hogy a párt helyettesítheti a Szovjeteket és elágazásaikat, hogy a párt azonosítható az államhatalommal. Lenin nem egyszer mondta, hogy „a Szovjetek rendszere a proletariátus diktatúrája", hogy „a Szovjethatalom a proletariátus diktatúrája" (XXIV. köt. 15. és 14. old.), de sohasem mondta, hogy a párt — az államhatalom, hogy a Szovjetek és a párt ugyanaz. A párt, melynek többszázezer tagja van, a központban és a vidéken vezeti a Szovjeteket és elágazásaikat, amelyek a párttagok és pártonkívüliek tízmillióit ölelik fel, de a párt nem helyettesítheti és nem szabad, hogy helyettesítse a Szovjeteket. Ezért mondja Lenin, hogy „a diktatúrát a Szovjetekben szervezett proletariátus gyakorolja, amelyet a bolsevikok kommunista pártja vezet", hogy „a párt egész munkája a Szovjetek *útján** folyik, amelyek a dolgozó tömegeket, foglalkozási ágra való tekintet nélkül, egyesítik" (XXV.

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

köt. 192. és 193. old[22a]), hogy a diktatúrát „a szovjet apparátus *útján** kell gyakorolni" (XXVI. köt. 64. old.). Ezért, aki a párt vezetőszerepét a proletariátus diktatúrájával azonosítja, az a Szovjeteket, vagyis az államhatalmat felcseréli a párttal.

Ötödször. A proletárdiktatúra fogalma állami fogalom. A proletárdiktatúra feltétlenül magában foglalja az erőszak fogalmát. Erőszak nélkül nincs diktatúra, ha a diktatúrát a szó pontos értelmében fogjuk fel. Lenin meghatározása szerint a proletárdiktatúra olyan „hatalom, amely közvetlenül *erőszakra* támaszkodik" (XIX. köt. 315. old.[22b]). Ezért a pártnak a *proletárok osztályával szemben gyakorolt* diktatúrájáról beszélni és ezt a proletariátus diktatúrájával azonosítani annyi, mintha azt mondanók, hogy a pártnak saját osztálya irányában nemcsak vezetőnek, nemcsak vezérnek és tanítónak, hanem valamiféle diktátornak is kell lennie, aki erőszakot alkalmaz vele szemben, ami természetesen gyökerében helytelen. Ezért, aki a „párt diktatúráját" azonosítja a proletárdiktatúrával, az hallgatólagosan abból indul ki, hogy a párt tekintélyét a munkásosztállyal szemben gyakorolt erőszakra lehet építeni, ami pedig képtelenség és teljességgel összeegyeztethetetlen a leninizmussal. A párt tekintélye a munkásosztály bizalmán alapul. A munkásosztály bizalmát pedig erőszakkal nem lehet megszerezni — az erőszak csak megöli ezt a bizalmat —, hanem a párt helyes elméletével, a párt helyes politikájával, a pártnak a munkásosztály iránti hűségével, a munkás-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

osztály tömegeihez fűződő kapcsolatával s azzal a készségével és képességével, hogy a tömegeket jelszavai helyességéről *meggyőzze.*

Mi következik mindebből?

Ebből az következik, hogy:

1) Lenin ezt a szót: a párt *diktatúrája,* nem a szó pontos értelmében („erőszakra támaszkodó hatalom"), hanem átvitt értelemben, a párt osztatlan vezetése értelmében használja;

2) aki a párt vezetőszerepét a proletariátus *diktatúrájával* azonosítja, az meghamisítja Lenint, helytelenül tulajdonítja a pártnak a munkásosztállyal mint egésszel szemben alkalmazott erőszak funkcióját;

3) aki a pártnak erőszakfunkciókat tulajdonít a munkásosztállyal mint egésszel szemben, ami nem fér össze a párttal, az megsérti az élcsapat és az osztály, a párt és a proletariátus közti helyes kölcsönös viszony elemi követelményeit.

Így eljutottunk közvetlenül ahhoz a kérdéshez, milyen a kölcsönös viszony a párt és az osztály között, a munkásosztályon belül a párttagok és a pártonkívüliek között.

Lenin meghatározása szerint ez a kölcsönös viszony „a *kölcsönös bizalom** a munkásosztály élcsapata és a munkástömegek között" (XXVI. köt. 235. old.).

Mit jelent ez?

Ez, először, azt jelenti, hogy a pártnak gondosan kell figyelnie a tömegek szavára, hogy figyelme-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

sen számba kell vennie a tömegek forradalmi ösztönét, hogy tanulmányoznia kell a tömegek harci gyakorlatát, azon ellenőrizve politikája helyességét, hogy tehát nemcsak tanítania kell a tömegeket, hanem tanulnia is kell tőlük.

Ez, másodszor, azt jelenti, hogy a pártnak napról napra igyekeznie kell megnyerni a proletártömegek bizalmát, hogy politikájával és munkájával ki kell kovácsolnia a maga számára a tömegek támogatását, hogy nem parancsolgatnia, hanem mindenekelőtt meggyőznie kell, megkönnyítve a tömegeknek azt, hogy saját tapasztalataik alapján felismerjék a párt politikájának helyességét, hogy tehát osztálya vezetőjének, vezérének, tanítójának kell lennie.

E feltételek megszegése az élcsapat és az osztály közti helyes viszony megzavarását, a „kölcsönös bizalom" aláásását, mind az osztály-, mind a pártfegyelem felbomlását jelenti.

„Ma már bizonyára majdnem mindenki látja — mondja Lenin —, hogy a bolsevikok nemhogy két és fél évig, de két és fél hónapig sem tarthatták volna magukat hatalmon, ha pártunkban nem lett volna a legszigorúbb fegyelem, valóságos vasfegyelem, *ha a párt nem élvezte volna a munkásosztály egész tömegének*, azaz mindazoknak *legteljesebb és legodaadóbb támogatását**, akik a munkásosztály gondolkodó, tisztességes, önfeláldozó, befolyásos, az elmaradt rétegeket vezetni vagy magukkal ragadni képes elemei" (XXV. köt. 173. old.).

„A proletariátus diktatúrája — mondja továbbá Lenin — szívós harc, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen. Milliók és tíz-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

milliók szokásainak ereje — a legrettenetesebb erő. Acélos és harcedzett párt nélkül, *az osztály valamennyi becsületes elemének bizalmát élvező** párt nélkül, olyan párt nélkül, amely figyelemmel tudja kísérni és befolyásolni tudja a tömegek hangulatát — ilyen harcot sikeresen vívni lehetetlen" (XXV. köt. 190. old.).

De hogyan szerzi meg a párt az osztálynak e bizalmát és támogatását? Hogyan alakul ki a proletárdiktatúrához feltétlenül szükséges vasfegyelem, milyen talajon növekszik?

Lenin erről azt mondja:

„Mi tartja fenn a proletariátus forradalmi pártjának fegyelmét? mi ellenőrzi? mi erősíti? Először, a proletár élcsapat öntudatossága és odaadása a forradalom iránt, kitartása, önfeláldozása, hősiessége. Másodszor, az a képessége, hogy a *dolgozók legszélesebb tömegeivel**, elsősorban a proletártömegekkel, de *a nem-proletár* dolgozó tömegekkel is, felvegye a kapcsolatot, közelkerüljön hozzájuk s bizonyos mértékig, mondhatnók, *egybeolvadjon** velük. Harmadszor, a proletár élcsapat politikai vezetésének helyessége, politikai stratégiájának és taktikájának helyessége, feltéve, hogy a legszélesebb tömegek *saját tapasztalataik alapján* meggyőződtek ennek a vezetésnek helyességéről. Ezek nélkül a feltételek nélkül lehetetlen a fegyelmet megteremteni egy forradalmi pártban, amelynek képesnek kell lennie arra, hogy valóban pártja legyen annak az élenjáró osztálynak, amelyre a burzsoázia megdöntésének és az egész társadalom átalakításának feladata vár. Ezek nélkül a feltételek nélkül a fegyelem megteremtésére irányuló kísérletekből múlhatatlanul üres külsőség, frázis, komédia lesz. Másrészt azonban ezek a feltételek nem alakulhatnak ki egyszerre. Csak hosszú munka, keserves tapasztalatok árán lehet azokat megteremteni; megteremtésüket csak a helyes forradalmi elmélet könnyítheti meg, amely azonban nem dogma, hanem csak a valóban tömegjellegű és valóban

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

forradalmi mozgalom gyakorlatával való szoros kapcsolatban alakul ki véglegesen" (XXV. köt. 174. old.[22c]).

Továbbá:

„A kapitalizmus fölötti győzelem biztosításához az szükséges, hogy helyes legyen a viszony a vezető — kommunista — párt, a forradalmi osztály — a proletariátus — és a tömeg, vagyis a dolgozók és kizsákmányoltak összessége között. Csak a kommunista párt képes vezetni a proletariátust a kapitalizmus erői ellen folyó könyörtelen, döntő, végső harcban, de csak akkor, ha valóban élcsapata a forradalmi osztálynak, ha egyesíti magában a forradalmi osztály valamennyi legjobb elemét, ha teljesen öntudatos és odaadó, szívós forradalmi harc tapasztalatai által felvilágosított és megedzett kommunistákból áll, ha elválaszthatatlanul egybe tudott kapcsolódni osztálya egész életével és az osztályon át a kizsákmányoltak egész tömegével s *teljes bizalmat** tudott kelteni ebben az osztályban és *ebben a tömegben**. Másrészt, csak az ilyen párt vezetésével képes a proletariátus arra, hogy minden erejét belevesse forradalmi előretörésébe és semmivé tegye a kapitalizmus által megrontott, jelentéktelen kisebbséget alkotó munkásarisztokrácia, a régi trade-unionista és szövetkezeti stb. vezérek elkerülhetetlen közönyét és részben ellenállását, csak így képes arra, hogy latbavesse minden erejét, amely éppen a tőkés társadalom gazdasági szerkezeténél fogva hasonlíthatatlanul nagyobb, mint a proletariátusnak a lakosság egészéhez viszonyított aránya" (XXV. köt. 315. old.[22d]).

Ezekből az idézetekből az következik, hogy:

1) a párt tekintélye és a munkásosztály vasfegyelme, ami a proletárdiktatúrához szükséges, nem a félelemre, vagy a párt „korlátlan" jogaira épül, hanem a munkásosztálynak a párt iránti bizalmára,

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

a munkásosztály által a pártnak nyujtott támogatásra;

2) a párt a munkásosztály bizalmát nem egycsapásra és nem a munkásosztállyal szemben gyakorolt erőszak útján szerzi meg, hanem a tömegek közötti huzamos munkájával, helyes politikájával, azzal, hogy a tömegeket saját tapasztalataik alapján meg tudja győzni politikája helyességéről, hogy biztosítani tudja magának a munkásosztály támogatását, hogy fel tudja sorakoztatni maga mögé a munkásosztály tömegeit;

3) a párt helyes politikája nélkül, melyet a tömegek harci tapasztalata támaszt alá, s a munkásosztály bizalma nélkül, igazi pártvezetés nincs és nem is lehet;

4) a pártot és a párt vezetését, ha a párt az osztály bizalmát bírja, s ha ez a vezetés igazi vezetés, nem lehet a proletariátus diktatúrájával szembeállítani, mert a munkásosztály bizalmát élvező párt által gyakorolt vezetés (a párt „diktatúrája") nélkül nem lehetséges valamennyire is szilárd proletárdiktatúra.

E feltételek nélkül a párt tekintélye és a vasfegyelem a munkásosztályban vagy üres frázis, vagy hencegés és kalandorság.

Nem lehet a proletariátus diktatúráját a párt gyakorolta vezetéssel („diktatúrával") szembeállítani. Nem lehet, mert a párt által gyakorolt vezetés a proletárdiktatúrában a legfontosabb, ha csak valamennyire is szilárd és teljes diktatúrára gondolunk, s nem olyanra, mint amilyen például a Párizsi Kommün volt, amely nem volt teljes és nem

volt szilárd diktatúra. Nem lehet, mert a proletárdiktatúra és a párt által gyakorolt vezetés, úgyszólván, a munkának ugyanazon a vonalán halad, egyazon irányban hat.

„Már maga a kérdésnek olyan feltevése — mondja Lenin —, hogy «a párt diktatúrája *vagy* az osztály diktatúrája? a vezérek diktatúrája (pártja) *vagy* a tömegek diktatúrája (pártja)?» — a leghihetetlenebb és legkilátástalanabb eszmezavarról tanuskodik... Mindenki tudja, hogy a tömegek osztályokra oszlanak..., hogy az osztályokat rendszerint és a legtöbb esetben, legalábbis a modern civilizált országokban, politikai pártok vezetik; hogy a politikai pártokat általános szabályképpen a legtekintélyesebb, legbefolyásosabb, legtapasztaltabb, a legfelelősségteljesebb tisztségekre megválasztott egyének, úgynevezett vezérek, többé vagy kevésbbé állandó csoportjai vezetik... Ha valaki odáig megy..., hogy a tömegek diktatúráját általában szembeállítja a vezérek diktatúrájával, értelmetlenséget és ostobaságot követ el, amin csak nevetni lehet" (XXV. köt. 187. és 188. old.[22e]).

Ez tökéletesen helyes. De ez a helyes tétel abból az előfeltételből indul ki, hogy az élcsapat és a munkástömegek, a párt és az osztály között helyes kölcsönös viszony áll fenn. Abból az előfeltételből indul ki, hogy az élcsapat és az osztály közti viszony, hogy úgy mondjuk, normális marad, megmarad a „kölcsönös bizalom" keretében.

Igenám, de mi történik akkor, ha a helyes viszony élcsapat és osztály között, ha a „kölcsönös bizalom" párt és osztály közt megrendül?

Mi történik, ha a párt így vagy amúgy, maga kezd az osztállyal szembehelyezkedni, megsérti az osztályhoz való helyes kölcsönös viszony, a „kölcsönös bizalom" alapjait?

Lehetségesek-e egyáltalán ilyen esetek?

Igen, lehetségesek.

Lehetségesek akkor:

1) *ha* a párt a tömegek előtti tekintélyét nem a saját munkájára és a tömegek bizalmára kezdi építeni, hanem „korlátlan" jogaira;

2) *ha* a párt politikája nyilvánvalóan helytelen, a párt azonban nem akarja hibáját felülvizsgálni és kijavítani;

3) *ha* a párt politikája általában helyes, de a tömegek még nem készek arra, hogy magukévá tegyék, és a párt nem akar, vagy nem tud várni, hogy a tömegeknek módot adjon arra, hogy saját tapasztalataik alapján meggyőződjenek a párt politikájának helyességéről, és a párt megkísérli politikáját a tömegekre ráerőszakolni.

Pártunk történetéből számos ilyen esetet ismerünk. A különböző csoportok és frakciók pártunkban azért buktak el és szóródtak széjjel, mert megszegték e három feltétel egyikét, sőt néha valamennyit.

Ebből azonban az következik, hogy a proletárdiktatúrának a párt „diktatúrájával" (vezetőszerepével) való szembeállítását csak abban az esetben lehet helytelennek tekinteni:

1) *ha* a pártnak a munkásosztály irányában gyakorolt diktatúráján nem a szó tulajdonképpeni értelmében vett diktatúrát („erőszakra támaszkodó hatalmat"), hanem a párt gyakorolta vezetést értjük, amely kizárja a munkásosztállyal mint egésszel, a munkásosztály többségével szemben alkalmazott erőszakot, vagyis ha a párt diktatúráját úgy értjük, ahogy Lenin érti;

2) *ha* a pártnak megvannak az adottságai ahhoz, hogy az osztály igazi vezetője legyen, vagyis ha a párt politikája helyes, ha ez a politika megfelel az osztály érdekeinek;

3) *ha* az osztály, ha az osztály többsége elfogadja ezt a politikát, magáévá teszi, s a párt munkája következtében meggyőződik e politika helyességéről, bízik a pártban és támogatja.

Ha e feltételeket megszegik, feltétlenül összeütközés, szakadás jön létre a párt és az osztály között, egymással szembefordulnak.

Lehet-e a párt vezetését erőszakkal rákényszeríteni az osztályra? Nem, nem lehet. Az *ilyen* vezetés semmiesetre sem lehet valamelyest is tartós. A pártnak, ha a proletariátus pártja akar maradni, tudnia kell, hogy mindenekelőtt és elsősorban *vezetője, vezére, tanítója* a munkásosztálynak. Nem feledhetjük el Lenin szavait, melyeket erre vonatkozólag az „Állam és forradalom" című brosúrájában mondott:

„A marxizmus, amikor a munkáspártot neveli, a proletariátus élcsapatát neveli, amely a hatalmat meg tudja ragadni és *az egész népet* el tudja *vezetni* a szocializmushoz, tudja az új rendet irányítani és szervezni, valamennyi dolgozó és kizsákmányolt *tanítója, vezetője és vezére** tud lenni abban, hogy társadalmi életüket a burzsoázia nélkül és a burzsoázia ellenére berendezzék" (XXI. köt. 386. old. [22f]).

Lehet-e a pártot az osztály igazi vezetőjének tekinteni, ha politikája helytelen, ha politikája összeütközésbe kerül az osztály érdekeivel? Világos, hogy nem lehet. Ilyen esetekben a pártnak, ha vezető akar

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

maradni, felül kell vizsgálnia politikáját, helyesbítenie kell azt, be kell ismernie és ki kell javítania hibáját. E tétel bizonyítására pártunk történetéből hivatkozhatnánk például arra az időszakra, amikor az egész terményfölösleg kötelező beszolgáltatásának rendszerét megszüntettük, mert a munkás- és paraszttömegek nyilvánvalóan elégedetlenek voltak politikánkkal, s amikor a párt nyiltan és becsületesen módosította ezt a politikáját. Lenin a X. pártkongresszuson a következőket mondta a beszolgáltatási kötelezettség megszüntetéséről és az új gazdasági politika bevezetéséről:

„Ne igyekezzünk bármit is eltitkolni, hanem mondjuk meg kereken, hogy a parasztság elégedetlen a kölcsönös viszonynak azzal a formájával, amely köztünk kialakult, hogy ezt a formát nem akarja s hogy tovább nem fog így élni. Ez vitathatatlan. Ez az akarata határozottan kifejezésre jutott. Ez a dolgozó lakosság óriási tömegeinek akarata. Ezzel számolnunk kell s elég józan politikusok vagyunk ahhoz, hogy nyiltan kimondjuk: *vizsgáljuk hát felül parasztpolitikánkat*"* (XXVI. köt. 238. old.).

Lehet-e azt tartani, hogy a pártnak vállalnia kell a kezdeményezést és a vezetést a tömegek döntő akcióinak szervezésében csak azon az alapon, hogy politikája általában helyes, *ha* ez a politika még nem bírja az osztály bizalmát és támogatását, mondjuk azért, mert az osztály politikailag elmaradott; *ha* a pártnak még nem sikerült meggyőznie az osztályt politikája helyességéről, mondjuk azért, mert az események még nem értek meg? Nem, nem lehet. Ilyen esetekben a pártnak, ha igazi vezető akar lenni,

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

tudnia kell várni, meg kell győznie a tömegeket politikája helyességéről, segítenie kell a tömegeket abban, hogy saját tapasztalataik alapján meggyőződjenek e politika helyességéről.

„Ha a forradalmi pártnak — mondja Lenin — nincs többsége a forradalmi osztályok élenjáró osztagaiban és az országban, akkor szó sem lehet felkelésről" (XXI. köt. 282. old.).

„A forradalom lehetetlen mindaddig, amíg a munkásosztály többségének nézetei meg nem változnak, márpedig ezt a változást a tömegek politikai tapasztalatai idézik elő" (XXV. köt. 221. old.).

„A proletár élcsapatot eszmeileg meghódítottuk. Ez a fő. Enélkül az első lépést sem lehet megtenni a győzelem felé. De ettől még meglehetősen messze az út a győzelemig. Csupán az élcsapattal győzni nem lehet. Csupán az élcsapatot a döntő harcba vetni, amikor még az egész osztály, amikor még a széles tömegek nem helyezkedtek arra az álláspontra, hogy vagy közvetlenül támogatják az élcsapatot, vagy legalábbis jóindulatú semlegességet tanusítanak irányában és teljesen képtelenek az ellenség támogatására: nemcsak ostobaság, hanem bűn is lenne. Ahhoz azonban, hogy valóban az egész osztály, hogy valóban a dolgozóknak és a tőke elnyomottjainak széles tömegei jussanak el erre az álláspontra, ahhoz a propaganda egymagában, az agitáció egymagában kevés. Ahhoz ezeknek a tömegeknek saját politikai tapasztalata szükséges" (ugyanott, 228. old.[22g]).

Tudvalevő, hogy pártunk a Lenin Áprilisi Téziseitől az 1917 Októberi Felkelésig terjedő időszakban így is cselekedett. S éppen azért, mert pártunk Lenin ez útmutatásai szerint cselekedett, a felkelés győzött.

Lényegében ezek az élcsapat és az osztály közötti helyes viszony feltételei.

Mit jelent *vezetni*, amikor a párt politikája

helyes s az élcsapat és az osztály közti helyes viszony zavartalan?

Vezetni ilyen feltételek mellett azt jelenti, hogy meg tudjuk győzni a tömegeket a párt politikájának helyességéről, olyan jelszavakat tudunk kiadni és megvalósítani, amelyek a tömegeket elvezetik a párt álláspontjához s megkönnyítik nekik azt, hogy saját tapasztalatuk alapján felismerjék a párt politikájának helyességét, azt jelenti, hogy a tömegeket a párt öntudatának színvonalára tudjuk emelni, s ekként biztosítjuk a tömegek támogatását, készségüket a döntő harcra.

Ezért a meggyőzés módszere a párt alapvető módszere a munkásosztály vezetésében.

„Ha mi most Oroszországban — mondja Lenin — az oroszországi burzsoázián és az Antant burzsoáziáján aratott példátlan győzelmek két és fél esztendeje után, a szakszervezetekbe való belépés feltételéül «a diktatúra elismerését» tűznők ki, akkor butaságot követnénk el, ártanánk a tömegekre gyakorolt befolyásunknak és segítenénk a mensevikeknek. Hiszen a kommunisták feladata éppen az, hogy tudják *meggyőzni* az elmaradottakat, hogy tudjanak dolgozni *köztük*, nempedig az, hogy kiagyalt, gyerekesen «baloldali» jelszavakkal *elszigeteljék magukat* tőlük" (XXV. köt. 197. old.[22h]).

Ezt természetesen nem szabad úgy érteni, hogy a pártnak valamennyi munkást, az utolsó emberig, meg kell győznie, s csak azután lehet cselekvéshez fogni, hogy csak azután lehet akciókba kezdeni. Semmiesetre sem! Ez csak azt jelenti, hogy a pártnak, mielőtt döntő politikai akciókba kezd, hosszas forradalmi munkával biztosítania kell a maga számára a munkástömegek többségének támogatását,

legalábbis az osztály többségének jóindulatú semlegességét. Ellenkező esetben az a lenini tétel, hogy a munkásosztály többségének megnyerése a párt számára a győzelmes forradalom előfeltétele, teljesen értelmetlen volna.

De mi történjék a kisebbséggel, ha nem akarja, ha nem hajlandó magát önként alávetni a többség akaratának? Lehet-e, kell-e a pártnak, amely mögött a többség bizalma áll, a kisebbséget kényszerítenie arra, hogy alávesse magát a többség akaratának? Igen, lehet is, kell is. A vezetést a tömegek meggyőzésének módszere biztosítja — ez az alapvető módszer, amelylyel a párt a tömegekre hat. De ez nem zárja ki, hanem megköveteli a kényszert, ha ennek a kényszernek az az alapja, hogy a munkásosztály többsége bízik a pártban és támogatja, ha a kényszert akkor alkalmazzuk a kisebbséggel szemben, mikor a többséget már meg tudtuk győzni.

Emlékezzünk azokra a vitákra, melyek erről a kérdésről pártunkban a szakszervezeti vita idején lefolytak. Miben állt akkor az ellenzék, miben a Közlekedési Szakszervezet Központi Bizottságának hibája?[23] Nem abban-e, hogy az ellenzék lehetségesnek tartotta akkor a kényszert? Nem, nem abban. Az ellenzék hibája akkor az volt, hogy noha nem tudta a többséget meggyőzni álláspontja helyességéről és elvesztette a többség bizalmát, mégis kényszert kezdett alkalmazni, ragaszkodott ahhoz, hogy „ki kell rostálni" a többség bizalmát bíró embereket.

Lenin akkor, a párt X. kongresszusán, a szakszervezetekről szóló beszédében ezt mondta:

„Hogy helyes kölcsönös viszonyt, kölcsönös bizalmat hozzunk létre a munkásosztály élcsapata és a munkástömegek között, ahhoz a hibát, ha a Közlekedési Szakszervezet Központi Bizottsága hibát követett el... jóvá kell tenni. De ha ezt a hibát védeni kezdik, akkor ez politikai veszély forrásává lesz. Ha ama hangulatok alapján, melyeket Kutuzov itt kifejez, nem tennők meg a maximumát annak, amit a demokrácia szellemében megtehetünk, akkor politikai csődbe jutnánk. *Mindenekelőtt meggyőznünk kell, azután pedig kényszerítenünk. Előbb minden áron meggyőznünk kell, és azután kényszerítenünk**. Nem tudtuk a nagy tömegeket meggyőzni s megzavartuk az élcsapat és a tömegek közti helyes viszonyt" (XXVI. köt. 235. old.).

Ugyanezt mondja Lenin „A szakszervezetekről"[24] című brosúrájában:

„Akkor alkalmaztuk helyesen és sikerrel a kényszert, ha előbb a meggyőzéssel tudtunk számára alapot adni" (ugyanott, 74. old.).

És ez így is van. Mert e feltételek nélkül minden vezetés lehetetlen. Mert csak így lehet biztosítani a cselekvés egységét a pártban, ha a pártról van szó, az osztály cselekvésének egységét, ha az egész osztályról van szó. Enélkül szakadás, széthúzás, bomlás van a munkásosztály soraiban.

Általában ezek azok az alapelvek, amelyek szerint a párt helyesen vezeti a munkásosztályt.

A vezetés minden más értelmezése szindikalizmus, anarchizmus, bürokratizmus, akármi — csak nem bolsevizmus, csak nem leninizmus.

Nem lehet a proletárdiktatúrát a párt gyakorolta vezetéssel („diktatúrával") szembeállítani, ha

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

a párt és a munkásosztály közt, az élcsapat és a munkástömegek közt helyes a kölcsönös viszony. De ebből az következik, hogy még kevésbbé lehet azonosítani a pártot a munkásosztállyal, a párt gyakorolta vezetést („diktatúrát") a munkásosztály diktatúrájával. *Azon az alapon,* hogy a párt „diktatúráját" nem lehet szembeállítani a proletariátus diktatúrájával, Szorin arra a helytelen következtetésre jutott, hogy *„a proletariátus diktatúrája pártunk diktatúrája"*.

De Lenin nemcsak azt mondja, hogy ez a szembeállítás megengedhetetlen. Azt is mondja, hogy nem szabad szembeállítani „a tömegek diktatúráját a vezérek diktatúrájával". Nem óhajtják-e *ezen az alapon* a vezérek diktatúráját a proletariátus diktatúrájával azonosítani? Ezen az úton haladva azt kellene mondanunk: *„a proletariátus diktatúrája vezéreink diktatúrája"*. Márpedig voltaképpen éppen ehhez a butasághoz vezet az a politika, mely a párt „diktatúráját" a proletariátus diktatúrájával azonosítja ...

Mi az álláspontja ebben a kérdésben Zinovjevnek?

Zinovjev lényegében ugyanazon az álláspontor van, mint Szorin, vagyis azonosítja a párt „diktatúráját" a proletárdiktatúrával, de azzal a különbséggel, hogy Szorin nyiltabban és világosabban fejezi ki magát, Zinovjev ellenben „köntörfalaz". Elég például Zinovjev „Leninizmus" c. könyvéből a következő sorokat idézni, hogy meggyőződjünk erről:

„Mi a Szovjetunióban fennálló rend — kérdi Zinovjev — osztálytartalma szempontjából? A proletárdiktatúra. Mi a hatalom közvetlen rúgója a Szovjetunióban? Ki valósítja meg a munkásosztály hatalmát? A kommunista párt!

Ebben az értelemben *nálunk* pártdiktatúra van.* Mi a hatalom jogi formája a Szovjetunióban? Milyen az államrend új típusa, melyet az Októberi Forradalom megteremtett? A szovjet rendszer. Az egyik a legkevésbbé sem mond ellent a másiknak."

Hogy az egyik a másiknak nem mond ellent, az persze igaz, *ha* a pártnak a munkásosztállyal mint egésszel szemben gyakorolt diktatúráján a párt által gyakorolt vezetést értjük. De hogyan lehet *ezen az alapon* a proletariátus diktatúrája és a párt „diktatúrája" közé, a szovjet rendszer és a párt „diktatúrája" közé egyenlőségjelet tenni? Lenin a szovjet rendszert azonosította a proletárdiktatúrával, s igaza volt, mert a Szovjetek, a *mi* Szovjetjeink, olyan szervezetek, amelyekben a dolgozó tömegek a párt vezetésével a proletariátus körül tömörülnek. De mikor, hol, melyik művében tett Lenin egyenlőségjelet a párt „diktatúrája" és a proletariátus diktatúrája közé, a párt „diktatúrája" és a szovjet rendszer közé, mint ahogy most Zinovjev teszi? A proletariátus diktatúrájának nemcsak a párt vezetése („diktatúrája") nem mond ellent, hanem a vezérek vezetése („diktatúrája") sem. Nem óhajtják-e *ezen az alapon* azt proklamálni, hogy országunk a proletárdiktatúra országa, *azaz* a párt diktatúrájának országa, *azaz* a vezérek diktatúrájának országa? Márpedig éppen erre a butaságra vezet a párt-„diktatúra" és a proletárdiktatúra azonosításának „elve", amelyet Zinovjev lopva és bátortalanul alkalmaz.

Lenin nagyszámú műveiben csak öt esetet tud-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

tam találni, ahol Lenin futólag érinti a pártdiktatúra kérdését.

Az első eset — vita az eszerekkel és mensevikekkel, ahol ezt mondja:

„Ha az *egy* párt diktatúráját vetik szemünkre, és, mint hallottuk, szocialista egységfrontot javasolnak, mi azt mondjuk: «igenis *egy* párt diktatúrája! Ezen az alapon állunk s erről az alapról nem térhetünk le, mert ez az a párt, amely évtizedek során kivívta magának az egész gyári és ipari proletariátus élcsapatának helyzetét»" (XXIV. köt. 423. old.).

A második eset — „Levél a munkásokhoz és parasztokhoz a Kolcsak feletti győzelem alkalmából", ahol ezt mondja:

„Ijesztgetik a parasztokat (különösen a mensevikek és eszerek, mind, még a «baloldaliak» is), az «*egy* párt diktatúrájának», a bolsevikok, a kommunisták pártja diktatúrájának madárijesztőjével.

Kolcsak példáján a parasztok megtanulták, hogy ne féljenek madárijesztőktől.

Vagy a földesurak és kapitalisták diktatúrája (vagyis vashatalma), vagy a munkásosztály diktatúrája" (XXIV. köt. 436. old.[24a]).

A harmadik eset — Leninnek a Kommunista Internacionále II. kongresszusán mondott beszéde, amelyben Tannerrel vitázik. Ezt a beszédet fentebb idéztem*.

A negyedik eset — néhány sor a „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" című brosúrában. Az idevágó helyeket már fentebb idéztem**.

---

* Lásd ebben a kötetben 40. old. — *Szerk.*

** Lásd ebben a kötetben 47—48, 48—49, 51, 55, 56. old. — *Szerk.*

Az ötödik eset — a proletárdiktatúrára vonatkozó tézisvázlat, melyet a „Leninszkij Szbornyik" III. kötete közöl, ahol egy ilyen alcím van: „*Egy* párt diktatúrája" („Leninszkij Szbornyik" III. köt. 497. old.).

Megjegyzendő, hogy az öt eset közül kettőben, az utolsóban és a másodikban, Lenin az „*egy* párt diktatúrája" szavakat idézőjelbe teszi, nyilvánvalóan aláhúzva, hogy a formulát nem a szó szoros értelmében, hanem átvitt értelemben használja.

Azt is ki kell emelni, hogy mindezekben az esetekben Lenin „pártdiktatúrán" a „földbirtokosok" és kapitalisták" feletti diktatúrát („vashatalmat") érti, nempedig a munkásosztály feletti diktatúrát — ellentétben Kautsky és kompániája rágalmazó koholmányaival.

Jellemző, hogy Leninnek azokban a műveiben, amelyekben a proletárdiktatúrát és a pártnak a proletárdiktatúra rendszerében betöltött szerepét tárgyalja vagy egyszerűen megemlíti, akár alapvető, akár másodrendű művek ezek, *egyikben sincs* még csak célzás sem arra, hogy „a proletariátus diktatúrája pártunk diktatúrája". Ellenkezőleg, e művek minden lapja, minden sora tiltakozik ez ellen a formula ellen (lásd „Állam és forradalom", „A proletárforradalom és a renegát Kautsky", „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" stb.).

Még jellemzőbb, hogy a Kommunista Internacionále II. kongresszusának a politikai párt szerepéről szóló téziseiben[25], amelyeket Lenin közvetlen vezetésével dolgoztak ki, s amelyekre Lenin beszédeiben többízben hivatkozott, mint a párt szerepének és feladatainak mintaszerűen helyes megfogal-

mazására — *egyetlenegy*, a szó szoros értelmében *egyetlenegy szót* sem találunk a párt diktatúrájáról.

Miről tanuskodik mindez?

Arról, hogy:

a) Lenin a „párt diktatúrája" formulát nem tartotta kifogástalannak, pontosnak, s ezért ez a kifejezés igen ritkán fordul elő Lenin műveiben, s néha idézőjelben van;

b) abban a néhány esetben, mikor Lenin, ellenfeleivel vitatkozva, kénytelen volt a párt diktatúrájáról beszélni, rendszerint „*egy* párt diktatúrájáról" beszélt, vagyis arról, hogy pártunk *egyedül* van hatalmon, *nem osztja meg* a hatalmat *más* pártokkal, s Lenin mindig megmagyarázta, hogy a párt diktatúráján a *munkásosztállyal kapcsolatban* a párt vezetését, a párt vezetőszerepét kell érteni;

c) mindazokban az esetekben, amikor Lenin szükségesnek tartotta, hogy tudományosan meghatározza a párt szerepét a proletárdiktatúra rendszerében, *kizárólag* a pártnak a munkásosztállyal kapcsolatos vezetőszerepéről beszélt (s ilyen eset ezrével van);

d) éppen ezért Leninnek nem „jutott eszébe" a párt szerepéről szóló alapvető határozatba — a Kommunista Internacionále II. kongresszusának határozatára gondolok — bevenni a „pártdiktatúra" formulát;

e) nincs igazuk a leninizmus szempontjából, és politikailag rövidlátók azok az elvtársak, akik azonosítják vagy azonosítani próbálják a párt „diktatúráját", tehát a „vezérek diktatúráját" is, a proletariátus diktatúrájával, mert ezzel megsértik az élcsapat és

az osztály közötti helyes kölcsönös viszony feltételeit.

Nem is szólva arról, hogy a „pártdiktatúra" formula, ha a fentebb megjelölt fenntartások nélkül vesszük, gyakorlati munkánkban a veszélyek és politikai hátrányok egész sorának okozója lehet. Ez a formula, ha fenntartás nélkül vesszük, mintegy ezt sugallja:

a) a pártonkívüli tömegeknek: ne merjetek ellentmondani, ne merjetek okoskodni, mert hiszen a párt mindent megtehet, mert hiszen nálunk pártdiktatúra van;

b) a pártkádereknek: legyetek merészebbek, gyakoroljatok nagyobb nyomást, nem kell figyelembe venni a pártonkívüli tömegek szavát — nálunk pártdiktatúra van;

c) a párt vezető rétegének: megengedhetitek magatoknak azt a fényűzést, hogy kissé önelégültek legyetek, sőt talán el is bizakodhattok egy kicsit, hiszen nálunk pártdiktatúra van, ami „tehát" a vezérek diktatúrája is.

Ezekre a veszedelmekre helyénvaló éppen most felhívni a figyelmet, a tömegek politikai aktivitásának fellendülése idején, amikor különösen értékes számunkra a pártnak az a készsége, hogy a tömegek szavára érzékenyen figyeljen, amikor pártunk számára a fő parancsolat az, hogy legyen figyelmes a tömegek igényeivel szemben, amikor a párttól különös körültekintést és különös rugalmasságot követelünk a politikában, amikor az elbizakodás veszélye az egyik legkomolyabb veszély, amely a pártot a tömegek helyes vezetése terén fenyegeti.

Ne feledkezzünk meg Lenin nagyszerű szavairól, melyeket pártunk XI. kongresszusán mondott:

„A néptömeg tengerében mi (a kommunisták — *I. Szt.*) mégis csak egy csepp vagyunk, s csak akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, aminek az igazságát a nép elismeri. E nélkül a kommunista párt nem fogja a proletariátust vezetni, a proletariátus nem fogja magával vinni a tömegeket és az egész gépezet széthull" (XXVII. köt. 256. old.[25a]).

„Helyesen kifejezni azt, aminek az igazságát a nép elismeri" — ez az az elengedhetetlen feltétel, amely a párt számára biztosítja a proletárdiktatúra rendszerében a fő vezető erő megtisztelő szerepét.

VI

A SZOCIALIZMUS GYŐZELME EGY ORSZÁGBAN

„A leninizmus alapjairól" című brosúrában (1924 május, első kiadás) a szocializmus *egy* országban való győzelme kérdéséről két fogalmazás van. Az első fogalmazás így szól:

„Azelőtt a forradalom győzelmét *egy* országban lehetetlennek tartották, úgy vélték, hogy a burzsoázia fölötti győzelemhez elengedhetetlen valamennyi előrehaladott ország, vagy legalábbis az ilyen országok többsége proletárjainak együttes fellépése. Ma ez a szempont már nem felel meg a való helyzetnek. Ma abból kell kiindulni, hogy ilyen győzelem lehetséges, mert a különböző kapitalista országok fejlődésének egyenlőtlen és ugrásszerű jellege az imperializmus viszonyai között, az imperializmuson belül fejlődő és elkerülhetetlenül háborúkat előidéző katasztrofális ellentétek, a forradalmi mozgalom növekedése a világ valamennyi országában — mindez arra vezet, hogy a

proletariátus győzelme egyes országokban nemcsak lehetséges, hanem szükségszerű is" („A leninizmus alapjairól"[26]).

Ez a tétel feltétlenül helyes és nem szorul magyarázatra. A szociáldemokraták elmélete ellen irányul, akik utópiának tartják azt, hogy a proletariátus *egy* országban megragadja a hatalmat, ha ugyanakkor a forradalom nem győz más országokban is.

De „A leninizmus alapjairól" című brosúrában van még egy másik megfogalmazás is. Ez így szól:

„De a burzsoázia hatalmának megdöntése és a proletariátus hatalmának megteremtése *egy* országban még nem jelenti a szocializmus teljes győzelmének a biztosítását. A szocializmus fő feladata — a szocialista termelés megszervezése — még hátra van. Meg lehet-e oldani ezt a feladatot, ki lehet-e vívni a szocializmus végleges győzelmét *egy* országban, több más vezető ország proletárjainak együttes erőfeszítése nélkül? Nem, nem lehet. A burzsoázia megdöntéséhez elegendő *egy* ország erőfeszítése is, — ezt bizonyítja forradalmunk története. A szocializmus végleges győzelméhez, a szocialista termelés megszervezéséhez *egy* ország erőfeszítése, különösen egy olyan parasztországé, mint Oroszország, már nem elegendő, ahhoz több élenjáró ország proletárjainak erőfeszítése szükséges" („A leninizmus alapjairól", első kiadás[27]).

Ez a második megfogalmazás a leninizmus kritikusainak állítása ellen, a trockisták ellen irányult, akik kijelentették, hogy a proletariátus diktatúrája *egy* országban, ha más országokban még nem vívták ki a győzelmet, „nem állhat meg a konzervatív Európával szemben".

Ennyiben — de csak ennyiben — ez a megfogalmazás akkor (1924 májusában) elegendő és, kétségkívül, bizonyos mértékben hasznos is volt.

De később, amikor a leninizmus kritikáját ezen a téren már leküzdöttük a pártban és amikor újabb kérdés került napirendre, az a kérdés, lehetséges-e a teljes szocialista társadalom felépítése csak a mi országunk erőivel, külső segítség nélkül — a második megfogalmazás már nyilvánvalóan elégtelennek s ezért helytelennek bizonyult.

Miben áll ennek a megfogalmazásnak a fogyatékossága?

Abban, hogy *egy* kérdéssé kapcsol össze két különböző kérdést: azt a kérdést, *lehetséges-e* a szocializmus felépítése *egy* ország erőivel, amire igenlő választ kell adni, s azt a kérdést, hogy a proletárdiktatúra országa *teljesen biztosítottnak* tekintheti-e magát az intervenció ellen és, következésképpen, a régi rend visszaállítása ellen, ha a forradalom nem győz több más országban is, amire tagadó választ kell adni. Nem is szólva arról, hogy ez a megfogalmazás arra a gondolatra vezethet, hogy a szocialista társadalom megszervezése *egy* ország erőivel lehetetlen, ami természetesen helytelen.

Ez okból „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája" című brosúrámban (1924 decemberében) ezt a megfogalmazást megváltoztattam, kijavítottam s ezt a kérdést két kérdésre bontottam, arra a kérdésre, hogy *van-e teljes biztosíték a burzsoá rend visszaállítása ellen* és arra a kérdésre, hogy *lehetséges-e a teljes szocialista társadalmat felépíteni egy* országban? Ezt azáltal értem el, hogy, először, a „szocializmus teljes győzelmét" úgy tárgyaltam, mint „a régi rendszer visszaállítása elleni teljes biztosítékot", amit csak „több ország proletárjainak

együttes erőfeszítésével" lehet elérni, másodszor azáltal, hogy Lenin „A szövetkezetekről"[28] című brosúrája alapján azt az elvitathatatlan igazságot proklamáltam, hogy mindenünk megvan, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges (lásd „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája")*.

A kérdésnek ez az új megfogalmazása lett aztán a XIV. pártkonferencián „A Kommunista Internacionále és az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt feladatairól"[29] hozott ismert határozat alapja, amely a szocializmus *egy* országban lehetséges győzelmének kérdését a kapitalizmus stabilizációjával kapcsolatban vizsgálja (1925 április) és a szocializmus országunk erőivel való felépítését lehetségesnek és szükségesnek tekinti.

Ugyancsak ez a megfogalmazás lett „Az OK(b)P XIV. konferenciájának eredményeihez" című brosúrám alapja, mely 1925 májusában, közvetlenül a XIV. pártkonferencia után jelent meg.

A szocializmus *egy* országban való győzelme kérdésének feltevésére vonatkozóan ez a brosúra azt mondja:

„Országunkban az ellentétek két csoportját kell megkülönböztetnünk. Az ellentétek egyik csoportjába azok a belső ellentétek tartoznak, amelyek a proletariátus és a parasztság között állanak fenn (itt a szocializmus *egy* országban való felépítéséről van szó. — *I. Szt.*). Az ellentétek másik csoportjában azok a külső ellentétek vannak,

* A kérdésnek ez az új megfogalmazása azután „A leninizmus alapjairól" későbbi kiadásaiban a régi megfogalmazás helyébe került.

amelyek a mi országunk mint a szocializmus országa, és valamennyi többi ország mint a kapitalizmus országai között állanak fenn" (itt a szocializmus végleges győzelméről van szó. — *I. Szt.)* . . . „Aki összetéveszti az ellentétek első csoportját, azokat az ellentéteket. amelyek *egy* ország erőfeszítéseivel teljesen leküzdhetők, az ellentétek második csoportjával, azokkal az ellentétekkel, amelyeknek megoldásához feltétlenül több ország proletárjainak erőfeszítései szükségesek — az súlyosan vét a leninizmus ellen, az vagy zavarosfejű ember, vagy javíthatatlan opportunista" (lásd „Az OK(b)P XIV. konferenciájának eredményeihez"[30]).

A szocializmus *győzelméről* országunkban ez a brosúra ezt mondja:

„Fel tudjuk építeni a szocializmust, és a parasztsággal együtt fogjuk építeni, a munkásosztály vezetésével" . . . mert „nálunk, a proletárdiktatúrában . . . megvan minden adottság, amely szükséges ahhoz, hogy a teljes szocialista társadalmat felépítsük, leküzdve mindenféle és mindenfajta belső nehézséget, mert saját erőnkkel leküzdhetjük és le is kell küzdenünk őket" (ugyanott[31]).

A szocializmus *végleges* győzelme kérdéséről pedig ott ezt olvashatjuk:

„A szocializmus végleges győzelme teljes biztosíték az intervenció kísérleteivel szemben, tehát a restauráció kísérleteivel szemben is, mert a restaurációnak csak valamelyest is komolyabb kísérlete csak komoly külső segítséggel, csak a nemzetközi tőke támogatásával lehetséges. Ezért forradalmunk támogatása a világ munkásai részéről, s még inkább ezeknek a munkásoknak győzelme legalább egynéhány országban — szükséges feltétele az első győztes ország teljes biztonságának az intervenció és a restauráció kísérleteivel szemben, szükséges feltétele a szocializmus végleges győzelmének" (ugyanott[32]).

Azt hiszem, világos.

Ismeretes, hogy ugyanebben a szellemben magyarázza ezt a kérdést „Kérdések és feleletek" című brosúrám (1925 június) és a Központi Bizottságnak a SzK(b)P XIV. kongresszusán tartott politikai beszámolója[33] (1925 december).

Ezek a tények.

Ezeket a tényeket, azt hiszem, minden elvtárs ismeri, — Zinovjev is.

Ha most, majdnem két évvel a pártban lefolyt eszmei harc után, és a XIV. pártkonferencián (1925 áprilisában) elfogadott határozat után, Zinovjev lehetségesnek tartja, hogy a XIV. pártkongresszuson (1925 decemberében) mondott zárszavában előrángassa Sztálin 1924 áprilisában írt brosúrájából a régi, teljesen elégtelen megfogalmazást, mint alapot a szocializmus *egy* országban való győzelme már eldöntött kérdésének eldöntéséhez, akkor Zinovjevnek ez a sajátságos eljárása csak arról tanuskodik, hogy végkép belezavarodott ebbe a kérdésbe. Aki visszafelé rángatja a pártot, mikor a párt már előbbre jutott, aki megkerüli a XIV. pártkonferencia határozatát, mikor azt a Központi Bizottság plénuma[34] is megerősítette, az reménytelenül belebonyolódott az ellentmondásokba, az nem hisz a szocializmus építésének ügyében, az letért Lenin útjáról és aláírta saját vereségét.

Mit jelent a szocializmus *egy* országban való győzelmének *lehetősége?*

Jelenti azt a lehetőséget, hogy a proletariátus és a parasztság közti ellentéteket megoldjuk országunk belső erőivel, azt a lehetőséget, hogy a proletariá-

tus megragadja a hatalmat s ezt a hatalmat arra használja fel, hogy országunkban a teljes szocialista társadalmat felépítse, más országok proletárjainak rokonszenvével és támogatásával, de anélkül, hogy a proletárforradalom előzőleg más országokban győzött volna.

E lehetőség nélkül a szocializmus építése — építés távlatok nélkül, a nélkül a meggyőződés nélkül, hogy a szocializmust fel is építjük. Nem lehet a szocializmust építeni, ha nem vagyunk meggyőződve arról, hogy fel lehet építeni, ha nem vagyunk meggyőződve arról, hogy országunk technikai elmaradottsága nem *leküzdhetetlen* akadálya a teljes szocialista társadalom felépítésének. E lehetőség tagadása azt jelentené, hogy nem hiszünk a szocializmus építésében, hogy elfordulunk a leninizmustól.

Mit jelent az, hogy *lehetetlen* a szocializmus teljes, végleges győzelme *egy* országban a forradalom más országokban kivívott győzelme nélkül?

Azt jelenti, hogy az intervenció s következésképp a burzsoá rend visszaállítása elleni teljes biztosíték lehetetlen, ha a forradalom nem győz legalábbis néhány országban. Aki ezt az elvitathatatlan tételt tagadja, az elfordul az internacionalizmustól, elfordul a leninizmustól.

„Nemcsak államban — mondja Lenin —, hanem *államok rendszerében is* élünk, és elképzelhetetlen, hogy a Szovjet Köztársaság az imperialista államok mellett huzamos ideig fennállhasson. Végül vagy az egyik, vagy a másik győz. De amíg ez a vég elkövetkezik, elkerülhetetlen a legborzasztóbb összeütközések sora a Szovjet Köztársaság és a burzsoá államok között. Ez azt jelenti, hogy az uralkodó osztálynak, a proletariátusnak, ha valóban uralkodni akar

és uralkodni fog, ezt katonai szervezetével is be kell bizonyítania" (XXIV. köt. 122. old.).

„A legnagyobb mértékben ingadozó egyensúly, de mégis kétségtelenül, vitathatatlanul bizonyos egyensúly jött létre — mondja Lenin máshelyütt. — Hosszú időre-e, nem tudom, s azt hiszem, ezt nem is lehet tudni. S ezért részünkről a legnagyobb óvatosságra van szükség. Politikánk első parancsolata, az első tanulság, mely egyéves kormányzati tevékenységünkből folyik, az a tanulság, melyet minden munkásnak és parasztnak el kell sajátítania, az, hogy résen kell lennünk és nem szabad elfelednünk, hogy olyan emberek, osztályok, kormányok vesznek körül bennünket, melyek nyiltan kifejezik irántunk érzett határtalan gyűlöletüket. Ne feledjük el, hogy állandóan csak hajszál választ el bennünket attól, hogy rajtunk üssenek" (XXVII. köt. 117. old.).

Azt hiszem, világos.

Mi az álláspontja Zinovjevnek a szocializmus *egy* országban való győzelmének kérdésében?

Hallgassuk meg:

„A szocializmus végleges győzelmén legalábbis: 1) az osztályok megszüntetését és, következésképpen 2) az *egy* osztály diktatúrájának, jelen esetben a proletariátus diktatúrájának megszüntetését kell érteni" . . . „Hogy még pontosabban tisztázzuk — mondja még Zinovjev —, hogyan áll a kérdés nálunk a Szovjetunióban 1925-ben, két dolgot kell megkülönböztetnünk: 1) a szocializmus építésének biztosított *lehetőségét* — a szocializmus építésének ezt a lehetőségét természetesen feltétlenül el lehet képzelni *egy* ország keretén belül is, és 2) a szocializmus végleges felépítését és megszilárdítását, vagyis a szocialista rend, a szocialista társadalom megvalósítását."

Mit jelenthet mindez?

Azt, hogy a szocializmus *egy* országban való végleges győzelmén Zinovjev nem az intervenció és

restauráció elleni biztosítékot érti, hanem a szocialista társadalom felépítésének lehetőségét. A szocializmus *egy* országban való győzelmén viszont Zinovjev a szocializmus olyan építését érti, amelynek nem lehet s nem is kell a szocializmus felépítésére vezetnie. Találomra, távlat nélkül építeni, szocializmust építeni, noha lehetetlen a szocialista társadalmat felépíteni — ez Zinovjev álláspontja.

Építeni a szocializmust, felépítésének *lehetősége nélkül*, építeni annak *tudatában, hogy nem fogjuk felépíteni* — ilyen képtelenségekre jutott Zinovjev.

De hisz ez a kérdés kicsúfolása, nempedig a kérdés megoldása!

Még egy részlet Zinovjev XIV. kongresszusi zárszavából:

„Nézzék meg, mit nem átallt mondani például Jakovlev elvtárs a legutóbbi Kurszk-kormányzósági pártkonferencián. «Felépíthetjük-e *egy* országban a szocializmust — kérdezi Jakovlev elvtárs —, amikor minden oldalról kapitalista ellenség vesz körül bennünket, felépíthetjük-e ilyen viszonyok között *egy* országban a szocializmust?» És ezt feleli: «Az elmondottak alapján joggal mondhatjuk, hogy nemcsak építjük a szocializmust, hanem, annak ellenére, hogy egyelőre egyedül vagyunk, hogy egyelőre mi vagyunk a világ egyetlen szovjet országa, szovjet állama, — fel is építjük ezt a szocializmust» («Kurszkaja Pravda» 279. szám. 1925 december 8.). *Hát ez lenini kérdésfeltevés* — kérdi Zinovjev —, *hát nem érződik ebben némi nemzeti korlátoltság*?"*

Tehát, Zinovjev szerint, az, aki elismeri a szocializmus felépítésének lehetőségét *egy* országban, az a

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

nemzeti korlátoltság álláspontjára helyezkedik, az pedig, aki tagadja ezt a lehetőséget, az az internacionalizmus álláspontját foglalja el.

De ha ez igaz, akkor egyáltalán érdemes-e harcolni gazdaságunk kapitalista elemeinek legyőzéséért? Nem az következik-e ebből, hogy ez a győzelem lehetetlen?

Kapitulálás gazdaságunk tőkés elemei előtt — idevezet Zinovjev érvelésének belső logikája.

S ezt a képtelenséget, melynek semmi köze a leninizmushoz, Zinovjev mint „internacionalizmust", mint „százszázalékos leninizmust" tálalja elénk!

Állítom, hogy a szocializmus építésének kérdésében, ebben a legfontosabb kérdésben, Zinovjev elfordul a leninizmustól, lecsúszik a mensevik Szuhanov álláspontjára.

Hallgassuk meg Lenint. A szocializmus győzelméről *egy* országban, még az Októberi Forradalom előtt, 1915 augusztusában, ezt mondja:

„A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége — a kapitalizmus feltétlen törvénye. Ebből következik, hogy a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is. Ennek az országnak győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és *megszervezte országában a szocialista termelést**, *szembe*fordulna a világ többi, kapitalista részével, a maga oldalára vonná a többi ország elnyomott osztályait, felkelést szítana ott a kapitalisták ellen, sőt szükség esetén katonai erővel is fellépne a kizsákmányoló osztályok és államaik ellen" (XVIII. köt. 232—233. old.[34a]).

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Mit jelent Lenin aláhúzott mondata: „miután megszervezte országában a szocialista termelést"? Azt jelenti, hogy a győztes ország proletariátusának a hatalom átvétele után meg *lehet* és meg is *kell* szerveznie a szocialista termelést. De mit jelent „a szocialista termelés megszervezése"? A szocialista társadalom felépítését jelenti. Aligha kell bizonyítgatni, hogy Lenin e világos és határozott tétele nem szorul további magyarázatra. Ellenkező esetben érthetetlenek volnának Lenin felhívásai, amelyeket 1917 októberében intézett a proletariátushoz, hogy vegye kezébe a hatalmat.

Mint látják, Leninnek ez a világos tétele úgy különbözik Zinovjev zavaros és antileninista „tételétől" — amely szerint építhetjük a szocializmust „*egy* ország keretén belül", bár felépítése *lehetetlen* —, mint ég a földtől.

Lenin ezt a tételt 1915-ben mondta ki, még mielőtt a proletariátus kezébe vette a hatalmat. De talán a hatalom átvételének tapasztalata után, 1917 után, megváltoztak nézetei? Nézzük meg Lenin 1923-ban írt, „A szövetkezetekről" című brosúráját.

„Valóban — mondja Lenin —, minden nagyüzemi termelési eszköz az állam hatalmában van, az államhatalom a proletariátus kezében. a proletariátus szövetségben a sokmillió kis- és törpeparaszttal, a proletariátus vezetőszerepe a parasztság irányában biztosítva van stb. — hát ez nem minden, ami szükséges ahhoz, hogy a szövetkezetekből, egyesegyedül a szövetkezetekből, amelyeket ezelőtt mint szatócskodást kezeltünk — s amelyeket most, az új gazdasági politika idején, bizonyos tekintetben szín-

tén jogunk van így kezelni —, *hát ez nem minden, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges?** Ez még nem a szocialista társadalom felépítése, de *ez minden, ami e felépítéshez szükséges és elegendő*"* (XXVII. köt. 392. old.[34b]).

Másszóval: fel tudjuk és fel is kell építenünk a teljes szocialista társadalmat, mert rendelkezésünkre áll minden, ami felépítéséhez szükséges és elegendő.

Azt hiszem, aligha lehet ennél világosabban beszélni.

Vessék össze Lenin e klasszikus tételét Zinovjevnek Jakovlev elleni antileninista kirohanásával s megértik, hogy Jakovlev csak ismételte Lenin szavait arról, hogy a szocializmust fel lehet építeni *egy* országban, Zinovjev viszont, aki e tétel ellen lép fel és Jakovlevet ostorozza, elfordult Lenintől s áttért a mensevik Szuhanov álláspontjára, arra az álláspontra, hogy a mi országunkban, technikai elmaradottsága következtében, lehetetlen a szocializmust felépíteni.

Csak azt nem tudjuk, hogy minek is ragadtuk meg a hatalmat 1917 októberében, ha nem számítottunk arra, hogy felépítjük a szocializmust?

Nem kellett volna a hatalmat megragadni 1917 októberében — erre a következtetésre vezet Zinovjev érvelésének belső logikája.

Állítom továbbá, hogy a szocializmus győzelmének kérdésében, ebben a legfontosabb kérdésben, Zinovjev pártunk ama határozott döntései *ellen* fordult, melyeket a XIV. pártkonferencia ismert határozata — „A Kommunista Internacionále és az

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt feladatairól a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának kibővített plénumával kapcsolatban" — leszögezett.

Vegyük elő ezt a határozatot. Ezt olvassuk benne a szocializmus *egy* országban való győzelméről:

„Két homlokegyenest ellentétes társadalmi rendszer fennállása előidézi a kapitalista blokádnak, a gazdasági nyomás más formáinak, a fegyveres intervenciónak, a restaurációnak állandó veszélyét. *A szocializmus végleges győzelmének* egyetlen biztosítéka, vagyis *a restaurációval szemben az egyetlen biztosíték**, következésképpen — a győzelmes szocialista forradalom több országban . . ." „A leninizmus azt tanítja, hogy a szocializmus *végleges* győzelme a burzsoá viszonyok *visszaállításával szembeni teljes biztosíték** értelmében csak nemzetközi méretekben lehetséges . . ." „Ebből egyáltalában *nem következik az**, hogy lehetetlen a *teljes szocialista társadalom** felépítése egy olyan elmaradott országban, mint Oroszország, a technikai és gazdasági tekintetben fejlettebb országok «állami segítsége» (Trockij) nélkül" (lásd a határozatot[35]).

Látják, hogy ez a határozat a szocializmus végleges győzelmét az intervenció és a restauráció elleni biztosítékként fogja fel — *szöges ellentétben* azzal, ahogy Zinovjev „Leninizmus" című könyvében felfogja.

Látják, hogy a határozat elismeri, hogy lehetséges a teljes szocialista társadalom felépítése egy olyan elmaradott országban, mint Oroszország, a technikai és gazdasági tekintetben fejlettebb országok „állami segítsége" nélkül — *szöges ellentétben*

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Zinovjev ellenkező állításával, melyet Jakovlevvel szemben hangoztatott a XIV. pártkongresszuson mondott zárszavában.

Minek nevezzük ezt, ha nem Zinovjev harcának a XIV. pártkonferencia határozata *ellen*?

Igaz, a párthatározatok olykor nem hibátlanok. Megesik, hogy párthatározatokban hibák vannak. Általában szólva, fel lehet tételezni, hogy a XIV. pártkonferencia határozata is tartalmaz néhány hibát. Lehet, hogy Zinovjev a szóbanforgó határozatot hibásnak tartja. De akkor ezt világosan és nyiltan meg kell mondani, ahogy bolsevikhoz illik. Zinovjev ezt, valami okból, mégsem teszi. Jobbnak látta más utat választani, azt, hogy hátbatámadja a XIV. pártkonferencia határozatát, s emellett elhallgatja a határozatot, seminő nyilt kritikát rajta nem gyakorol. Zinovjev nyilván azt hiszi, hogy ezen az úton éri el legjobban célját. S célja csak egy — „kijavítani" a határozatot és „kicsit" kiigazítani Lenint. Aligha kell bizonyítani, hogy Zinovjev elszámította magát.

Honnan ered Zinovjev hibája? Hol e hiba gyökere?

E hiba gyökere, szerintem, Zinovjevnek az a meggyőződése, hogy országunk technikai elmaradottsága *leküzdhetetlen* akadálya a teljes szocialista társadalom felépítésének, hogy a proletariátus országunk technikai elmaradottsága következtében nem építheti fel a szocializmust. Zinovjev és Kamenyev egy időben megpróbáltak fellépni ezzel az érvvel a párt Központi Bizottságának egyik ülésén az áprilisi konferencia előtt[36]. De visszautasításra találtak és kénytelenek voltak visszavonulni, *formálisan* alávetve magukat

az ellenkező álláspontnak, a Központi Bizottság többsége álláspontjának. De Zinovjev, bár formálisan alávetette magát ennek az álláspontnak, továbbra is folytatta ellene a harcot. Pártunk Moszkvai Bizottsága erről a SzK(b)P Központi Bizottságában lejátszódott „incidensről" ezt mondja a Leningrád-kormányzósági pártkonferencia levelére írott „Válaszá"-ban[37]:

„Nem is olyan régen Kamenyev és Zinovjev a Politikai Irodában azt az álláspontot védték, hogy technikai és gazdasági elmaradottságunk miatt nem tudunk megbirkózni a belső nehézségekkel, hacsak nem ment meg bennünket a nemzetközi forradalom. Mi viszont, a Központi Bizottság többségével együtt, úgy véljük, hogy építhetjük a szocializmust, építjük és felépítjük, tekintet nélkül technikai elmaradottságunkra és annak ellenére is. Úgy véljük, hogy ez az építés, természetesen, sokkal lassabban fog előrehaladni, mint ahogy világgyőzelem esetén haladna, de mégis előremegyünk és előre is fogunk menni. Továbbá, véleményünk szerint Kamenyev és Zinovjev álláspontja azt fejezi ki, hogy nem hisznek munkásosztályunk és az azt követő paraszttömegek belső erejében. Véleményünk szerint ez az álláspont a lenini álláspont feladása" (lásd „Válasz").

Ez a dokumentum a XIV. pártkongresszus első ülései idején jelent meg a sajtóban. Zinovjevnek, természetesen, módjában volt e dokumentum ellen még a kongresszuson felszólalni. Jellemző, hogy Zinovjev és Kamenyev nem találtak érveket e súlyos vád ellen, melyet pártunk Moszkvai Bizottsága emelt ellenük. Véletlen-e ez? Azt hiszem, nem véletlen. A vád nyilván fején találta a szeget. Zinovjev és Kamenyev azért „válaszoltak" erre a vádra hallgatással, mert nem volt mivel „elhallgattatniuk" a vádat.

Az „új ellenzék" rossz néven veszi, hogy Zinovjevet azzal vádolják, hogy nem hisz a szocialista építés győzelmében országunkban. De ha Zinovjev az után, hogy a szocializmus *egy* országban való győzelmét egy álló esztendőn át megvitatták, az után, hogy Zinovjev álláspontját a Központi Bizottság Politikai Irodája elutasította (1925 április), az után, hogy erről a kérdésről már kialakult a párt határozott véleménye, melyet a XIV. pártkonferencia ismert határozata (1925 április) leszögezett, ha mindezek után Zinovjev „Leninizmus" című könyvében (1925 szeptember) mégis fellép a párt álláspontja ellen, s ha később a XIV. kongresszuson ezt a fellépést megismétli — akkor mi mással lehet mindezt, ezt a konokságot, ezt a makacsságot, amellyel hibájához ragaszkodik, megmagyarázni, mint azzal, hogy Zinovjevet megfertőzte, gyógyíthatatlanul megfertőzte a hitetlenség szocialista építésünk ügyének győzelmében?

Zinovjev ezt az ő hitetlenségét internacionalizmusnak szeretné feltüntetni. De mióta tekintik nálunk internacionalizmusnak a leninizmustól való elfordulást a leninizmus sarkalatos kérdésében?

Nem helyesebb-e, ha azt mondjuk, hogy nem a párt, hanem Zinovjev vét itt az internacionalizmus és a nemzetközi forradalom ellen? Mert mi a mi országunk, az „épülő szocializmus" országa, ha nem a világforradalom bázisa? De lehet-e a világforradalom igazi bázisa, ha nem képes a szocialista társadalmat felépíteni? Megmaradhat-e országunk annak, ami ma kétségtelenül: hatalmas vonzási központnak

a világ munkásai számára, ha nem képes a saját portáján kivívni a győzelmet, a szocialista építés győzelmét, gazdaságunk kapitalista elemein? Azt hiszem, nem maradhat meg. De ebből az következik, hogy a szocialista építés győzelmével szembeni hitetlenség, ennek a hitetlenségnek a prédikálása, megfosztja országunkat a világforradalom bázisának nimbuszától, ez pedig gyengíti a nemzetközi forradalmi mozgalmat. Mivel ijesztették el tőlünk a munkásokat a szociáldemokrata urak? Azzal, hogy azt prédikálták, hogy az „oroszoknak semmi sem fog sikerülni". Mivel verjük most a szociáldemokratákat, amikor a munkásküldöttségek egész sorát vonzzuk magunkhoz és ezzel megerősítjük a kommunizmus hadállásait az egész világon? A szocializmus építése terén elért sikereinkkel. De vajjon nem világos-e ez után, hogy aki hitetlenséget hirdet a szocializmus építése terén elért sikereinkkel szemben, az közvetve a szociáldemokratákat segíti, az a nemzetközi forradalmi mozgalom lendületét gyengíti, az szükségképpen elfordul az internacionalizmustól?..

Látják, hogy Zinovjev „internacionalizmusa" semmivel sem ér többet, mint „százszázalékos leninizmusa" a szocializmus *egy* országban való építésének kérdésében.

Ezért a XIV. pártkongresszus helyesen járt el, amikor kimondta, hogy az „új ellenzék" nézetei azt fejezik ki, hogy „nem hisznek a szocializmus építésének ügyében" és „meghamisítják a leninizmust"[38].

VII

HARC A SZOCIALISTA ÉPÍTÉS GYŐZELMÉÉRT

Szerintem az „új ellenzék" fő hibája az, hogy nem hisz a szocialista építés sikerében. Ez a hiba, szerintem, azért fő hiba, mert ebből következik az „új ellenzék" valamennyi többi hibája is. Azok a hibák, amelyeket az „új ellenzék" a „nep"-nek, az államkapitalizmusnak, szocialista iparunk jellegének, a szövetkezetek proletárdiktatúrában betöltött szerepének, a kulákság elleni harc módszereinek, a középparasztság szerepének és súlyának kérdésében elkövetett, egytől-egyig az ellenzék fő hibájából származnak, abból, hogy nem hisz abban, hogy a szocialista társadalmat országunk erőivel fel lehet építeni.

Mit jelent a hitetlenség a szocialista építés országunkban való győzelmével szemben?

Mindenekelőtt azt, hogy nincsenek meggyőződve arról, hogy a parasztság zöme, országunk fejlődésének ismert körülményei következtében, *bevonódhat* a szocialista építés művébe.

Másodszor azt, hogy nincsenek meggyőződve arról, hogy országunk proletariátusa, amely kezében tartja a népgazdaság parancsnoki magaslatait, *képes* a parasztság zömét bevonni a szocialista építésbe.

Ezekből a tételekből indul ki hallgatólagosan az ellenzék fejlődésünk útjaira vonatkozó elgondolásaiban, — az most mindegy, hogy tudatosan vagy öntudatlanul teszi ezt.

Be lehet-e vonni a szovjet parasztság zömét a szocialista építés művébe?

„A leninizmus alapjairól" című brosúrában erre vonatkozólag két alaptétel van:

1. „Nem szabad összecserélni a Szovjetunió parasztságát a Nyugat parasztságával. Az a parasztság, amely három forradalom iskoláján ment át, amely a proletariátussal együtt és a proletariátus vezetésével harcolt a cár és a burzsoá hatalom ellen, az a parasztság, amely a proletárforradalom kezéből kapott földet és békét s ennek következtében a proletariátus tartaléka lett — ez a parasztság szükségképpen különbözik attól a parasztságtól, amely a burzsoá forradalom idején a liberális burzsoázia vezetése alatt harcolt, e burzsoázia kezéből kapott földet s ennek következtében a burzsoázia tartaléka lett. Aligha szorul bizonyításra, hogy a szovjet parasztság, amely megszokta, hogy a proletariátussal való politikai barátságot és *politikai* együttműködést megbecsülje, amely ennek a barátságnak és ennek az együttműködésnek köszönheti szabadságát — feltétlenül rendkívül alkalmas a proletariátussal való *gazdasági* együttműködésre."

2. „Nem szabad összecserélni Oroszország mezőgazdaságát a Nyugat mezőgazdaságával. Ott a mezőgazdaság fejlődése a kapitalizmus szokott vonalán halad, amelyet a parasztság mélyreható rétegeződése, s az egyik póluson a nagy uradalmak és a magánkapitalista latifundiumok, a másikon pauperizmus, nyomor és bérrabszolgaság jellemeznek. Ennek következtében ott a züllés és bomlás egészen természetes. Nem így Oroszországban. Nálunk a mezőgazdaság fejlődése már csak azért sem haladhat ilyen úton, mert a Szovjethatalom léte és a döntő munka- és termelési eszközök nacionalizálása ilyenirányú fejlődést nem enged meg. Oroszországban a mezőgazdaság fejlődésének más úton kell haladnia, a sokmilliós kis- és középparasztság szövetkezeti tömörülésének útján, a tömegeket átfogó falusi szövetkezetek fejlődésének útján, melyeket az állam hitelkedvezményekkel támogat. Lenin a szövetkezetekről szóló cikkeiben helyesen utalt arra, hogy a mezőgazdaság fejlődésének nálunk új úton kell

haladnia, azon az úton, amelyek a parasztság többségét a szövetkezeteken keresztül bevonjuk a szocialista építésbe, azon az úton, amelyen a kollektivizmus elveit fokozatosan meghonosítjuk a mezőgazdaságban, előbb a termékek értékesítése, később pedig a mezőgazdasági termékek termelése terén is . . .

Aligha szorul bizonyításra, hogy a parasztság óriási többsége szívesen lép majd a fejlődésnek erre az új útjára, s otthagyja a magánkapitalista latifundiumok és a bérrabszolgaság, a nyomor és pusztulás útját"[39].

Helyesek-e ezek a tételek?

Azt hiszem, hogy mindkét tétel helyes és vitathatatlan egész építési időszakunkra vonatkozólag a „nep" viszonyai között.

Ezek a tételek csak azokat az ismert lenini téziseket fejezik ki, amelyek a proletariátus és a parasztság összefogásáról szólnak, arról, hogy a parasztgazdaságokat be kell vonni az ország szocialista fejlődésének rendszerébe, arról, hogy a proletariátusnak a parasztság döntő tömegeivel együtt kell a szocializmus felé haladnia, arról, hogy a parasztság milliós tömegeinek szövetkezetekbe való tömörítése a szocialista építés országútja a falun, hogy szocialista nagyiparunk fejlődésének viszonyai között a „szövetkezetek egyszerű növekedése számunkra azonos . . . a szocializmus növekedésével" (XXVII. köt. 396. old.[39a]).

És valóban, milyen úton lehet és kell haladnia a parasztgazdaság fejlődésének országunkban?

A parasztgazdaság nem tőkés gazdaság. A parasztgazdaság, ha a parasztgazdaságok túlnyomó többségét vesszük, kisárutermelő gazdaság. De mi a kisárutermelő parasztgazdaság? Olyan gazdaság, mely a választúton áll kapitalizmus és szocializmus között. Fejlőd-

het a kapitalizmus felé, mint ahogy most a kapitalista országokban történik, és fejlődhet a szocializmus felé, ahogy nálunk kell történnie, a mi országunkban, a proletárdiktatúrában.

Honnan van a parasztságnak ez az ingatagsága, önállótlansága? Mivel magyarázható ez?

A parasztgazdaságok felaprózottságával, szervezetlenségével, azzal, hogy a várostól, az ipartól, a hitelrendszertől, az országban uralkodó hatalom jellegétől függenek, és végül, azzal a közismert helyzettel, hogy a falu mind anyagi, mind kulturális tekintetben a várost követi és kell hogy kövesse.

A parasztgazdaság kapitalista fejlődésének útja azt jelenti, hogy a fejlődés a parasztság rendkívül mélyreható rétegeződésén át vezet, hogy az egyik póluson hatalmas latifundiumok vannak, a másikon állandó a tömeges elszegényedés. Ez a fejlődési út a kapitalista országokban elkerülhetetlen, mert a falu, a parasztgazdaság, a várostól, az ipartól, a városban összpontosított hiteltől, a hatalom jellegétől függ, a városban pedig a burzsoázia, a kapitalista ipar, a kapitalista hitelrendszer, a kapitalista államhatalom uralkodik.

Szükségszerű-e a parasztgazdaság ilyen fejlődési útja a mi országunkban, ahol a város jellege egészen más, ahol az ipar a proletariátus kezében van, ahol a közlekedés, a hitelrendszer, az államhatalom stb. a proletariátus kezében összpontosul, ahol a föld nacionalizálása egyetemes törvény az országban? Persze, hogy nem szükségszerű. Ellenkezőleg. Éppen azért, mert a város a falu vezetője, s a városban nálunk a proletariátus uralkodik, amely a népgazdaság

valamennyi parancsnoki magaslatát kezében tartja, a parasztgazdaságoknak fejlődésükben más úton kell haladniok, a szocialista építés útján.

Milyen út ez?

Ez az út a parasztgazdaságok millióinak tömeges szövetkezeti tömörülése a szövetkezetek minden ágában, az elaprózott parasztgazdaságok egyesítése a szocialista ipar körül, a kollektivizmus alapelemeinek bevezetése a parasztság körében — eleinte a mezőgazdasági termékek *értékesítése* és a parasztgazdaságok városi készítményekkel való *ellátása* vonalán, azután pedig a mezőgazdasági *termelés* vonalán.

És a proletárdiktatúra viszonyai között ez az út egyre inkább elkerülhetetlenné válik, mert a szövetkezés az értékesítés vonalán, a szövetkezés az ellátás vonalán, s végül a szövetkezés a hitel és a termelés (a mezőgazdasági szövetkezetek) vonalán, az egyetlen útja annak, hogy a falu jóléte emelkedjék, az egyetlen eszköze annak, hogy a nagy paraszttömegeket a nyomortól és pusztulástól megmentsük.

Azt mondják, hogy parasztságunk, helyzete szerint, nem szocialista s hogy ezért képtelen a szocialista fejlődésre. Az persze igaz, hogy a parasztság, helyzete szerint, nem szocialista. De ez nem érv a parasztgazdaság szocialista fejlődése ellen, ha be van bizonyítva, hogy a parasztság a várost követi, a városban pedig a szocialista ipar az úr. Az Októberi Forradalom idején a parasztság, helyzete szerint, szintén nem volt szocialista, s egyáltalán nem óhajtotta megteremteni a szocializmust az országban. Akkor főképpen a földesúri hatalom megszüntetésére és a háború befejezésére, a béke megteremtésére törekedett. Mégis

a szocialista proletariátust követte akkor. Miért? Mert a burzsoázia megdöntése és a szocialista proletariátus hatalomrajutása volt akkor az egyetlen kivezető út az imperialista háborúból, az egyetlen út a béke helyreállítására. Mert más út akkor nem volt és nem is lehetett. Mert pártunknak akkor sikerült kipuhatolnia, megállapítania, hogy milyen mértékben kell a különleges parasztérdekeket (a földesúr megdöntése, a béke) az ország általános érdekeivel (proletárdiktatúra) egyesíteni és azoknak alávetni úgy, hogy az a parasztság számára elfogadható és előnyös legyen. S a parasztság, noha nem szocialista, akkor a szocialista proletariátust követte.

Ugyanezt kell mondanunk az országunkban folyó szocialista építésről, a parasztságnak az építésbe való bevonásáról. A parasztság, helyzete szerint, nem szocialista. De a szocialista fejlődés útjára kell lépnie és feltétlenül erre az útra fog lépni, mert nincs és nem lehet a parasztságnak más útja ahhoz, hogy a nyomor és a tönkremenés elől meneküljön, mint az, hogy összefog a proletariátussal, összefog a szocialista iparral, hogy a parasztgazdaság, a parasztság tömeges szövetkezése révén, bekapcsolódik a közös szocialista fejlődésbe.

Miért éppen a parasztság tömeges szövetkezése révén?

Azért, mert a tömeges szövetkezésben „megtaláltuk egyrészt a magánérdeknek, a magánkereskedelmi érdeknek, másrészt az állami felügyeletnek és ellenőrzésnek olyfokú egybekapcsolását, a magánérdek olyfokú alárendelését a közérdeknek" *(Lenin)*[40], amely elfogadható és előnyös a parasztság számára,

és amely lehetővé teszi a proletariátusnak, hogy a parasztság zömét a szocialista építésbe bevonja. Éppen mert a parasztságnak előnyös, ha a szövetkezeten keresztül adja el áruit s szereli fel gépekkel gazdaságát, éppen ezért kell hogy a parasztság a tömeges szövetkezés útján haladjon és ezen az úton fog is haladni.

De mit jelent a parasztság tömeges szövetkezése, amikor a vezetőszerep a szocialista iparé?

Azt jelenti, hogy a kisárutermelő parasztgazdaság *letér* a régi kapitalista útról, mely a parasztságot tömegesen tönkrejuttatja, s *áttér* a fejlődés új útjára, a szocialista építés útjára.

Ezért a harc a parasztgazdaság fejlődésének új útjáért, a harc a parasztság döntő tömegeinek a szocialista építésbe való bevonásáért: pártunk soronlevő feladata.

A SzK(b)P XIV. kongresszusa ezért helyesen hozta ezt a határozatot:

„A szocializmus építésének fő útja a falun az, hogy miközben a szocialista állami ipar, az állami hitelintézetek és egyéb parancsnoki magaslatok, melyek a proletariátus kezében vannak, egyre nagyobb mértékben átveszik a gazdasági vezetést, ugyanakkor a parasztság zömét bevonjuk a szövetkezeti szervezetbe és biztosítjuk e szervezet szocialista fejlődését azáltal, hogy kihasználjuk, leküzdjük és kiszorítjuk kapitalista elemeit" (lásd a kongresszusnak a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban hozott határozatát[41]).

Az „új ellenzék" óriási hibája az, hogy nem hisz a parasztság fejlődésének ebben az új útjában, nem látja vagy nem érti, mennyire elkerülhetetlen ez az út a proletárdiktatúra viszonyai között. Még-

pedig azért nem érti, mert nem hisz abban, hogy a szocialista építés országunkban győz, nem hisz abban, hogy proletariátusunk magával tudja vinni a parasztságot a szocializmushoz vezető úton.

Ezért nem érti meg a „nep" kettős jellegét, túlozza a „nep" negatív oldalait s a „nep"-et főként visszavonulásként értelmezi.

Ezért túlozza gazdaságunk kapitalista elemeinek szerepét, s lekicsinyli szocialista fejlődésünk emelőinek (a szocialista ipar, a hitelrendszer, a szövetkezetek, a proletárhatalom stb.) szerepét.

Ezért nem érti meg állami iparunk szocialista természetét és kételkedik Lenin szövetkezeti tervének helyességében.

Ezért fújja fel a falu rétegeződését, ezért rémüldözik a kuláktól, ezért kicsinyli le a középparaszt szerepét, ezért próbálja meghiúsítani a pártnak a középparaszttal való tartós szövetség biztosítására irányuló politikáját, és általában ezért kapkod ide-oda a párt falusi politikájának a kérdésében.

Ezért nem érti meg azt az óriási munkát, amelyet a párt végzett annak érdekében, hogy a munkások és parasztok milliós tömegeit bevonja az ipar és a mezőgazdaság építésébe, a szövetkezetek és a Szovjetek felélénkítésébe, az ország igazgatásába, a bürokrácia elleni harcba, az államapparátusunk megjavításáért és átalakításáért vívott harcba, azt a munkát, amely új fejlődési szakaszt jelent s amely nélkül semmiféle szocialista építés el nem képzelhető.

Ezért csügged el és veszti el fejét építőmunkánk nehézségei láttán és kételkedik országunk iparosítá-

sának lehetőségében, fecseg pesszimista módon a párt elfajulásáról stb.

Náluk, a burzsoáknál, minden többé-kevésbbé jó, de nálunk, proletároknál, minden többé-kevésbbé rossz; ha nem érkezik el idejében a nyugati forradalom, akkor ügyünk elveszett, — ilyen általában az „új ellenzék" hangja, amely, szerintem, likvidátori hang, de amelyet az ellenzék valami okból (lehet, hogy tréfából) „internacionalizmusnak" nevez.

A „nep" kapitalizmus, mondja az ellenzék. A „nep" főképpen visszavonulás, mondja Zinovjev. Mindez persze nem igaz. Valójában a „nep" a pártnak az a politikája, amely megengedi a szocialista és a kapitalista elemek harcát, arra számítva, hogy a szocialista elemek legyőzik a kapitalista elemeket. Valójában a „nep" csak kezdődött visszavonulással, de arra irányul, hogy a visszavonulás során az erőket átcsoportosítsuk és támadásba menjünk át. Valójában már néhány év óta támadásban vagyunk és sikerrel támadunk, fejlesztjük iparunkat, fejlesztjük szovjet kereskedelmünket, visszaszorítjuk a magántőkét.

De mi az értelme annak a tételnek, hogy a „nep" kapitalizmus, hogy a „nep" főképpen visszavonulás? Miből indul ki ez a tétel?

Abból a helytelen feltevésből indul ki, hogy nálunk most egyszerűen a kapitalizmus visszaállítása, a kapitalizmus egyszerű „visszatérése" megy végbe. Csak ezzel a feltevéssel magyarázható meg az, hogy az ellenzék kételkedik iparunk szocialista természetében. Csak ezzel a feltevéssel magyarázható meg az, hogy az ellenzék rémüldözik a kuláktól. Csak ezzel

a feltevéssel magyarázható meg az, hogy az ellenzék kapva-kapott a parasztság rétegeződésére vonatkozó helytelen adatokon. Csak ezzel a feltevéssel magyarázható meg az, hogy az ellenzék, különös feledékenységgel, mellőzi azt a tényt, hogy nálunk a középparaszt a mezőgazdaság központi alakja. Csak ezzel a feltevéssel magyarázható meg a középparaszt súlyának lebecsülése és a kételkedés Lenin szövetkezeti tervével szemben. Csak ezzel a feltevéssel „indokolható" meg az, hogy az „új ellenzék" nem hisz a falu fejlődésének új útjában, a falunak a szocialista építésbe való bevonása útjában.

Valójában nálunk most nem a kapitalizmus visszaállításának egyoldalú folyamata megy végbe, hanem a kapitalizmus fejlődésének és a szocializmus fejlődésének kétoldalú folyamata, a szocialista elemek és a kapitalista elemek harcának ellentétes folyamata, a szocialista elemek felülkerekedésének és a kapitalista elemek legyűrésének folyamata. Ez éppoly vitathatatlan a városra vonatkozólag, ahol az állami ipar a szocializmus alapja, mint a falura vonatkozólag, ahol a szocialista fejlődés fő emelője a tömeges szövetkezet, mely összefog a szocialista iparral.

A kapitalizmus egyszerű visszaállítása már csak azért sem lehetséges, mert a hatalom nálunk proletárhatalom, a nagyipar a proletariátus kezében van, a közlekedéssel és a hitellel a proletárállam rendelkezik.

A falusi rétegeződés nem ölthet olyan méreteket, mint azelőtt, a középparasztság megmarad a parasztság alapvető tömegének, a kulák már csak azért sem szerezheti vissza régi erejét, mert a föld nálunk

nacionalizálva van, ki van vonva a forgalomból, kereskedelmi, hitel-, adó- és szövetkezeti politikánk pedig arra irányul, hogy korlátozza a kulákság kizsákmányoló törekvéseit, emelje a nagy parasztmegek jólétét, s kiegyenlítse a falun a szélsőségeket. Nem is szólva arról, hogy a kulákság elleni harc nemcsak a régi vonalon folyik, nemcsak a szegényparasztságot szervezzük meg a kulákság ellen, hanem új vonalon is: erősítjük a proletariátus és szegényparasztság szövetségét a középparaszti tömegekkel a kulák ellen. Az a tény, hogy az ellenzék nem érti meg a kulákság ellen e második vonalon folyó harc értelmét és jelentőségét, újból megerősíti azt, hogy az ellenzék lecsúszik a falu régi fejlődési útjára, kapitalista fejlődési útjára, amikor a kulák és a szegényparasztság voltak a falu fő erői, a középparaszt pedig „felmorzsolódott".

A szövetkezet az államkapitalizmus egyik válfaja, mondja az ellenzék, és hivatkozik Lenin „A terményadóról" című cikkére[42] s ennek alapján nem hisz abban, hogy a szövetkezetet a szocialista fejlődés fő emelőjeként ki lehet használni. Az ellenzék itt is igen súlyos hibát követ el. A szövetkezetek ilyetén értelmezése megfelelő és kielégítő volt 1921-ben, a „Terményadó" megírása idején, amikor még nem volt fejlett szocialista iparunk, amikor Lenin az államkapitalizmust gazdálkodásunk lehetséges fő formájának gondolta s a szövetkezeteket az államkapitalizmussal párosítva vizsgálta. De a kérdés ilyen értelmezése ma már nem kielégítő és történelmileg túlhaladott, mert azóta az idők megváltoztak, szocialista iparunk fejlődött, az államkapitalizmus nem fogant

meg annyira, amennyire kívánatos volt, a szövetkezetek pedig, melyek most már tízmilliónál több tagot számlálnak, kezdtek összefogni a szocialista iparral.

Mi mással magyarázzuk azt a tényt, hogy Lenin már két évvel a „Terményadó" után, 1923-ban, a szövetkezetet másképp ítéli meg, és azt tartja, hogy „a szövetkezetek a mi viszonyaink között léptennyomon teljesen egybeesnek a szocializmussal"? (XXVII. köt. 396. old.)

Mi mással magyarázzuk ezt, ha nem azzal, hogy e két év alatt a szocialista ipar már megnőtt, az államkapitalizmus pedig nem vert eléggé erős gyökeret, s ebből kifolyólag Lenin a szövetkezeteket már nem az államkapitalizmussal, hanem a szocialista iparral párosítva kezdte vizsgálni?

Megváltoztak a szövetkezetek fejlődési feltételei. Meg kellett változnia a szövetkezeti kérdés kezelésének is.

Itt van például egy nagyszerű rész Leninnek „A szövetkezetekről" (1923) írt brosúrájából. Az idézet megvilágítja ezt a kérdést:

„*Az államkapitalizmusban** a szövetkezeti üzemek abban különböznek az államkapitalista üzemektől, hogy először magánüzemek, másodszor kollektív üzemek. *A mi fennálló rendünkben** a szövetkezeti üzemek mint kollektív üzemek különböznek a magánkapitalista üzemektől, de *nem különböznek** a szocialista üzemektől, ha olyan földön alakultak, olyan termelési eszközökkel dolgoznak, amelyek az állam, vagyis a munkásosztály tulajdonában vannak" (XXVII. köt. 396. old.[42a]).

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Ez a kis idézet két nagy kérdést old meg. Először azt a kérdést, hogy „a mi fennálló rendszerünk" nem államkapitalizmus. Másodszor azt a kérdést, hogy a szövetkezeti üzemek, ha „a mi fennálló rendszerünkkel" kapcsolatban tekintjük őket, „nem különböznek" a szocialista üzemektől.

Azt hiszem, világosabban már nem is lehet beszélni.

Itt van még egy rész Leninnek ugyanebből a brosúrájából:

„A szövetkezetek egyszerű növekedése számunkra (a fentemlített «csekély» kivétellel) azonos a szocializmus növekedésével s ezzel kapcsolatban kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a szocializmusra vonatkozó egész álláspontunk gyökeresen megváltozott" (ugyanott).

Nyilvánvaló, hogy „A szövetkezetekről" című brosúrában a szövetkezetek új megítélésével van dolgunk, amit az „új ellenzék" nem akar elismerni, és amit, a tények ellenére, a nyilvánvaló igazság ellenére, a leninizmus ellenére, gondosan elhallgat.

Más a szövetkezet, ha az államkapitalizmussal van kapcsolatban és más a szövetkezet, ha a szocialista iparral van kapcsolatban.

Ebből azonban nem lehet azt a következtetést levonni, hogy „A terményadóról" szóló cikk és „A szövetkezetekről" írott brosúra közt szakadék tátong. Ez, persze, nem igaz. Elég, például, a „Terményadó" következő helyére utalni, hogy azonnal megleljük a legszorosabb összefüggést a két mű között a szövetkezet megítélésének kérdésében. Ez a rész így szól:

„Az áttérés a koncessziókról a szocializmusra: áttérés a nagyüzem egyik formájáról a nagyüzem másik formájára. Az áttérés a kistulajdonosok szövetkezeteiről a szocializmusra: áttérés a kisüzemű termelésről a nagyüzeműre, vagyis bonyolultabb áttérés, amely azonban, ha sikerül, a lakosság nagyobb tömegeit tudja átfogni s mélyebb és elevenebb gyökereit tudja kitépni a régi, *szocializmuselőtti**, sőt kapitalizmuselőtti viszonyoknak, melyek a legmakacsabbul állanak ellen minden «újításnak»" (XXVI. köt. 337. old.[42b]).

Ebből az idézetből látható, hogy Lenin már a „Terményadó" idején, amikor még nem volt fejlett szocialista iparunk, lehetségesnek tartotta, hogy a szövetkezetek, *siker esetén*, a „szocializmuselőtti", tehát többek között a *kapitalista viszonyok* elleni harc hatalmas eszközévé változtathatók. Azt hiszem, hogy éppen ez a gondolat lett utóbb „A szövetkezetekről" szóló brosúra kiindulópontja.

De mi következik ebből?

Ebből az következik, hogy az „új ellenzék" a szövetkezeti kérdést nem marxista módra, hanem metafizikusan kezeli. A szövetkezetet nem történelmi jelenségnek tekinti, más jelenségekkel kapcsolatban, mondjuk az államkapitalizmussal kapcsolatban (1921-ben), vagy a szocialista iparral kapcsolatban (1923-ban), hanem mint valami állandó, egyszersmindenkorra adott „magábanvaló dolgot".

Ebből származnak az ellenzék hibái a szövetkezeti kérdésben, ezért nem hisz abban, hogy a falu a szövetkezetek útján fejlődik a szocializmus felé, ezért tér le az ellenzék a régi útra, a falu kapitalista fejlődésének útjára.

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Nagyjából ez az „új ellenzék" álláspontja a szocialista építés gyakorlati kérdéseiben.

Ebből egy következtetés vonható le: az ellenzék vonala, ha egyáltalán van vonala, az ellenzék ingadozása és tétovázása, az ellenzék hitetlensége ügyünkben és fejvesztettsége a nehézségek láttán arra vezet, hogy kapitulál gazdaságunk tőkés elemei előtt.

Mert ha a „nep" főképpen visszavonulás, ha kétségbevonják az állami ipar szocialista természetét, ha a kulák csaknem mindenható, ha a szövetkezetektől nem sokat várhatunk, ha a középparaszt szerepe növekvő mértékben csökken, ha a falu fejlődésének új útja kétséges, ha a párt csepp híján elfajul, s a nyugati forradalom még nincs olyan közel — akkor mi marad mindezek után az ellenzék fegyvertárában, mire számíthat a gazdaságunk kapitalista elemei ellen vívott harcban? Hiszen nem lehet pusztán „A korszak filozófiájával"[43] harcba menni.

Világos, hogy az „új ellenzék" fegyvertára nem irígylésreméltó, ha egyáltalán fegyvertárnak lehet nevezni. Ez a fegyvertár nem alkalmas harcra. És mégkevésbbé győzelemre.

Világos, hogy ilyen fegyvertárral a párt „egykettőre" tönkretenné magát, ha harcba bocsátkoznék — egyszerűen kapitulálnia kellene gazdaságunk tőkés elemei előtt.

Ezért a XIV. pártkongresszus tökéletesen helyesen járt el, mikor határozatilag kimondta, hogy „pártunk fő feladata a harc a szocialista építés győzelméért a Szovjetunióban"; hogy a feladat megoldásának egyik elengedhetetlen feltétele „a harc a szocializmus országunkban való felépítésével szemben

megnyilvánuló hitetlenség ellen, azok ellen a kísérletek ellen, amelyek «következetesen szocialista típusú» üzemeinket *(Lenin)*, «államkapitalista» üzemeknek próbálják minősíteni"; hogy „ezek az eszmeáramlatok, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a tömegek öntudatosan viszonyuljanak a szocialista építéshez általában és a szocialista ipar építéséhez különösen, csak akadályozzák a gazdaság szocialista elemeinek növekedését és megkönnyítik a magántőke ellenük folytatott harcát"; hogy „a kongresszus ezért széleskörű nevelőmunkát tart szükségesnek a leninizmus e meghamisításainak leküzdése érdekében" (lásd a SzK(b)P Központi Bizottságának beszámolójával kapcsolatban hozott határozatot[44]).

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja XIV. kongresszusának történelmi jelentősége abban áll, hogy gyökeréig fel tudta tárni az „új ellenzék" hibáit, félredobta hitetlenségét és sopánkodását, világosan és pontosan kijelölte a szocializmusért folyó további harc útját, a győzelem perspektíváját tárta a párt elé és így felfegyverezte a proletariátust a szocialista építés győzelmébe vetett törhetetlen hittel.

1926 január 25.

I. V. Sztálin. A leninizmus kérdéseihez.
Moszkva—Leningrád. 1926.

A PARASZTSÁGRÓL MINT A MUNKÁSOSZTÁLY SZÖVETSÉGESÉRŐL

Válasz P. F. Boltnyev, V. I. Jefremov és V. I. Ivlev elvtársaknak

Bocsássanak meg, hogy késve válaszolok.

Beszédemben[45] egyáltalán nem mondtam azt, hogy a parasztságra mint a munkásosztály szövetségesére a munkásosztálynak csak jelenleg van szüksége.

Nem mondottam, hogy ha majd a forradalom az európai országok egyikében győzött, a munkásosztály és a parasztság szövetsége feleslegessé válik Oroszországban. Azt hiszem, rosszul olvasták a moszkvai konferencián mondott beszédemet.

Ott csupán azt mondottam, hogy „a parasztság az egyetlen szövetséges, amely *máris* közvetlen segítséget nyujthat forradalmunknak". Következik-e ebből az, hogy győzelmes európai forradalom után a parasztság feleslegessé válhat országunk munkásosztálya számára? Természetesen, nem következik.

Önök azt kérdezik: „De mi lesz, amikor bekövetkezik a világforradalom, amikor nem lesz szükség a negyedik szövetségesre — a parasztságra? Mi lesz akkor a nézetünk róla?"

Először, nem igaz, hogy a „világforradalom után" már nem lesz szükség a parasztságra. Nem igaz,

mivel a „világforradalom után" gazdasági építőmunkánknak hétmérföldes léptekkel kell haladnia, a szocializmust pedig nem lehet a parasztság nélkül építeni, mint ahogy a parasztság sem tud a nyomorból kilábolni a proletariátus nélkül. Tehát a munkások és parasztok szövetsége a győzelmes nyugati forradalom után nem gyengül, hanem ellenkezőleg, minden bizonnyal erősödik.

Másodszor, a „világforradalom után", amikor építőmunkánk százszorosára fokozódik, odáig fog fejlődni a dolog, hogy a munkások és a parasztok mint teljesen különböző gazdasági csoportok el fognak tűnni, a föld és a gyár dolgozóivá válnak, vagyis gazdasági helyzetük tekintetében egyenlősülnek. Ez pedig mit jelent? Ez azt jelenti, hogy a munkások és a parasztok szövetsége fokozatosan egybeolvadássá, teljes egyesüléssé, a volt munkásoknak és volt parasztoknak, majd egyszerűen a szocialista társadalom dolgozóinak egyetlen szocialista társadalmává fog válni.

Ez a nézetünk a parasztságról a „világforradalom győzelme után".

Beszédemben nem arról van szó, hogy mi lesz a jövőben pártunk nézete a parasztságról, hanem arról, hogy a négy szövetséges közül melyik a munkásosztály legközvetlenebb szövetségese és legközvetlenebb segítője most, a mai helyzetben, amikor a kapitalisták Nyugaton kezdenek kissé felépülni.

Miért tettem fel beszédemben a kérdést éppen ebben a szellemben? Azért, mert pártunkban akadnak olyan emberek, akik ostobaságból és értelmetlenségből feltételezik, hogy a parasztság nekünk nem

lehet szövetségesünk. Rossz-e vagy jó, hogy ilyen emberek vannak pártunkban — ez nem ide tartozik, de ilyen emberek vannak. Éppen ezek ellen intéztem beszédemet és ezért kellett bizonyítanom, hogy a mai helyzetben a parasztság a munkásosztály legközvetlenebb szövetségese, hogy azok az emberek, akik bizalmatlanságot hintenek el a parasztság iránt, ha maguk azt nem is fogják fel, tönkretehetik forradalmunk ügyét, vagyis tönkretehetik a munkások ügyét is, a parasztok ügyét is.

Erről van szó.

Azt hiszem, önök kissé megsértődtek azon, hogy a parasztságot nem nagyon erős szövetségesnek és nem olyan megbízható szövetségesnek mondom, amilyen a fejlett kapitalista országok proletariátusa. Látom, hogy ezen megsértődtek. De vajjon nincs igazam? Vajjon nem kell nyiltan megmondanom az igazságot? Vajjon nem igaz az, hogy Kolcsak és Gyenyikin támadása idején a parasztság léptennyomon ingadozott, hol a munkások, hol a tábornokok felé? Vagy talán kevés paraszt, paraszt-önkéntes volt Gyenyikin és Kolcsak seregeiben?

Nem hibáztatom a parasztokat, mert ingadozásukat megmagyarázza az, hogy nem eléggé tudatosak. De nekem nyiltan meg kell mondanom az igazságot, ha kommunista vagyok. Erre tanított bennünket Lenin. Az igazság pedig az, hogy abban a nehéz pillanatban, amikor Kolcsak és Gyenyikin szorongatták a munkásokat, a parasztság mint a munkásosztály szövetségese nem mindig volt eléggé állhatatos és szilárd.

Jelenti-e ez azt, hogy legyinthetünk a paraszt-

ságra, ahogyan most egyes oktalan elvtársaink teszik, akik egyáltalán nem tartják a parasztságot a proletariátus szövetségesének? Nem, nem jelenti. Lemondani a parasztságról — bűn a munkások ellen és bűn a parasztok ellen. Mindent el fogunk követni azért, hogy tudatosabbá tegyük a parasztokat, hogy felvilágosítsuk őket, hogy közelebb hozzuk őket a munkásosztályhoz mint forradalmunk vezéréhez — és el fogjuk érni, hogy a parasztság a proletariátus egyre erősebb és egyre megbízhatóbb szövetségesévé válik országunkban.

Amikor pedig Nyugaton kitör a forradalom, akkor aztán a parasztság végkép megerősödik és országunk munkásosztályának egyik leghűségesebb szövetségesévé válik.

Így kell értelmezni a kommunisták viszonyát a parasztsághoz mint a munkásosztály szövetségeséhez.

1926 február 9.

Elvtársi üdvözlettel
I. Sztálin

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

A SZOCIALIZMUS ORSZÁGUNKBAN LEHETSÉGES FELÉPÍTÉSÉRŐL

Válasz Pokojev elvtársnak

Pokojev elvtárs!

Válaszom késett, és ezért elnézést kérek Öntől és elvtársaitól.

Sajnos, Önök nem értették meg a XIV. kongresszuson felmerült nézeteltéréseinket. Egyáltalán nem arról van szó, hogy az ellenzék szerint még nem jutottunk el a szocializmusig, a kongresszus szerint pedig már elértük a szocializmust. Nem erről van szó. Pártunkban nem akad egyetlen ember sem, aki azt mondhatná, hogy már megvalósítottuk a szocializmust.

A vita a kongresszuson egyáltalán nem erről folyt. A vita a következő kérdés körül folyt. A kongresszus azt mondotta, hogy a munkásosztály a dolgozó parasztsággal szövetségben országunk tőkéseit megsemmisítheti és a szocialista társadalmat felépítheti, még ha nem jön is idejében segítségünkre a győztes nyugati forradalom. Az ellenzék viszont azt mondotta, hogy tőkéseinket megsemmisíteni és a szocialista társadalmat felépíteni nem tudjuk, amíg nem győztek a nyugati munkások. Nos, mivel pedig

a nyugati forradalom győzelme kissé késik, nyilván semmi mást nem tehetünk, mint azt, hogy egyhelyben topogjunk. A kongresszus azt mondotta — mégpedig a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatos határozatában[46] —, hogy az ellenzék e nézetei azt fejezik ki, hogy nem hisz saját tőkéseink legyőzésének lehetőségében.

Erről volt szó, kedves elvtársak.

Ez persze nem azt jelenti, hogy nekünk nincs szükségünk a nyugateurópai munkások segítségére. Tegyük fel, hogy a nyugateurópai munkások nem rokonszenveznének velünk és nem nyujtanának erkölcsi támogatást. Tegyük fel, hogy a nyugateurópai munkások nem akadályoznák meg tőkéseiket abban, hogy hadjáratot indítsanak köztársaságunk ellen. Mi következne ebből? Az, hogy a tőkések megtámadnának bennünket és gyökerében aláásnák építőmunkánkat, vagy talán teljesen szét is zúznának bennünket. Ha a tőkések nem tesznek ilyen kísérletet, azért nem tesznek, mert félnek, hogy ha megtámadják köztársaságunkat, a munkások hátba támadják őket. Ezt nevezzük forradalmunk támogatásának a nyugateurópai munkások részéről.

De a nyugati munkások támogatásától a nyugati forradalom győzelméig még nagyon nagy az út. A nyugati munkások támogatása nélkül aligha tudtunk volna helytállni a környező ellenséggel szemben. Jó, ha ez a támogatás később a Nyugat győzelmes forradalmába csap át. Akkor végleges lesz a szocializmus győzelme országunkban. De mi lesz, ha ez a támogatás nem csap át a forradalom győzelmébe a Nyugaton? Építhetjük-e és felépíthetjük-e a szocia-

lista társadalmat e nyugati győzelem nélkül? A kongresszus azt felelte, hogy igen. Különben minek ragadtuk meg a hatalmat 1917 Októberében. Ha nem számítottunk arra, hogy tőkéseinket megsemmisítjük, mindenki azt mondhatná, hogy nem volt miért megragadni a hatalmat 1917 Októberében. Az ellenzék viszont azt mondja, hogy saját erőnkkel nem tudjuk megsemmisíteni tőkéseinket.

Ez a különbség köztünk és az ellenzék között.

A kongresszuson szó volt még a szocializmus végleges győzelméről. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy teljes biztosítékunk van a külföldi tőkések intervenciójával és azzal szemben, hogy ezek a tőkések országunk ellen indított fegyveres harc útján visszaállítsák országunkban a régi rendet. Meg tudjuk-e saját erőnkből teremteni ezt a biztosítékot, vagyis lehetetlenné tudjuk-e tenni a nemzetközi tőke katonai intervencióját? Nem, nem tudjuk. Ez az egész Nyugat proletárjaival közös ügyünk. A nemzetközi tőkét véglegesen csak a világ, vagy legalábbis a legfőbb európai országok munkásosztályának erőivel lehet véglegesen megfékezni. Itt már nem lehetünk meg a forradalom több európai országban kivívott győzelme nélkül — a szocializmus végleges győzelme enélkül lehetetlen.

Mi tehát a végkövetkeztetés?

Az, hogy a szocialista társadalmat fel tudjuk építeni saját erőinkkel a nyugati forradalom győzelme nélkül is, de országunk egymagában nem képes arra, hogy biztosítsa magát a nemzetközi tőke merényleteivel szemben — ehhez az szükséges, hogy a forradalom több nyugati országban győzzön. Más

dolog a szocializmus országunkban való felépítésének lehetősége, és más dolog országunk biztosításának lehetősége a nemzetközi tőke merényleteivel szemben.

Az Ön és elvtársai hibája véleményem szerint abban áll, hogy még nem igazodtak el ebben a dologban és összetévesztették ezt a két kérdést.

Elvtársi üdvözlettel

I. Sztálin

P. S. Vegye elő talán a moszkvai „Bolsevik"[47] 3. számát és olvassa el abban a cikkemet. Ez megkönnyítené Önnek a dolgot.

I. Sztálin

1926 február 10.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

KOTOVSZKIJ ELVTÁRSRÓL

Példás párttagnak, tapasztalt katonai szervezőnek és kiváló képességű parancsnoknak ismertem Kotovszkij elvtársat.

Különösen jól emlékszem arra, amikor 1920-ban a lengyel fronton Bugyonnij elvtárs előretört Zsitomirig a lengyel hadsereg hátába, Kotovszkij pedig lovasbrigádjával haláltmegvetően bátor rajtaütéseket intézett a lengyelek kievi hadserege ellen. A fehérlengyelek réme volt, mert — ahogy a vöröskatonák akkoriban mondogatták — úgy tudta „aprítani" őket, mint senki más.

A legbátrabb volt szerény parancsnokaink között és a legszerényebb a bátrak között — ilyennek ismertem én Kotovszkij elvtársat.

Emléke és hire örökké élni fog.

I. Sztálin

„Kommunyiszt" (Harkov) 43. (1828.) sz.
1926 február 23.

BESZÉD A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA VI. KIBŐVÍTETT PLÉNUMÁNAK FRANCIA BIZOTTSÁGÁBAN[48]

1926 március 6

Elvtársak! Sajnos, a francia ügyeket kevéssé ismerem. Ezért nem tudom ezt a kérdést olyan mértékben kimeríteni, amennyire itt szükséges. De azoknak a beszédeknek az alapján, amelyeket itt a Kominternek Végrehajtó Bizottságának plénumán hallottam, mégis határozott vélemény alakult ki bennem a francia ügyekről és kötelességemnek tartom, hogy ezen az alapon néhány megjegyzést tegyek a bizottságban.

Itt több kérdéssel van dolgunk.

Az *első kérdés* — a politikai helyzet Franciaországban. Engem kissé aggaszt az a lelkinyugalom, amely áthatja az elvtársak beszédeit, amikor a mai franciaországi politikai helyzettel foglalkoznak. Ez azt a benyomást kelti, hogy Franciaországban a helyzet többé-kevésbbé egyenletes, a dolgok általában se jól, se rosszul, de mennek; vannak ugyan bizonyos nehézségek, de ezek aligha vezetnek valamilyen válságra stb. Ez nem igaz, elvtársak. Nem mondhatom azt, hogy Franciaország a maga 23-as évének küszöbén áll[49], mindamellett azt hiszem, hogy válság felé

tart. Ezt illetőleg mind a bizottság téziseit, mind egyes elvtársak észrevételeit helyesnek tartom.

Ez a válság sajátos válság, mert Franciaországban nincs munkanélküliség. A válságot mérsékli az, hogy Franciaország most aranyat kap Németországból. De ezek átmeneti jelenségek, először azért, mert a német arany nem elég Franciaországnak a belső rések betömésére és angol és amerikai adósságainak kifizetésére, másodszor, mert a munkanélküliséget Franciaország sem kerülheti el. Amíg infláció van, amely serkenti a kivitelt, talán nem lesz munkanélküliség, de később, amikor a valuta megszilárdul és a nemzetközi adósságtörlesztések éreztetik hatásukat, Franciaország sem kerülheti el az ipar koncentrációját és a munkanélküliséget. Hogy Franciaország válság felé tart, annak legbiztosabb jele az a riadalom, amely Franciaország kormányköreiben uralkodik, az a miniszteri váltófutás, amely Franciaországban lejátszódik.

Sohasem szabad a válság fejlődését egyre fokozódó kudarcok emelkedő vonalaként elképzelni. Ilyen válság nem létezik. A forradalmi válság rendszerint cikcak formájában fejlődik: kisebb kudarc, aztán javul a helyzet, aztán egy komolyabb kudarc, aztán némi fellendülés stb. A cikcakból nem szabad arra következtetni, hogy a burzsoázia dolgai egyenesbe jutnak.

Ezért a lelkinyugalom itt veszélyes. Veszélyes, mert a válság gyorsabban fejlődhet ki, mint gondolják, és akkor a francia elvtársakat meglepetésszerűen érheti. Márpedig olyan párt, amelyet az események meglepetésszerűen érnek, nem tudja vezetni az ese-

ményeket. Ezért az a véleményem, hogy a francia kommunista pártnak a forradalmi válság fokozatos növekedésére kell irányt vennie. És a francia pártnak úgy kell megszerveznie az agitáció és a propaganda ügyét, hogy a munkások elméjét és szívét erre a válságra előkészítse.

A *második kérdés* — a növekvő jobboldali veszély a párton belül. Véleményem szerint mind a francia kommunista párt körül, mind a párton belül már van a jobboldaliaknak egy elég tekintélyes harci csoportja, élén a pártból kizártakkal és ki nem zártakkal, amely állandóan gyötörni fogja a kommunista pártot. Az imént beszéltem Cremet-vel. Közölte azt az új tényt, hogy nemcsak a párt vonalán, hanem a szakszervezetek vonalán is vannak jobboldali csoportosulások, amelyek alattomban dolgoznak, helyenként pedig nyiltan támadják a kommunista párt forradalmi szárnyát. Ebben a tekintetben még Engler mai felszólalása is jellegzetes, és erre az elvtársaknak komoly figyelmet kell fordítaniok.

Növekvő válság idején a jobboldaliak mindig aktivizálódnak. Ez a forradalmi válság általános törvénye. A jobboldaliak aktivizálódnak, mert félnek a forradalmi válságtól és ezért készek mindenre, hogy visszahúzzák a pártot és ne engedjék kifejlődni a növekvő válságot. Ezért azt hiszem, hogy Franciaország kommunista pártjának soronlevő feladata, minthogy a pártnak új forradalmi káderekt kell kikovácsolnia és a tömegeket elő kell készítenie a válságra, az, hogy visszaverje a jobboldaliakat, hogy elszigetelje őket.

Kész-e erre Franciaország kommunista pártja?

Áttérek a *harmadik kérdésre*, a francia kommunista párt vezető csoportjában fennálló helyzetre. Olyan hangok hallatszanak, hogy a jobboldaliak elszigetelése érdekében a francia kommunista párt vezető csoportját meg kell szabadítani két elvtárstól, akik harcoltak ugyan a jobboldaliak ellen, de súlyos hibákat követtek el. Treint-re és Susanne Girault-ra gondolok. Nyiltan fogok beszélni, mivel az a legjobb, ha a dolgokat nevükön nevezzük.

Nem tudom, mennyire lesz célszerű, ha a jobboldaliak elleni támadást azzal kezdik, hogy eltávolítanak a vezető csoportból olyanokat, akik a jobboldaliak ellen harcolnak. Azt hittem, hogy ellenkezőleg, más javaslattal fognak jönni, például ilyenfélével: mivel a jobboldaliak elszemtelenedtek, mivel, amikor lapjukat, a „Bulletin Communiste"-ot[50] megszüntették, olyan nyilatkozatot adtak ki, amely a párt arculcsapása, nem lehetne-e úgy eljárni, hogy a jobboldaliak közül egynéhányat politikailag leleplezünk, ha már nem zárjuk ki őket a pártból. Azt hittem, hogy így fogják feltenni a kérdést a jobboldali veszélyre való tekintettel. Azt hittem, éppen ilyen kijelentést fogok itt hallani. Ehelyett azt ajánlják nekünk, hogy a jobboldaliak elszigetelését két nem jobboldali elszigetelésével kezdjük meg. Hol itt a logika, elvtársak!

De itt ezzel a kérdéssel, a jobboldaliak elleni harc kérdésével, egybefonódik egy másik kérdés — a Franciaországi Kommunista Párt Politikai Bizottságában nincs egybeforrott többségi csoport. Kétségtelenül igaz, hogy a párt nem harcolhat sem a jobboldali csoport, sem az „ultrabaloldali" csoport ellen, ha a párt vezető csoportjában nincs olyan

szilárd többség, amely egységes, amikor ütni kell. Ez kétségtelenül igaz. Szerintem ennek a csoportnak ki kell alakulnia, és talán már ki is alakult, vagy rövid időn belül ki fog alakulni olyan elvtársak körül, mint Semard, Cremet, Thorez, Monmousseau. Ha megteremtik ezt a csoportot, vagy létrehozzák úgyszólván az összedolgozást ezek között az általam említett elvtársak között egy vezető csoporton belül, ez azt jelenti, hogy összpontosítják az erőket a jobboldaliak elleni harcban. Önök nem törhetik le a jobboldaliakat, mivel a jobboldaliak erősödnek és nyilván van némi gyökerük Franciaország munkásosztályában, önök, mondom, nem törhetik le a jobboldaliakat, ha nem egyesítik a vezető csoporton belül az összes forradalmi kommunistákat, akik készek mindvégig következetesen harcolni a jobboldaliak ellen. Oktalan és észszerűtlen dolog, ha azzal kezdik a jobboldaliak elleni harcot, hogy szétforgácsolják saját erőiket. Ha nem összpontosítják erőiket, magukat is gyengíthetik és a jobboldaliak elleni harcban is alul maradhatnak.

Meglehet persze, hogy a francia elvtársak nem tartják lehetségesnek minden erő összpontosítását, beleértve Treint-t és Susanne Girault-t is, meglehet, hogy ezt lehetetlennek tartják. Akkor pedig a francia elvtársak a Központi Bizottság plénumán vagy kongresszusukon változtassák meg megfelelőképpen Politikai Bizottságuk összetételét. Tegyék meg ezt ők maguk, a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága nélkül. Ehhez joguk van.

Mi, orosz elvtársak, csak nemrégiben, a XIV. pártkongresszuson, határozatot hoztunk arra vonat-

kozólag, hogy a szekcióknak lehetővé kell tenni, hogy önállóbban vezessék ügyeiket. Mi ezt úgy értjük, hogy hacsak lehetséges, el kell kerülni a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának közvetlen beavatkozását a szekciók ügyeibe, nevezetesen a Kommunista Internacionále szekcióri vezető csoportjainak kialakításába. Ne kényszerítsenek hát bennünket, elvtársak, arra, hogy megszegjük a pártkongresszusunkon csak nemrégiben elfogadott határozatokat. Persze, vannak esetek, amikor szükség van megtorlásra egyes elvtársakkal szemben, de jelenleg ezt nem látom szükségesnek.

Ezért azt hiszem, bizottságunknak a következő feladatokat kell teljesítenie:

Először — adjon világos politikai határozatot a francia kérdésben, a jobboldaliak elleni erélyes harc jelszavával, rámutatva azokra a hibákra, amelyeket egyes elvtársak elkövettek.

Másodszor — tanácsolja a francia elvtársaknak, hogy e köré a jobboldaliak ellen kiélezett határozat köré tömörítsenek egy vezető csoportot a francia kommunista párt Központi Bizottságán belül, vagyis kötelezze e csoport tagjait, hogy szívvel-lélekkel, közös erővel hajtsák végre ezt a határozatot.

Harmadszor — tanácsolja a francia elvtársaknak, hogy gyakorlati munkájukban ne alkalmazzák szertelenül a lemetszés módszerét, a megtorlás módszerét.

A *negyedik kérdés* — a franciaországi munkások szakszervezeteinek kérdése. Az a benyomásom, hogy egyes francia elvtársak túlságosan könnyedén veszik ezt a kérdést. Elhiszem, hogy a Szakszervezeti Szövetség képviselői hibákat követtek el, de azt is el-

hiszem, hogy a francia kommunista párt Központi Bizottsága is követett el hibákat a Szövetséggel szemben. Egészen természetes Monmousseau elvtársnak az a kívánsága, hogy a párt kevesebbet gyámkodjon. Ez a dolgok természetéből következik, mivel két párhuzamos szervezet van: a párt és a Szakszervezeti Szövetség, és közöttük néha elkerülhetetlenek bizonyos surlódások. Ez megvan nálunk, oroszoknál is, és ilyesmi előfordul minden kommunista pártban. De annál kevesebb lesz a surlódás, minél kevesebbet fog a francia kommunista párt Központi Bizottsága a szakszervezetek minden apró-cseprő ügyébe beavatkozni. A szakszervezeteket azokon a kommunistákon keresztül kell vezetni, akik a szakszervezetekben állandó munkát végeznek, nempedig azok megkerülésével. Nálunk, az orosz pártban, voltak esetek, amikor túlzásba estünk a szakszervezetek vezetése terén. Pártunk levéltárában megtalálhatnák pártkongresszusainknak számos határozatát arról, hogy a párt ne gyámkodjék a szakszervezetek felett, hogy vezesse őket, ne pedig gyámkodjék felettük. Attól tartok,hogy a francia kommunista pártnak ebben a tekintetben, bocsássanak meg az elvtársak, szintén vannak némi bűnei a szakszervezetekkel szemben. Szerintem a párt a munkásosztály szervezetének legmagasabb formája és éppen ezért magasabb követelményeket kell támasztani vele szemben. Tehát elsősorban a Központi Bizottság hibáit kell felszámolni, hogy a szakszervezetekhez való viszony megjavuljon és megszilárduljon, s hogy Monmousseau elvtárs és más szakszervezeti funkcionáriusok abban az irányban dolgozhassanak, amelyre a kommunista párt szempontjából szükség van.

A párt nem fejlődhet tovább, különösen a Nyugaton fennálló viszonyok között, a párt nem erősödhet meg, ha nincs igen komoly támasza a szakszervezetekben és a szakszervezeti vezetők személyében. Csak az a párt tudja Nyugaton megnyerni a munkásosztály többségét, amely széleskörű kapcsolatot tud tartani a szakszervezetekkel és a szakszervezeti vezetőkkel és amely igazi proletár kapcsolatot tud velük teremteni. Az elvtársak maguk is tudják, hogy a munkásosztály többségének megnyerése nélkül nem lehet győzelemre számítani.

Mi következik tehát mindebből?

Az következik, hogy:

a) Franciaország válság felé tart;

b) a jobboldali elemek, akik megszimatolták ezt a válságot és félnek tőle, aktivizálódnak és igyekeznek visszafelé húzni a pártot;

c) a párt soronlevő feladata — a jobboldali veszély felszámolása, a jobboldaliak elszigetelése;

d) ahhoz, hogy a jobboldaliakat elszigetelhessék, a pártvezetőségben összpontosítani kell minden valóban kommunista vezetőt, aki képes mindvégig következetesen harcolni a jobboldaliak ellen;

e) ahhoz, hogy az erők összpontosítása meghozhassa a kívánt eredményeket a jobboldaliak elleni harcban és a munkásoknak a forradalmi válságra való előkészítésében, a vezető csoportnak a szakszervezetekre kell támaszkodnia és tudnia kell fenntartani a proletár kapcsolatot a szakszervezetekkel és a szakszervezeti vezetőkkel;

f) gyakorlati munkájukban ne alkalmazzák szer-

telenül a lemetszés módszerét, a megtorlás módszerét egyes elvtársakkal szemben, hanem főképpen a meggyőzés módszerét alkalmazzák.

Először e kötet oroszuyelvű kiadásában jelent meg.

A NEMZETKÖZI KOMMUNISTA NŐNAPRA

Forró üdvözletemet küldöm az egész világ munkásnőinek és dolgozó nőinek, akik a szocialista proletariátus körül *egy* dolgozó családban tömörülnek.

Teljes sikert kívánok nekik ahhoz, hogy:

1) a világ munkásai közötti nemzetközi kötelékeket erősítsék és a proletárforradalom győzelmét biztosítsák;

2) a dolgozó nők elmaradt rétegeit a burzsoázia szellemi és gazdasági rabsága alól felszabadítsák;

3) a parasztnőket a proletariátus — a forradalom vezére és a szocialista építés vezetője körül tömörítsék;

4) az elnyomott tömegek két, helyzetét tekintve még nem egyenlő részét olyan harcosok egységes hadseregévé kovácsolják, akik mindennemű jogegyenlőtlenség, mindennemű elnyomás megszüntetéséért, a proletariátus győzelméért, országunk új, szocialista társadalmának felépítéséért küzdenek.

Éljen a Nemzetközi Kommunista Nőnap!

I. Sztálin

„Pravda" 55. sz.
1926 március 7.

BESZÉD A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA VI. KIBŐVÍTETT PLÉNUMÁNAK NÉMET BIZOTTSÁGÁBAN

1926 március 8

Elvtársak! Csupán néhány megjegyzésem van.

1. Egyes elvtársak azt hiszik, hogy ha a Szovjetunió érdekei megkívánnák, akkor a nyugati kommunista pártoknak jobboldali politikát kellene folytatniok. Ezzel én nem értek egyet, elvtársak. Meg kell mondanom, hogy ez a feltevés egyáltalán nem fér össze azokkal az elvekkel, amelyeket mi, orosz elvtársak, munkánkban szem előtt tartunk. Nem tudok elképzelni olyan esetet, hogy Szovjet Köztársaságunk érdekei valaha is jobboldali elhajlásokat követelnének meg testvérpártjainktól. Mert mit jelent a jobboldali politika a gyakorlatban? Azt jelenti, hogy így vagy úgy elárulják a munkásosztály érdekeit. Nem tudom elképzelni, hogy a Szovjetunió érdekei megkövetelhetnék testvérpártjainktól a munkásosztály érdekeinek elárulását, akár egy pillanatra is. Nem tudom elképzelni, hogy köztársaságunknak, a forradalmi proletár világmozgalom bázisának az érdekei nem a nyugati munkások maximális forradalmiságát és politikai aktivitását, hanem ennek az aktivitásnak a csökkentését, a forradalmiság lelohasztását követelné meg. Ez a feltevés sértő ránk,

orosz elvtársakra nézve. Ezért kötelességemnek tartom, hogy a leghatározottabban visszautasítsam ezt a képtelen és teljesen elfogadhatatlan feltevést.

2. A német kommunista párt Központi Bizottságáról. Egyes intellektuelek olyan hangokat hallatnak, hogy a német kommunista párt Központi Bizottsága gyenge, hogy erőtlenül vezet, hogy a munkára hátrányosan hat ki az, hogy a Központi Bizottságban nincsenek értelmiségi erők, hogy a Központi Bizottság nem is létezik stb. Mindez nem igaz, elvtársak. Az ilyen beszédet intellektuelek kommunistához nem méltó kirohanásának tartom. A német kommunista párt mostani Központi Bizottsága nem véletlenül alakult ki. A jobboldali hibák elleni harcban született meg. Az „ultrabaloldali" hibák elleni harcban erősödött meg. Ezért se nem jobboldali, se nem „ultrabaloldali". Ez lenini Központi Bizottság. Éppen ez az a vezető munkáscsoport, amelyre a német kommunista pártnak most szüksége van.

Azt mondják, hogy a mostani Központi Bizottság nem tündöklik elméleti ismeretekkel. Ugyan! — legyen csak helyes a politika, az elméleti ismereteken nem múlik a dolog. A tudás megszerezhető valami, ha ma nincs, meglesz holnap, de a helyes politikát, amelyet a német párt Központi Bizottsága ma folytat, nem olyan könnyen sajátítják el egyes pöffeszkedő intellektuelek. A mostani Központi Bizottságnak viszont az az ereje, hogy helyes lenini politikát folytat, amit nem akarnak megérteni az „ismereteikkel" pöffeszkedő intellektuelecskék. Egyes elvtársak véleménye szerint egyik-másik intellektuelnek

elég elolvasni még két-három könyvet vagy megírni még néhány brosúrát, hogy máris igényt tartson a párt vezetésének jogára. Ez tévedés, elvtársak. Ez annyira téves, hogy csak nevetni lehet rajta. Írhatnak önök egész köteteket a filozófiáról, de ha nem sajátították el a Németországi Kommunista Párt Központi Bizottságának helyes politikáját, nem lehet odaengedni önöket a párt kormányához.

Thälmann elvtárs! Állítsa munkába ezeket az értelmiségieket, ha valóban szolgálni akarják a munkások ügyét, vagy küldheti őket a pokolba, ha minden áron parancsolgatni akarnak . . . Az a tény, hogy a jelenlegi Központi Bizottságban a munkások vannak többségben, nagy előnye a német kommunista pártnak.

Mi Németország kommunista pártjának feladata?

Az, hogy utat törjön a szociáldemokrata beállítottságú, a szociáldemokrata zűrzavar útvesztőiben eltévedt munkástömegek számára és ilyképpen a munkásosztály többségét megnyerje a kommunista pártnak. A feladat az, hogy segítsen eltévedt testvéreinek kijutni a helyes útra és kapcsolatot teremteni a kommunista párttal. A munkástömegekhez való közeledésnek itt két módszere lehetséges. Az egyik módszer sajátosan intellektuel módszer, a munkások behajtásának a módszere, amikor úgyszólván ostorral a kézben „nyerik meg" a munkásokat. Nem szorul bizonyításra az, hogy ennek a módszernek semmi köze sincs a kommunizmus módszeréhez, mert ez nem vonzza, hanem csak eltaszítja a munkásokat. A másik módszer abban áll, hogy meg kell találni a közös nyelvet a szociáldemokraták táborába került eltévedt testvérekkel, *segíteni* kell nekik kijutni a szociál-

demokratizmus útvesztőiből, *meg kell könnyíteni* nekik a kommunizmus oldalára való átállást. Ez a módszer az egyetlen kommunista munkamódszer. Az a tény, hogy a mostani Központi Bizottság proletár összetételű, jelentékenyen megkönnyíti e második módszer alkalmazását Németországban. Éppen ezzel kell megmagyaráznunk azokat az egységfront megvalósításában elért sikereket, amelyekre a német kommunista párt mostani Központi Bizottsága kétségtelenül rámutathat.

3. Meierről. Figyelmesen hallgattam Meier okos beszédét. De meg kell mondanom, hogy beszédének egy pontjával nem tudok egyetérteni. Meier beszédéből az derül ki, hogy nem ő ment a német kommunista párt Központi Bizottságához, hanem a Központi Bizottság ment őhozzá. Ez nem így van, elvtársak. Meier ezt nem mondta ki nyiltan, de ez a gondolat kiütközik egész beszédéből. Ez nem igaz, ez nagy hiba. A mostani Központi Bizottság a jobboldaliak elleni harcban született, Meier pedig nemrég még a jobboldaliak soraiban serénykedett. A Központi Bizottság nem válhat jobboldalivá, hacsak nem akarja megtagadni önmagát, hacsak nem akarja visszafelé forgatni a német kommunista párt történetének kerekét. Ha Meier mégis közeledni kezdett ehhez a Központi Bizottsághoz, ebből az következik, hogy Meier kezdett balra tolódni, kezdte elismerni a jobboldaliak hibáit, kezdett elfordulni a jobboldaliaktól. Tehát nem a Központi Bizottság megy Meierhez, hanem fordítva, Meier megy a Központi Bizottsághoz. Megy a Központi Bizottsághoz, de még nem érkezett el hozzá. Még két-három lépést kell tennie a

jobboldaliaktól a Központi Bizottság felé, hogy teljesen eljusson a német kommunista párt mostani vezetőségéhez. Távol áll tőlem, hogy Meiert pestisesnek tekintsem, nem azt ajánlom, hogy taszítsák el Meiert, csak azt mondom, hogy Meiernek még két-három lépést kell tennie előre, hogy végleg közel kerüljön a német kommunista párt mostani Központi Bizottságához.

4. Scholemről. Nem térek ki részletesen a németországi „ultrabaloldaliakra" és Scholem politikájára. Elég sokat beszéltek itt erről. Csak egy helyet szeretnék példaként kiragadni Scholem beszédéből és megbírálni. Scholem most a pártonbelüli demokrácia mellett kardoskodik. Ezért azt javasolja, hogy indítsanak általános vitát, hívják meg Brandlert és Radeket, hívjanak meg mindenkit, a jobboldaliaktól az „ultrabaloldaliakig", adjanak közkegyelmet és indítsanak általános vitát. Ez helytelen, elvtársak. Erre nincs szükségünk. Scholem azelőtt a pártonbelüli demokrácia ellen kardoskodott. Most a másik végletbe esik, a határtalan és teljesen korlátlan demokrácia mellett foglal állást. Isten óvjon bennünket ettől a demokráciától. Nem hiába mondják az oroszok: „Sok a jóból is megárt." (Derültség.) Nem, nekünk ilyen demokrácia nem kell. A német kommunista párt már kiheverte a jobboldaliak betegségét. Semmi okunk, hogy most mesterségesen beoltsuk ezzel a betegséggel. A német kommunista párt most az „ultrabaloldaliak" betegségétől szenved. Semmi okunk, hogy most súlyosbítsuk ezt a betegséget — a betegséget nem súlyosbítani, hanem megszüntetni kell. Nekünk nem akármilyen vitára és

nem akármilyen demokráciára van szükségünk, hanem olyan vitára és olyan demokráciára, amely a németországi kommunista mozgalom javára válik. Ezért tehát ellenzem a Scholem féle közkegyelmet.

5. Ruth Fischer csoportjáról. Erről a csoportról itt olyan sok szó esett, hogy nekem már csak néhány szót kell mondanom. Azt hiszem, hogy a Németországi Kommunista Párt valamennyi nem kívánatos és negatív előjelű csoportja közül ez a csoport a legkevésbbé kívánatos és a legnegatívabb. Az egyik „ultrabaloldali" proletár itt megjegyezte, hogy a munkások elveszítik a vezéreikbe vetett hitüket. Ha ez igaz, akkor ez fölöttébb szomorú. Mert nem lehet igazi párt ott, ahol nem hisznek a vezérekben. De ki a hibás ebben? Ebben Ruth Fischer csoportja a hibás, e csoport politikai kettős könyvelése, az a gyakorlata, hogy mást beszél, mint amit cselekszik, az, hogy e diplomatikus csoport gyakorlatában örökös ellentmondás van a tett és a szó között. Nem hihetnek a munkások a vezérekben ott, ahol a vezérek elrothadtak a diplomáciai játékban, ahol a szót nem támasztja alá a tett, ahol a vezérek mást mondanak, és mást cselekszenek.

Miért, hogy az orosz munkások határtalanul hittek Leninnek? Talán csak azért, mert politikája helyes volt? Nem, nem csak azért. Hittek neki még azért is, mert tudták, hogy Leninnél nincs meghasonlás a szó és a tett között, hogy Lenin „nem csap be". Egyebek között ezen alapult Lenin tekintélye. Ilyen módszerrel nevelte Lenin a munkásokat, így plántálta beléjük a vezérek iránti bizalmat. A Ruth Fischer csoport módszere, a rothadt diplomácia mód-

szere, szöges ellentéte Lenin módszerének. Tudok tisztelettel adózni és hinni Bordigának, akit nem tartok lenini politikusnak és marxistának, tudok hinni neki, mert ami a szívén, az a nyelvén. Még Scholemnek is tudok hinni, akinek nem mindig az van a nyelvén, ami a szívén (d e r ü l t s é g), de aki néha elszólja magát. (D e r ü l t s é g.) De bármennyire szeretnék is, nem tudok egy percig sem hinni Ruth Fischernek, akinek soha sincs a nyelvén az, ami a szívén. Ezért hiszem azt, hogy a Ruth Fischer csoport a legnegatívabb a Németországi Kommunista Párt valamennyi negatív előjelű csoportja között.

6. Urbahnsról. Őszintén tisztelem Urbahnst mint forradalmárt. Meghajlok előtte azért, hogy olyan derekasan viselkedett a bírósági tárgyaláson. De meg kell mondanom, hogy Urbahns e jótulajdonságaival egymagában nem megyünk sokra. A forradalmiság szép dolog. Az állhatatosság — még szebb. De ha e tulajdonságokon kívül semmi sincs a tarsolyunkban, ez kevés, elvtársak, szörnyen kevés. Egy-két hónapra elég ez a tartalék, de aztán kimerül, minden bizonnyal kimerül, ha nem támasztjuk alá helyes politikával. A német kommunista pártban most engesztelhetetlen harc dúl a német kommunista párt Központi Bizottsága és a Katz-banda között. Ki mellett áll Urbahns? A Katz-banda mellett vagy a Központi Bizottság mellett? Korsch, a nyárspolgár filozófus mellett vagy a Központi Bizottság mellett? Itt választani kell. Nem lehet megrekedni a két harcoló erő között. Urbahnsnak legyen bátorsága nyiltan és becsületesen megmondani, ki mellett áll, a Központi Bizottság vagy annak féktelen ellenségei mellett.

Itt a legteljesebb határozottságra van szükség. Urbahnsnak az a baja, hogy nyilván még nincs meg benne ez a határozottság, hogy politikai rövidlátásban szenved. A politikai rövidlátást meg lehet bocsátani egyszer, meg lehet bocsátani kétszer, de ha a rövidlátás politikává válik, akkor már a bűntettel határos. Ezért azt hiszem, hogy Urbahnsnak nyiltan és becsületesen határozott álláspontot kell elfoglalnia, ha nem akarja elveszíteni a pártban befolyásának utolsó maradékát is. A munkástömegek nem élhetnek emlékeikből, hogy milyen gerincesen viselkedett Urbahns a tárgyaláson. A munkástömegeknek helyes politika kell. Ha Urbahnsnak nem lesz világos és határozott politikája, nem vagyok jós, de megmondhatom, hogy Urbahns tekintélyének még az emléke sem marad meg.

„Kommunyisztyicseszkij Intyernacional"
(„Kommunista Internacionále") 3. (52.) sz.
1926 március.

A SZOVJETUNIÓ GAZDASÁGI HELYZETÉRŐL ÉS A PÁRT POLITIKÁJÁRÓL

Beszámoló a leningrádi szervezet aktívájának a SzK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkájáról[51]

1926 április 13

Elvtársak! Engedjék meg, hogy elkezdjem beszámolómat.

Pártunk Központi Bizottsága áprilisi plénumának napirendje négy pontból állt.

Az első pont: az ország gazdasági helyzete és pártunk gazdasági politikája.

A második pont: gabonabegyüjtő apparátusaink átszervezése egyszerűsítésük és olcsóbbításuk céljából.

A harmadik pont: Központi Bizottságunk Politikai Irodájának és a Központi Bizottság plénumának 1926-os munkaterve gazdasági építésünk fő kulcskérdéseinek kidolgozása szemszögéből.

A negyedik pont: a Központi Bizottság titkárának, Jevdokimovnak, felmentése és Svernyik elvtárs jelölése.

Ha az utolsó kérdést, a titkárváltozás kérdését kikapcsoljuk, akkor a többi kérdést, amelyek körül a Központi Bizottság plénumán a vita forgott, egy alapvető kérdésre — országunk gazdasági helyzetének és a párt politikájának kérdésére lehet visszavezetni. Ezért

beszédemben ezzel az egy alapvető kérdéssel — országunk gazdasági helyzetével fogok foglalkozni.

I

AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA KÉT IDŐSZAKA

A legfőbb tény, amely meghatározza politikánkat, az, hogy országunk gazdasági fejlődésében a „nep", az új gazdasági politika új időszakába, a közvetlen iparosítás időszakába lépett.

Öt esztendő telt el azóta, hogy Lenin az új gazdasági politikát proklamálta. A fő feladat, amely akkor előttünk, a párt előtt állt, az volt, hogy az új gazdasági politika viszonyai között, a fejlett áruforgalom viszonyai között felépítsük népgazdaságunk szocialista alapját. Most is ez a stratégiai feladat áll előttünk, mint fő feladat. Ennek a feladatnak a végrehajtásához akkor, az új gazdasági politika első időszakában, 1921-től kezdődően, elsősorban a mezőgazdaság fejlesztésének szemszögéből láttunk hozzá. Lenin elvtárs mondotta: feladatunk — felépíteni a népgazdaság szocialista alapját, de ahhoz, hogy felépítsük ezt az alapot, fejlett gyáriparra van szükségünk, mert a szocializmus, a szocialista építés alapja, kezdete és vége a gyáripar, ahhoz pedig, hogy kifejleszthessük a gyáripart, a mezőgazdasággal kell *kezdenünk*.

Miért?

Azért, mert ahhoz, hogy kifejlesszük az ipart, a gyáripart, a gazdasági leromlásnak akkori viszonyai között, először is bizonyos piaci, nyersanyag- és élelmezési előfeltételeket kellett megteremtenünk az

ipar, a gyáripar számára. Nem lehet a semmiből ipart fejleszteni, nem lehet fejleszteni a gyáripart, ha nincs az országban nyersanyag, ha nincs élelmiszer a munkások számára és ha nincs valamelyest fejlett mezőgazdaság, amely gyáriparunk fő piaca. Tehát a gyáripar fejlesztéséhez legalább három előfeltétel kellett: először — belső piac, ez pedig nálunk egyelőre főleg paraszti piac; másodszor — meglehetősen fejlett nyersanyagtermelés a mezőgazdaságban (cukorrépa, len, gyapot stb.); és harmadszor, az, hogy a falu a mezőgazdasági termékek bizonyos minimumát át tudja adni az ipar ellátására, a munkások ellátására. Ezért mondotta Lenin azt, hogy gazdaságunk szocialista alapjának felépítését, a gyáripar felépítését a mezőgazdasággal kell kezdenünk.

Sokan nem hittek akkor ebben. Különösen élesen ellenezte ezt az úgynevezett „munkásellenzék". Hogy lehet ez, mondták: pártunkat munkáspártnak nevezik, és a párt a gazdaság fejlesztését mégis a mezőgazdasággal kezdi. Hogy értsük ezt? Felemelték szavukat akkor más ellenzékiek is, akik úgy vélték, hogy minden körülmények között, akár a semmiből is, reális lehetőségek számbavétele nélkül is lehet gyáripart teremteni. De országunk gazdasági fejlődésének története ez alatt az időszak alatt világosan megmutatta, hogy a pártnak igaza volt, hogy ahhoz, hogy felépítsük gazdaságunk szocialista alapját, hogy kifejlesszük az ipart, a mezőgazdasággal kellett kezdenünk.

Ez volt az új gazdasági politika első időszaka.

Most beléptünk az új gazdasági politika második időszakába. Gazdaságunk helyzetében most az a leg-

fontosabb és a legjellemzőbb, hogy a súlypont most áthelyeződött az ipar területére. Akkor, az új gazdasági politika első időszakában a mezőgazdasággal kellett kezdenünk a dolgot, mert az egész népgazdaság fejlesztésének a mezőgazdaság volt a sarkpontja, most ellenben ahhoz, hogy folytassuk gazdaságunk szocialista alapjának építését, hogy az egész gazdaságot előbbre vigyük, figyelmünket éppen a gyáriparra kell összpontosítanunk. Most már maga a mezőgazdaság sem fejlődhet, ha nem kap idejében mezőgazdasági gépeket, traktorokat, iparcikkeket stb. Ezért, ha akkor, az új gazdasági politika első időszakában, a mezőgazdaság volt az egész népgazdaság fejlesztésének a sarkpontja, most az ipar közvetlen fejlesztése válik sarkpontjává és már azzá is vált.

II

IRÁNYT VETTÜNK AZ IPAROSÍTÁSRA

Ez a lényege és értelme annak a jelszónak, annak az ország iparosítására irányuló politikának, amelyet a XIV. pártkongresszus proklamált és amelyet most megvalósítunk. Ebből a fő jelszóból indult ki munkájában a Központi Bizottság ezidei áprilisi plénuma. Most tehát a soronlevő és fő feladat az, hogy meggyorsítsuk iparunk fejlesztésének ütemét, hogy teljes erővel fejlesszük iparunkat, felhasználva a rendelkezésre álló tartalékokat, s hogy ilymódon meggyorsítsuk az egész gazdaság fejlődését.

Ez a feladat egyebek között azért válik különösen égetővé éppen most, a jelen pillanatban, mert a gazdaság bizonyos fejlődése folytán némi aránytalan-

ság alakult ki a város és a falu iparcikkek iránti kereslete és az ipar kínálata között, mert az iparcikkek iránti kereslet gyorsabban növekszik, mint maga az ipar, mert a mostani áruéhség minden következményével együtt ennek az aránytalanságnak a kifejezése és eredménye. Aligha szorul bizonyításra, hogy iparunk gyors fejlesztése ez aránytalanság felszámolásának és az áruéhség kiküszöbölésének a legbiztosabb eszköze.

Egyes elvtársak azt hiszik, hogy az iparosítás általában bármely ipar fejlesztését jelenti. Még olyan csodabogarak is akadnak, akik azt hiszik, hogy már Rettegett Iván is, aki hajdan megteremtette az ipar valamelyes csíráját, iparosító volt. Ezen az úton haladva Nagy Pétert kellene az első iparosítónak neveznünk. Ez, persze, helytelen. Az iparnak nem akármilyen fejlesztése iparosítás. Az iparosítás központja, alapja a nehézipar fejlesztése (fűtőanyag, fém stb.), végső fokon a termelési eszközök termelésének fejlesztése, saját gépgyártásunk fejlesztése. Az iparosításnak nemcsak az a feladata, hogy egész népgazdaságunkat az ipar hányadának növelése irányában fejlessze, hanem az is feladata, hogy ebben a fejlődésben biztosítsa kapitalista államoktól körülvett országunk számára a gazdasági önállóságot, hogy megóvja attól, hogy a világkapitalizmus függvényévé váljon. A proletárdiktatúra országa, amely a kapitalista államok gyűrűjében van, nem maradhat gazdaságilag önálló, ha maga nem gyárt otthon munka- és termelési eszközöket, ha megreked a fejlődésnek azon a fokán, amelyen a népgazdaságot kénytelen a munka- és termelési eszközöket gyártó és exportáló fejlett

tőkés országok járszalagján tartani. Ha megrekedünk ezen a fokon, akkor alárendeljük magunkat a világtőkének.

Nézzük Indiát. Köztudomású, hogy India gyarmat. Van-e Indiában ipar? Feltétlenül van. Fejlődik ez az ipar? Igen, fejlődik. De ott olyan ipar fejlődik, amely nem gyárt munka- és termelési eszközöket. A munkaeszközöket Angliából importálják. Ezért (bár természetesen nemcsak ezért) az ipar ott teljes egészében alá van rendelve az angol iparnak. Ez az imperializmus sajátos módszere — a gyarmatokon úgy fejleszti az ipart, hogy az az anyaország, az imperializmus járszalagján maradjon.

De ebből az következik, hogy országunk iparosítása nem merülhet ki akármilyen ipar, mondjuk a könnyűipar fejlesztésében, bár a könnyűiparra és fejlődésére elengedhetetlenül szükségünk van. Ebből az következik, hogy az iparosításon elsősorban nehéziparunk és különösen saját gépgyártásunk, minden nagyipar e fő idegszálának fejlesztését kell értenünk. Enélkül szó sem lehet országunk gazdasági önállóságának biztosításáról.

III

A SZOCIALISTA FELHALMOZÁS KÉRDÉSEI

Csakhogy elvtársak, ahhoz, hogy az iparosítást előrevigyük, korszerűsítenünk kell gyáraink régi berendezését és új gyárakat kell építenünk. Iparunk fejlődésének mostani időszakát az jellemzi, hogy a cári idő tőkéseitől ránk maradt régi gyárakat már kihasználjuk, mégpedig egész teljesítőképességükben,

és most ahhoz, hogy továbbjussunk, tökéletesítenünk kell a technikát, át kell szerelnünk a régi gyárakat, új gyárakat kell felépítenünk. Máskülönben lehetetlen az előrehaladás.

Csakhogy ahhoz, hogy iparunkat az új technika alapján korszerűsítsük, ahhoz, elvtársak, nagy, igen nagy tőkék kellenek. Tőkénk pedig, mint mindannyian tudják, kevés van. Az idén valamivel több mint nyolcszázmillió rubelt sikerül beruháznunk az iparba. Ez, persze, kevés. De mégis valami. Ez a mi első komoly ipari beruházásunk. Azért mondom, hogy kevés, mert iparunk könnyűszerrel fel tudná szívni ennek az összegnek a többszörösét is. Előre kell lendítenünk iparunkat. Gyors ütemben kell bővítenünk gyáriparunkat, kétszeresére, háromszorosára kell emelnünk a munkások számát. Országunkat agrárországból ipari országgá kell változtatnunk, és minél előbb, annál jobb. De mindehhez nagy tőkékre van szükség.

Ezért az iparfejlesztést szolgáló felhalmozás kérdése, a szocialista felhalmozás kérdése számunkra most elsőrendű jelentőségűvé válik.

Tudjuk-e mi, képesek vagyunk-e mi, így magunkra hagyatva, külső kölcsönök nélkül, országunk belső erőivel biztosítani iparunk számára azt a felhalmozást és azokat a tartalékokat, amelyek szükségesek az iparosítás politikájának megvalósításához, ahhoz, hogy országunkban a szocialista építés győzzön?

Komoly kérdés ez, amelyre komoly figyelmet kell fordítanunk.

A történelem az iparosítás különböző útjait ismeri.

Anglia olymódon iparosított, hogy évtizedeken és évszázadokon át fosztogatta a gyarmatokat, „pótlólagos" tőkéket harácsolt ott össze, ezeket befektette iparába és így gyorsította iparosításának ütemét. Ez az iparosítás egyik útja.

Németország Franciaország ellen viselt győztes háborúja eredményeképpen a mult század hetvenes éveiben gyorsította meg iparosítását, amikor a franciákon behajtott ötmilliárd frank hadisarcot befektette iparába. Ez az iparosítás másik útja.

Mindkét út járhatatlan számunkra, mert mi a Szovjetek országa vagyunk, mert a gyarmati rablás és a rablás céljából végrehajtott katonai hódítás összeegyeztethetetlen a Szovjethatalom lényegével.

Oroszország, a régi Oroszország, gúzsbakötő koncessziókat adott és uzsorakölcsönöket vett fel, s így igyekezett lassanként kijutni az iparosítás útjára. Ez az iparosítás harmadik módja. De ez az út a szolgaság vagy félszolgaság útja, amely Oroszország félgyarmattá válásának útja. Ez az út szintén járhatatlan számunkra, mert nem azért harcoltuk végig a hároméves polgárháborút, visszaverve a minden rendű és rangú intervenciósokat, hogy azután, az intervenciósok legyőzése után, önként hajtsuk fejünket az imperialisták igájába.

Marad az iparosítás negyedik útja, az ipar fejlesztését szolgáló saját megtakarítások, a szocialista felhalmozás útja, amelyre mint országunk iparosításának egyetlen útjára Lenin elvtárs többször is rámutatott.

Nos hát, lehetséges-e országunk iparosítása a szocialista felhalmozás alapján?

Megvannak-e nálunk ennek a felhalmozásnak a forrásai, és elégségesek-e ahhoz, hogy biztosítsák az iparosítást?

Igen, lehetséges. Igen, ezek a források nálunk megvannak.

Hivatkozhatok olyan tényre, mint a földbirtokosok és a tőkések kisajátítása országunkban az Októberi Forradalom eredményeképpen, a föld, a gyárak stb. magántulajdonának megszüntetése és átadásuk az egész nép tulajdonába. Aligha szorul bizonyításra, hogy ez a tény a felhalmozás elég tekintélyes forrása.

Hivatkozhatok továbbá olyan tényre, mint a cári adósságok annullálása, amely több milliárd rubel adósságtól szabadította meg népgazdaságunkat. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ha ezek az adósságok megmaradtak volna, évente csak kamat fejében többszázmillió rubelt kellene fizetnünk iparunk rovására, egész népgazdaságunk rovására. Mondanom sem kell, hogy ez a körülmény nagy könnyebbséget jelent felhalmozásunk szempontjából.

Utalhatok államosított iparunkra, amelyet helyreállítottunk, amely fejlődik és némi nyereséggel dolgozik, ami elengedhetetlen iparunk további fejlesztéséhez. Ez is egyik forrása a felhalmozásnak.

Utalhatok államosított külkereskedelmünkre, amely bizonyos hasznot hajt és így valamennyire szintén a felhalmozás egyik forrása.

Hivatkozhatok továbbá többé-kevésbbé szervezett állami belkereskedelmünkre, amely hajt bizonyos hasznot és így szintén valamelyes forrása a felhalmozásnak.

Utalhatok a felhalmozásnak olyan emelőjére,

mint az államosított bankrendszer, amely hajt bizonyos hasznot és erőihez mérten táplálja iparunkat.

Végül van egy olyan fegyverünk, mint az államhatalom, amely az állami költségvetéssel rendelkezik és összegyűjt valamicske pénzt a népgazdaság és különösen iparunk további fejlesztése céljaira.

Lényegében ezek belső felhalmozásunk fő forrásai.

Jelentőségük abban van, hogy lehetővé teszik nekünk azoknak a szükséges tartalékoknak a megteremtését, amelyek nélkül országunk iparosítása lehetetlen.

De a lehetőség még nem valóság, elvtársak. Ha hozzá nem értő módon kezeljük a dolgokat, a felhalmozás lehetősége és a tényleges felhalmozás között meglehetősen jelentékeny távolság támadhat. Ezért nem elégedhetünk meg csupán a lehetőségekkel. A szocialista felhalmozás lehetőségét tényleges felhalmozássá kell változtatnunk, ha valóban meg akarjuk teremteni a szükséges tartalékokat iparunk számára.

A kérdés tehát ez: hogyan irányítsuk a felhalmozás ügyét, hogy ennek az ipar hasznát lássa, a gazdasági életnek mely csomópontjaira kell elsősorban a legnagyobb figyelmet fordítanunk, hogy a felhalmozás lehetőségét tényleges szocialista felhalmozássá változtassuk?

A felhalmozásnak több csatornája van, amelyek közül legalább a legfontosabbakat ki kell emelnem.

Először. Szükséges, hogy a felhalmozási feleslegek az országban ne forgácsolódjanak szét, hanem összegyűljenek mind szövetkezeti, mind állami hitel-

intézményeinkben, valamint belső kölcsönök formájában azért, hogy ezeket a feleslegeket elsősorban az ipar szükségleteinek fedezésére fordíthassuk. Világos, hogy a betevőknek ezért bizonyos kamatot kell kapniok. Nem mondhatjuk azt, hogy nálunk ezen a téren valamelyest is kielégítő a helyzet. De kétségtelenül soronlevő feladatként áll előttünk az a feladat, hogy hitelhálózatunkat megjavítsuk, a hitelintézmények tekintélyét a lakosság szemében emeljük, a belső kölcsönöket megszervezzük. És ezt a feladatot meg is kell oldanunk, ha törik, ha szakad.

Másodszor. Gondosan el kell zárnunk mindazokat a mellékösvényeket és réseket, amelyeken keresztül az ország felhalmozási feleslegeinek egy része a szocialista felhalmozás rovására a magántőke zsebébe szivárog. Ezért olyan árpolitikát kell folytatnunk, hogy ne keletkezzék szakadék a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi árak között. Minden intézkedést meg kell tennünk annak érdekében, hogy az iparcikkek és a mezőgazdasági termékek kiskereskedelmi árait csökkentsük, azért, hogy a felhalmozási feleslegeknek a magántőkés zsebébe szivárgását megszüntessük vagy legalábbis a minimumra korlátozzuk. Ez gazdasági politikánk egyik legfontosabb kérdése. Egyebek között innen fenyegeti komoly veszély mind felhalmozásunkat, mind cservonyecünket.

Harmadszor. Magán az iparon belül, minden egyes ágában félre kell tenni bizonyos tartalékokat a vállalatok amortizációs alapjára, a vállalatok kibővítésére, továbbfejlesztésére. Ez szükséges, feltétlenül szükséges, ezt minden áron gyorsítanunk kell.

Negyedszer. Az állam kezében bizonyos tartalé-

kokat kell felhalmozni, amelyek szükségesek ahhoz, hogy biztosítsák az országot a különféle meglepetésekkel (rossz termés) szemben, szükségesek az ipar erősítésére, a mezőgazdaság támogatására, a kultúra fejlesztésére stb. Tartalékok nélkül élni és dolgozni ma nem lehet. Még a paraszt sem boldogul a maga kis gazdaságával bizonyos tartalékok nélkül. Még kevésbbé boldogulhat tartalékok nélkül egy nagy ország állama.

Legelsősorban a külkereskedelem vonalán van szükségünk tartalékra. Kivitelünket és behozatalunkat úgy kell kialakítanunk, hogy az állam kezében maradjon bizonyos tartalék, bizonyos külkereskedelmi aktíva. Ez elengedhetetlenül szükséges nemcsak a külső piacokon bekövetkezhető meglepetések ellen, hanem cservonyecünk stabilitásának biztosítására is, amely egyelőre szilárd, de meginoghat, ha nem érjük el, hogy külkereskedelmi mérlegünk aktív legyen. Exportunk fokozása, importunknak az exportlehetőségekhez való alkalmazása — ez a feladat.

Nem mondhatjuk azt, amit mondtak valamikor régen: „Inkább koplalunk, de exportálunk." Nem mondhatjuk ezt, mert a munkások és a parasztok emberi módon akarnak táplálkozni, és mi ebben teljes mértékben támogatjuk őket. De azért a nemzeti fogyasztás megrövidítése nélkül mégis mindent megtehetünk annak érdekében, hogy kivitelünk növekedjék és hogy az állam kezében maradjon bizonyos valutatartalék. Ha 1923-ban át tudtunk térni a szovjet pénzjegyről a szilárd valutára, ennek egyebek között az volt az oka, hogy akkor aktív külkereskedelmi mérlegünk eredményeképpen volt bizonyos valutatartalékunk. Ha meg akarjuk őrizni cservonye-

cünk szilárdságát, a jövőben is úgy kell megszerveznünk a külkereskedelmet, hogy maradjon a kezünkben valutatartalék, ami cservonyecünk egyik alapja.

Szükségünk van továbbá bizonyos tartalékokra a belkereskedelem vonalán is. Főképpen arra gondolok, hogy az államnak gabonatartalékot kell félretennie abból a célból, hogy beavatkozhasson a gabonapiac ügyeibe és így harcolhasson a kulákság és egyéb gabonaspekulánsok ellen, akik mértéktelenül felverik a mezőgazdasági termékek árait. Szükséges ez már csak azért is, hogy elejét vegyük annak a veszélynek, hogy mesterségesen megdrágul az élet az ipari központokban és csökken a munkások reálbére.

Végül, olyan adópolitikára van szükségünk, amely, a vagyonos rétegek vállára hárítva át az adóterhet, egyúttal bizonyos tartalékot ad az államnak az állami költségvetés vonalán. Négymilliárdos állami költségvetésünk teljesítésének menete azt mutatja, hogy ezt a költségvetést száz- vagy még annál is többmilliós aktív egyenleggel zárhatjuk. Egyes elvtársak szemében ez a szám kolosszálisnak tűnik. De ezeknek az elvtársaknak nyilván gyenge a szemük, mert különben észrevették volna, hogy százmilliós tartalék olyan ország számára, mint a mienk, egy csepp a tengerben. Mások azt hiszik, hogy egyáltalán nincs is szükségünk erre a tartalékra. De mi történjék, ha az idén rossz termés üt be vagy valami más csapás ér bennünket? Kinek a pénzével fogunk segíteni magunkon? Hiszen nekünk segítséget ingyen nem adnak és nem is fognak adni. Tehát igenis szükségünk van saját tartalékra. Ha pedig ebben az évben nem érnek bennünket meglepetések, akkor ezt a

tartalékot átadjuk a népgazdaságnak, és elsősorban az iparnak. Ne aggódjanak — ezek a tartalékok nem vesznek kárba.

Általában ezek, elvtársak, gazdasági életünknek azok a csomópontjai, amelyekre elsősorban kell a legnagyobb figyelmet fordítanunk, hogy az ország iparosításához szükséges belső felhalmozás országunkban meglevő lehetőségét tényleges felhalmozássá változtassuk.

IV

A FELHALMOZÁS HELYES FELHASZNÁLÁSA. A TAKARÉKOSSÁG

A felhalmozás egymagában azonban még nem elég és nem is lehet elég. Értenünk kell ahhoz, hogy a felhalmozott tartalékokat okosan, takarékosan használjuk fel, hogy a nép vagyonának egyetlen kopejkája se vesszen kárba, hogy a felhalmozást elsősorban az ország iparosítása legfontosabb szükségleteinek kielégítésére fordítsuk. Ha nem tartjuk be ezeket a feltételeket, megeshetik, hogy belebotlunk abba, hogy elherdáljuk a felhalmozott összegeket, szétforgácsoljuk mindenféle kis és nagy kiadásokra, amelyeknek semmi közük sincs sem az ipar fejlesztéséhez, sem az egész népgazdaság előrehaladásához. Észszerűen, takarékosan felhasználni az anyagi eszközöket — rendkívül fontos művészet ez, amelyet nem lehet egyszerre megtanulni. Nem mondhatnám, hogy mi, szovjet és szövetkezeti szerveink, ebben a tekintetben valami nagy hozzáértésről teszünk tanuságot. Ellenkezőleg, minden jel arra vall, hogy ezen a téren korántsem kedvező a helyzet. Nehéz ezt be-

ismerni, elvtársak, de ez tény, amelyet nem lehet elpalástolni semmiféle határozattal. Vannak esetek, amikor vezető szerveink valahogy úgy járnak, mint az egyszeri paraszt, aki összekuporgatott valamicske pénzt és ahelyett, hogy ezen a pénzen kijavította volna az ekéjét és felfrissítette volna a gazdaságát, vásárolt egy csudanagy gramofont és... tönkrement. Nem is szólva arról, hogy vannak esetek, amikor éppenséggel hűtlenül kezelik a felhalmozott tartalékokat, amikor államapparátusunk számos intézménye telhetetlen, amikor lopnak stb.

Ezért több olyan rendszabályt kell foganatosítanunk, amelyek alkalmasak arra, hogy megóvják felhalmozásunkat a szétforgácsolástól, a hűtlen kezeléstől, megóvják attól, hogy elússzon holmi fölösleges csatornákon, hogy eltérjen iparunk építésének fő vonalától.

Szükséges, először is az, hogy ipari terveinket ne bürokratikus kiagyalások szerint, hanem népgazdaságunk állapotával szoros kapcsolatban, országunk erőforrásainak, tartalékainak figyelembevételével készítsük el. Az ipari építkezés tervezésében nem szabad elmaradnunk az ipar fejlődésétől. De nem szabad előrerohanni sem, elszakadva a mezőgazdaságtól és megfeledkezve felhalmozásunk üteméről.

Belső piacunk igényei és erőforrásaink méretei — ez iparunk kifejlesztésének bázisa. Iparunk a belső piacra támaszkodik. Ebben a tekintetben országunk gazdasági fejlődése az Északamerikai Egyesült Államok fejlődésére emlékeztet, amelynek ipara szintén a belső piac alapján nőtt meg, eltérően Angliától, amely iparát elsősorban a külső piacokra alapozza.

Angliában számos olyan iparág van, amely 40—50 százalékban külső piacokra dolgozik. Amerika, ellenkezőleg, még mindig belső piacára támaszkodik, a külső piacokra termelésének legfeljebb 10—12 százalékát viszi ki. Országunk ipara még Amerika iparánál is nagyobb mértékben fog a belső piacra támaszkodni, mindenekelőtt a paraszti piacra. Ez az ipar és a paraszti gazdaság összefogásának alapja.

Ugyanezt kell mondanunk felhalmozásunk üteméről, azokról a tartalékokról is, amelyek iparunk fejlesztéséhez rendelkezésünkre állanak. Nálunk szeretnek néha fantasztikus ipari terveket szövögetni, nem számolva erőforrásainkkal. Néha elfelejtik, hogy nem lehet sem ipari terveket szövögetni, sem ilyen vagy olyan „nagyszabású" és „mindent átfogó" üzemeket építeni bizonyos minimális anyagi eszközök nélkül, bizonyos minimális tartalékok nélkül. Megfeledkeznek erről és előrerohannak. De mit jelent előrerohanni az ipari tervezésben? Azt jelenti, hogy nem eszközeinkhez mérten építünk. Azt jelenti, hogy nagy tervekről harsogunk, bevonjuk a termelésbe a munkások újabb ezreit és tízezreit, nagy hűhót csapunk, és azután, amikor kiderül, hogy nincs elég pénzünk, szélnek eresztjük, elbocsátjuk a munkásokat, ezzel óriási veszteségeket szenvedünk, kiábrándulást viszünk az építés művébe és politikai botrányt idézünk elő. Kell ez nekünk? Nem, elvtársak, ez nekünk nem kell. Nem szabad sem elmaradnunk az ipar fejlődésének menetétől, sem előrerohannunk. Lépést kell tartanunk a fejlődéssel, fejlesztenünk kell az ipart, de úgy, hogy alapjától nem szakítjuk el.

Iparunk az egész népgazdaság rendszerének vezérlő tényezője, az ipar húzza, viszi előre népgazdaságunkat, beleértve a mezőgazdaságot is. Az ipar átszervezi egész népgazdaságunkat a maga képére és hasonlatosságára, vezeti a mezőgazdaságot, bevonva a szövetkezetek útján a parasztságot a szocialista építés munkájába. De iparunk ezt a vezető és átalakító szerepet csak abban az esetben teljesítheti becsülettel, ha nem szakad el a mezőgazdaságtól, ha nem szakad el felhalmozásunk ütemétől, a rendelkezésünkre álló erőforrásoktól és tartalékoktól. A hadseregben az a tisztikar, amely elszakad hadseregétől és elveszti vele a kapcsolatot, nem tisztikar. Hasonlóképpen az az ipar, amely elszakad a népgazdaság egészétől és elveszti a vele való kapcsolatot, nem lehet a népgazdaság vezérlő tényezője.

Ezért a helyes és észszerű ipari tervezés a felhalmozás célszerű felhasználásának egyik elengedhetetlen feltétele.

Másodszor, csökkentenünk és egyszerűsítenünk, olcsóbbítanunk kell és egészségessé kell tennünk állami és szövetkezeti apparátusunkat, népbiztossági és az önálló elszámolás alapján dolgozó intézményeinket, lent mint fent, valamennyit. Vezető szerveink felduzzasztott létszáma és példátlan telhetetlensége már közbeszéd tárgya lett. Nem hiába hangsúlyozta Lenin tízszer, meg százszor, hogy a munkások és a parasztok nem tudják elviselni államapparátusunk nehézkességét és költségességét, hogy államapparátusunkat minden áron, minden úton-módon csökkenteni kell és olcsóbbá kell tenni. Végre kézbe kell vennünk ezt a dolgot igazából, bolsevik módon, és be kell vezetnünk

a legszigorúbb takarékosságot. (T a p s.) Végre kézbe kell vennünk ezt a dolgot, ha nem akarjuk megengedni, hogy felhalmozásunk iparunk rovására a jövőben is szétforgácsolódjon.

Elmondok egy gyakorlati példát. Azt mondják, hogy gabonakivitelünk nem előnyös, nem rentábilis. De miért nem előnyös? Azért, mert a begyüjtő apparátus a kelleténél többet költ a begyüjtésre. Különböző tervező szerveink megállapították, hogy egy pud gabona begyüjtésére elegendő 8 kopejka. Valójában azonban kiderült, hogy 8 kopejka helyett 13 kopejkát, azaz 5 kopejkával többet költöttek egy pud begyüjtésére. Hogyan történhetett ez? Ez bizony úgy történt, hogy minden többé-kevésbbé önálló begyüjtési funkcionárius, párttag vagy pártonkívüli egyaránt, mielőtt hozzáfogna a gabonabegyüjtéshez, szükségesnek tartja felduzzasztani munkatársainak létszámát, gyorsíró- és gépírónők hadával veszi körül magát, okvetlenül autót biztosít magának, egy sereg improduktív kiadást okoz az államnak, aztán, ha mérleget vonunk, kiderül, hogy kivitelünk nem kifizetődő. Ha számbavesszük, hogy mi százmeg százmillió pud gabonát gyüjtünk be és pudonként fölös öt kopejkát fizetünk ki, akkor kiderül, hogy tíz- meg tízmillió rubelt csak úgy kidobtunk az ablakon. Ilyen csatornákon szivárognak el és fognak még elszivárogni felhalmozott eszközeink, ha nem foganatosítunk szigorú rendszabályokat államapparátusunk telhetetlensége ellen.

Csak egyetlenegy példát hoztam fel. De ki nem tudja, hogy ilyen példákat százával és ezrével lehetne idézni?

Pártunk Központi Bizottságának plénuma elhatározta, hogy egyszerűsíti és olcsóbbá teszi begyüjtő apparátusunkat. A plénum erre vonatkozó határozatát[52] nyilván már olvasták — megjelent a sajtóban. Ezt a határozatot a legszigorúbban fogjuk végrehajtani. De ez, elvtársak, nem elegendő. Ez csak egyik zugocskája államapparátusunk rendezetlenségének és fogyatékosságainak. Tovább kell mennünk és rendszabályokat kell foganatosítanunk, hogy csökkentsük és olcsóbbá tegyük az egész államapparátust, a népbiztossági és az önálló elszámolás alapján dolgozó apparátust egyaránt, az egész szövetkezeti apparátust és az egész áruelosztó hálózatot a legalsó szervektől a legfelsőkig.

Harmadszor, erélyes harcot kell indítanunk a vezető szerveinkben és a mindennapi életben az utóbbi időben megfigyelhető mindenféle pazarlás ellen, a népvagyon és az állami tartalékok bűnös kezelése ellen. Nálunk most valósággal tobzódnak a különféle ünnepségekben, díszülésekben, jubileumokban, emlékműleleplezésekben stb. Tíz- meg százezer rubelokat tékozolnak el ilyen „ügyekre". A különféle jubilánsoknak és ünnepségkedvelőknek se szeri, se száma, a hathónapos, egyéves, kétéves stb. jubileumok megünneplésére olyan mindent elsöprő a készség, hogy csakugyan tízmilliók kellenek ahhoz, hogy kielégítsék a keresletet. Elvtársak, véget kell vetni ennek a kommunistákhoz nem méltó zabolátlanságnak. Meg kell végre érteni, hogy amikor vállunkra nagy súlyként nehezednek iparunk szükségletei és amikor tudjuk, hogy rengeteg a munkanélküli és rengeteg az elhagyott gyermek, akkor nem enged-

hetjük meg és nincs jogunk megengedni a pazarlásnak ezt a tivornyáját és bacchanáliáját.

Rendkívül figyelemreméltó jelenség az, hogy a pártonkívüliek néha takarékosabban bánnak államunk pénzével, mint a párttagok. A kommunista ilyen esetekben bátrabb és határozottabb. Könnyűszerrel megteszi, hogy egy sereg alkalmazottnak segélyt adjon, amelyet elnevez jutaléknak, holott ott szó sincs jutalékról. Nem okoz neki nagy fejtörést, hogy áthágja, megkerülje, megszegje a törvényt. A pártonkívüli bizony óvatosabb és tartózkodóbb. Ennek talán az a magyarázata, hogy a kommunista a törvényt, az államot és más efféle dolgokat néha családi ügynek tekinti. (D e r ü l t s é g.) Éppen ezért némelyik kommunistának néha nem kerül nagy fáradságába, hogy mint a disznó (bocsánat, elvtársak, a kifejezésért), beletúrjon az állam veteményesébe és összeharácsoljon ott valamit, vagy bőkezű legyen az állam zsebéből. (D e r ü l t s é g.) Véget kell vetni, elvtársak, ennek a lehetetlen állapotnak. Erélyes harcot kell indítanunk a vezető szerveinkben és a mindennapi életben tapasztalható szertelenség és tékozlás ellen, ha valóban meg akarjuk óvni felhalmozásunkat iparunk szükségletei számára.

Negyedszer, rendszeres harcot kell folytatnunk az államunk szerveiben, a szövetkezetekben, a szakszervezetekben stb. előforduló tolvajlás ellen, az úgynevezett „vidám" tolvajlás ellen. Van szemérmetes, titkos tolvajlás, és van, mint sajtónkban mondani szokás, merész, „vidám" tolvajlás. Nem-

régiben olvastam a „Komszomolszkaja Pravdá"-ban Okunyev tárcáját a „vidám" tolvajlásról. Volt eszerint egy afféle ficsúr, egy bajuszkás fiatalember, aki vidáman lopott egyik intézményünkben, rendszeresen, fáradhatatlanul és mindig sikeresen lopott. Itt nem annyira a tolvaj, mint inkább az a tény figyelemreméltó, hogy környezetében tudtak a tolvajról, de nemcsak nem harcoltak ellene, hanem ellenkezőleg, majd hogy nem készek voltak vállon veregetni és megdicsérni ügyességéért, s ennek folytán a tolvaj afféle hőssé vált a közönség szemében. Ez itt a figyelemreméltó és ez a legveszélyesebb, elvtársak. Amikor elfognak egy kémet vagy hazaárulót, a közönség felháborodása nem ismer határt, főbelövést követelnek. Mikor azonban egy tolvaj ott garázdálkodik mindenki szeme láttára, lopkodja az állam vagyonát, a környezete arra szorítkozik, hogy jóindulatúan mosolyog rajta és vállon veregeti. Pedig világos, hogy a tolvaj, aki a nép vagyonát lopkodja és a népgazdaság érdekeit ássa alá, ugyanolyan kém és áruló, ha ugyan nem rosszabb. Ezt a jómadarat, a bajuszkás ficsúrt, végülis természetesen letartóztatták. De mit ér egyetlen „vidám" tolvaj letartóztatása? Ilyen tolvajok százával és ezrével vannak nálunk. Nem lehet mindet nyakoncsípni a GPU segítségével. Más, hathatósabb és komolyabb rendszabályra van itt szükség. Ez pedig abban áll, hogy az ilyen tolvajok körül, a környezetükben, meg kell teremteni az általános erkölcsi bojkott, az általános gyűlölet légkörét. Abban áll, hogy olyan kampányt indítsunk és olyan erkölcsi légkört teremtsünk a munkások és a parasztok között, amely kizárja

a tolvajlás lehetőségét, amely lehetetlenné teszi a népvagyon tolvajainak és fosztogatóinak, a „vidám" és a „bús" tolvajoknak életét és létezését. Harc a tolvajlás ellen, mint egyik eszköz a felhalmozásnak a sikkasztástól való megóvására — ez a feladat.

Végül, hadjáratot kell indítanunk az üzemi lógások felszámolásáért, a munka termelékenységének emeléséért, a munkafegyelem megszilárdításáért üzemeinkben. Tíz- meg százezer munkanap esik ki iparunk termeléséből a lógások miatt. Százezrek és milliók mennek emiatt veszendőbe iparunk, nehéziparunk rovására. Nem tudjuk fejleszteni iparunkat, nem tudjuk emelni a munkabért, ha nem szűnnek meg a lógások, ha a munka termelékenysége egy szinten megreked. Meg kell magyaráznunk a munkásoknak, különösen azoknak, akik nem régen kerültek be a gyárakba, hogy ha mulasztanak és nem emelik a munka termelékenységét, a közügy rovására, az egész munkásosztály rovására, iparunk rovására cselekszenek. Harc a lógások ellen, harc a munka termelékenységének emeléséért iparunk érdekében, az egész munkásosztály érdekében — ez a feladat.

Ezek azok az utak és módok, amelyek szükségesek ahhoz, hogy megóvjuk felhalmozásunkat és tartalékainkat a szétforgácsolástól, a lopástól, hogy ezt a felhalmozást és ezeket a tartalékokat országunk iparosításának szükségleteire fordítsuk.

V

MEG KELL TEREMTENI AZ IPAR ÉPÍTŐINEK KÁDEREIT

Beszéltem az iparosítás irányvonaláról. Beszéltem az iparosítás fejlesztéséhez szükséges tartalékok felhalmozásának útjairól. Beszéltem végül arról, hogyan használjuk fel észszerűen a felhalmozott eszközöket az ipar szükségleteire. Mindez azonban még nem elég, elvtársak. Ahhoz, hogy végrehajtsuk pártunknak az ország iparosítására vonatkozó utasítását, minden egyeben kívül még az is szükséges, hogy megteremtsük az új embereknek, az ipar új építőinek kádereit.

Semilyen feladat, de különösen oly hatalmas feladat, mint országunk iparosítása, nem valósítható meg élő emberek nélkül, új emberek nélkül, új építő káderek nélkül. Régebben, a polgárháború időszakában, különösen parancsnoki káderekre, ezred- és brigádparancsnokokra, hadosztály- és hadtestparancsnokokra volt szükségünk a hadsereg megszervezéséhez és a hadviseléshez. Ezek nélkül a tömegekből kikerült és tehetségük révén kiemelkedett új parancsnoki káderek nélkül nem tudtuk volna felépíteni a hadsereget, nem tudtuk volna legyőzni nagyszámú ellenségünket. Ezek az új parancsnoki káderek mentették meg akkor hadseregünket és országunkat — természetesen a munkások és parasztok együttes támogatásával. De most az ipari építés időszakában élünk. A polgárháború frontjairól most áttérünk az ipar frontjára. Ennek megfelelően most új ipari parancsnoki káderekre van szükségünk, jó gyár-

igazgatókra, jó trösztvezetőkre, ügyes kereskedőkre, értelmes iparépítési tervezőkre. Most új ezred- és dandárparancsnokokat, hadosztály- és hadtestparancsnokokat kell kikovácsolnunk a gazdaság, az ipar számára. Ilyen emberek nélkül egy lépést sem tehetünk előre.

Ezért az a feladatunk, hogy megteremtsük az ipar építőinek nagyszámú kádereit a munkások és a szovjet értelmiség soraiból, annak a szovjet értelmiségnek a soraiból, amely sorsát a munkásosztály sorsához kötötte és velünk együtt építi gazdaságunk szocialista alapját.

Feladatunk az, hogy megteremtsük ezeket a káderekat, az élvonalba vigyük és messzemenően támogassuk őket.

Az utóbbi időben szokás lett nálunk, hogy a gazdasági szakembereket mint züllött embereket ostorozzák, gyakran pedig egyes negatív jelenségeket hajlandók általánosítani, a gazdasági szakemberek valamennyi káderére kiterjeszteni. Akárki, akinek kedve kerekedik, nemritkán megengedi magának, hogy rúgjon egyet a gazdasági szakembereken, hogy halálos bűnökkel vádolja őket. Elvtársak, ezzel a rossz szokással egyszersmindenkorra fel kell hagyni. Be kell látni, hogy a legjobb családban is akad torzszülött. Be kell látni, hogy országunk iparosítása és az új ipari építő káderek kiemelése nem a gazdasági szakemberek ostorozását követeli meg, hanem ellenkezőleg — azt, hogy iparunk építésében minden erőnkből támogassuk őket. A gazdasági szakembereket a bizalom és a támogatás légkörével körülvenni, segíteni őket az új emberek, az ipar építőinek nevelésében, az ipar építőjének hivatását

a szocialista építés megtisztelő hivatásává tenni — ebben az irányban kell most pártszervezeteinknek dolgozniok.

VI

FOKOZNUNK KELL A MUNKÁSOSZTÁLY AKTIVITÁSÁT

Ezek azok a legközelebbi feladatok, amelyek az ország iparosításának politikájával kapcsolatban előttünk állanak.

Megvalósíthatók-e ezek a feladatok a munkásosztály közvetlen segítsége, közvetlen támogatása nélkül? Nem, nem valósíthatók meg. Fejleszteni iparunkat, emelni termelékenységét, megteremteni az ipar építőinek új kádereit, helyesen folytatni a szocialista felhalmozást, a felhalmozott eszközöket az ipar szükségleteire észszerűen felhasználni, bevezetni a legszigorúbb takarékosságot, megjavítani az államapparátust, olcsóvá és becsületessé tenni, megtisztítani attól a mocsoktól és szennytől, ami építésünk időszakában rátapadt, rendszeres harcot folytatni az állami vagyon fosztogatói és pazarlói ellen — ezek olyan feladatok, amelyekkel egyetlen párt sem tud megbírkózni a munkásosztály milliós tömegeinek közvetlen és rendszeres támogatása nélkül. Ezért az a feladatunk, hogy a pártonkívüli munkások milliós tömegeit bevonjuk egész építőmunkánkba. Minden egyes munkásnak, minden egyes becsületes parasztnak segítenie kell a pártot és a kormányt a takarékosság megvalósításában, az állami tartalékok fosztogatása és szétforgácsolása elleni harcban, a tolvajok és csalók elkergetésében, bármilyen álarc mögé bújjanak is ezek, államapparátusunk meggyógyításá-

ban és olcsóbbításában. A termelési értekezletek ebben a tekintetben felbecsülhetetlen szolgálatot tehetnének. A termelési értekezletek egy időben nagyon elterjedtek voltak nálunk. Most valahogy nem hallani róluk. Ez nagy hiba, elvtársak. Minden áron fel kell élénkíteni a termelési értekezleteket. A termelési értekezleteken nemcsak kis kérdéseket, mondjuk egészségügyi kérdéseket kell felvetni. A termelési értekezletek programját ki kell szélesíteni és tartalmasabbá kell tenni. A termelési értekezletek napirendjére ki kell tűzni az ipari építés alapvető kérdéseit. Csak ezen az úton lehet majd fokozni a munkásosztály milliós tömegeinek aktivitását és csak így lehet őket az ipar építésének tudatos résztvevőivé tenni.

VII

SZILÁRDÍTSUK MEG A MUNKÁSOK ÉS A PARASZTOK SZÖVETSÉGÉT

A munkásosztály aktivitásának fokozásáról szólva, nem szabad megfeledkezni a parasztságról sem. Lenin arra tanított minket, hogy a munkásosztály és a parasztság szövetsége a proletariátus diktatúrájának alapelve. Ezt nem szabad elfelejtenünk. Az ipar fejlesztése, a szocialista felhalmozás, a rendszeres takarékosság — mindezek olyan feladatok, amelyek megoldása nélkül nem tudjuk legyűrni a magántőkét és nem tudjuk felszámolni gazdasági életünk nehézségeit. De e feladatok egyike sem oldható meg a Szovjethatalom, a proletariátus diktatúrája nélkül. A proletariátus diktatúrája pedig a

munkásosztály és a parasztság szövetségére támaszkodik. Ezért valamennyi feladatunk a levegőben fog lógni, ha aláássuk vagy gyengítjük a munkásosztály és a parasztság szövetségét.

Pártunkban vannak olyanok, akik a parasztság dolgozó tömegeit valami idegen testnek, az ipar kizsákmányolási tárgyának, iparunk valamiféle gyarmatának tekintik. Az ilyen emberek — veszedelmes emberek, elvtársak. A parasztság a munkásosztály számára nem lehet sem kizsákmányolás tárgya, sem gyarmat. A parasztgazdaság ugyanúgy piac az ipar számára, mint ahogy az ipar is piac a parasztgazdaság számára. De a parasztság számunkra nemcsak piac. A parasztság a munkásosztálynak még szövetségese is. Éppen ezért a parasztgazdaság fellendítése, a parasztság tömeges szövetkezeti tömörítése, a parasztság anyagi helyzetének javítása az az előfeltétel, amely nélkül iparunk valamennyire is komoly fejlődése nem biztosítható. És viszont — az ipar fejlődése, a mezőgazdasági gépek és traktorok gyártása, a parasztság tömeges ellátása iparcikkekkel az az előfeltétel, amely nélkül nem vihetjük előre mezőgazdaságunkat. Ez a munkásosztály és a parasztság szövetségének egyik legkomolyabb alapja. Ezért nem érthetünk egyet azokkal az elvtársakkal, akik unos-untalan azt követelik, hogy fokozzuk a parasztságra gyakorolt nyomást az adók mértéktelen emelésével, az iparcikkek árának emelésével stb. Nem érthetünk egyet velük, mert ezzel, bár maguk sem veszik észre, aláássák a munkásosztály és a parasztság szövetségét, megingatják a proletariátus diktatúráját. Csakhogy mi megszilárdítani, nem pedig

aláásni akarjuk a munkásosztály és a parasztság szövetségét.

De mi a munkásosztálynak és a parasztságnak nem akármilyen szövetségéért szállunk síkra. Mi az olyan szövetség hívei vagyunk, amelyben a vezetőszerep a munkásosztályé. Miért? Mert a munkásosztály vezetőszerepe nélkül a munkások és a parasztok szövetségének rendszerében lehetetlen a dolgozó és kizsákmányolt tömegek győzelme a földbirtokosokon és tőkéseken. Tudom, hogy egyes elvtársak ezzel nem értenek egyet. Azt mondják: a szövetség — jó dolog, de minek még a munkásosztály vezetése is? Ezek az elvtársak mélységesen tévednek. Tévednek, mivel nem értik meg azt, hogy csak az a munkás-paraszt szövetség győzhet, amelyet a legkipróbáltabb és legforradalmibb osztály, a munkásosztály vezet.

Miért szenvedett vereséget a parasztok felkelése Pugacsov és Sztyepan Razin idején? Miért nem tudták a parasztok akkor elűzni a földesurakat? Azért, mert akkor még nem volt és nem is lehetett olyan forradalmi vezetőjük, mint a munkásosztály. Miért végződött a francia forradalom a burzsoázia győzelmével és a korábban elűzött földesurak visszatérésével? Azért, mert a francia parasztoknak akkor még nem volt és nem is lehetett olyan forradalmi vezetőjük, mint a munkásosztály — a parasztságot akkor a burzsoá liberálisok vezették. A mi országunk a világ egyetlen országa, ahol a munkások és parasztok szövetsége győzelmet aratott a földesurakon és tőkéseken. S mivel magyarázható ez? Azzal, hogy országunkban a forradalmi mozgalom élén a harcokban kipróbált munkásosztály állott és áll. Mihelyt meg-

rendítik a munkásosztály vezetőszerepének eszméjét, a munkások és parasztok szövetségéből kő kövön nem marad, a tőkések és a földesurak pedig visszatérnének régi fészkeikbe.

Ezért kell fenntartanunk és szilárdítanunk országunkban a munkásosztály és a parasztság szövetségét.

Ezért kell fenntartanunk és szilárdítanunk a munkásosztály vezetését e szövetség rendszerében.

VIII

MEG KELL VALÓSÍTANI A PÁRTONBELÜLI DEMOKRÁCIÁT

Beszéltem arról, hogy fokozni kell a munkásosztály aktivitását, arról, hogy a munkásosztály milliós tömegeit be kell vonnunk gazdaságunk építésébe, az ipar építésébe. De a munkásosztály aktivitásának fokozása — komoly és nagy dolog. Ahhoz, hogy a munkásosztály aktivitását fokozzuk, elsősorban magát a pártot kell aktivizálnunk. A pártnak magának kell keményen és határozottan rálépnie a pártonbelüli demokrácia útjára, pártszervezeteinknek az építési kérdések megvitatásába be kell vonniok a párt sorsát formáló széles párttömegeket. Enélkül beszélni sem érdemes a munkásosztály aktivizálásáról.

Ezt különösen azért hangsúlyozom, mert leningrádi szervezetünk nemrég olyan napokat élt át, amikor egyes vezetők csak mosolyogva tudtak beszélni a pártonbelüli demokráciáról. A pártkongresszus előtti, alatti és a közvetlenül a kongresszus után következő időszakra

gondolok, amikor Leningrádban nem engedték meg a párt kollektíváinak gyűléseit, amikor a kollektívák egyes szervezői — ne vegyék zokon nyiltságomat — a rendőrfelügyelők szerepét játszották a kollektívákkal szemben, amikor a kollektíváknak megtiltották, hogy összejöjjenek. Éppen ezen bukott el az úgynevezett „új ellenzék", Zinovjevvel az élén.

Ha Központi Bizottságunk tagjainak a leningrádi aktíva segítségével két hét leforgása alatt sikerült kiszorítani és elszigetelni az ellenzéket, amely a XIV. kongresszus határozatai ellen harcolt, ez csak azért történhetett, mert a kongresszus határozataival kapcsolatos felvilágosító kampány egybeesett azzal a demokratizmus iránti vonzalommal, amely megvolt, amely utat akart törni és végül utat is tört a leningrádi pártszervezetben. Szeretném, elvtársak, ha önök megszívlelnék ezt a friss tanulságot. Szeretném, hogy az elvtársak, megszívlelve ezt a tanulságot, becsületesen és erélyesen megvalósítsák a pártonbelüli demokráciát, fokozzák a párttömegek aktivitását, bevonják őket a szocialista építés legfontosabb kérdéseinek megvitatásába és meggyőzzék őket a Központi Bizottság áprilisi plénumán hozott határozatok helyességéről. Szeretném, hogy igenis meggyőzzék a párt tömegeit, mivel a meggyőzés módszere a munkásosztály soraiban végzett munkánk alapvető módszere.

IX

ÓVJUK MEG A PÁRT EGYSÉGÉT

Egyes elvtársak azt hiszik, hogy a pártonbelüli demokrácia a frakciós csoportosulások szabadságát jelenti. Nos, ezt már nem írhatjuk alá, elvtársak! Mi nem így értelmezzük a pártonbelüli demokráciát. A pártonbelüli demokráciának és a frakciós csoportosulások szabadságának egymáshoz semmi köze nincs és nem is lehet.

Mi a pártonbelüli demokrácia? A pártonbelüli demokrácia a párttömegek aktivitásának fokozása és a párt egységének megszilárdítása, a pártonbelüli tudatos proletár fegyelem megszilárdítása.

És mi a frakciós csoportosulások szabadsága? A frakciós csoportosulások szabadsága a párt sorainak megbontása, a pártnak különálló központokra való szétforgácsolása, a párt gyengítése, a proletárdiktatúra gyengítése.

Mi köze lehet a kettőnek egymáshoz?

Pártunkban vannak olyanok, akiknek leghőbb vágya, hogy általános pártvita kezdődjék. Vannak olyanok, akik a pártot el sem tudják képzelni viták nélkül, akik a hivatásos vitatkozó címére tartanak igényt. Félre ezekkel a hivatásos vitatkozókkal! Most nem kiagyalt vitákra, nem arra van szükségünk, hogy pártunk vitarendező klubbá váljék, hanem arra, hogy építőmunkánkat általában és különösen az ipari építést fokozzuk, hogy harcos és tömör, egységes és oszthatatlan pártunkat, amely építőmunkánkat szilárdan és magabiztosan vezeti, erősítsük. Aki végnélküli vitákra törekszik, aki a

frakciós csoportosulások szabadságát akarja — az aláássa a párt egységét, az aláaknázza pártunk erejét.

Mi volt erősségünk a multban és mi az erősségünk ma? A helyes politika és soraink egysége. A helyes politikát kijelölte pártunk XIV. kongresszusa. Most az a feladatunk, hogy biztosítsuk soraink egységét, a pártkongresszus határozatait minden akadállyal szemben megvalósítani kész párt egységét.

Nagyjából ez az értelme azoknak a határozatoknak, melyeket pártunk Központi Bizottságának plénuma hozott.

X
KÖVETKEZTETÉSEK

Engedjék meg, hogy rátérjek a következtetésekre.

Először, előre kell vinnünk országunk iparát, mint a szocializmus alapját s mint olyan vezető erőt, amely az egész népgazdaságot előreviszi.

Másodszor, meg kell teremtenünk az ipar építőinek új kádereit, mint az iparosítás irányvonalának igazi és közvetlen megvalósítóit.

Harmadszor, meg kell gyorsítanunk szocialista felhalmozásunk ütemét, és tartalékokat kell felhalmoznunk iparunk szükségletei számára.

Negyedszer, gondoskodni kell a felhalmozott tartalékok helyes felhasználásáról és a legszigorúbb rendszeres takarékosságot kell bevezetni.

Ötödször, fokozni kell a munkásosztály aktivitását és be kell vonni a munkások milliós tömegeit a szocialista építésbe.

Hatodszor, meg kell szilárdítani a munkásosztály és a parasztság szövetségét és a munkásosztály vezetését ezen a szövetségen belül.

Hetedszer, fokozni kell a párttömegek aktivitását és meg kell valósítani a pártonbelüli demokráciát.

Nyolcadszor, óvnunk és erősítenünk kell pártunk egységét, soraink egybeforrottságát.

Képesek leszünk-e teljesíteni ezeket a feladatokat? Igen, képesek leszünk, ha akarjuk. Márpedig akarjuk, ezt mindenki látja. Igen, képesek leszünk, mert bolsevikok vagyunk, mert nem félünk a nehézségektől, hiszen a nehézségek azért vannak, hogy harcoljunk ellenük és leküzdjük őket. Igen, képesek leszünk, mert politikánk helyes és tudjuk, merre tartunk. És tántoríthatatlanul, magabiztosan megyünk előre a célhoz vezető úton, a szocialista építés győzelme felé vezető úton.

Elvtársak! Maroknyi csoport voltunk Leningrádban, 1917 februárjában, kilenc esztendővel ezelőtt. A régi párttagok emlékeznek arra, hogy mi, bolsevikok, akkoriban a Leningrádi Szovjet jelentéktelen kisebbsége voltunk. A régi bolsevikoknak emlékezniök kell arra, hogyan gúnyolódott rajtunk akkor a bolsevizmus nagyszámú ellensége. De mi mentünk előre, s egyik állást a másik után vettük be, mert politikánk helyes volt és tömör sorokban harcoltunk. Azután ez a kis erő hatalmas erővé növekedett. Szétvertük a burzsoáziát és megdöntöttük Kerenszkijt. Megszerveztük a Szovjetek hatalmát. Szétvertük Kolcsakot és Gyenyikint. Kikergettük országunkból az angol-francia és az amerikai erőszakoskodókat. Leküzdöttük a gazdasági bom-

lást. Végül, helyreállítottuk iparunkat és mezőgazdaságunkat. Most új feladat merült fel előttünk — országunk iparosításának feladata. A legkomolyabb nehézségek mögöttünk vannak. Kételkedhetünk-e abban, hogy ezzel az új feladattal, országunk iparosításának feladatával is megbirkózunk? Természetesen nem kételkedhetünk. Ellenkezőleg, most mindenünk megvan ahhoz, hogy leküzdjük a nehézségeket és végrehajtsuk azokat az új feladatokat, amelyeket pártunk XIV. kongresszusa elénk tűzött.

Ezért gondolom, elvtársak, hogy az új ipari fronton minden bizonnyal győznünk kell. (V i h a r o s t a p s.)

„Leningradszkaja Pravda" 89. sz.
1926 április 18.

KAGANOVICS ELVTÁRSNAK ÉS AZ UKRAJNAI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI IRODÁJA TÖBBI TAGJÁNAK[53]

Beszéltem Sumszkijjal. Hosszasan beszélgettünk, több mint két óra hosszat. Önök tudják, Sumszkij nincs megelégedve az ukrajnai helyzettel. Elégedetlenségének okait két fő pontra lehet visszavezetni.

1. Szerinte az ukránosítás nehézkesen halad, az ukránosítást kötelezettségnek tekintik, amelyet kelletlenül, húzva-halasztva teljesítenek. Szerinte az ukrán kultúra és az ukrán értelmiség gyors ütemben fejlődik, olyannyira, hogy ha nem vesszük kézbe ezt a mozgalmat, könnyen megtörténhet, hogy megkerül bennünket. Szerinte olyan embereknek kell e mozgalom élére állniok, akik hisznek az ukrán kultúra ügyében, akik ismerik és ismerni akarják ezt a kultúrát, akik támogatják és támogatni tudják az ukrán kultúráért folyó és növekvő mozgalmat. Különösen elégedetlen az ukrajnai párt- és szakszervezeti felső vezetőség magatartásával, amely szerinte fékezi az ukránosítást. Úgy véli, hogy a párt- és szakszervezeti felső vezetőség egyik fő hibája az, hogy nem von be a párt- és szakszervezeti munka vezetésébe olyan kommunistákat, akik közvetlen kapcsolatban vannak az ukrán kultúrával. Véleménye szerint az

ukránosítást elsősorban a párt soraiban és a proletariátus körében kell végrehajtani.

2. Sumszkij úgy véli, hogy e fogyatékosságok kiküszöbölése érdekében elsősorban meg kell változtatni a párt- és a szovjet felső vezetőség összetételét az ukránosítás szempontjából s hogy csak e feltétel mellett lehet az ukrajnai funkcionárius káderekben fordulatot előidézni az ukránosítás irányában. A Népbiztosok Tanácsa elnökéül Grinykót, Ukrajna Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottsága politikai titkárául Csubart javasolta, továbbá szükségesnek tartja a Titkárság, a Politikai Iroda stb. összetételének megjavítását. Azt hiszi, hogy ilyen vagy ehhez hasonló változások nélkül ő, Sumszkij, képtelen lesz dolgozni Ukrajnában. Azt mondja, ha a Központi Bizottság ragaszkodik hozzá, kész visszatérni Ukrajnába még akkor is, ha nem változtatják meg a mostani munkafeltételeket, de meggyőződése, hogy ez nem vezet semmire. Különösen elégedetlen Kaganovics munkájával. Szerinte Kaganovics szervezetileg el tudta indítani a pártmunkát, de véleménye szerint az a körülmény, hogy Kaganovics elvtárs munkájában túltengenek a szervezeti módszerek, lehetetlenné teszi a normális munkát. Állítja, hogy a Kaganovics elvtárs munkájára jellemző szervezeti nyomás eredményei, annak a módszerének az eredményei, hogy háttérbe szorítja a legfelső szovjet intézményeket és ezeknek az intézményeknek a vezetőit, a közeljövőben meg fognak mutatkozni, és nem kezeskedik arról, hogy ezek az eredmények nem öltik komoly konfliktus formáját.

Az én véleményem:

1. Sumszkijnak az első ponttal kapcsolatos kijelentéseiben vannak bizonyos helyes gondolatok. Igaz az, hogy az ukrán kultúráért és az ukrán közéletért Ukrajnában széleskörű mozgalom kezdődött meg és ez növekszik. Igaz az, hogy semmiesetre sem szabad ennek a mozgalomnak a vezetését tőlünk távolálló elemeknek átengednünk. Igaz az, hogy Ukrajnában számos kommunista nem fogja fel ennek a mozgalomnak az értelmét és jelentőségét és ezért nem is tesz semmit azért, hogy kezébe vegye. Igaz az, hogy párt- és szovjetfunkcionáriusaink kádereiben, akiket még mindig az irónia és a szkepticizmus szelleme hat át az ukrán kultúra és az ukrán közélet kérdésében, fordulatot kell elérni. Igaz az, hogy gondosan kell kiválogatni és megteremteni azokat a kádereket, akik kézbe tudják venni az új ukrajnai mozgalmat. Mindez igaz. De Sumszkij itt legalábbis két komoly hibát követ el.

Először. Összekeveri párt- és egyéb apparátusaink ukránosítását a proletariátus ukránosításával. Lehet és kell ukránosítani — bizonyos ütemet betartva — párt-, állami és egyéb apparátusainkat, amelyek a lakosság szolgálatában állanak. De a proletariátust nem lehet felülről ukránosítani. Nem lehet *kényszeríteni* az orosz munkástömegeket arra, hogy mondjanak le az orosz nyelvről és az orosz kultúráról és ismerjék el kultúrájuknak és nyelvüknek az ukrán kultúrát és nyelvet. Ez ellentmond a nemzetiségek szabad fejlődése elvének. Ez nem nemzeti szabadság volna, hanem a nemzeti elnyomás sajátos formája. Kétségtelen, hogy az ukrajnai proletariátus összetétele, Ukrajna ipari fejlődésével, és abban a mértékben,

ahogyan a környező falvakból az ukrán munkások az iparba özönlenek, meg fog változni. Kétségtelen, hogy az ukrajnai proletariátus összetétele ukránosodni fog, ugyanúgy, mint ahogy mondjuk Lettország és Magyarország proletariátusa, amely egy időben német jellegű volt, később lettesedni és magyarosodni kezdett. De ez hosszadalmas, spontán, természetes folyamat. Ha ezt a spontán folyamatot a proletariátus felülről való erőszakos ukránosításával próbálnók helyettesíteni — utópikus és káros politikát folytatnánk, amely az ukrajnai proletariátus nem-ukrán rétegeiben ukránellenes sovinizmust váltana ki. Azt hiszem, Sumszkij helytelenül fogja fel az ukránosítást és nem számol ezzel az utóbbi veszéllyel.

Másodszor. Sumszkij igen helyesen hangsúlyozza az Ukrajnában az ukrán kultúráért és közéletért folyó új mozgalom pozitív jellegét, de nem látja ennek a mozgalomnak az árnyoldalait. Sumszkij nem látja, hogy mivel a tőzsgyökeres ukrajnai kommunista káderek gyengék, ez a mozgalom, amelynek léptennyomon nem-kommunista értelmiség áll az élén, helyenként olyan harc jellegét öltheti, amely az ukrán kultúrának és az ukrán közéletnek a közös szovjet kultúrától és közélettől való elidegenítéséért folyik és általában „Moszkva" ellen, általában az oroszok ellen, az orosz kultúra és legmagasabbrendű vívmánya — a leninizmus ellen irányul. Nem kell bizonyítanom, hogy ez a veszély egyre reálisabbá válik Ukrajnában. Csak annyit szeretnék mondani, hogy ilyen hibáktól még egyes ukrán kommunisták sem mentesek. Olyan köztudomású tényre gondolok, mint Hvilevoj ismert kommunistának az ukrán sajtóban megjelent

cikke. Hvilevojnak az a követelése, hogy „*azonnal* derusszifikálni kell a proletariátust" Ukrajnában, az a véleménye, hogy „az ukrán költészetnek minél előbb menekülnie kell az orosz irodalomtól, az orosz irodalom stílusától", az a kijelentése, hogy „a proletariátus eszméit ismerjük a moszkvai művészet nélkül is", az ukrán „fiatal" értelmiség holmi messiási szerepéért való lelkesedése, az a nevetséges és nemmarxista kísérlete, hogy a kultúrát a politikától elszakítsa — ezek és más ehhez hasonló dolgok ma egy ukrán kommunista szájából furcsán, feltétlenül szerfölött furcsán hangzanak. Amikor a nyugateurópai proletariátust és kommunista pártjait a rokonszenv érzése tölti el „Moszkva", a nemzetközi forradalmi mozgalom és a leninizmus e fellegvára iránt, amikor a nyugateurópai proletárok lelkesedve függesztik tekintetüket a Moszkvában lengő zászlóra, Hvilevoj ukrán kommunista nem tud mást mondani „Moszkva" javára, mint azt, hogy felszólítja az ukrán vezetőket, hogy meneküljenek el „Moszkvától" „minél előbb". És ezt internacionalizmusnak nevezik! Mit mondjunk a többi, a nem-kommunista táborhoz tartozó ukrán értelmiségiről, ha a kommunisták Hvilevoj nyelvén kezdenek beszélni, és nemcsak beszélni, hanem írni is szovjet sajtónkban? Sumszkij nem érti, hogy az ukrán kultúráért folyó új ukrajnai mozgalmat csakis akkor lehet kézbe venni, ha a kommunisták soraiban harcolnak Hvilevoj szertelenségei ellen. Sumszkij nem érti, hogy csak az ilyen szertelenségek ellen folytatott harcban lehet a fejlődő ukrán kultúrát és ukrán közéletet *szovjet* kultúrává és közéletté változtatni.

2. Igaza van Sumszkijnak, amikor azt állítja,

hogy Ukrajnában a felső vezetőségnek (a pártban és minden téren) ukránná kell válnia. De az ütemet illetőleg téved. Márpedig most ez a legfontosabb. Elfelejti, hogy ehhez egyelőre nincs elegendő tisztára ukrán marxista káder. Elfelejti, hogy ilyen kádereket nem lehet mesterségesen megteremteni. Elfelejti, hogy ezek a káderek csakis a munka során fejlődhetnek ki, hogy ehhez idő kell . . . Mit jelentene az, ha most Grinykót tennék meg a Népbiztosok Tanácsának elnökévé? Hogyan értékelné ezt az egész párt, és különösen, hogyan értékelnék a pártkáderek? Nem fogják-e ezt úgy értelmezni, hogy célunk a Népbiztosok Tanácsa súlyának csökkentése? Mert nem lehet eltitkolni a párt előtt azt, hogy Grinyko pártmultja és forradalmi multja tekintetében messze mögötte marad Csubarnak. Tehetünk-e mi ilyen lépést éppen most, amikor felélénkítjük a Szovjeteket és emeljük a szovjet szervek tekintélyét? Nem jobb-e, mind az ügy, mind Grinyko érdekében, ha az ilyen tervekről egyelőre lemondunk? Én híve vagyok annak, hogy az UK(b)P Központi Bizottságának Titkárságát és Politikai Irodáját, valamint a szovjet felső vezetőséget megerősítsék ukrán elemekkel. De nem szabad úgy feltüntetni a dolgot, hogy a párt és a Szovjetek vezető szerveiben nincsenek ukránok. Talán Szkripnyik és Zatonszkij, Csubar és Petrovszkij, Grinyko és Sumszkij nem ukrán? Sumszkij itt abba a hibába esik, hogy, bár perspektívája helyes, nem számol az ütemmel. Most pedig az ütem a legfontosabb.

1926. IV. 26. Kommunista üdvözlettel

I. Sztálin

A teljes szöveg először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

AZ ANGLIAI SZTRÁJKRÓL ÉS A LENGYELORSZÁGI ESEMÉNYEKRŐL

Előadás a tifliszi vasúti főműhelyek munkásainak gyűlésén 1926 június 8

Elvtársak! Engedelmükkel ismertetni fogom a sztrájkkal[54] kapcsolatos angliai helyzetet és a legutóbbi lengyelországi eseményeket[55]. Beszédem, amelyet az elnöklő Csheidze elvtárs előadásnak nevezett, rövidsége folytán legfeljebb csak tájékoztatásnak nevezhető.

MIÉRT TÖRT KI AZ ANGLIAI SZTRÁJK?

Az első kérdés az, hogy mi volt az oka az angliai sztrájknak. Hogyan történhetett meg, hogy Anglia, a kapitalista hatalomnak és a példátlan kompromisszumoknak ez az országa, az utóbbi időben komoly társadalmi összeütközések színterévé lett? Hogyan történhetett meg, hogy a „hatalmas Anglia", a „tengerek ura", az általános sztrájk országává lett?

Szeretnék rámutatni több olyan körülményre, amelyek elkerülhetetlenné tették az angliai általános sztrájkot. Még nem érkezett el az ideje annak, hogy kimerítő választ adjunk erre a kérdésre. De már most is rámutathatunk és rá is kell mutatnunk néhány

döntő eseményre, amelyek elkerülhetetlenné tették a sztrájkot. Ezek közül a körülmények közül, mint legfőbbeket, négy körülményt emelhetünk ki.

Először. Angliának régebben a tőkés államok között monopolhelyzete volt. Igen sok óriási gyarmattal és a kor legmodernebb iparával rendelkezett, s így lehetősége volt arra, hogy a „világ műhelyének" szerepét játssza és hatalmas extraprofitra tegyen szert. Ez volt Angliában a „béke és jólét" időszaka. A tőke extraprofitra tett szert, az extraprofitból az angol munkásmozgalom vezetőinek is jutottak morzsák, a tőke lassacskán kezes bárányává tette az angol munkásmozgalom vezetőit, a munka és a tőke között felmerülő összeütközéseket pedig rendszerint kompromisszumok útján oldották meg.

De a világkapitalizmus további fejlődése, különösen pedig Németország, Amerika és részben Japán fejlődése, azoknak az országoknak a fejlődése, amelyek Anglia konkurrenseiként léptek fel a nemzetközi piacon, gyökerében aláásta Anglia egykori monopolhelyzetét. A háború és a háborúutáni válság újabb döntő csapást mért Anglia monopolhelyzetére. Megcsappant az extraprofit, egyre kisebb morzsák jutottak az angol munkásvezéreknek. Egyre gyakrabban került szóba az angol munkásosztály életszínvonalának süllyedése. A „béke és jólét" szakaszát a konfliktusok, a munkáskizárások és a sztrájkok szakasza váltotta fel. Az angol munkás kezdett balra tolódni, egyre gyakrabban folyamodott a tőke elleni nyílt harc módszeréhez.

Érthető, hogy ilyen körülmények között az angol szénbányászok nem tűrhették tétlenül a szén-

bányatulajdonosok durva kirohanását — a kizárással való fenyegetést.

Másodszor. A második körülmény az, hogy helyreálltak a nemzetközi piaci kapcsolatok és ennek következtében kiéleződött a tőkés csoportok harca a piacokért. A háborúutáni válságot az jellemzi, hogy csaknem teljesen megszakította a tőkés államok nemzetközi piaci kapcsolatait, s hogy ezeknek helyébe zűrzavaros viszonyok léptek. Ez a zűrzavar most, a tőke ideiglenes stabilizációja következtében, háttérbe szorul és a nemzetközi piac régi kapcsolatai fokozatosan helyreállnak. Néhány évvel ezelőtt még az a kérdés volt napirenden, hogy a gyárakat helyre kell állítani és a munkásokat be kell vonni a tőke számára végzendő munkába, most viszont arról van szó, hogy a helyreállított gyárak számára piacokat és nyersanyagot kell biztosítani. Ennek következtében újból kiéleződött a piacokért folyó harc, és ebben a harcban az a tőkés csoport és az a tőkés állam a nyertes, amelyik olcsóbban adja áruit és amelynek fejlettebb a technikája. De a piacon most új erők jelennek meg: Amerika, Franciaország, Japán, Németország, továbbá Anglia domíniumai, Anglia gyarmatai, amelyek a háború idején ki tudták fejleszteni iparukat és most piacokért harcolnak. Ezek után világos, hogy Anglia a külföldi piacokon most már nem zsebelhet be könnyűszerrel hasznot, ahogyan ezt régtől fogva tette. A piacok és a nyersanyagforrások monopolista kirablásának régi gyarmati módszere új módszernek kénytelen átadni a helyét: a piacot most olcsó árukkal hódítják meg. Ebből következik az angol tőkének az a törekvése, hogy csökkentse, vagy legalábbis ne

bővítse a termelést nyakló nélkül. Ebből következik, hogy Angliában az utóbbi években állandó jelenség a munkanélküliek nagyszámú serege. Ebből következik a munkanélküliség veszélye, amely nyugtalanítja Anglia munkásait és harcra hangolja őket. Ez az oka annak, hogy a munkásokra, de különösen a szénbányászokra villámcsapásként hatott a munkáskizárás veszélye.

Harmadszor. A harmadik körülmény az angol tőkének az a törekvése, hogy Anglia munkásosztályának rovására csökkentse az angol ipar termelési önköltségét és olcsóbbá tegye az árukat. Nem lehet véletlennek tekinteni azt a tényt, hogy a fő csapás az adott esetben a szénbányászok ellen irányult. Az angol tőke nemcsak azért intézett támadást éppen a szénbányászok ellen, mert a szénipar technikailag rosszul van felszerelve és „racionalizálásra" szorul, hanem elsősorban azért, mert a szénbányászok mindig az angol proletariátus élcsapata voltak és most is az élen járnak. Az angol tőkének az volt a stratégiája, hogy ezt az élcsapatot megzabolázza, a munkabért leszállítja és a munkanapot meghosszabbítja, hogy miután ezzel a legfontosabb csapattal már leszámolt, a munkásosztály többi csapatát is ráncba szedje. Ez szülte azt a hősiességet, amellyel az angol szénbányászok ma sztrájkjukat folytatják. Ezzel magyarázható az a példátlan készség, amellyel az angol munkások a szénbányászokat általános sztrájk útján támogatták.

Negyedszer. A negyedik körülmény az, hogy Angliában a konzervatív párt, az a párt van uralmon, amely a munkásosztály legádázabb ellensége. Mon-

danom sem kell, hogy a munkásosztály elnyomása terén bármely más polgári kormány lényegében ugyanazt tette volna, mint a konzervatív kormány. De az is kétségtelen, hogy csak a munkásosztály olyan esküdt ellenségei, mint a konzervatívok, vetemedhettek arra, hogy olyan könnyedén, olyan példátlanul cinikusan dobják oda a kesztyűt Anglia egész munkásosztályának, mint ahogy a konzervatívok tették, amikor munkáskizárással fenyegetőztek. Ma már teljesen bebizonyított ténynek tekinthető, hogy az angol konzervatív párt nemcsak akarta a munkáskizárást és a sztrájkot, hanem csaknem egy teljes évig készült is rá. A mult év júliusában elhalasztotta a szénbányászok elleni támadást, mert az időpontot „alkalmatlannak" tartotta. De az egész idő alatt készülődött: széntartalékokat gyüjtött, sztrájktörőket szervezett és megfelelő módon gyúrta a közvéleményt, hogy ez év áprilisában lecsaphasson a szénbányászokra. Csak a konzervatív párt vetemedhetett ilyen álnok lépésre.

A konzervatív párt hamis okmányok és provokációk útján jutott kormányra. Hatalomrajutása után a provokáció minden eszközét felhasználva azonnal megtámadta Egyiptomot. Immár egy álló éve valóságos háborút visel a kínai nép ellen, amelylyel szemben a rablás és elnyomás gyarmati módszereinek kipróbált eszközeit alkalmazza. Nem sajnálja a pénzt, ha arról van szó, hogy lehetetlenné tegye a közeledést a Szovjetunió és Nagybritannia népei között és alattomban előkészíti egy esetleges intervenció elemeit. Ma saját országának munkásosztályát támadja, és ezt a támadást egy álló esztendeig

jobb ügyhöz méltó buzgalommal készítette elő. A konzervatív párt nem tud Anglián belüli és Anglián kívüli konfliktusok nélkül élni. Csoda hát ezek után, hogy az angol munkások a csapásra csapással válaszoltak?

Ezek lényegében azok a körülmények, amelyek elkerülhetetlenné tették az angliai sztrájkot.

MIÉRT BUKOTT EL AZ ANGLIAI ÁLTALÁNOS SZTRÁJK?

Az angliai általános sztrájk bukásában számos körülmény közrejátszott, amelyek közül legalább a következőket kell megemlítenünk:

Először. Az angol tőkések és a konzervatív párt, mint a sztrájk menete megmutatta, általában tapasztaltabbak, szervezettebbek, erélyesebbek és ezért erősebbek, mint az angol munkások és vezetőik: a Főtanács és az úgynevezett Munkáspárt. A munkásosztály vezetői nem állottak a munkásosztály feladatainak magaslatán.

Másodszor. Az angol tőkések és a konzervatív párt kétségtelenül állig fegyverben, teljes készenlétben fogadták a hatalmas társadalmi összeütközést, az angol munkásmozgalom vezetőit ellenben egészen váratlanul érte a bányatulajdonosok munkáskizárása, semmiféle vagy csaknem semmiféle előkészítő munkát nem végeztek. Azt is meg kell még jegyeznünk, hogy a munkásosztály vezetői még egy héttel a konfliktus előtt kifejezték azt a meggyőződésüket, hogy nem lesz konfliktus.

Harmadszor. A tőkések vezérkara, a konzervatív párt, egységesen és szervezetten harcolt és a harc

döntő pontjaira mérte a csapásokat, a munkásmozgalom vezérkara viszont, a Szakszervezeti Főtanács, és „politikai bizottsága" — a Munkáspárt — belsőleg demoralizált és meghasonlott volt. Ennek a vezérkarnak vezető személyiségei, mint tudjuk, vagy nyiltan elárulták a szénbányászokat és általában az angol munkásosztályt (Thomas, Henderson, MacDonald és kompániájuk), vagy ezeknek az árulóknak gerinctelen szekértolói voltak, akik féltek a harctól és még jobban féltek a munkásosztály győzelmétől (Purcell, Hicks és mások).

Felmerülhet a kérdés: miképpen történhetett, hogy Anglia hatalmas proletariátusának, amely példátlan hősiességgel harcolt, olyan vezérei voltak, akik vagy megvesztegethető, vagy gyáva, vagy egyszerűen gerinctelen embereknek bizonyultak? Ez igen fontos kérdés. Ezek a vezérek nem máról holnapra születtek. Ezek a vezérek az angol munkásmozgalomból nőttek ki, kijárták az angol munkásvezérek nevelésének bizonyos iskoláját, annak az időszaknak az iskoláját, amikor az angol tőke, amely extraprofitokat harácsolt össze, körülhízeleghette és felhasználhatta a munkásvezéreket a munkásosztállyal való kompromisszumok céljára; a munkásvezérek pedig közben életmódjukat és helyzetüket tekintve egyre közelebb kerültek a burzsoáziához, s így lassan elszakadtak a munkástömegektől, hátat fordítottak nekik és egyre kevésbbé értették meg őket. Ezek a munkásosztálynak olyan vezérei, akiket elvakított a kapitalizmus csillogása, akiket lenyűgözött a tőke hatalma és akik arról álmodoznak, hogy „karriert csinálnak" és egysorba kerülnek a „jómódú emberekkel". Kétségtelen,

hogy ezek a — tisztesség ne essék szólván — vezérek a mult maradványai, akik már nem felelnek meg az új helyzetnek. Kétségtelen, hogy idővel kénytelenek lesznek átadni a helyüket új vezéreknek, akik megfelelnek az angol proletariátus harci szellemének és hősiességének. Engelsnek igaza volt, amikor az ilyen vezetőket a munkásosztály elburzsoásodott vezéreinek nevezte[56].

Negyedszer. Az angol kapitalizmus vezérkara, a konzervatív párt, megértette, hogy az angol munkások nagyszabású sztrájkja óriási politikai jelentőségű tény, hogy az ilyen sztrájk ellen csak politikai eszközökkel lehet komolyan harcolni, hogy a sztrájk letörése érdekében fel kell használni mind a király, mind az alsóház, mind az alkotmány tekintélyét, hogy a katonaság mozgósítása és kivételes állapot kihirdetése nélkül nem lehet véget vetni a sztrájknak. Ezzel szemben az angol munkásmozgalom vezérkara, a Főtanács, nem értette meg vagy nem akarta megérteni ezt az egyszerű dolgot, vagypedig félt azt beismerni, s mindenkivel el akarta hitetni, hogy az általános sztrájk kizárólag gazdasági eszköz, hogy nem fogja és nincs is szándékában a politikai harc medrébe terelni a harcot, hogy nincs szándékában csapást mérni az angol tőke vezérkarára, a konzervatív pártra, hogy a hatalom kérdését ő, a Főtanács, nem szándékszik napirendre tűzni.

A Főtanács ezzel elkerülhetetlen bukásra kárhoztatta a sztrájkot. Annak az általános sztrájknak ugyanis, amelyet nem terelnek át a politikai harc medrébe, mint a történelem mutatja, feltétlenül meg kell buknia.

Ötödször. Az angol tőkések vezérkara megértette, hogy az angol sztrájknak nyujtott nemzetközi támogatás halálos veszedelmet jelent a burzsoáziára nézve, a Főtanács ellenben nem értette meg, vagy úgy tett, mintha nem értené, hogy az angol munkások csak a nemzetközi proletariátus szolidaritása esetén nyerhetik meg a sztrájkot. Ez az oka annak, hogy a Főtanács nem fogadta el a Szovjetunió[57] és más országok munkásainak anyagi támogatását.

Annak, hogy egy olyan hatalmas sztrájk, mint az angliai sztrájk, kézzelfogható eredményekre vezessen, legalább két alapvető feltétele volt: a sztrájkot politikai mederbe kellett volna terelni és a sztrájkot valamennyi előrehaladott ország proletariátusának a tőke ellen folytatott harcává kellett volna változtatni. De az angol Főtanács különleges, rá jellemző „bölcsesége" folytán elvetette mind a két feltételt, s ezzel már eleve elkerülhetetlenné tette az általános sztrájk bukását.

Hatodszor. Kétségtelen, hogy igen fontos szerepe volt annak a több mint kétértelmű magatartásnak, melyet a II. Internacionále és az Amszterdami Szakszervezeti Internacionále az angol általános sztrájk támogatása kérdésében tanusított. Ezeknek a szociáldemokrata szervezeteknek a sztrájk támogatására vonatkozó plátói határozatai lényegében mindenféle pénzbeli támogatás tényleges elvetését jelentették, mert hiszen csak a szociáldemokrata Internacionále kétértelmű magatartásával magyarázható az a tény, hogy Európa és Amerika szakszervezetei együttesen csak nyolcadakkora anyagi támogatást nyujtottak, mint amekkorát a Szovjetunió szakszervezetei lehet-

ségesnek tartottak angol testvéreiknek nyujtani. Nem is beszélek más természetű segítségről, a szénszállítás beszüntetésével nyujtható segítségről, amelylyel kapcsolatban az Amszterdami Szakszervezeti Internacionále valósággal sztrájktörő magatartást tanusít.

Hetedszer. Kétségtelen az is, hogy az általános sztrájk bukásában az angol kommunista párt gyengeségének meglehetősen nagy szerepe volt. Meg kell mondanom, hogy az angol kommunista párt a Kommunista Internacionále egyik legjobb szekciója. Le kell szögeznünk, hogy az angliai sztrájk idején mindvégig teljesen helyes álláspontot foglalt el. De ugyanakkor meg kell állapítanunk azt is, hogy az angol munkások körében még mindig gyenge a tekintélye. Ez a körülmény is szükségképpen döntő befolyással volt az általános sztrájkra.

Ezek azok a körülmények, vagy legalábbis a legfőbbek, amelyeket megfigyelésünk alapján jelenleg tisztázni tudunk és amelyek meghatározták az angliai általános sztrájk kedvezőtlen kimenetelét.

AZ ÁLTALÁNOS SZTRÁJK TANULSÁGAI

Melyek az angliai általános sztrájk tanulságai, legalábbis legfontosabb tanulságai? Ezek a tanulságok a következőkben foglalhatók össze.

Először. Az angliai szénipar válsága és a vele kapcsolatos általános sztrájk élére állítja a szénipari munka- és termelési eszközök társadalmasításának és a munkásellenőrzés megteremtésének kérdését. Ez a szocializmus kivívásának kérdése. Aligha szo-

rul bizonyításra, hogy a szénipari válság gyökeres megoldásának nincs és nem is lehet más útja, mint az, amelyet az angol kommunista párt javasol. A szénipari válság és az általános sztrájk a szocializmus gyakorlati megvalósításának kérdése elé állítja az angol munkásosztályt.

Másodszor. Az angol munkásosztálynak feltétlenül saját bőrén kellett éreznie, hogy a célhoz vezető úton a legfőbb akadály a tőkéseknek, az adott esetben a konzervatív pártnak és kormányának politikai hatalma. A Szakszervezeti Főtanács a gazdasági és politikai harc szoros összefüggésének elismerésétől úgy félt, mint a tűztől, az angol munkások viszont most feltétlenül megértik, hogy a szervezett tőke ellen folytatott nehéz harcukban most a legfontosabb kérdés a hatalom kérdése, hogy a hatalom kérdésének megoldása nélkül nem oldható meg sem a szénipar válsága, sem Anglia egész iparának általános válsága.

Harmadszor. Az általános sztrájk menetének és kimenetelének szükségképpen meg kell győznie Anglia munkásosztályát, hogy parlament, alkotmány, király, és a burzsoá hatalom többi attributuma nem egyéb, mint a tőkésosztály védőpajzsa a proletariátussal szemben. A sztrájk mind a parlamentről, mind az alkotmányról lerántotta a fétis és az érinthetetlen szentség leplét. A munkások meg fogják érteni, hogy a mostani alkotmány a munkások ellen irányuló fegyver a burzsoázia kezében. A munkásoknak meg kell érteniök, hogy szükségük van saját munkás-alkotmányra, mint fegyverre a burzsoázia ellen. Véleményem szerint ennek az igazságnak a felismerése a

legnagyobb vívmány lesz Anglia munkásosztálya számára.

Negyedszer. A sztrájk menete és kimenetele meg kell hogy győzze Anglia munkástömegeit arról, hogy a régi vezetők, a régi vezérek, akik a régi angol kompromisszumos politika iskolájában nőttek fel, nem megfelelők. Meg kell érteniök, hogy a régi vezéreket új, forradalmi vezérekkel kell felváltani.

Ötödször. Az angol munkásoknak most meg kell érteniök, hogy az angol szénbányászok az angol munkásosztály élcsapata, hogy tehát a szénbányászok sztrájkjának támogatása és e sztrájk győzelmének biztosítása az egész angol munkásosztály ügye. A sztrájk egész menete azt parancsolja az angol munkásosztálynak, hogy ezt a tanulságot le kell vonnia.

Hatodszor. Az angol munkásoknak az általános sztrájk nehéz pillanatában, amikor a különféle pártok platformjai és programjai gyakorlati próbán estek át, meg kellett győződniök arról, hogy az egyetlen párt, amely következetesen, bátran és határozottan síkra tud szállni a munkásosztály érdekeiért, a kommunisták pártja.

Nagyjából ezek az angliai általános sztrájk fő tanulságai.

NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

Áttérek néhány gyakorlati jelentőségű következtetésre.

Az első kérdés a kapitalizmus stabilizációjának kérdése. Az angliai sztrájk megmutatta, hogy a Kommunista Internacionálénak a stabilizáció ideiglenes és nem tartós jellegéről szóló határozata teljesen

helytálló[58]. Az angol tőke az angol szénbányászok ellen indított támadással az ideiglenes, átmeneti stabilizációt tartós és állandó stabilizációvá próbálta változtatni. Ez a kísérlet nem járt és nem is járhatott sikerrel. Az angol munkások, akik nagyszabású sztrájkkal válaszoltak erre a kísérletre, az egész tőkés világnak megmutatták, hogy a háborúutáni időszak viszonyai között lehetetlen a kapitalizmus tartós stabilizációja, hogy az olyan kísérletek, mint az angliai, azzal a veszéllyel járhatnak, hogy szétzúzzák a kapitalizmus alapjait. De amilyen helytelen a kapitalizmus stabilizációjának tartósságáról szóló tétel, éppoly helytelen az ellenkező tétel is, amely szerint a stabilizáció véget ért, a stabilizáció megszűnt és a forradalmi viharok nagy fellendülésének időszakába léptünk. A kapitalizmus stabilizációja ideiglenes, átmeneti, de amíg még fennáll, mégiscsak stabilizáció.

Továbbá. Minthogy tehát a mostani ideiglenes és átmeneti stabilizáció még fennáll, ezért a tőke azon lesz, hogy a jövőben is megkísérelje megtámadni a munkásosztályt. Az angliai sztrájk tanulsága természetesen feltétlenül megmutatja az egész tőkés világnak, hogy mennyire kockázatos a kapitalizmus létére és fennállására nézve egy olyanféle kísérlet, amilyet Angliában a konzervatív párt hajtott végre. Hogy a konzervatív párt nem ússza meg szárazon ezt a kísérletet, az nem lehet kétséges. Az sem lehet kétséges, hogy ezt a tanulságot az egész világ tőkései figyelembe veszik. Mindamellett a tőke mégis megkísérli majd, hogy újabb támadást intézzen a munkásosztály ellen, hiszen érzi, hogy inog a talaj a lába alatt és feltétlenül szükségét kell éreznie annak, hogy

szilárdabb talajra álljon. A munkásosztály és a kommunista pártok feladata az, hogy előkészítsék az erőket a munkásosztály ellen irányuló ilyen támadások visszaverésére. A kommunista pártok feladata az, hogy a jövőben is folytassák a munkások egységfrontjának szervezését és minden erejükkel azon legyenek, hogy a tőkések támadását a munkásosztály ellentámadásává, a munkásosztály forradalmi előretörésévé, a munkásosztálynak a proletárdiktatúra megteremtéséért és a kapitalizmus felszámolásáért folytatott harcává változtassák.

Végül, az angol munkásosztálynak ahhoz, hogy teljesíthesse ezeket a soronlevő feladatokat, először meg kell szabadulnia mai vezetőitől. Nem viselhet háborút a tőkések ellen, amíg olyan vezérei vannak, mint a Thomasok és MacDonaldok. Nem remélhet győzelmet, amíg a hátországban olyan árulók vannak, mint Henderson és Clynes. Az angol munkásosztálynak meg kell tanulnia, hogy az ilyen vezetőket jobbakkal váltsa fel, mert csak két eset lehetséges: vagy megtanulja az angol munkásosztály leváltani a Thomasokat és MacDonaldokat, vagypedig akkor látja a győzelmét, mikor a háta közepét.

Elvtársak, ez az a néhány következtetés, amelyek maguktól adódnak.

Mostpedig engedjék meg, hogy áttérjek a lengyelországi események kérdésére.

A LEGUTÓBBI LENGYELORSZÁGI ESEMÉNYEKRŐL

Van olyan vélemény, hogy a Pilsudski által vezetett mozgalom forradalmi mozgalom. Azt mondják, hogy Pilsudski Lengyelországban a forradalom ügye

mellett áll ki, a parasztság mellett a földbirtokosok ellen, a munkások mellett a tőkések ellen. Lengyelország elnyomott nemzetiségeinek szabadsága mellett a lengyel sovinizmus és fasizmus ellen. Azt mondják, hogy ezért Pilsudski érdemes arra, hogy a kommunisták támogassák.

Ez, elvtársak, teljesen helytelen!

Lengyelországban most valójában a burzsoázia két frakciója között folyik a harc: az egyik a nagyburzsoázia frakciója, amelynek élén a poznaniak állnak, a másik a kispolgári frakció, amelynek Pilsudski áll az élén. A harc célja a burzsoá állam megszilárdítása, stabilizálása, nempedig a munkások és a parasztok, az elnyomott nemzetiségek érdekeinek védelme. A harc a burzsoá állam megszilárdításának különböző módszerei körül folyik.

A lengyel állam ugyanis a teljes bomlás szakaszába lépett. A pénzügyek teljesen ziláltak. A zloty árfolyama esik. Az ipar megbénult. A nem-lengyel nemzetiségeket elnyomják. Fent pedig, a vezető rétegekhez közelálló körökben a panamázás bacchanáliája tombol, amiről valamennyi szejm-frakció[59] képviselői szemrebbenés nélkül beszélnek. Ezzel kapcsolatban a burzsoá osztályok dilemma előtt állanak: *vagy* odáig fajul az állam bomlása, hogy kinyitja a munkások és a parasztok szemét és ráébreszti őket a hatalom forradalmi átalakításának szükségességére a földbirtokosok és a tőkések ellen, *vagy* a burzsoáziának sietnie kell, hogy megszüntesse a bomlást, felszámolja a panamázás bacchanáliáját és így, amíg nem késő, elejét vegye a munkások és a parasztok forradalmi mozgalma valószínű kirobbanásának.

Most a harc akörül folyik, hogy a burzsoáziának melyik frakciója fogjon hozzá a lengyel állam stabilizálásához — Pilsudski frakciója vagy a poznaniak frakciója?

Kétségtelen, hogy a munkások és a parasztok Pilsudski harcától helyzetük gyökeres megjavítását várják. Kétségtelen, hogy éppen ezért a munkásosztály és a parasztság vezető csoportja így vagy úgy támogatja a kispolgári és kisnemesi rétegeket képviselő Pilsudski harcát a nagytőkéseket és földbirtokosokat képviselő poznaniak ellen. De az is kétségtelen, hogy a lengyel dolgozó osztályok egyes rétegeinek vágyait jelenleg nem a forradalom érdekében, hanem a burzsoá állam és a burzsoá rend megszilárdítása érdekében használják ki.

Itt természetesen bizonyos külső tényezők is közrejátszanak. Lengyelország nem nagy állam, pénzügyi téren az Antant bizonyos köreivel van kapcsolatban. A burzsoá Lengyelország, pénzügyeinek mai siralmas állapota mellett, természetesen nem boldogulhat külső kölcsönök nélkül. De az úgynevezett nagyhatalmak nem finanszírozhatnak egy olyan államot, amelynek a vezető körei egyhangúlag megállapítják a panamázás bacchanáliáját az államigazgatás egész vonalán. Ahhoz, hogy kölcsönöket kapjanak, legelsősorban az államigazgatást kell „megjavítani", meg kell szüntetni a panamázás bacchanáliáját, némi biztosítékot kell teremteni arra, hogy a kölcsönök kamatait meg fogják fizetni stb. Ebből következik a lengyel állam „racionalizálásának" szükségessége.

Lényegében ezek azok a külső és belső előfeltéte-

lek, amelyek meghatározzák Lengyelország két fő burzsoá frakciójának jelenlegi harcát.

Lengyelországot most több mélyen gyökerező ellentmondás jellemzi, amelyek, ha továbbfejlődnek, elkerülhetetlenül közvetlen forradalmi helyzetet teremtenek Lengyelországban. Ezek az ellentmondások három fő vonalon mutatkoznak: a munkáskérdés vonalán, a parasztkérdés vonalán, a nemzeti kérdés vonalán. Mindezek az ellentmondások azonnal felszínre bukkanhatnak és robbanást idézhetnek elő, ha Lengyelország háborús kalandba bocsátkozik, ha nem tud jószomszédi viszonyt teremteni a körülötte levő államokkal. Meg tudja-e oldani Pilsudski, Pilsudski tarka-barka csoportja ezeket az ellentmondásokat? Meg tudja-e oldani ez a kispolgári csoport a munkáskérdést? Nem, nem tudja, mert akkor a tőkésosztállyal mélyreható konfliktusba kell bocsátkoznia, amit nem tehet meg és nem is tesz meg semmiesetre sem, ha nem akarja elveszíteni a nagyhatalmak pénzügyi támogatását. Meg tudja-e oldani ez a csoport a parasztkérdést például a földesúri földek elkobzásának jegyében? Nem, nem tudja és nem is teszi meg ezt, ha nem akar teljes bomlást bevinni Pilsudski hadseregének vezérkarába, amely zömében kis- és középbirtokosokból áll. Meg tudja-e oldani ez a csoport a nemzeti kérdést Lengyelországban abban a szellemben, hogy biztosítják a nemzeti önrendelkezés jogát az elnyomott nemzetek: az ukránok, a litvánok, a belorusszok stb. számára? Nem, nem tudja és nem is teszi meg ezt, ha nem akarja elveszíteni azoknak a nagylengyel soviniszták és fasisztáknak minden bizalmát, akik

Pilsudski csoportjának legfőbb erkölcsi létalapját alkotják.

Mit tehet hát ebben az esetben?

Csak egyet tehet: miután *katonai* téren legyőzte a nagyburzsoázia frakcióját, *politikai* téren aláveti magát ennek a frakciónak és kullog utána, persze *ha* a lengyel munkásosztály és a lengyel parasztság forradalmi része a közeljövőben nem lát neki a lengyel állam forradalmi átalakításához és nem kergeti el a lengyel burzsoáziának mindkét frakcióját — mind Pilsudski frakcióját, mind a poznaniak frakcióját.

Ezzel kapcsolatban felmerül a lengyel kommunista párt kérdése. Hogyan történhetett meg az, hogy a lengyel munkások és parasztok jelentős részének forradalmi elégedetlensége Pilsudski malmára hajtotta a vizet, nempedig a Lengyelországi Kommunista Párt malmára? Ez bizony egyebek között azért történt, mert a lengyel kommunista párt gyenge, a végsőkig gyenge, s mert még jobban elerőtlenítette magát a most folyó harcban a Pilsudski csapatokhoz való helytelen állásfoglalásával, aminek következtében nem állhatott a forradalmi hangulatú tömegek élére.

Nemrég olvastam szovjet sajtónkban Thälmann elvtársnak[60], a Németországi Kommunista Párt Központi Bizottsága tagjának a lengyel dolgokról szóló cikkét. Thälmann elvtárs ebben a cikkben foglalkozik a lengyel kommunisták állásfoglalásával, akik kiadták a jelszót Pilsudski csapatainak támogatására, és bírálja ezt az állásfoglalást mint nem forradalmi állásfoglalást. Sajnos meg kell állapítanom, hogy Thälmann elvtárs kritikája tökéletesen helyes. Meg kell

állapítanom, hogy a lengyel elvtársak ebben az esetben a legdurvább hibát követték el.

Ez minden, elvtársak, amit el akartam mondani önöknek az angliai dolgokról az általános sztrájkkal kapcsolatban és a legutóbbi lengyelországi eseményekről. (Viharos taps.)

„Zarja Vosztoka" („Kelet Hajnala")
(Tiflisz) 1197. sz.
1926 június 10.

VÁLASZ A TIFLISZI VASÚTI FŐMŰHELYEK MUNKÁSAINAK ÜDVÖZLETÉRE

1926 június 8

Elvtársak! Először is engedjék meg, hogy elvtársi köszönetet mondjak azokért az üdvözlésekért, amelyek a munkások képviselőinek részéről itt elhangzottak.

Őszintén meg kell mondanom, elvtársak, hogy azoknak a dicséreteknek, amelyek itt velem kapcsolatban elhangzottak, felét sem érdemeltem meg. Kiderül, hogy én Október hőse, a Szovjetunió Kommunista Pártjának vezetője, a Kommunista Internacionále vezetője vagyok, csodákra képes mondahős, meg minden, amit csak akarnak. Mindez szóra sem érdemes, elvtársak, és teljesen szükségtelen túlzás. Ilyen hangnemben rendszerint az elhúnyt forradalmárok sírja fölött szoktak beszélni. Én azonban még nem szándékozom meghalni.

Ezért kénytelen vagyok helyreállítani a való igazságot arról, hogy mi voltam azelőtt és kinek köszönhetem a pártunkban elfoglalt mostani helyzetemet.

Arakel elvtárs* itt azt mondotta, hogy a multban

* A. Okuasvili.

egyik tanítómnak tartotta magát, engem pedig tanítványának. Ez pontosan így is van, elvtársak. Én valóban a tifliszi vasúti műhelyek élenjáró munkásainak egyik tanítványa voltam és az is maradok.

Hadd tekintsek vissza a multra.

Emlékszem 1898-ra, amikor először bíztak rám egy tanulókört, amely a vasúti műhelyek munkásaiból állt. Ez 28 évvel ezelőtt történt. Emlékszem, hogy Szturua elvtárs lakásán Dzsibladze (akkor ő is egyik tanítóm volt), Csodrisvili, Csheidze, Bocsorisvili, Ninua és más tifliszi élenjáró munkások jelenlétében kaptam az első leckéket a gyakorlati munkából. Ezekhez az elvtársakhoz képest én akkor fiatal ember voltam. Lehet, hogy akkor valamivel olvasottabb voltam, mint sokan ezek közül az elvtársak közül. De a gyakorlati munkában kétségtelenül kezdő voltam. Itt, ezeknek az elvtársaknak a körében estem át első forradalmi tűzkeresztségemen. Itt, ezeknek az elvtársaknak a körében váltam akkor a forradalom inasává. Látják, első tanítóim a tifliszi munkások voltak.

Engedjék meg, hogy őszinte, elvtársi köszönetet mondjak nekik. (T a p s.)

Emlékszem továbbá az 1907—1909-es évekre, amikor a párt akaratából Bakuba helyeztek át munkára. Az olajipari munkások között végzett háromesztendei forradalmi munka megedzett engem mint gyakorlati harcost, mint a gyakorlati munka egyik helyi vezetőjét. Egyrészt az olyan élenjáró bakui munkásokkal, mint Vacekkel, Szaratoveccel, Fioletovval és másokkal való érintkezésben, másrészt a munkások és az olajipari vállalkozók közötti súlyos összeütközések viharában tudtam meg először,

mit jelent nagy munkástömegeket vezetni. Ott, Bakuban estem át tehát második forradalmi tűzkeresztségemen. Ott váltam a forradalom mesterlegényévé.

Engedjék meg, hogy őszinte, elvtársi köszönetet mondjak bakui tanítóimnak. (T a p s.)

Emlékszem, végül, 1917-re, amikor a párt akaratából, a börtönök és számüzetések hányattatásai után Leningrádba kerültem. Ott, az orosz munkások körében, a világproletariátus nagy tanítójának, Lenin elvtársnak közvetlen közelében, a proletariátus és a burzsoázia nagy összecsapásainak viharában, az imperialista háború viszonyai között értettem meg először, mit jelent a munkásosztály nagy pártja egyik vezetőjének lenni. Ott, az orosz munkásoknak — az elnyomott népek felszabadítóinak és minden ország és nép proletár harca előcsatárainak körében estem át harmadik forradalmi tűzkeresztségemen. Ott, Oroszországban, Lenin vezetésével váltam a forradalom egyik mesterévé.

Engedjék meg, hogy őszinte, elvtársi köszönetet mondjak orosz tanítóimnak és meghajtsam fejemet nagy tanítóm, Lenin emléke előtt. (T a p s.)

Inasból (Tiflisz), a mesterlegény rangján át (Baku), forradalmunk egyik mesterének rangjáig (Leningrád) — ez, elvtársak, az én forradalmi tanuló-éveim iskolája.

Ez, elvtársak, a való igazság arról, hogy mi voltam és mivé váltam, ha túlzás nélkül, őszintén beszélünk. (T a p s, a m e l y v i h a r o s ü n n e p l é s b e c s a p á t.)

„Zarja Vosztoka" („Kelet Hajnala")
(Tiflisz) 1197. sz.
1926 június 10.

AZ ANGOL-OROSZ EGYSÉGBIZOTTSÁGRÓL[61]*

Beszéd a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénumán[62]

1926 július 15

Elvtársak! Most az erőgyüjtésnek, a tömegek megnyerésének és a proletariátus új harcokra való előkészítésének időszakában élünk. De a tömegek a szakszervezetekben vannak. A nyugati szakszervezetek pedig, nagyrészt, többé-kevésbbé reakciósak. Mitévők legyünk a szakszervezetekkel? Kell-e, lehet-e nekünk, kommunistáknak, a reakciós szakszervezetekben dolgoznunk? Lényegében éppen ezt a kérdést vetette fel Trockij abban a levelében, amely nemrégiben jelent meg a „Pravdá"-ban. Ebben a kérdésben persze semmi új nincs. Már Trockij előtt felvetették, öt évvel ezelőtt, a németországi „ultrabaloldaliak". De Trockij jónak látta újból felvetni. És hogyan válaszol rá? Engedjék meg, hogy idézzek Trockij leveléből.

„A brit munkásosztály egész mostani «felépítménye» — kivétel nélkül minden árnyalatban és csoportosulásban — a forradalom fékezésének apparátusa. Ez előjele annak a hosszú időszaknak, amelynek folyamán az ösztönös és félig ösztönös mozgalom nyomást fog gyakorolni a *régi*

* Rövidítve közöljük.

szervezetek kereteire és e nyomás folytán *új forradalmi szervezetek fognak alakulni*" (lásd „Pravda" 1926 május 26-i, 119. sz.).

Kiderül tehát, hogy nem szabad dolgoznunk a „régi" szervezetekben, ha nem akarjuk „fékezni" a forradalmat. Itt vagy arról van szó, hogy már a közvetlen forradalmi helyzet időszakában vagyunk és máris meg kell teremtenünk a proletariátus új önkéntes szervezeteit a „régiek" *helyett*, a szakszervezetek *helyett*, ami természetesen helytelen és ostobaság. Vagypedig arról van szó, hogy a régi szakszervezeteket egy „hosszú" időszak folyamán *„új* forradalmi szervezetekkel" kell felcserélnünk.

Ez jeladás arra, hogy a meglevő szakszervezetek *helyett* szervezzék meg azt a „forradalmi munkásszövetséget", amelyről a németországi „ultrabaloldali" kommunisták öt évvel ezelőtt beszéltek és ami ellen erélyesen fellépett Lenin elvtárs „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" című brosúrájában. Ez lényegében jeladás arra, hogy a mostani szakszervezeteket „új", állítólag „forradalmi" szervezetekkel cseréljék fel, jeladás tehát arra, hogy *lépjenek ki* a szakszervezetekből.

Helyes-e ez a politika? Gyökeréig helytelen. Gyökeréig helytelen, mert ellentétben van a tömegek lenini vezetésével. Helytelen, mert a nyugati szakszervezetek, bármily reakciósak, a proletariátusnak legelemibb, a legelmaradottabb munkások számára legérthetőbb, és ezért a legtömegesebb szervezetei. Nem tudunk eljutni a tömegekhez, nem tudjuk megnyerni őket, ha megkerüljük ezeket a szakszervezeteket. Ha Trockij álláspontjára helyezkedünk — elzár-

juk a kommunisták elől a milliós tömegekhez vezető utat, a munkástömegeket Amszterdamnak[63], a Sassenbachoknak és Oudegeesteknek[64] dobjuk oda martalékul.

Az ellenzékiek itt Lenin elvtársra hivatkoztak. Engedjék meg, hogy én is idézhessem Lenin útmutatásait.

„Ugyanilyen nevetséges, gyerekes badarságnak kell tartanunk a német baloldaliaknak azokat a mélyenszántó, fölöttébb tudós és rettentően forradalmi beszédeit, hogy a kommunisták nem dolgozhatnak és kommunistáknak nem is szabad dolgozniok a reakciós szakszervezetekben, hogy erről a munkáról le lehet mondani, hogy ki kell lépni a szakszervezetekből és hogy feltétlenül egészen újsütetű, egészen tiszta — nagyon kedves (és valószínűleg nagyobbrészt igen ifjú) kommunisták által kiagyalt — «munkásszövetséget» kell teremteni" (XXV. köt. 193—194. old.).

És tovább:

„A «munkásarisztokrácia» elleni harcot azonban mi a munkástömegek nevében és azért folytatjuk, hogy ezeket a magunk oldalára állítsuk; az opportunista és szociálsoviniszta vezérek elleni harcot azért folytatjuk, hogy a munkásosztályt a magunk oldalára állítsuk. Ezt az egészen elemi és teljesen nyilvánvaló igazságot elfelejteni ostobaság volna. És éppen ezt az ostobaságot követik el azok a német «baloldali» kommunisták, akik *abból*, hogy a szakszervezetek *vezető rétege* reakciós és ellenforradalmi elemekből áll, azt a következtetést vonják le, hogy ... ki kell lépni a szakszervezetekből!! hogy le kell mondani a szakszervezetekben való munkáról!! hogy a munkás szervezeteknek új, *kiagyalt* formáit kell megteremteni!! Ez megbocsáthatatlan ostobaság, ennél nagyobb szolgálatot kommunisták a burzsoáziának nem is tehetnének" (ugyanott, 196. old.[64a]).

Azt hiszem, elvtársak, ehhez nem kell semilyen magyarázat.

Felvetődött itt az a kérdés, hogy a nyugati szakszervezeteknek még meglevő reakciósságán át kell ugrani. Ezt a kérdést Zinovjev ráncigálta ide a szószékre. Martovra hivatkozott és azt bizonygatta, hogy az az álláspont, amely szerint az átugrás megengedhetetlen, amely szerint a marxistáknak nem szabad átugrani a tömegek elmaradottságát, a tömegek vezetőinek elmaradottságát és reakciósságát, mensevik álláspont.

Állítom, elvtársak, hogy Zinovjevnek ez a piszkos mesterkedése a Martovra való hivatkozással egyetemben csak egyről tanuskodik, mégpedig arról, hogy Zinovjev *teljesen elhagyta* a leninizmus vonalát.

Igyekszem ezt az alábbiakban bebizonyítani.

Mi, mint leninisták, mint marxisták, egyáltalán átugorhatjuk-e a tömegek még le nem zárult mozgalmát, a tömegek elmaradottságát, hátat fordíthatunk-e a tömegeknek, megkerülhetjük-e őket, vagypedig *ki kell küszöbölnünk* az efféle jelenségeket olymódon, hogy lankadatlanul harcolunk ellenük a tömegek között? Ez a kommunista politika egyik fő kérdése, a tömegek lenini vezetésének egyik fő kérdése. Az ellenzékiek beszéltek itt a leninizmusról. Engedjék meg, hogy az ősforrásra, Leninre hivatkozzam.

1917 áprilisában történt. Lenin Kamenyevvel vitázik. Lenin nem ért egyet Kamenyevvel, aki túlbecsüli a kispolgári demokrácia szerepét. De Lenin nem ért egyet Trockijjal sem, aki lebecsülte a paraszt-

mozgalom szerepét és „átugrotta" az oroszországi parasztmozgalmat. Íme Lenin szavai.

„A trockizmus — «le a cárral, éljen a munkáskormány». Ez helytelen. Kispolgárság van, nem lehet kihajítani. De két része van. Szegényebb része a munkásosztállyal tart" (lásd Lenin beszédét, az 1917 áprilisi petrográdi konferencia jegyzőkönyvét, 17. old.[65]).

„Ha azt mondanók: «le a cárral, éljen a proletárdiktatúra» — akkor átugornánk a kispolgárságot" (lásd Lenin beszédét, az 1917. áprilisi oroszországi konferencia jegyzőkönyvét, 76. old.[66]).

Továbbá:

„De vajjon nem fenyeget bennünket az a veszély, hogy szubjektivizmusba esünk, abba a kívánságba, hogy a még befejezetlen — a parasztmozgalmat még le nem zárt polgári-demokratikus jellegű forradalmon *«átugorjunk»* a szocialista forradalomba? Ha azt mondtam volna, «le a cárral, éljen a *munkás*kormány», akkor ez a veszély fenyegetne engem. De én *nem* ezt, én mást mondtam... Téziseimben tökéletesen biztosítottam magam az ellen, hogy a *még le nem zárult paraszt-* vagy *általában kispolgári mozgalmon* bármikép is *átugorjunk*, az ellen, hogy a munkáskormány által való «hatalom-megragadással» bármikép is *játsszunk*, biztosítottam magam minden néven nevezendő blanquista *kaland* ellen, hiszen világosan rámutattam a Párizsi Kommün tapasztalatára"* (XX. köt. 104. old.[66a]).

Azt hiszem, világos. A még le nem zárult mozgalom *átugrásának* elmélete a trockizmus elmélete. Lenin nem ért egyet ezzel az elmélettel. Kalandorságnak tartja.

Vagy itt van még néhány idézet, immár egy „nagyon tekintélyes" bolsevik más műveiből, akit

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

egyelőre nem akarok megnevezni, de aki szintén hadakozik az átugrás elmélete ellen.

„A parasztság kérdésében, amelyet Trockij úton-útfélen «átugrik», súlyos hibákat követnénk el. Az összefogás csírái helyett most gyorsan fokozódó széthúzást látnánk."

Továbbá:

„Ez a parvuszizmus és a trockizmus «elméleti» alapja. Ezen az «elméleti» alapon fabrikáltak aztán politikai jelszavakat, például ezt a jelszót: «le a cárral. éljen a munkáskormány». Ez a jelszó most — az után, hogy a parasztsággal szövetségben 15 év multán kivívtuk a Szovjethatalmat — felettébb szépen hangzik. Le a cárral! — ez szép. A munkáskormány — még szebb. De ha visszaemlékszünk arra, hogy ezt a jelszót 1905-ben adták ki, akkor minden bolsevik egyet fog érteni azzal, hogy akkor ez a jelszó teljesen *«átugrotta»* a parasztságot."

Továbbá:

„A «permanensek» pedig 1905-ben ránk akarták erőltetni a «le a cárral, éljen a *munkás*kormány» jelszót. De hol a parasztság? Nem szúr itt szemet az a tény, hogy egyáltalán nem értik és mellőzik a parasztságot egy olyan országban, mint Oroszország? Ha ez nem «átugrás» a parasztságon, akkor micsoda?"

Továbbá:

„Minthogy a trockizmus nem értette meg a parasztság szerepét Oroszországban és «átugrotta» a parasztságot egy paraszti országban, még kevésbbé érthette meg a parasztság szerepét a nemzetközi forradalomban."

Önök azt kérdezik: ugyan ki a szerzője ezeknek a trockizmus ellen és az átugrás trockista elmélete ellen irányuló zordon kijelentéseknek? Ezeknek a zordon kijelentéseknek a szerzője nem más, mint

Zinovjev. Ezek az idézetek „A leninizmus" című könyvéből és „Bolsevizmus vagy trockizmus" című cikkéből valók.

Hogyan történhetett meg, hogy Zinovjev egy évvel ezelőtt megértette az átugrás elméletének antileninista jellegét, most pedig, egy évvel később, már nem érti? Ez azért történt meg vele, mert akkor ő, hogy úgy mondjam, leninista volt, most pedig reménytelenül beleragadt egyik lábával a trockizmusba, másik lábával pedig a sljapnyikovizmusba, a „munkásellenzékbe"[67]. Most ott kapálódzik e két ellenzék között és kénytelen itt, ezen a szószéken, Martovval a kezében felszólalni. És ki ellen szólal fel? Lenin ellen. Ki mellett? A trockisták mellett.

Idáig süllyedt Zinovjev.

Azt mondhatják, hogy mindez a parasztság kérdésére vonatkozik, hogy ez nem vonatkozik az angliai szakszervezetekre. De ez nem így van, elvtársak. Amit elmondottunk arról, hogy az átugrás elmélete nem alkalmazható a politikában, az közvetlenül vonatkozik az angliai és általában az európai szakszervezetekre is, közvetlenül vonatkozik a tömegek vezetésének kérdésére, a tömegeknek a reakciós, reformista vezetők befolyása alóli kiszabadítása kérdésére. Trockij és Zinovjev az átugrás elméletéhez híven megpróbálják átugrani az angol szakszervezetek elmaradottságát, reakciósságát, azt akarják, hogy *mi* döntsük meg a Főtanácsot Moszkvából, az angol szakszervezeti tömegek *nélkül*. Mi viszont azt állítjuk, hogy ez a politika badarság, kalandorság, hogy az angol szakszervezeti mozgalom reakciós vezéreit *maguknak* az angol szakszervezeti

tömegeknek kell megdönteniök a *mi segítségünkkel*, hogy nem átugranunk kell a szakszervezeti vezérek reakciósságát, hanem *segítenünk* kell az angol szakszervezeti tömegeknek, hogy *leküzdjék* azt.

Az elvtársak láthatják, hogy általában a politika és a szakszervezetekkel kapcsolatos politika között igenis feltétlenül van összefüggés.

Nincsenek-e erre vonatkozólag Leninnek útmutatásai?

Vannak:

„A szakszervezetek a kapitalizmus fejlődésének elején óriási haladást jelentettek a munkásosztály számára, átmenetet jelentettek a munkások szétforgácsoltságától és tehetetlenségétől az osztályegyesülés *kezdeteihez*. Amikor a proletárok osztályegyesülésének *legmagasabb* formája, a *proletariátus forradalmi pártja* (amely nem érdemli meg ezt a nevet, amíg nem tanulja meg a vezéreket az osztállyal és a tömegekkel egyetlen egészbe, egyetlen elválaszthatatlan egységbe forrasztani) fejlődésnek indult, akkor a szakszervezetek elkerülhetetlenül *bizonyos* reakciós vonásokat, bizonyos céhszerű szűklátókörűséget, bizonyos politikamentességre való hajlamot, bizonyos merevséget stb. kezdtek mutatni. A proletariátus fejlődése azonban sehol a világon nem ment és nem is mehetett végbe másképp, mint a szakszervezeteken keresztül, a munkásosztály pártjával való kölcsönhatásuk útján" (XXV. köt. 194. old.).

És tovább:

„Félni *ettől* a «reakciósságtól», megpróbálni *meglenni* nélküle, *átugrani** rajta — a legnagyobb ostobaság, mert ez annyi, mint félni a proletár élcsapatnak attól a szerepétől, amely abban áll, hogy az élcsapat a munkásosztály és a parasztság

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

legelmaradottabb rétegeit és tömegeit tanítja, felvilágosítja, neveli, az új életbe bevonja" (ugyanott, 195. old.[67a]).

Íme, így áll a dolog az átugrás elméletével a szakszervezeti mozgalom terén.

Bizony jobban tette volna Zinovjev, ha nem áll itt ki Martovval a kezében. Jobban tette volna, ha hallgatott volna az átugrás elméletéről. Sokkal jobb lett volna neki. Nem kellett volna Zinovjevnek Trockij nevére esküdnie: úgy is tudjuk, hogy a leninizmustól átállt a trockizmushoz.

Így áll a dolog, elvtársak, a szakszervezetek elmaradottsága, a szakszervezeti mozgalom elmaradottsága, általában a tömegmozgalom elmaradottsága átugrásának trockista elméletével.

Más a leninizmus, és más a trockizmus.

Elérkeztünk tehát az Angol-Orosz Bizottság kérdéséhez. Itt azt mondották, hogy az Angol-Orosz Bizottság országunk szakszervezeteinek egyessége, blokkja Anglia szakszervezeteivel. Ez valóban így van. Az Angol-Orosz Bizottság a mi szakszervezeteink és az angol szakszervezetek közötti egyesség kifejezése, és ez a blokk nincs politikai jelleg híjával.

Ez a blokk két feladatot tűz maga elé. Az első feladat az, hogy megteremtse a kapcsolatot a mi szakszervezeteink és az angol szakszervezetek között, megszervezze az egységmozgalmat a tőke támadása ellen, hogy kiszélesítse azt a rést, amely megvan Amszterdam és az angol szakszervezeti mozgalom között, és amelyet minden módon szélesíteni fogunk, végül, hogy előkészítse azokat a feltételeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy kiszorítsuk a szakszerveze-

tekből a reformistákat és megnyerjük a tőkés országok szakszervezeteit a kommunizmusnak.

E blokk második feladata az, hogy megszervezze a munkásosztály széleskörű mozgalmát általában az újabb imperialista háborúk ellen, és — különösen — a legerősebb európai imperialista hatalomnak, Angliának országunk elleni intervenciója ellen.

Az első feladatról itt elég részletesen beszéltek. Ezzel tehát nem fogok foglalkozni. Szeretnék itt néhány szót szólni a második feladatról, különösen arról a részéről, amely az angol imperialistáknak országunk elleni intervencióját illeti. Egyes ellenzékiek azt mondják, hogy a mi szakszervezeteink és az angol szakszervezetek blokkjának erről az utóbbi feladatáról nem érdemes beszélni, hogy ez a feladat nem fontos feladat. Miért, kérdezem? Miért nem érdemes beszélni róla? Talán az a feladat, hogy a világ első Szovjet Köztársaságának, amely egyúttal a nemzetközi forradalom támasza és bázisa is, megvédjék a biztonságát, nem forradalmi feladat? A mi szakszervezeteink talán függetlenek a párttól? Mi talán szakszervezeteink függetlenségének álláspontján állunk: más az állam, és mások a szakszervezetek? Nem, mi nem állunk és mint leninisták nem is állhatunk ilyen álláspontón. Minden munkásnak, minden szakszervezetbe szervezett munkásnak gondja kell hogy legyen a világ első Szovjet Köztársaságának az intervenciótól való megvédése. Ha országunk szakszervezeteit ebben az angol szakszervezetek — még ha ezek reformisták is — támogatják, vajjon nem világos, hogy ezt szívesen kell fogadnunk?

A mensevizmus álláspontjára tévednek le azok,

akik úgy vélik, hogy szakszervezeteink nem tűzhetnek ki politikai feladatokat. Ez a „Szocialisztyicseszkij Vesztnyik"[68] álláspontja. Mi nem helyezkedhetünk erre az álláspontra. És ha a reakciós angol szakszervezetek készek országunk forradalmi szakszervezeteivel blokkra lépni országuk ellenforradalmi imperialistái ellen — miért ne üdvözölnők ezt a blokkot? Azért hangsúlyozom a dolognak ezt az oldalát, hogy ellenzékünk, amely meghiúsítani igyekszik az Angol-Orosz Bizottságot, végre megértse, hogy az intervenciósok malmára hajtja a vizet.

Szóval, az Angol-Orosz Bizottság a mi szakszervezeteink és az angol reakciós szakszervezetek blokkja, amely arra irányul, hogy, először, erősítse szakszervezeteink kapcsolatait a nyugati szakszervezeti mozgalommal és ezt forradalmasítsa, másodszor, hogy harcoljon az imperialista háborúk ellen általában, és különösen az intervenció ellen.

De lehetséges-e egyáltalán — ez elvi kérdés —, lehetséges-e egyáltalán politikai blokk a reakciós szakszervezetekkel? Egyáltalán megengedhetők-e kommunisták számára ilyen blokkok?

Ez a kérdés nálunk élére van állítva és nekünk itt el kell döntenünk. Egyesek úgy vélik, hogy nem lehetséges — ezek az ellenzékiek. Pártunk Központi Bizottsága pedig úgy véli, hogy ilyen blokkok megengedhetők.

Az ellenzékiek itt Lenin nevét említették. Forduljunk tehát Leninhez.

„A kapitalizmus nem volna kapitalizmus, ha a «tiszta» proletariátust nem venné körül a proletártól a félproletárhoz (ahhoz, aki kenyerét félig munkaereje eladása

útján szerzi meg), a félproletártól a kisparaszthoz (és a kisiparoshoz, a háziiparoshoz, általában a kistulajdonoshoz), a kisparaszttól a középparaszthoz stb. vezető rendkívül tarka átmeneti típusok tömege; — ha magán a proletariátuson belül nem volnának fejlettebb és kevésbbé fejlett rétegek, vidék, szakma, néha vallás stb. szerinti megoszlások. A proletariátus élcsapata, tudatos része, a kommunista párt számára mindebből az a szükségszerűség — mégpedig feltétlen szükségszerűség — következik, hogy lavírozáshoz, a proletárok különböző csoportjaival, a munkások és a kisemberek különböző pártjaival való megegyezéshez, kompromisszumokhoz kell folyamodnia. A dolog lényege az, hogy *tudnunk kell* ezt a taktikát a proletáröntudat, a forradalmiság, a harcképesség és a győznitudás *általános* színvonalának *emelése*, nempedig leszállítása érdekében alkalmazni" (XXV. köt. 213. old.).

És tovább:

„Hogy a Hendersonok, Clynesek, MacDonaldok, Snowdenek megrögzött reakciósok, az igaz. Éppúgy igaz az is, hogy a hatalmat a kezükbe akarják venni (aminek érdekében egyébként előnyben részesítik a burzsoáziával való koalíciót), hogy ugyanazon ősrégi burzsoá szabályok szerint akarnak «kormányozni», hogy amikor hatalmon lesznek, elkerülhetetlenül úgy fognak viselkedni, mint a Scheidemannok és Noskék. Mindez így van. De ebből egyáltalán nem az következik, hogy támogatásuk a forradalom elárulása, hanem az, hogy a forradalom érdekében a munkásosztály forradalmárainak ezeket az urakat bizonyos parlamenti támogatásban kell részesíteniök" (ugyanott, 218—219. old.[68a]).

Tehát, Lenin szerint teljesen lehetségesek és megengedhetők a kommunisták politikai egyességei, politikai blokkjai a munkásosztály reakciós vezetőivel.

Jegyezze ezt meg magának Trockij és Zinovjev.

De tulajdonképpen minek kellenek nekünk ilyen egyességek?

Azért, hogy hozzáférhessünk a munkástömegekhez, hogy felvilágosítsuk ezeket a tömegeket politikai és szakszervezeti vezetőik reakciósságáról, hogy elszakítsuk a reakciós vezetőktől a munkásosztály balratolódó és forradalmasodó részeit, azért tehát, hogy fokozzuk a munkásosztály egészének harcképességét.

Ezért ilyen blokkokra csak két fő feltétel mellett lehet lépni: ha biztosítva van a reformista vezéreken gyakorolt bírálatunk szabadsága és biztosítva vannak azok a feltételek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy elszakítsuk a tömegeket a reakciós vezérektől.

Lenin erről a következőket mondja:

„A Kommunista Párt «kompromisszumot», választási megegyezést ajánl fel a Hendersonoknak és a Snowdeneknek: együtt megyünk Lloyd George és a konzervatívok szövetsége ellen, felosztjuk a parlamenti helyeket a Munkáspártra, illetőleg a kommunistákra (nem a választásokon, hanem külön szavazásnál) leadott munkásszavazatok alapján, fenntartjuk magunknak az agitáció, a propaganda és a politikai tevékenység *legteljesebb szabadságát.* E nélkül az utolsó feltétel nélkül természetesen nem szabad blokkot alakítani, mert ez árulás volna: az angol kommunisták éppoly feltétlenül kötelesek védeni és megvédeni a Hendersonok és Snowdenek leleplezésének legteljesebb szabadságát, mint ahogy az orosz bolsevikok *(tizenöt éven át,* 1903-tól 1917-ig) védték és meg is védték azt az orosz Hendersonokkal és Snowdenekkel, azaz a mensevikekkel szemben" (XXV. köt. 223. old.).

Továbbá:

„A kispolgári demokraták (köztük a mensevikek is) szükségképpen ingadoznak a burzsoázia és a proletariátus, a burzsoá demokrácia és a szovjet rendszer, a reformizmus és a forradalmiság, a munkások iránti szeretet és a proletár-

diktatúrától való félelem stb. között. A kommunisták helyes taktikájának abban kell állnia, hogy ezeket az ingadozásokat *kihasználja*, s egyáltalán nem abban, hogy nem vesz tudomást róluk; a kihasználás megköveteli, hogy azoknak az elemeknek, akik a proletariátus felé fordulnak, engedményeket tegyünk, mégpedig akkor és annyiban, amikor és amennyiben ezt teszik; ugyanakkor harcolni kell azok ellen az elemek ellen, akik a burzsoázia felé fordulnak. A mensevizmus nálunk a helyes taktika alkalmazása következtében *egyre jobban bomladozott és bomladozik, elszigeteli a konokul opportunista vezéreket és a mi táborunkba hozza a legjobb munkásokat, a kispolgári demokrácia legjobb elemeit*"* (XXV. köt. 213—214. old.[68b]).

Ezek a blokk feltételei, amelyek nélkül a szakszervezetek reakciós vezéreivel semmiféle blokk, semmiféle egyesség nem engedhető meg.

Ezt is jegyezze meg magának az ellenzék.

Mármost a kérdés az, megfelel-e szakszervezeteink politikája azoknak a feltételeknek, amelyekről Lenin elvtárs beszél?

Azt hiszem, teljesen megfelel. Először is, fenntartottuk magunknak az angol munkásosztály reformista vezérei bírálatának teljes szabadságát és ezt a szabadságot olyan alaposan kihasználtuk, ahogyan a világ egyetlen kommunista pártja sem használta ki. Másodszor, hozzáférhettünk Anglia munkástömegeihez és megerősítettük velük való kapcsolatainkat. Harmadszor, sikeresen elszakítjuk és már el is szakítottuk a reakciós vezérektől az angol munkásosztály egész osztagait. A szénbányászoknak a Főtanács vezéreitől való elszakadására gondolok.

Trockij, Zinovjev és Kamenyev itt szorgosan

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

kerülgette az orosz és az angol bányászok berlini konferenciájának és közös nyilatkozatuknak a kérdését[69]. Pedig ez az utóbbi idők egyik legfontosabb ténye. Miféle emberek Richardson, Cook, Smith, Richards? Opportunisták, reformisták. Egyiküket baloldalinak, másikukat jobboldalinak nevezik. Ám legyen! A történelem majd eldönti, hogy melyikük baloldalibb. Nekünk most nagyon nehéz ezt eldönteni, nem minden felhőből lészen eső. De az világos, hogy ezeket az ingadozó reformista vezetőket, akik egymilliókétszázezer sztrájkoló bányászt vezetnek, elszakítottuk a Főtanácstól és összekapcsoltuk a mi szakszervezeteinkkel. Ez talán nem tény? Miért hallgat erről az ellenzék? Talán nem örülnek politikánk sikereinek? És az, amit Citrine ír most, hogy ő és a Főtanács beleegyeznek az Angol-Orosz Bizottság összehívásába, nem annak az eredménye talán, hogy Svarcnak és Akulovnak sikerült megnyerni Cookot és Richardsont, a Főtanács pedig, visszarettenve a szénbányászok elleni *nyílt* harctól, kénytelen volt beleegyezni az Angol-Orosz Bizottság összehívásába? Ki tagadhatja, hogy mindezek a tények politikánk sikereiről tanuskodnak, hogy mindez az ellenzék politikájának teljes kudarcáról tanuskodik?

Szóval, a szakszervezetek reakciós vezetőivel kötött blokkok megengedhetők. Bizonyos feltételek mellett szükségesek is. Az első feltétel a bírálat szabadsága. Pártunk ezt a feltételt teljesíti. A második feltétel a munkástömegek elszakítása a reakciós vezérektől. Ezt a feltételt pártunk szintén teljesíti. Pártunknak igaza van. Az ellenzéknek nincs igaza.

Felmerül a kérdés, mit akar még tőlünk Zinovjev és Trockij?

Azt akarják, hogy szovjet szakszervezeteink vagy szakítsanak az Angol-Orosz Bizottsággal, vagy innen, Moszkvából, döntsék meg a Főtanácsot. De ez ostobaság, elvtársak. Azt követelni tőlünk, hogy mi innen, Moszkvából, az angol munkások szakszervezeteit *megkerülve*, az angol szakszervezeti tömegeket *megkerülve*, az angol szakszervezeti káderekét *megkerülve*, őket átugorva, innen, Moszkvából döntsük meg a Főtanácsot — hát nem ostobaság ez, elvtársak?

Demonstratív szakítást követelnek. De vajjon nehéz megérteni, hogy ebből csakis konfúzió támadhat? Vajjon nehéz megérteni, hogy ha szakítunk, elveszítjük kapcsolatunkat az angol szakszervezeti mozgalommal, a Sassenbachok és Oudegeestek tárt karjaiba taszítjuk az angol szakszervezeteket, megingatjuk az egységfront taktikájának alapjait, megörvendeztetjük a Churchillek és a Thomasok szívét, cserébe ellenben nem kapunk semmit, legfeljebb konfúziót?

Trockij az ő hatásvadászó gesztusokkal handabandázó politikája kiindulópontjának nem konkrét embereket, nem Angliában élő és harcoló hús-vér munkásokat tesz meg, hanem valami eszményi, légnemű, tetőtől-talpig forradalmi lényeket. De vajjon nehéz megérteni, hogy csak oktalan emberek indulhatnak ki politikájukban ideális, légnemű emberekből?

Ezért gondoljuk, hogy a hatásvadászó gesztusok politikája, az a politika, hogy Moszkvából, pusztán

Moszkva erejével döntsük meg a Főtanácsot, nevetséges kalandor politika.

A gesztusok politikája Trockij egész politikájának jellemző vonása azóta, hogy pártunknak tagja. E politika első alkalmazását a breszti béke idején tapasztalhattuk, amikor Trockij nem írta alá a német-orosz békeszerződést és hatásvadászó gesztussal tiltakozott a szerződés ellen, abban a hitben, hogy egy gesztussal talpra lehet állítani a világ proletárjait az imperializmus ellen. Ez a gesztusok politikája volt. Hogy ez a gesztus milyen sokba került nekünk, azt az elvtársak jól tudják. Kinek a kezére játszott ez a hatásos gesztus? Az imperialistáknak, a menseviknek, az eszereknek és mindazoknak a kezére, akik megfojtani igyekeztek az akkor még gyenge Szovjethatalmat.

Most az Angol-Orosz Bizottsággal kapcsolatban ugyancsak a hatásos gesztusok politikáját ajánlják nekünk. Demonstratív és hatásos szakítást követelnek. De kinek a malmára hajtaná a vizet ez a hatásos szakítás? Churchillnek, Chamberlainnek, Sassenbachnak és Oudegeestnek. Ők ezt akarják. Ezt várják. A Sassenbachok és az Oudegeestek azt akarják, hogy tüntetően szakítsunk az angol munkásmozgalommal és ezzel megkönnyítsük Amszterdam dolgát. A Churchillek és Chamberlainek szakítást akarnak, hogy ezzel megkönnyítsük számukra az intervenciót, erkölcsi érvet adjunk kezükbe az intervenciósok javára.

Ezeknek a malmára hajtják tehát a vizet az ellenzékiek.

Nem, elvtársak, mi nem léphetünk erre a kalandor útra.

De az „ultrabaloldali" frázishősöknek már ez a sorsa. A frázisaik, azok baloldaliak, de a valóságban a munkásosztály ellenségeinek segítenek velük. Balra lépsz, jobbra érsz.

Nem, elvtársak, mi nem fogadjuk el a hatásos gesztusok politikáját, *ma* ugyanúgy nem fogadjuk el, mint ahogy nem fogadtuk el a breszti béke idején. Nem fogadjuk el, mert nem akarjuk, hogy pártunk játékszerré váljon ellenségeink kezében.

Először megjelent az
„I. Sztálin. Az ellenzékről.
Cikkek és beszédek 1921—1927"
c. könyvben. Moszkva—Leningrád 1928.

F. DZERZSINSZKIJ

(F. Dzerzsinszkij halálára)

Frunze után — Dzerzsinszkij.

A régi lenini gárda ismét elvesztett egy kiváló vezetőt és harcost. A párt ismét pótolhatatlan veszteséget szenvedett.

Amikor most a nyitott sírnál emlékezetünkbe idézzük Dzerzsinszkij elvtárs egész életútját — a börtönöket, a kényszermunkát, a számüzetést, az ellenforradalom elleni harc Rendkívüli Bizottságát, a szétrombolt közlekedés helyreállítását, a zsenge szocialista ipar építését —, egyetlen szóval szeretnők jellemezni ezt a lázas iramú életet: **LÁNGOLÁS.**

Az Októberi Forradalom Dzerzsinszkijt nehéz őrhelyre, az ellenforradalom elleni harc Rendkívüli Bizottsága vezetőjének őrhelyére állította. Nem volt a burzsoázia előtt gyűlöletesebb név, mint Dzerzsinszkij neve, annak a neve, aki acélos kézzel verte vissza a proletárforradalom ellenségeinek csapásait. A „burzsoázia réme" — így nevezték akkoriban Feliksz Dzerzsinszkij elvtársat.

A „békés időszak" beálltával Dzerzsinszkij elvtárs folytatja lázas iramú munkáját. Dzerzsinszkij elvtárs lángolva ég, amikor rendbehozza a feldúlt

közlekedést, majd a Legfőbb Népgazdasági Tanács elnökének tisztében lángolva ég iparunk építésének munkájában. Nem ismert pihenést, nem vetett meg semmiféle nehéz munkát, merészen küzdött a nehézségek ellen és legyőzte azokat, minden erejét, egész energiáját odaadta annak az ügynek, amelyet a párt rábízott és — elégett a proletariátus érdekeiért, a kommunizmus győzelméért végzett munkában.

Búcsúzunk tőled, Október hőse! Búcsúzunk tőled, pártunk hű fia!

Búcsúzunk tőled, pártunk egységének és hatalmának kovácsa!

I. Sztálin

1926 július 22.

„Pravda" 166. sz.
1926 július 22.

AZ ANGOL-OROSZ BIZOTTSÁGRÓL

Beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága Elnökségének ülésén

1926 augusztus 7

Elvtársak! A SzK(b)P Központi Bizottsága már Murphy felszólalása előtt megkapta az angol kommunista párt Központi Bizottságának levelét, amelyben tiltakoznak a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa által az angliai általános sztrájk kérdésében kiadott ismeretes nyilatkozat ellen[70]. Az a benyomásom, hogy Murphy itt ennek a levélnek az érveit ismétli meg. Murphy főleg formai meggondolásokat hoz fel, köztük azt a meggondolást, hogy a vitás kérdéseket előzetesen nem vitattuk meg közösen a brit kommunista párttal. Elismerem, hogy Murphy utóbbi meggondolása nem alaptalan. A Kommunista Internacionále néha valóban kénytelen volt a brit kommunista párt Központi Bizottságával való előzetes megállapodás nélkül határozatokat hozni. De vannak mentő körülmények: egyes kérdések sürgőssége, az, hogy nem lehetett gyorsan kapcsolatba lépni a brit kommunista párt Központi Bizottságával stb.

Ami viszont Murphynek a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsára és nyilatkozatára vonatkozó többi meggondolását és érvét illeti, ezeket teljesen helytelennek kell minősítenünk.

Helytelen az az állítás, hogy a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa formai hibát követett el, amikor nyilatkozatot adott ki, mert ezzel a Vörös Szakszervezeti Internacionále vagy a Kommunista Internacionále funkcióit vette magára. A Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának ugyanúgy joga van nyilatkozatát kiadni, mint ahogy bármely szakszervezeti vagy más szövetségnek joga van nyilatkozata kiadására. Hogyan lehet kétségbevonni a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának ezt az elemi jogát?

Még helytelenebb az az állítás, hogy a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa nyilatkozatával megsértette a Vörös Szakszervezeti Internacionále vagy a Kommunista Internacionále jogkörét, hogy a Vörös Szakszervezeti Internacionále vagy a Kommunista Internacionále itt a sértett fél, akit megkárosítottak. Közölnöm kell azt, hogy a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsa nyilatkozatát a Vörös Szakszervezeti Internacionále és a Kommunista Internacionále tudtával és beleegyezésével adták ki. Tulajdonképpen ez a magyarázata annak a ténynek, hogy sem a Vörös Szakszervezeti Internacionále, sem a Kommunista Internacionále egyáltalában nem szándékszik jogkörének megsértésével vádolni a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát. Amikor tehát Murphy az adott esetben a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát támadja, lényegében a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságát és a Vörös Szakszervezeti Internacionálét támadja.

Végül, teljesen megengedhetetlennek kell tarta-

nunk Murphynek azt a kijelentését, hogy a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának a Főtanács felett gyakorolt nyilvános bírálata és általában a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának nyilatkozata „*beavatkozás*" a brit kommunista párt belügyeibe, hogy a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának mint „nemzeti szervezetnek" nem szabad ilyen „beavatkozást" elkövetnie. Fölöttébb szomorú, hogy Murphy itt megismétli Pewnak és Purcellnek az Angol-Orosz Bizottság párizsi tanácskozásán elmondott érveit. Ugyanilyen „érvekkel" lépett fel a napokban Pew, Purcell és Citrine a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának küldöttsége ellen. Már ez az egy tény amellett szól, hogy Murphynek nincs igaza. Nem szabad formai szempontok kedvéért megfeledkezni a dolog tartalmáról, a dolog lényegéről. Egy kommunista nem járhat el így. Az angol bányászok ügye sokkal jobban állna, a Főtanács helytelen intézkedéseit pedig leleplezték volna, ha a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsán kívül más országok, mondjuk Franciaország, Németország stb. szakszervezeteinek országos központjai szintén megbírálták volna a Főtanácsot. A Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának nem hibájául, hanem az angol munkások javát szolgáló érdeméül kell betudni azt, hogy közzétette a Főtanácsot bíráló nyilatkozatát.

Ez minden, amit Murphy beszédével kapcsolatban, főképpen a dolog formai oldalát tartva szem előtt, mondani akartam.

Ezzel be is fejezhetném mondanivalómat, ha itt

csak a dolog formai oldaláról volna szó. Csakhogy Murphy nem szorítkozik a dolognak pusztán formai oldalára. A formai oldalra neki azért van szüksége, hogy bizonyos lényeges, nem formai jellegű eredményeket érjen el. Murphy taktikája abban áll, hogy itt formai indokok mögé rejtőzve, és kihasználva a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának munkájában előforduló egyes formai hiányosságokat, bizonyos lényegbe vágó döntéseket érjen el. Ezért néhány szót kell szólnom Murphy érveiről a lényeget illetőleg.

Tulajdonképpen mire törekszik Murphy?

Nagyjában arra törekszik, hogy kényszerítse a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát a Főtanács *nyílt* bírálatának beszüntetésére, hogy a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát elhallgattassa és arra kényszerítse, hogy „ne avatkozzon bele" a „Főtanács ügyeibe".

Elfogadhatja-e ezt az álláspontot a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa, vagy pártunk, vagy a Kommunista Internacionále?

Nem, nem fogadhatja el. Mert mit jelent elhallgattatni a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát, hogyan fogják értelmezni a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának ezt a hallgatását akkor, amikor a Főtanács a sztrájkoló angol bányászok elszigetelését szervezi és vereségüket készíti elő? Ilyen körülmények között hallgatni annyi, mint elhallgatni a Főtanács bűneit, elhallgatni a Főtanács árulását. Ha pedig elhallgatják a Főtanács árulását olyan viszonyok között, amikor a Főtanács és a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Ta-

nácsa blokkban vannak egymással az Angol-Orosz Bizottság formájában — az azt jelenti, hogy hallgatólagosan jóváhagyják ezt az árulást, következésképpen megosztják a Főtanáccsal a felelősséget az egész világ munkásmozgalmának színe előtt a Főtanács árulásáért. Kell-e még bizonyítanom, hogy a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa politikai és erkölcsi öngyilkosságot követne el, ha erre az útra lépne, ha akár egy pillanatra is lemondana a Főtanács árulásának nyilt bírálatáról?

Ítéljék meg önök maguk. A Főtanács májusban beszüntette az általános sztrájkot, elárulta az egész angol munkásosztályt és különösen az angol bányászokat. Júniusban és júliusban a Főtanács a kisujját sem mozdította azért, hogy segítsen a sztrájkoló bányászoknak. Sőt, a Főtanács minden tőle telhetőt elkövetett, hogy előkészítse a bányászok vereségét és ilymódon megbüntesse az angol szénbányászok „engedetlen" szakszervezetét. Augusztusban a Főtanács vezetői az Angol-Orosz Bizottság párizsi tanácskozásán nem hajlandók megvitatni a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsa képviselőinek az angol bányászok megsegítésére vonatkozó javaslatát, bár a tanácskozás napirendje ellen, amelyet a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa javasolt, a Főtanács nem tiltakozott. Tehát az árulások egész láncolatát láthatjuk a rothadt diplomatizálásba belemerült Főtanács magatartásában. Murphy pedig azt követeli, hogy a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa szemet húnyjon mindezeken a galádságokon és hallgatásba bur-

kolózzék! Nem, elvtársak, a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa nem léphet erre az útra, mert nem akar öngyilkosságot elkövetni.

Murphy azt hiszi, hogy célszerűbb lett volna, ha a Főtanács ellen irányuló nyilatkozatot a Vörös Szakszervezeti Internacionále, vagyis egy nemzetközi szervezet adta volna ki, a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa pedig, mint „nemzeti" szervezet, rövidke határozatban csatlakozott volna a Vörös Szakszervezeti Internacionále nyilatkozatához. Kizárólag formai szempontból nézve Murphy terve bizonyos bürokratikus építészeti arányosságot mutat. Ebből a szempontból van némi alapja. De politikai szempontból Murphy terve nem bír el semmiféle kritikát. Nem szorul bizonyításra, hogy Murphy terve századannyi politikai hatással sem járt volna a Főtanács leleplezése és az angol munkástömegek politikai nevelése tekintetében, mint amilyennel a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának nyilatkozata kétségtelenül járt. A Vörös Szakszervezeti Internacionále ugyanis kevésbbé ismert az angol munkásosztály soraiban, mint a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa, az előbbi kevésbbé népszerű, mint az utóbbi, és ennek folytán az előbbinek a súlya összehasonlíthatatlanul kisebb, mint az utóbbié. Ebből azonban az következik, hogy a Főtanács bírálatával éppen a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának kellett fellépnie, mint az angol munkásosztály szemében legtekintélyesebb szervnek. Másként nem is lehetett eljárni, mert hiszen a Főtanács árulásának leleplezésével célba kellett találni. Ha abból ítélünk, hogy az angol mun-

kásmozgalom reformista vezetői milyen jajveszékelést csaptak a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának nyilatkozatával kapcsolatban, bátran mondhatjuk, hogy a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa célba talált.

Murphy úgy véli, hogy ha a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa nyiltan bírálja a Főtanácsot, ez a Főtanáccsal való blokk felbomlására, az Angol-Orosz Bizottság felbomlására vezethet. Én azt hiszem, Murphynek nincs igaza. Az Angol-Orosz Bizottság felbomlását akkor, amikor *a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa igen aktív segítséget nyujt a szénbányászoknak*, kizárt vagy majdnem kizárt dolognak kell tekintenünk. Tulajdonképpen ez a magyarázata annak, hogy senki sem fél annyira az Angol-Orosz Bizottság felbomlásától, mint a Főtanács többségének képviselői, Purcell és Hicks. Persze, Purcell is, Hicks is zsarolni fog bennünket a szakítás veszélyével. De más a zsarolás és más a szakítás valóságos veszélye.

Emlékeznünk kell továbbá arra, hogy az Angol-Orosz Bizottság számunkra nem öncél. Mi nem feltétel nélkül, hanem bizonyos feltételekkel léptünk be és maradunk meg az Angol-Orosz Bizottságban, s e feltételek közé kell sorolnunk azt, hogy a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának joga van szabadon bírálni a Főtanácsot, mint ahogy a Főtanácsnak is joga van szabadon bírálni a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát. Nem mondhatunk le a bírálat szabadságáról tekintélytiszteletből és a blokknak bármi áron való fenntartása kedvéért.

Mi a blokk fennállásának értelme? Az, hogy szervezze a blokk tagjainak közös akcióit a tőke ellen, a munkásosztály érdekében, a blokk tagjainak közös akcióit az imperialista háború ellen, a népek közötti békéért. Igen ám, de mi történjék, ha a blokk egyik tagja vagy az egyik fél egyes vezetői megsértik, elárulják a munkásosztály érdekeit és ezzel lehetetlenné teszik a közös akciókat? Netalán meg kell dícsérnünk őket ezekért a hibákért? Tehát igenis kölcsönös bírálatra, a hibák bírálat útján való felszámolására van szükség, hogy helyreállíthassuk a közös akciók lehetőségét a munkásosztály érdekében. Az Angol-Orosz Bizottságnak ezért csak akkor van értelme, ha biztosítottnak tudjuk a bírálat szabadságát.

Azt mondják, hogy a bírálat a szakszervezetek egyes reakciós vezéreinek diszkreditálására vezethet. És ez baj? Én nem látok ebben semmi kivetnivalót. A munkásosztály csak nyerhet azzal, ha a régi vezéreket, akik elárulják érdekeit, diszkreditálják és a munkásosztály ügyéhez hű, új vezetőkkel váltják fel. És minél előbb váltják le az ilyen reakciós és megbízhatatlan vezetőket új, jobb, a régi vezetők megrögzött reakciós vonásaitól mentes vezetőkkel, annál jobb.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy egycsapásra meg lehet törni a reakciós vezetők hatalmát és rövid idő alatt el lehet szigetelni, fel lehet váltani őket új, forradalmi vezérekkel.

Egyes álmarxisták azt gondolják, hogy elég egy „forradalmi" gesztus, elég egy nagyhangú kirohanás, hogy megtörjük a reakciós vezetők hatalmát. Igazi

marxistáknak nincs és nem is lehet közük azokhoz, akik így gondolkoznak.

Mások azt hiszik, hogy elég, ha a kommunisták kidolgozzák a helyes vonalat, s a munkások széles tömegei egy szempillantás alatt elfordulnak a reakciós reformistáktól és ugyancsak egy szempillantás alatt felsorakoznak a kommunista párt mögé. Ez teljes mértékben helytelen. Így csak nem-marxisták gondolkozhatnak. A valóságban a párt helyes vonalát attól, hogy a tömegek megértsék ezt a vonalat és mint helyes vonalat elfogadják, nagy távolság választja el. Ahhoz, hogy a párt magával vihesse a milliós tömegeket, a helyes vonal egymagában még nem elegendő — ehhez még az is szükséges, hogy a tömegek saját tapasztalatuk alapján meggyőződjenek e vonal helyességéről, hogy a tömegek a párt politikáját és jelszavait a saját politikájuknak és saját jelszavaiknak tekintsék, és hozzálássanak megvalósításukhoz. Csak ebben az esetben válhat a helyes politikával rendelkező párt az osztálynak valóban vezető erejévé.

Helyes volt-e a brit kommunista párt politikája az angliai általános sztrájk idején? Igen, helyes volt. Miért nem sikerült akkor a pártnak maga köré felsorakoztatnia a sztrájkoló munkások millióit? Azért, mert ezek a tömegek még nem győződtek meg a kommunista párt politikájának helyességéről. A tömegeket pedig a párt politikájának helyességéről nem lehet rövid idő alatt meggyőzni. Még kevésbbé lehet meggyőzni „forradalmi" gesztusok segítségével. Ehhez időre van szükség és lankadatlan, erélyes munkára a reakciós vezérek leleplezése, a munkás-

osztály elmaradott tömegeinek politikai nevelése, a munkásosztály új kádereinek fontos őrhelyekre való előléptetése terén.

Ebből nem nehéz megérteni, hogy miért nem lehet egy szempillantás alatt semmivé tenni a munkásosztály reakciós vezéreinek hatalmát, miért szükséges ehhez idő és fáradhatatlan munka a munkásosztály milliós tömegeinek felvilágosítása terén.

Ebből azonban még kevésbbé következik az, hogy a reakciós vezérek leleplezését évtizedekre el kell halasztani, hogy a leleplezés majd eljön magától, automatikusan, a reakciós vezérek minden megsértése nélkül és a tekintélytisztelet „szent szabályainak" megszegése nélkül. Nem, elvtársak, soha semmi sem jön el „magától". A reakciós vezérek leleplezését és a tömegek politikai felvilágosítását önöknek, kommunistáknak, és más baloldali politikusoknak kell elvégezniök olymódon, hogy fáradhatatlanul dolgoznak a tömegek körében a tömegek politikai felvilágosításán. Csak így lehet meggyorsítani a széles munkástömegek forradalmasítását.

Végül még egy megjegyzés Murphy beszédével kapcsolatban. Murphy nyomatékosan hangoztatta az angol munkásmozgalom különleges sajátosságait, a hagyományok szerepét és jelentőségét Angliában, és úgy látom, arra célozgatott, hogy a vezetés megszokott marxista módszerei e különleges sajátosságok folytán alkalmatlanoknak bizonyulhatnak Angliában. Murphy, azt hiszem, itt igen sikamlós útra lép. Persze, az angol munkásmozgalomnak vannak különleges sajátosságai és ezeket okvetlenül figyelembe kell venni. De ha ezeket a sajátosságokat elvek rang-

jára emelik és a munka alapjává teszik meg őket, akkor olyan emberek álláspontjára helyezkednek, akik azt hirdetik, hogy a marxizmus nem alkalmazható az angol viszonyokra. Nem hiszem, hogy Murphynek volna valami köze ezekhez az emberekhez. De azt akarom mondani, hogy közel van ahhoz a határhoz, amelyen túl már elvek rangjára emelik az angol sajátosságokat.

Néhány szót Humboldt beszédéről. Humboldt ellenvetésében azt mondja, hogy a bírálat ne legyen elvont, általános. Ez igaz. De mi köze ehhez a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának és a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának, amelyeknek a bírálata teljesen konkrét. Talán a „fekete péntek"[71] hőseinek bírálata elvont bírálat volt? Világos, hogy nem, hiszen ezt a bírálatot most úton-útfélen mindenki ismételgeti, holott a „fekete pénteket" már elnyelte a történelem. De akkor miért kell elvontnak nevezni azt a bírálatot, amelyet a Főtanács vezetőinek az általános sztrájk idején, és később, a szénbányászok folytatódó sztrájkja idején elkövetett árulása kapott? Hol itt a logika? Talán az általános sztrájk idején elkövetett árulás kevésbbé végzetes, mint a „fekete péntek" idején elkövetett árulás?

Ellenzem az egyéni bírálat módszerét, amelyet Humboldt javasolt, ha ezt a módszert mint fő módszert javasolják. Azt hiszem, hogy nekünk a reakciós vezéreket a vezetés általános vonala szempontjából, nempedig e vezérek egyéni sajátosságai szempontjából kell bírálnunk. Nem ellenzem azt, hogy mint mellékeszközt, mint segédeszközt, a személyekre

kiélezett bírálatot is alkalmazzák. De amellett vagyok, hogy bírálatunk alapját az elvi vonal alkossa. Ellenkező esetben elvi bírálat helyett intrika és személyi marakodás lehet az eredmény, ami feltétlenül csökkenti bírálatunk színvonalát az ügy érdekeinek rovására.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

A „DAILY WORKER", AZ AMERIKAI MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI LAPJA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ[72]

Tisztelt szerkesztő elvtárs! Kérem, adjon helyet lapjában az alábbi közleménynek.

Augusztus 14-én a newyorki quasi-szocialista „New Leader"[73] c. hetilapban forrásmegjelölés nélkül hamisított záró megjegyzéseket közöltek a SzK(b)P Központi Bizottságának plénumán mondott, egyébként szintén meghamisított beszédemből.

Se módom, se kedvem ahhoz, hogy elolvassam a burzsoá és félburzsoá lapoknak a szovjet politikusokról szóló minden koholmányát és nem figyeltem volna fel a tőkések és kiszolgálóik sajtójának erre az újabb hazugságára.

De egy hónappal e hamisított megjegyzések közlése után a „New Leader" táviratot küldött nekem, amelyben arra kér, hogy erősítsem meg „egészében azt a Zinovjevre vonatkozó júliusi kemény bírálatot, amelyet az amerikai lapok az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottságának üléseiről szóló tudósításaikban Önnek tulajdonítanak".

Minthogy lehetetlennek tartom, hogy levelezni kezdjek egy olyan sajtószervvel, amely beszédemből szélhámos módon maga hamisított „megjegyzése-

ket", s most mégis van mersze, hogy ártatlan képpel kikérje véleményemet a „megjegyzések" eredetiségét illetően, kérem, engedje meg, hogy lapja útján kijelentsem, hogy a „New Leader" 1926 augusztus 14-i számában „Sztálin megjegyzéseiről" szóló tudósításnak egyáltalán semmi köze sincs a SzK(b)P Központi Bizottságának plénumán elmondott beszédemhez sem tartalmában, sem formájában, sem hangjában, hogy tehát ez a tudósítás az első betűtől az utolsóig durva hamisítás.

Kommunista üdvözlettel

I. Sztálin

1926. IX. 21.

„Daily Worker" (Chicago, USA) 220. sz.
1926 szeptember 30.
Oroszul először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

LEVÉL SZLEPKOVHOZ

Ma olvastam cikkét a „Pravdá"-ban (232. sz., 1926 október 8). Szerintem jó cikk. De van benne egy helytelen rész, amely rontja a képet.

Ön azt írja, hogy Trockij alig egy évvel ezelőtt „hangsúlyozta, hogy a proletariátusnak nem kell kételkednie abban, hogy technikailag elmaradott országunkban építhetjük a szocializmust, hogy saját belső erőinkkel biztosítani tudjuk a gazdaság szocialista elemeinek *győzelmes előnyomulását* a «nep» vágányain". Ön később szembeállítja ezt a tételt Szmilgának azzal a tézisével, hogy „technikailag elmaradott országunkban lehetetlen *felépíteni* a szocializmust", és azt állítja, hogy Szmilga és Trockij között ebben a kérdésben ellentmondás van.

Ez természetesen nem igaz, mert itt nincs ellentmondás.

Először. Trockij még sohasem mondta, sem „Szocializmus felé vagy kapitalizmus felé?" c. brosúrájában, sem későbbi írásaiban, hogy technikailag elmaradott országunkban *felépíthetjük* a szocializmust. *Építeni* a szocializmust és *felépíteni* a szocializmust — ez két különböző dolog. Sem Zinovjev, sem Kame-

nyev nem tagadja, és sohasem is tagadta, hogy megkezdhetjük a szocializmus *építését* országunkban, hiszen csak gyengeelméjűek tagadhatnák azt a szemmel látható tényt, hogy országunkban építjük a szocializmust. De határozottan tagadják azt a tételt, hogy *felépíthetjük* a szocializmust. Zinovjevet, Kamenyevet, Trockijt, Szmilgát és másokat az adott kérdésben egyesíti az, hogy tagadó álláspontot foglalnak el Leninnek azzal a tételével szemben, hogy *felépíthetjük* a szocializmust, hogy mindenünk megvan, „ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges"[74]. Egyesíti őket az, hogy „a teljes szocialista társadalom *felépítését*" csak abban az esetben tartják lehetségesnek, ha Európa legfontosabb országaiban győz a szocialista forradalom. Ezért teljesen helytelen, hogy Trockijt a szocializmus országunkban való *felépítésének* kérdésében szembeállítja Szmilgával.

Másodszor. Ha pontosak akarunk lenni, meg kell mondanunk, hogy Trockij sohasem mondotta azt, hogy „technikailag elmaradott országunkban ... saját belső erőinkkel biztosítani tudjuk a gazdaság szocialista elemeinek *győzelmes előnyomulását* a «nep» vágányain". Trockijnak a „növekvő szocializmus történelmi zenéjéről" szóló frázisa nem más, mint diplomatikus nesze semmi, fogd meg jól, amellyel Trockij kibújik az elől, hogy pozitív értelemben válaszoljon a szocializmus országunkban való *győzelmes* építésének kérdésére. Trockij itt kitér a kérdés elől, Ön pedig készpénznek veszi ezt a mellébeszélést. Trockij másik frázisa, hogy „semmi okunk sem lehet bármiféle meglepetéstől tartani, amennyiben gazda-

ságunk belső tényezőiről van szó" — ez a kérdésnek nem megoldása, hanem gyáva elkenése. Trockij mondhatja azt, hogy a szocializmus felé *haladunk*. De sohasem mondotta és nem is fogja mondani, ha megmarad mostani álláspontján, hogy „saját belső erőinkkel biztosítani *tudjuk* a gazdaság szocialista elemeinek győzelmes előnyomulását a «nep» vágányain", hogy tehát *el is tudjuk érni* a szocializmust, ha nem is győz előbb a szocializmus Európa előrehaladott országaiban. Ehelyett Trockij többízben mondotta éppen az ellenkezőjét annak, amit Ön neki tulajdonít. Emlékezzen vissza például Trockijnak a Központi Bizottság áprilisi plénumán mondott beszédére (1926), amelyben tagadta az olyan gazdasági előnyomulás lehetőségét országunkban, amilyen a szocializmus győzelmes építéséhez elengedhetetlen.

Kiderül, hogy Ön akarata ellenére megszépítette Trockijt, azt is mondhatnám — megrágalmazta.

I. Sztálin

1926 október 8.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

A PÁRTONBELÜLI HARC MÉRSÉKLÉSÉNEK RENDSZABÁLYAIRÓL

Beszéd a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának ülésén

1926 október 11

Ha mellőzzük az apróságokat, akkor rátérhetnénk közvetlenül a dolog lényegére.

Miről vitatkozunk? Arról, hogyan összegezzük annak a pártonbelüli harcnak az eredményét, amelyben az ellenzék vereséget szenvedett. A harcot nem mi, nem a Központi Bizottság, hanem az ellenzék kezdte. A Központi Bizottság többízben próbálta lebeszélni az ellenzéket a vitáról, a Központi Bizottság az áprilisi plénumon, a júliusi plénumon igyekezett lebeszélni az ellenzéket az országos pártvitáról, mert az ilyen vita a harc kiéleződését, a szakadás veszélyét jelenti és jelenti azt, hogy legalábbis egy-két hónapra gyengül a párt és a kormányszervek pozitív munkája.

Szóval, összegeznünk kell az ellenzék által kezdeményezett harc eredményeit és le kell vonnunk a megfelelő következtetéseket.

Nem kétséges, hogy az ellenzék súlyos vereséget szenvedett. Az is világos, hogy a párt soraiban fokozódik a felháborodás az ellenzékkel szemben. A kérdés most az, hogy meghagyhatjuk-e az ellenzék vezetőit a Központi Bizottság tagjainak vagy sem? Ez

most a fő kérdés. Nehéz hozzájárulni ahhoz, hogy olyan emberek, akik Sljapnyikovot és Medvegyevet támogatták, bennlegyenek a Központi Bizottságban. Nehéz beleegyezni abba, hogy olyan emberek, akik támogatták mindenféle Ruth Fischereknek és Urbahnsoknak a Kommunista Internacionále és pártunk ellen folytatott harcát, bennmaradjanak a Központi Bizottságban.

Meg akarjuk mi tartani az ellenzék vezetőit a Központi Bizottságban? Azt hiszem, igen. De ahhoz, hogy megtartsuk őket, fel kell oszlatniok frakciójukat, be kell ismerniök hibáikat és el kell határolniok magukat a pártunkon belül és kívül szemtelenkedő opportunistáktól. Az ellenzéknek el kell fogadnia ezeket a feltételeket, ha békét akar a pártban.

Melyek a feltételeink?

Első pont — jelentsék ki nyiltan, hogy feltétlenül alávetik magukat a pártszervek határozatainak. Úgy látszik, hogy ez ellen a pont ellen az ellenzéknek nincs különösebb kifogása. Régen nálunk, bolsevikoknál, ez volt a szokás: ha a párt egy része kisebbségben marad, akkor nemcsak aláveti magát a többség határozatainak, nemcsak végrehajtja ezeket a határozatokat, hanem nyiltan is kiáll a párt határozatainak védelmében. Mi ezt most nem követeljük önöktől, nem kívánjuk önöktől, hogy beszédeket mondjanak annak az álláspontnak a védelmében, amellyel önök elvileg nem értenek egyet. Nem kívánjuk, mert könnyíteni akarunk nehéz helyzetükön.

Második pont — ismerjék el nyiltan, hogy az ellenzék frakciós munkája hibás és káros volt a párt szempontjából. Vagy talán nem így van? Akkor miért

mondanak le az ellenzékiek a frakciózásról, ha az nem káros? Javaslatot nyujtanak be a frakció feloszlatására vonatkozólag, lemondanak a frakciózásról, azt ígérik, hogy felszólítják elvbarátaikat, híveiket, frakcióik tagjait, hogy tegyék le a fegyvert. Miért? Nyilván azért, mert hallgatólagosan abból indulnak ki, hogy a frakciózás hibás és megengedhetetlen. Akkor miért ne mondanák meg ezt nyiltan? Ezért követeljük, hogy az ellenzék nyiltan ismerje el az utóbbi időben folytatott frakciós munkájának megengedhetetlen, hibás voltát.

Harmadik pont — ez arra vonatkozik, hogy határolják el magukat az Osszovszkijoktól, a Medvegyevektől stb. Ez véleményem szerint feltétlenül elengedhetetlen követelés. Én a magam részéről nem tudok elképzelni olyan központi bizottsági tagokat, akik blokkban vannak Osszovszkijjal — akinek a kizárása ellen szavazott az ellenzék — vagy Medvegyevvel, vagy Sljapnyikovval. Azt akarjuk, hogy az ellenzék határolja el magát tőlük. Ez csak megkönnyíti a békét pártunkban.

Negyedik pont — határolják el magukat Korschtól, Maslowtól, Ruth Fischertől, Urbahnstól, Webertől és a többiektől. Miért? Azért, először, mert ezek az emberek gyalázatos agitációt folytatnak a Kommunista Internacionále és a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja ellen, Szovjetállamunk ellen. Azért, másodszor, mert ennek az úgynevezett „ultrabaloldali", de valójában opportunista frakciónak a vezéreit, Maslowot és Ruth Fischert, kizárták a pártból és a Kommunista Internacionáléból. Azért, harmadszor, mert ezek mindannyian a SzK(b)P-n

belüli ellenzékbe kapaszkodnak és vele szolidárisak. Minél előbb határolja el magát az ellenzék ettől a szeméttől, annál jobb lesz mind az ellenzékre, mind a Kommunista Internacionáléra nézve.

Utolsó pont — ne támogassák azt a Kommunista Internacionále vonala elleni frakcióharcot, amelyet a Kommunista Internacionále szekcióin belül különböző opportunista csoportok folytatnak.

Ezek a Központi Bizottság feltételei.

Térjünk most át az ellenzék feltételeire.

Az ellenzék négy pont teljesítését követeli a Központi Bizottságtól.

Első pont. „A XIV. kongresszus határozatainak és a párt későbbi határozatainak propagandáját pozitív formában kell folytatni, anélkül hogy a más nézetet vallókat mensevizmussal stb. vádolnák." Hogyan értsük ezt a pontot? Ha az ellenzék azt javasolja, hogy a Központi Bizottság az ellenzék elleni propagandát úgy mérsékelje, hogy a Központi Bizottság ne is fejtse ki a maga elvi vonalát az ellenzék hibáival szemben, mondjuk a SzK(b)P küszöbönálló XV. konferenciáján, akkor ezt a pontot nem fogadhatjuk el. De ha a bírálat hangjáról van szó — azt természetesen bizonyos mértékben lehet enyhíteni. Ami azonban az ellenzék elvi hibáinak bírálatát illeti, annak feltétlenül érvényben kell maradnia a jövőben is, mert hiszen az ellenzék nem akar lemondani elvi hibáiról.

Második pont — ez arra vonatkozik, hogy joguk legyen arra, hogy nézeteikért pártsejtjükben síkra szállhassanak. Ez a követelés fölösleges, mert erre a párttagoknak mindig is joguk volt és joguk lesz. Néze-

teikért kiállhatnak és ki is kell állniok a sejtben, de úgy kell kiállni, hogy a tárgyilagos bírálatot ne változtassák országos vitává.

Harmadik pont — vizsgáljuk felül a pártból kizártak ügyét. A Központi Bizottság nem kedvtelésből zár ki valakit a pártból. Ha valakit kizárnak, annak az az oka, hogy nincs más megoldás. Ott van Szmirnov, őt kizárták, — többször figyelmeztették, az után zárták ki. Ha azt mondta volna, hogy elismeri hibáit, ha lojálisan viselkedett volna, lehetett volna enyhíteni a Központi Ellenőrző Bizottság határozatát. De ő nemcsak nem lojális, nemcsak nem ismeri el hibáit, hanem ellenkezőleg, nyilatkozatában sárral dobálja a pártot. Világos, hogy amikor Szmirnov így viselkedik, ügyét nem lehet felülvizsgálni.

Általában az olyanokra vonatkozó döntést, akiket kizártak, de akik nem ismerik el hibáikat, a párt nem vizsgálhatja felül.

Negyedik pont — hogy „az ellenzéknek a kongresszus összeülése előtt tegyék lehetővé, hogy a párt előtt kifejthesse nézeteit". Az ellenzéknek ez a joga magától értetődik. Az ellenzéknek tudnia kell, hogy a szervezeti szabályzat szerint a Központi Bizottságnak a pártkongresszus előtt vitalapot kell kiadnia. Az ellenzéknek ezt a követelését tehát nem lehet követelésnek nevezni, mert a Központi Bizottság nem vonja kétségbe annak szükségességét, hogy a pártkongresszus előtt vitalapot adjunk ki.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

AZ ELLENZÉKI BLOKK A SZOVJETUNIÓ KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRTJÁBAN

Tézisek a SzK(b)P XV. országos konferenciája számára, amelyeket a konferencia elfogadott és a SzK(b)P Központi Bizottsága jóváhagyott[75]

A mostani időszak jellemző vonása az, hogy bonyolultabbá vált a harc egyrészt a tőkés országok és országunk között, másrészt országunkon belül a szocialista elemek és a tőkés elemek között.

A világtőkének országunk gazdasági bekerítésére, politikai elszigetelésére, az álcázott blokádra, és végül a Szovjetunió munkásai által a harcoló nyugati munkásoknak és a keleti elnyomott népeknek nyujtott segítség megbosszulására irányuló kísérletei külső jellegű nehézségeket teremtenek, — országunknak a helyreállítási időszakból az ipar új technikai alapon való újjáalakítása időszakába való átmenete pedig és a gazdaságunk kapitalista elemei és szocialista elemei között ezzel kapcsolatban bonyolultabbá váló harc belső jellegű nehézségeket teremt.

A párt látja ezeket a nehézségeket és megvan a lehetősége arra, hogy leküzdje őket. A párt a proletariátus milliós tömegeinek támogatásával máris leküzdi ezeket a nehézségeket és biztos kézzel vezeti az országot a szocializmushoz vezető úton. De pártunknak nem minden osztaga hisz a további előrehaladás lehetőségében. Pártunk egyes részei — igaz,

hogy kisszámú részei — a nehézségektől megijedve elernyednek és ingadoznak, kétségbeesnek és dekadens hangulatot terjesztenek, kételkednek a proletariátus alkotó erőiben és erőt vesz rajtuk a kapituláns ideológia.

Ebben a tekintetben a mostani kritikus időszak bizonyos mértékben emlékeztet az 1917-es Októberi Forradalom fordulópontot jelentő időszakára. Akkor, 1917-ben, a bonyolult helyzetnek és a burzsoá forradalomból a szocialista forradalomba való átmenet nehézségeinek hatása alatt a párt egy része ingadozni kezdett, defetista lett, nem hitt a forradalom győzelmében, nem hitt abban, hogy a proletariátus meg tudja ragadni és meg is tudja tartani a hatalmat (Kamenyev, Zinovjev), — hasonlóképpen most, a jelenlegi kritikus időszakban is, a szocialista építés új szakaszára való átmenet nehézségeinek hatása alatt, pártunk bizonyos köreiben ingadoznak, nem hisznek abban, hogy országunk szocialista elemei legyőzhetik a kapitalista elemeket, hogy a Szovjetunióban a szocializmus győzelmes építése lehetséges.

Az ellenzéki blokk a pártunk egy részének soraiban elterjedt e dekadens és defetista hangulat kifejezője.

A párt látja a nehézségeket és megvan a lehetősége arra, hogy leküzdje őket. De ahhoz, hogy ezeket a nehézségeket leküzdjük, mindenekelőtt le kell küzdenünk a pártunk egy részének soraiban elterjedt dekadens hangulatot és defetista ideológiát.

Az ellenzéki blokk 1926 október 16-i okmányában, amelyben lemond a frakciózásról és elhatárolja magát a SzK(b)P-n belül és kívül működő nyilván-

valóan mensevik csoportosulásoktól, egyszersmind kijelenti, hogy megmarad régi elvi álláspontján, nem tagadja meg elvi hibáit és ezeket a hibás nézeteket a párt szervezeti szabályzatának keretein belül védelmezni fogja.

Ebből következik, hogy az ellenzéki blokk a jövőben is terjeszteni szándékozik a pártban a dekadens hangulatot és a kapituláns ideológiát, hogy a jövőben is propagálni szándékozik a pártban hibás nézeteit.

A pártnak ezért az a soronlevő feladata, hogy feltárja az ellenzéki blokk fő nézeteinek elvi tarthatatlanságát, megmagyarázza, hogy ezek a nézetek összeférhetetlenek a leninizmus alapjaival és döntő eszmei harcot indítson az ellenzéki blokk elvi hibái ellen, azzal a célkitűzéssel, hogy azokat teljesen leküzdje.

I

AZ „ÚJ ELLENZÉK" TROCKIZMUSBA VALÓ ÁTMENETE FORRADALMUNK JELLEGÉNEK ÉS TÁVLATAINAK FŐ KÉRDÉSÉBEN

A párt abból indul ki, hogy forradalmunk szocialista forradalom, hogy az Októberi Forradalom nemcsak jeladás, lökés és kiindulópont a nyugati szocialista forradalom számára, hanem egyszersmind, először, bázisa a forradalmi világmozgalom további kibontakozásának, és, másodszor, megnyitja a Szovjetunióban a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakát (proletárdiktatúra), amelynek folyamán a proletariátus, ha helyes parasztpolitikát folytat, sikerrel építheti és fogja építeni a teljes

szocialista társadalmat, természetesen feltéve, hogy egyrészt a nemzetközi forradalmi mozgalom ereje és másrészt a Szovjetunió proletariátusának ereje elég nagy lesz ahhoz, hogy a Szovjetuniót az imperializmus katonai intervenciójától megóvja.

A trockizmus teljesen más nézeteket vall forradalmunk jellegéről és távlatairól. A trockizmus, habár 1917 októberében együtt haladt a párttal, abból indult és ma is abból indul ki, hogy forradalmunk *önmagában véve lényegében* nem szocialista forradalom, — hogy az Októberi Forradalom *csak* jeladás, lökés és kiindulópont a nyugati szocialista forradalom számára, — hogy ha a világforradalom késik és a legközelebbi időszakban nem érkezik meg idejében a győzelmes nyugati szocialista forradalom, akkor a proletárhatalomnak Oroszországban el kell buknia vagy el kell fajulnia (ami egy és ugyanaz) a proletariátus és a parasztság közötti elkerülhetetlen összeütközések nyomására.

A párt, amikor megszervezte az Októberi Forradalmat, abból indult ki, hogy „a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is", hogy „ennek az országnak győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést", *szembe* tud és *szembe* kell hogy forduljon „a világ többi, kapitalista részével, a maga oldalára vonná a többi ország elnyomott osztályait, felkelést szítana ott a kapitalisták ellen, sőt szükség esetén katonai erővel is fellépne a kizsákmányoló osztályok és államaik ellen" *(Lenin*, XVIII. köt. 232—233. old.[34a]), — a trockizmus viszont, amikor

Október időszakában együttműködött a párttal, ellenkezőleg, abból indult ki, hogy „nincs remény arra... hogy, például, a forradalmi Oroszország meg tudna állni a konzervatív Európával szemben" (Trockij, III. köt. 1. rész, 90. old., „A békeprogram"; először 1917 augusztusában jelent meg).

A párt abból indul ki, hogy a Szovjetunióban minden megvan, ami „szükséges és elegendő" „a teljes szocialista társadalom felépítéséhez" *(Lenin.* „A szövetkezetekről"), — a trockizmus viszont, ellenkezőleg, abból indul ki, hogy „a szocialista gazdaság igazi fellendülése Oroszországban csak a proletariátusnak Európa legfontosabb országaiban kivívott győzelme után válik lehetségessé" (Trockij, III. köt. 1. rész, 93. old., 1922-ben írt „Utószó" a „Béke-program"-hoz).

A párt abból indul ki, hogy „10—20 évi helyes kölcsönös viszony a parasztsággal, s akkor biztosítva van a győzelem világméretekben" *(Lenin.* „A terményadóról" c. brosúra vázlata[76]), — a trockizmus viszont, ellenkezőleg, abból indul ki, hogy a proletariátus a világforradalom győzelme előtt nem lehet helyes kölcsönös viszonyban a parasztsággal, hogy a proletariátus, miután megragadta a hatalmat, „ellenséges összeütközésbe kerül nemcsak a burzsoázia valamennyi csoportjával, amelyek forradalmi harcának első idejében támogatták, hanem a parasztság széles tömegeivel is, amelyek segítségével hatalomra jutott", hogy „az elmaradt, túlnyomó többségében parasztlakosságú ország munkáskormányának helyzetében rejlő ellentmondások csak nemzetközi

méretekben oldhatók meg, a proletariátus világforradalmának porondján" (Trockij, 1922-ben írt „Előszó" az „1905" c. könyvhöz).

A konferencia megállapítja, hogy Trockij és elvbarátai az alapvető kérdésről, forradalmunk jellegének és távlatainak kérdéséről olyan nézeteket vallanak, amelyeknek semmi közük sincs pártunk nézeteihez, a leninizmushoz.

A konferencia megállapítja, hogy ezek a nézetek — minthogy lebecsülik forradalmunknak, mint a forradalmi világmozgalom további fejlődése bázisának történelmi szerepét és jelentőségét, minthogy gyengítik a szovjet proletariátusnak a szocializmus további építésére irányuló akaratát, s ezzel gátolják a nemzetközi forradalom erőinek kibontakozását — ellentmondanak az igazi internacionalizmus elveinek és a Kommunista Internacionále fő vonalának.

A konferencia megállapítja, hogy Trockijnak és elvbarátainak ezek a nézetei határozott közeledést jelentenek a szociáldemokrácia nézeteihez, ahogyan ezeket a szociáldemokrácia jelenlegi vezetője, Otto Bauer képviseli, aki azt állítja, hogy „Oroszországban, ahol a proletariátus a nemzetnek csak jelentéktelen kisebbsége, a proletariátus csak ideiglenesen tudja fenntartani uralmát", hogy „elkerülhetetlenül újra el kell azt veszítenie, mihelyt a nemzet paraszti tömege kulturális tekintetben eléggé éretté válik arra, hogy maga vegye kezébe a hatalmat", hogy „az ipari szocializmus ideiglenes uralma az agrárjellegű Oroszországban csak láng, amely harcra hívja az ipari Nyugat proletariátusát", hogy Oroszországban

„az ipari szocializmus tartós uralma csak akkor biztosítható, ha az ipari Nyugat proletariátusa meghódítja a politikai hatalmat" (lásd Otto Bauer „Bolsevizmus vagy szociáldemokrácia", német nyelven).

A konferencia ezért Trockijnak és elvbarátainak hasonló nézeteit pártunkon belüli *szociáldemokrata elhajlásnak* minősíti forradalmunk jellegének és távlatainak alapvető kérdésében.

A SzK(b)P belső viszonyainak alakulásában a XIV. kongresszus után (amely elítélte az „új ellenzék" elvi nézeteit) a legfőbb tény az a körülmény, hogy az „új ellenzék" (Zinovjev, Kamenyev), amely azelőtt harcolt a trockizmus ellen, a pártunkban mutatkozó szociáldemokrata elhajlás ellen, átment a trockizmus eszmei pozícióiba, hogy régebbi, a párttal közös pozícióit teljesen feladva behódolt a trockizmusnak és most olyan hévvel lép fel a trockizmus mellett, amilyennel azelőtt a trockizmus *ellen* lépett fel.

Az „új ellenzéknek" a trockizmus oldalára való átállását két fő körülmény határozta meg:

a) az, hogy az „új ellenzék" hívein a mostani, kritikus időszak új nehézségei láttán ernyedtség, ingadozás, a proletariátussal összeférhetetlen dekadens és defetista hangulat vett erőt, s emellett Kamenyev és Zinovjev mostani ingadozása és defetizmusa nem véletlenül keletkezett, hanem mint megismétlése, kiújulása annak az ingadozásnak és dekadens hangulatnak, amely kilenc évvel ezelőtt, 1917 októberében, az akkori kritikus időszak nehézségeivel szemben is megnyilvánult náluk;

b) az, hogy az „új ellenzék" a XIV. kongresszuson teljes vereséget szenvedett és ezért bármi áron egyesülni törekedett a trockistákkal, hogy a két csoport, a trockisták és az „új ellenzék" egyesülése ellensúlyozza e csoportok gyengeségét és a proletártömegektől való elszakítottságát, s ezt a törekvést még előmozdította az, hogy a trockizmus eszmei álláspontja teljesen megfelelt az „új ellenzék" mostani dekadens hangulatának.

Ugyanezzel kell magyaráznunk azt a tényt is, hogy az ellenzéki blokk gyüjtőhelyévé vált a SzK(b)P-n belül és kívül működő mindenféle, a párt és a Kommunista Internacionále által elítélt csődbe jutott irányzatnak, kezdve a SzK(b)P „demokratikus centralistáin"[77] és „munkásellenzékén", egészen a németországi „ultrabaloldali" opportunistákig és a franciaországi Souvarine féle likvidátorokig[78].

Ugyanebből következik az is, hogy nem válogatósak az eszközökben, s hogy elvtelenek a politikában, ami a trockisták és az „új ellenzék" blokkjának létalapjává vált, mert máskülönben nem tudnák összefogni a különféle pártellenes áramlatokat.

Tehát teljesen törvényszerű, hogy a párt elleni harcban egyfelől a trockisták, másfelől az „új ellenzék" találkoztak egymással a szociáldemokrata elhajlásnak és a különféle pártellenes elemek elvtelen egyesítésének *közös* platformján s ilymódon egy olyan ellenzéki blokkot alakítottak, amely — új formában — mintegy az Augusztusi Blokk (1912—1914) kiújulása.

II

AZ ELLENZÉKI BLOKK GYAKORLATI PLATFORMJA

Az ellenzéki blokk gyakorlati platformja annak a fő hibának közvetlen folytatása, amelyet e blokk forradalmunk jellegének és távlatainak kérdésében elkövetett.

Az ellenzéki blokk gyakorlati platformjának legfontosabb sajátosságait a következő pontokban foglalhatjuk össze:

a) A nemzetközi mozgalom kérdései. A párt abból indul ki, hogy a fejlett kapitalista országok általában a részleges, ideiglenes stabilizáció időszakában vannak; hogy a mostani időszak forradalomközi időszak, amely a kommunista pártokat arra kötelezi, hogy a proletariátust előkészítsék az előttünk álló forradalomra; hogy a tőke, amely hasztalan próbálja tartóssá tenni a stabilizációt, támadásával feltétlenül azt éri el, hogy a munkásosztály maga is harcot indít és egyesíti erőit a tőke ellen; hogy a kommunista pártoknak be kell avatkozniok az élesedő osztályharcba és a tőke támadásait a proletariátus ellentámadásaivá kell változtatniok a proletárdiktatúra kivívása céljából; hogy e célok elérése érdekében a kommunista pártoknak meg kell nyerniök a munkásosztály milliós tömegeit, amelyek még mindig a reformista szakszervezetekhez és a II. Internacionáléhoz csatlakoznak; hogy az egységfront taktikája ilyképpen elengedhetetlen és kötelező a kommunista pártok számára.

Az ellenzéki blokk egészen más előfeltételekből

indul ki. Mivel az ellenzéki blokk nem hisz forradalmunk belső erőiben és kétségbeesik a világforradalom késlekedése miatt, a forradalom osztályerőinek marxista elemzése talajáról lesiklik az „ultrabaloldali" önámítás és a „forradalmi" kalandorság talajára, tagadja a részleges kapitalista stabilizáció fennállását és így a puccsizmus útjára téved.

Ezért követeli az ellenzék az egységfront taktikájának felülvizsgálását és az Angol-Orosz Bizottság feloszlatását, ezért nem érti meg a szakszervezetek szerepét és adja ki azt a jelszót, hogy a szakszervezeteket a proletariátus új, kiagyalt „forradalmi" szervezeteivel kell felváltani.

Ezért támogatja az ellenzéki blokk az „ultrabaloldali" hangoskodókat és opportunistákat a Kommunista Internacionáléban (például a német pártban).

A konferencia megállapítja, hogy az ellenzéki blokk nemzetközi politikája nem felel meg a nemzetközi forradalmi mozgalom érdekeinek.

b) A proletariátus és a parasztság a Szovjetunióban. A párt abból indul ki, hogy „a diktatúra legfőbb elve — a proletariátus és a parasztság szövetségének fenntartása, hogy a proletariátus megtarthassa a vezetőszerepet és az államhatalmat" *(Lenin,* XXVI. köt. 460. old.), hogy a proletariátus a parasztság zömének vezetője — hegemónja — lehet és kell is hogy legyen gazdasági téren, a szocializmus építése terén ugyanúgy, mint ahogy hegemónja volt 1917 októberében politikai téren, a burzsoázia hatalmának megdöntésében és a proletárdiktatúra megteremtésében; hogy az ország iparosítását csak abban az esetben lehet végrehajtani, ha a parasztság iparunk fő piacát alkotó többsége

(a szegényparasztság, a középparasztok) anyagi helyzetének fokozatos javulására fog támaszkodni, ennélfogva tehát olyan gazdasági politikát (árpolitikát, adópolitikát stb.) kell folytatni, amely erősíti az ipar és a parasztgazdaság összefogását és fenntartja a munkásosztálynak és a parasztság zömének szövetségét.

Az ellenzéki blokk egészen más előfeltételekből indul ki. Az ellenzéki blokk a parasztkérdésben eltér a leninizmus fő vonalától, nem hisz abban, hogy a proletariátus hegemóniája a parasztság irányában érvényes a szocialista építés terén is, a parasztságot főképpen ellenséges környezetnek tekinti és ezért olyan gazdasági és pénzügyi rendszabályokat javasol, amelyek csak bomlaszthatják a város és a falu összefogását, csak felboríthatják a munkásosztály és a parasztság szövetségét és ezáltal aláásható a valóságos iparosítás minden lehetőségét. Így például: *a)* az ellenzék azt javasolja, hogy emeljük fel az iparcikkek gyári árát, márpedig az ilyen áremelésnek elkerülhetetlen következménye volna a kiskereskedelmi árak emelkedése, a szegényparasztságnak és a középparasztság jelentős rétegeinek elszegényedése, a belső piac felvevőképességének csökkenése, a proletariátus és a parasztság közötti meghasonlás, a cservonyec árfolyamának esése és végeredményben a reális munkabér csökkenése; *b)* az ellenzék azt javasolja, hogy a lehető legnagyobb adónyomást gyakoroljuk a parasztságra, márpedig ez a nyomás elkerülhetetlenül rést üt a munkások és a parasztok szövetségén.

A konferencia megállapítja, hogy az ellenzéki blokk parasztpolitikája nem felel meg az ország iparosítása és a proletárdiktatúra érdekeinek.

c) Harc a pártapparátus ellen a pártonbelüli bürokratizmus elleni harc lobogója alatt. A párt abból indul ki, hogy a pártapparátus és a párt tömegei egységes egészet alkotnak, hogy a pártapparátus (a Központi Bizottság, a Központi Ellenőrző Bizottság, a párt területi szervezetei, a kormányzósági bizottságok, a kerületi bizottságok, a sejtirodák stb.) az egész párt vezető elemét testesíti meg, hogy a pártapparátus a proletariátus legjobbjait foglalja magában, akiket lehet és kell is bírálni hibáikért, akiket lehet és kell is „felfrissíteni", de akiket nem lehet mocskolni, ha nem akarjuk a pártot a bomlás és fegyvertelenség veszélyének kitenni.

Az ellenzéki blokk, ellenkezőleg, abból indul ki, hogy a párt tömegeit szembeállítja a pártapparátussal, csökkenteni igyekszik a pártapparátus vezetőszerepét, a regisztrátor és a propagandista funkcióira korlátozza azt, a párt tömegeit a pártapparátus ellen uszítja és így diszkreditálja a pártapparátust, gyengíti pozícióit az államvezetés vonalán.

A konferencia megállapítja, hogy az ellenzéki blokknak ez a politikája, amelynek semmi köze sincs a leninizmushoz, csak arra vezethet, hogy a párt fegyvertelenül fog állni abban a harcban, amelyet az államapparátus bürokratizmusa ellen, ennek az apparátusnak tényleges átalakításáért és így a proletárdiktatúra megszilárdításáért folytat.

d) Harc a pártonbelüli „rezsim" ellen a pártonbelüli demokráciáért folytatott harc lobogója alatt. A párt abból indul ki, hogy „aki csak valamelyest is gyengíti a proletariátus pártjának vasfegyelmét (különösen a proletariátus diktatúrája idején), az ténylegesen a

burzsoáziát segíti a proletariátus ellen" *(Lenin*, XXV. köt. 190. old.[78a]), hogy a pártonbelüli demokráciára nem a párt proletárfegyelmének gyengítése és bomlasztása, hanem megerősítése és megszilárdítása érdekében van szükség, hogy ha a pártban nincs vasfegyelem, ha a pártnak nincs a proletariátus milliós tömegeinek rokonszenve és támogatása által alátámasztott kemény rezsimje, akkor a proletariátus diktatúrája lehetetlen.

Az ellenzéki blokk, ellenkezőleg, abból indul ki, hogy a pártonbelüli demokráciát szembeállítja a pártfegyelemmel, összekeveri a frakciók és csoportosulások szabadságát a pártonbelüli demokráciával és az ilyenfajta demokráciát a pártfegyelem bomlasztására és a párt egységének aláásására igyekszik felhasználni. Természetes, hogy az ellenzéki blokknak a pártonbelüli „rezsim" elleni harcra szólító felhívásán, amely gyakorlatilag a pártonbelüli frakciók és csoportosulások szabadságának védelmezésére vezet, kapva kapnak országunk proletárellenes elemei, mert azt remélik, hogy megmenti őket a proletárdiktatúra rendszerétől.

A konferencia megállapítja, hogy az ellenzéki blokknak a pártonbelüli „rezsim" ellen folytatott harca, amelynek semmi köze sincs a leninizmus szervezeti elveihez, csak a párt egységének bomlására, a proletárdiktatúra gyengülésére vezethetne és a diktatúrát gyengíteni és bomlasztani törekvő proletárellenes erők kezét szabaddá tenné országunkban.

Az ellenzéki blokk a pártfegyelem bomlasztásának és a pártonbelüli harc kiélezésének egyik eszközéül az országos vita módszerét választotta és ez év

októberében vitát próbált ráerőszakolni a pártra. A konferencia szükségesnek tartja, hogy a nézeteltérések kérdéseit pártunk elméleti folyóirataiban megvitassák és elismeri minden párttagnak azt a jogát, hogy szabadon bírálja pártmunkánk fogyatékosságait, de ugyanakkor emlékeztet Lenin szavaira, hogy pártunk nem vitarendező klub, hanem a proletariátus harci szervezete. A konferenciának az az álláspontja, hogy az országos vita csak abban az esetben ismerhető el szükségesnek: *a)* ha ezt a szükségességet legalább néhány kormányzósági vagy területi pártszervezet elismeri; *b)* ha a Központi Bizottságon belül nincs elég szilárd többség a pártpolitika legfontosabb kérdéseiben; *c)* ha a Központi Bizottságban van ugyan szilárd többség, amely határozott álláspontot foglal el, de a Központi Bizottság mégis szükségesnek tartja, hogy politikája helyességét a pártban rendezett vita útján ellenőrizze. Mindezekben az esetekben azonban az országos vitát csak a Központi Bizottság megfelelő határozata után lehet elkezdeni és lefolytatni.

A konferencia leszögezi, hogy akkor, amikor az ellenzéki blokk országos vita megindítását követelte, ezek közül a feltételek közül egyetlenegy sem volt meg.

A konferencia ezért megállapítja, hogy a párt Központi Bizottsága teljesen helyesen járt el, amikor célszerűtlennek minősítette a vitát és elítélte az ellenzéki blokkot azért a kísérletéért, hogy országos vitát kényszerítsen rá a pártra a párt által már eldöntött kérdésekről.

Összefoglalva az ellenzéki blokk gyakorlati plat-

formjának elemzéséből folyó eredményeket, a konferencia megállapítja, hogy ez a platform arról tanuskodik, hogy az ellenzéki blokk a nemzetközi és a belpolitika legfontosabb kérdéseiben letért a proletárforradalom osztályvonaláról.

III

AZ ELLENZÉKI BLOKK „FORRADALMI" SZAVAI ÉS OPPORTUNISTA TETTEI

Az ellenzéki blokk jellegzetes sajátossága az a tény, hogy bár a pártunkon belüli szociáldemokrata elhajlás kifejezője és valójában opportunista politikát védelmez, mindamellett fellépéseit igyekszik forradalmi frazeológiával átitatni, a pártot igyekszik „balról" bírálni, igyekszik „baloldali" mezbe öltözni. Ennek a körülménynek az a magyarázata, hogy a kommunista proletárok, akikhez az ellenzéki blokk elsősorban apellál, a világ legforradalmibb proletárjai, hogy ezek a forradalmi hagyományok szellemében nevelt kommunista proletárok egyszerűen nem fogják meghallgatni azokat, akik nyiltan jobboldali kritikát gyakorolnak és ezért az ellenzéki blokk, hogy opportunista áruját elsüthesse, kénytelen forradalmi márkát ráragasztani, jól tudva, hogy csak ilyen fogással tudja magára vonni a forradalmi proletárok figyelmét.

De mivel az ellenzéki blokk mégiscsak a szociáldemokrata elhajlás kifejezője, mivel a valóságban opportunista politikát védelmez, az ellenzéki blokk szavai és cselekedetei állandóan összeütközésbe kerülnek egymással. Innen ered a belső ellentmondás az

ellenzéki blokk munkájában. Innen ered a szertehúzás a szó és a tett, a forradalmi frázis és az opportunista cselekvés között.

Az ellenzéki blokk hangoskodva bírálja a pártot és a Kommunista Internacionálét „balról", ugyanakkor azonban javasolja az egységfront taktikájának revízióját, az Angol-Orosz Bizottság feloszlatását, a szakszervezetektől való elfordulást, a szakszervezetek felcserélését új, „forradalmi" szervezetekkel, és azt hiszi, hogy ezzel előmozdítja a forradalmat, holott ezzel valójában Thomasnak és Oudegeestnek nyujt segítséget, elszakítja a kommunista pártokat a szakszervezetektől, gyengíti a világkommunizmus pozícióit — tehát lassítja a forradalmi mozgalmat. Szavakban — „forradalmárok", a valóságban pedig — a Thomasok és az Oudegeestek szekértolói.

Az ellenzék nagy hűhóval „balról" „csepüli" a pártot, ugyanakkor azonban az iparcikkek gyári árának felemelését követeli és azt hiszi, hogy ezzel meggyorsíthatja az iparosítást, holott a valóságban ez elkerülhetetlenül dezorganizálná a belső piacot, bomlasztaná az ipar és a paraszti gazdaság összefogását, csökkentené a cservonyec árfolyamát, csökkentené a reálbért, tehát meghiúsítana minden néven nevezendő iparosítást. Szavakban — az iparosítás hívei, a valóságban pedig — az iparosítás ellenségeinek segítőtársai.

Az ellenzék azzal vádolja a pártot, hogy nem akar harcolni az államapparátus bürokratizmusa ellen, ugyanakkor azonban az ellenzék a gyári árak felemelését javasolja, nyilván abban a hitben, hogy a gyári árak felemelésének semmi köze sincs az államapparátus

bürokratizmusának kérdéséhez, holott valójában az a helyzet, hogy ebből kifolyólag az állami gazdasági apparátus teljesen elbürokratizálódna, minthogy a magas gyári árak az ipar elsorvasztásának, az ipar melegházi növénnyé változtatásának és a gazdasági apparátus bürokratizálásának legbiztosabb eszközei. Szavakban — a bürokratizmus ellen vannak, a valóságban pedig — az államapparátus bürokratizálásának védelmezői és megvalósítói.

Az ellenzék nagy zajjal és kiabálással támadja a magántőkét, ugyanakkor azonban azt javasolja, hogy vonjuk ki a forgalomból az állami tőkéket az ipar számára, és azt hiszi, hogy ezzel csapást mér a magántőkére, holott valójában ebből a magántőke rendkívüli megerősödése következik, mert ha kivonjuk az állami tőkéket a forgalomból, amely a magántőke tevékenységének fő területe, akkor a kereskedelmet szükségképpen teljesen kiszolgáltatjuk a magántőkének. Szavakban — harc a magántőke ellen, a valóságban pedig — segítség a magántőkének.

Az ellenzék azt harsogja, hogy a pártapparátus elfajult, de amikor a Központi Bizottság felveti az egyik valóban elfajult kommunista, Osszovszkij úr, kizárásának kérdését, az ellenzék a lehető leglojálisabban viselkedik ezzel az úrral szemben és kizárása ellen szavaz. Szavakban — az elfajulás ellen vannak, a valóságban pedig — az elfajulás előmozdítói és védelmezői.

Az ellenzék a pártonbelüli demokrácia mellett kardoskodott, és ugyanakkor országos vitát követelt, úgy vélve, hogy ezzel érvényesíti a pártonbelüli demokráciát, a valóságban pedig kiderült, hogy az

ellenzék azzal, hogy a párt elenyésző kisebbsége nevében ráerőszakolta a vitát a párt óriási többségére, a legsúlyosabban vétett minden néven nevezendő demokrácia ellen. Szavakban — a pártonbelüli demokrácia mellett vannak, a valóságban pedig — megszegik minden néven nevezendő demokrácia alapelveit.

A mai kiélesedett osztályharc időszakában a munkásmozgalomban csak kétféle politika lehetséges: vagy a mensevizmus politikája, vagy a leninizmus politikája. Az ellenzéki blokknak azok a próbálkozásai, hogy „baloldali", „forradalmi" frazeológiával takaródzva és a bírálatot a SzK(b)P ellen kiélezve közbülső helyet foglaljon el e két ellentétes vonal között, csak arra vezethettek és valóban arra is vezettek, hogy az ellenzéki blokk lecsúszott a leninizmus ellenségeinek táborába, a mensevizmus táborába.

A SzK(b)P és a Kommunista Internacionále ellenségei tudják, mit ér az ellenzéki blokk „forradalmi" frazeológiája. Ezért, eleresztve a fülük mellett ezt a frazeológiát, amelyről tudják, hogy egy hajítófát sem ér, egyhangúlag magasztalják az ellenzéki blokkot nem-forradalmi tetteiért és felkarolják a SzK(b)P és a Kommunista Internacionále fő vonala elleni harc ellenzéki jelszavát mint saját jelszavukat. Nem lehet véletlennek tekinteni azt a tényt, hogy az eszerek és a kadetok, az orosz mensevikek és a német „baloldali" szociáldemokraták valamennyien lehetségesnek tartották, hogy nyiltan kifejezzék rokonszenvüket az ellenzéki blokknak pártunk ellen folytatott harca iránt, arra számítva, hogy az ellenzéki blokk harca szakadást fog előidézni, a szakadás pedig sza-

baddá teszi országunk proletárellenes erőinek a kezét, a forradalom ellenségeinek örömére.

A konferencia szükségesnek tartja, hogy a párt különös figyelmet fordítson az ellenzéki blokk „forradalmi" álcázásának leleplezésére és opportunista lényegének feltárására.

A konferencia szükségesnek tartja, hogy a párt úgy vigyázzon sorainak egységére, mint a szeme fényére, mert a párt egysége a legfőbb ellenszer a forradalom ellenségeinek mindenféle ellenforradalmi próbálkozása ellen.

IV

KÖVETKEZTETÉSEK

A SzK(b)P XV. konferenciája, összegezve a pártonbelüli harc elmúlt szakaszának eredményeit, megállapítja, hogy a párt ebben a harcban óriási eszmei fejlődésről tett tanuságot, ingadozás nélkül elvetette az ellenzék elvi nézeteit és gyors, döntő győzelmet aratott az ellenzéki blokkon, amelyet rákényszerített arra, hogy nyiltan lemondjon a frakciózásról és rászorított arra, hogy elhatárolja magát a SzK(b)P-n belül és kívül működő nyilvánvalóan opportunista csoportoktól.

A konferencia megállapítja, hogy az ellenzéki blokk arra irányuló kisérleteinek eredményeképpen, hogy vitát erőszakoljon rá a pártra és megbontsa a párt egységét, a párt tömegei még szorosabban zárkóztak fel a Központi Bizottság mögé, ezzel elszigetelték az ellenzéket és így biztosították pártunk sorainak valóságos egységét.

A konferencia azt tartja, hogy a Központi Bizottság csak a párt széles tömegeinek aktív támogatásával érhette el ezeket a sikereket, hogy az az aktivitás és öntudatosság, amelyről a párt tömegei az ellenzéki blokk zülleszto munkája ellen folytatott harcban tanuságot tettek, a legjobb bizonyítéka annak, hogy a párt az igazi pártonbelüli demokrácia elvei alapján él és fejlődik.

A konferencia teljes egészében jóváhagyja a Központi Bizottságnak az egység biztosításáért vívott harcában folytatott politikáját és megállapítja, hogy a párt feladatai a továbbiakban a következők:

1. Ügyeljen arra, hogy az elért minimumot, amely a párt egységéhez szükséges, ténylegesen megvalósítsák.

2. Folytasson erélyes eszmei harcot a pártunkban kialakult szociáldemokrata elhajlás ellen, magyarázza meg a tömegeknek az ellenzéki blokk elvi nézeteinek hibás voltát és tárja fel e nézetek opportunista tartalmát, bármilyen „forradalmi" frázisokkal takargatják is azokat.

3. Törekedjék arra, hogy az ellenzéki blokk beismerje nézeteinek hibás voltát.

4. Kövessen el mindent a párt egységének megóvása érdekében, hiúsítson meg minden olyan kísérletet, amely a frakciózás és fegyelemsértés felújítására irányul.

„Pravda" 247. sz.
1926 október 26.

SZOCIÁLDEMOKRATA ELHAJLÁS PÁRTUNKBAN

Előadói beszéd a SzK(b)P XV. országos konferenciáján[79]
1926 november 1

I

AZ ELLENZÉKI BLOKK FEJLŐDÉSÉNEK SZAKASZAI

Elvtársak! Az első kérdés, amellyel beszédemben foglalkoznom kell, az ellenzéki blokk kialakulásának, fejlődése szakaszainak és, végül, már megkezdődött bomlásának kérdése. Erre a témára szerintem szükség van azért, hogy bevezessen bennünket az ellenzéki blokkról szóló tézisek kérdésének lényegébe.

Zinovjev már a XIV. pártkongresszuson jelt adott arra, hogy valamennyi ellenzéki irányzat zárkózzék fel és egyesüljön egyetlen erővé. A konferencia küldöttei bizonyára emlékeznek Zinovjevnek erre a beszédére. Nem lehet kétséges, hogy ez a felhívás múlhatatlanul visszhangra talált a trockisták között, akiknek kezdettől fogva az volt az elgondolásuk, hogy a csoportoknak többé-kevésbbé szabadoknak kell lenniök és többé-kevésbbé egyesülniök kell azért, hogy harcoljanak a párt alapvonala ellen, amely Trockijt már régen nem elégíti ki.

Ez úgyszólván a blokkalakítás előkészítése volt.

1. AZ ELSŐ SZAKASZ

Az ellenzék az első komoly lépést a blokkalakítás terén a Központi Bizottság áprilisi plénuma idején tette[80], Rikovnak a gazdasági helyzetre vonatkozó téziseivel kapcsolatban. Az „új ellenzék" és a trockisták akkor még nem egyeztek meg mindenben, de hogy a blokk alapjában már készen volt, abban már nem lehetett kételkedni. Azok az elvtársak, akik olvasták az áprilisi plénum gyorsírói jegyzőkönyvét, bizonyára megértik, hogy ez valóban így van. A két csoport alapjában véve már megegyezett, de voltak fenntartások, amelyek miatt Rikov téziseihez nem nyujthattak be az egész ellenzék részére közös módosításokat, hanem két párhuzamos módosítás-sorozatot kellett benyujtaniok. A módosítások egyik sora a Kamenyev vezette „új ellenzéktől" indult ki, a másik pedig a trockisták csoportjától. De hogy alapjában véve egy követ fújtak, és hogy a plénum már akkor mondotta, hogy új formában az Augusztusi Blokkot újítják fel, ez kétségtelen tény.

Mik voltak akkor ezek a fenntartások?

Trockij akkor ezt mondotta:

„Kamenyev elvtárs módosításaiban szerintem fogyatékosság az, hogy ezek a módosítások a falu rétegeződését mintegy, bizonyos mértékben, az iparosítástól függetlennek tekintik. Pedig a paraszti rétegeződésnek és ütemének jelentőségét és társadalmi súlyát az iparosításnak az egész faluhoz viszonyított növekedése és üteme határozza meg."

Eléggé fontos fenntartás.

Kamenyev erre válaszolva szintén fenntartással él a trockistákkal szemben.

„Nem csatlakozhatom — mondja — a módosítások-

nak ahhoz a részéhez (vagyis a Trockij által Rikov határozati javaslatához benyujtott módosítások egy részéhez), amely a párt multban folytatott gazdasági politikájával foglalkozik, azzal a politikával, amelyet én százszázalékban védelmeztem."

Az „új ellenzéknek" nem tetszett, hogy Trockij bírálja azt a gazdasági politikát, amelynek az előző időszakban Kamenyev volt az irányítója. Trockijnak pedig az nem tetszett, hogy a parasztság rétegeződésének kérdéseit az „új ellenzék" elszakítja az iparosítás kérdésétől.

2. A MÁSODIK SZAKASZ

A második szakasz — a Központi Bizottság júliusi plénuma[81]. Ezen a plénumon már formailag is összekovácsolt blokkot láttunk, fenntartások nélküli blokkot. Trockij visszavonta fenntartásait, fátyolt borított rájuk, ugyanúgy, mint ahogy Kamenyev is visszavonta fenntartásait és fátyolt borított rájuk. Most már közös „nyilatkozatuk" van, amelyet, mint pártellenes okmányt, az elvtársak valamennyien jól ismernek. Ezek az ellenzéki blokk második fejlődési szakaszának jellemző vonásai.

Ebben a szakaszban a blokk nemcsak a fenntartásokról való kölcsönös lemondás, hanem a kölcsönös „amnesztia" talaján kovácsolódott össze és öltött formát. Ebben az időben tette Zinovjev azt az érdekes kijelentését, hogy az ellenzéknek, az 1923-as ellenzék fő magvának, vagyis a trockistáknak igazuk volt a párt elfajulásának kérdésében, vagyis a trockizmus gyakorlati álláspontja szempontjából legfőbb kérdésben, amely a trockizmus elvi álláspontjá-

ból fakadt. Másrészt ugyanebben az időben tette Trockij azt a nem kevésbbé érdekes kijelentést, hogy „Október tanulságai" című könyve, amely éppen Kamenyev és Zinovjev ellen mint a párt „jobbszárnya" ellen irányul, amely most megismétli az októberi hibákat — téves, hogy a jobboldali elhajlás és az elfajulás kezdetét a pártban nem Kamenyevtől és Zinovjevtől, hanem mondjuk Sztálintól kell származtatni.

Zinovjev ez év júliusában kijelentette:

„Állítjuk, hogy most már egyáltalán nem lehet kétséges, hogy az 1923-as ellenzék fő magva, mint ezt a frakció (vagyis a Központi Bizottság többsége) vezérvonalának fejlődése megmutatta, *helyesen figyelmeztetett* a proletár vonalról való letérés veszélyére és az apparátus-rezsim veszélyes növekedésére."

Másszóval: Zinovjev közelmultbeli állításai és a XIII. kongresszusnak az a határozata[82], hogy Trockij revideálja a leninizmust, hogy a trockizmus kispolgári elhajlás, — mindez hiba volt, félreértés volt, a veszély nem a trockizmusban, hanem a Központi Bizottságban van.

Ezt a felülmúlhatatlanul elvtelen „amnesztiát" kapta a trockizmus.

Másrészt Trockij júliusban kijelenti:

„Kétségtelen, hogy az «Október tanulságaiban» a politika opportunista eltolódásait Zinovjev és Kamenyev nevével hoztam összefüggésbe. Mint a Központi Bizottságon belül folyó eszmei harc tapasztalata tanusítja, ez durva hiba volt. Ennek a hibának az a magyarázata, hogy nem állt módomban megfigyelni a hetek között folyó eszmei harcot és idejében megállapítani, hogy az opportunista eltolódásokat az a csoport idézte elő, amelyet Sztálin elvtárs vezetett Zinovjev és Kamenyev elvtársakkal szemben."

Ez azt jelenti, hogy Trockij nyiltan megtagadta „Október tanulságai" című nagy port felvert könyvét, ezzel „amnesztiát" adott Zinovjevnek és Kamenyevnek, cserébe azért az „amnesztiáért", amelyet ő kapott Kamenyevtől és Zinovjevtől.

Világos és nyilt elvtelen alku.

Tehát lemondás az áprilisi fenntartásokról és kölcsönös „amnesztia" a párt elvei rovására — ezek azok az elemek, amelyek meghatározták a blokknak mint pártellenes blokknak végleges megalakulását.

3. A HARMADIK SZAKASZ

A blokk fejlődésének harmadik szakasza — az ellenzék nyilt fellépése a párt ellen ez év szeptember végén és október elején Moszkvában és Leningrádban, az az időszak, amikor a blokk vezetői, miután délen kipihenték magukat és erőt gyüjtöttek, visszatértek a központba és nyilt támadást indítottak a párt ellen. Mielőtt a párt elleni harc illegális formáiról áttértek volna a nyilt harci formákra, itt, a Politikai Irodában, mint kiderül (én akkor nem voltam Moszkvában), azt mondották: „Mi majd megmutatjuk nektek, kimegyünk a munkásgyűlésekre, hadd mondják meg a munkások, kinek van igaza, mi majd megmutatjuk nektek." És járni kezdték a sejteket. De ezek a fellépések, mint ismeretes, az ellenzékre nézve siralmas eredményekkel végződtek. Az elvtársak tudják, hogy az ellenzék vereséget szenvedett. A sajtóból tudják, hogy az ellenzéki blokk mind Leningrádban, mind Moszkvában, mind a Szovjetunió iparvidékein, mind nem-ipari vidékein a párt tömegeinek határozott visszautasításában részesült. Hogy hány szavazatot

kaptak, hányan szavaztak a Központi Bizottság mellett, nem fogom ismételni, az adatokat ismerik a sajtóból. Világos volt, hogy az ellenzéki blokk számításai nem váltak be. Ekkor kezdett az ellenzék a pártonbelüli béke felé hajlani. Az ellenzék vereségének nyilván nem volt hiábavaló. Október 4-én történt, hogy az ellenzék benyujtotta a Központi Bizottságnak békenyilatkozatát, s hogy a szitkok és acsarkodások után először hallottunk az ellenzéktől olyan szavakat, amelyek végre pártemberek szavaira emlékeztettek: ideje beszüntetni a „pártonbelüli viszályt" és rendezni a „közös munkát".

Az ellenzék tehát, miután vereséget szenvedett, kénytelen volt eljutni ahhoz, amire a Központi Bizottság többízben felszólította — a pártonbelüli béke kérdéséhez.

Természetes, hogy a Központi Bizottság, híven a XIV. kongresszusnak az egység szükségességére vonatkozó irányelveihez, szívesen hozzájárult az ellenzék javaslatához, bár tudta, hogy az ellenzék javaslata nem teljesen őszinte.

4. A NEGYEDIK SZAKASZ

A negyedik szakasz — az az időszak, amikor kidolgozták az ellenzék vezetőinek ismeretes október 16-i „nyilatkozatát". Ezt a nyilatkozatot rendszerint kapitulálásnak minősítik. Én nem fogok éles minősítést adni, de világos, hogy ez a nyilatkozat az ellenzéki blokknak nem győzelmeiről, hanem vereségéről tanuskodik. Tárgyalásaink történetét nem fogom elmondani, elvtársak. A tárgyalásokat gyorsírással jegyezték és önöknek módjukban van ezt a dolgot

megismerni a gyorsírói feljegyzésekből. Csupán egy incidensre szeretnék kitérni. Az ellenzéki blokk a „nyilatkozat" első bekezdésében azt akarta kijelenteni, hogy fenntartja nézeteit és megmarad, sőt nem is egyszerűen, hanem „teljesen" megmarad régi álláspontján. Mi meggyőztük az ellenzéket, hogy ne ragaszkodjék ehhez. Miért? Két oknál fogva.

Először, azért, mert ha lemondtak a frakciózásról, tehát egyszersmind lemondtak a frakciószabadság elméletéről és gyakorlatáról is és elhatárolták magukat Osszovszkijtól, a „munkásellenzéktől", a Maslow—Urbahns csoporttól, akkor ez azt jelenti, hogy az ellenzék nemcsak a frakciós harci módszerekről mondott le, hanem bizonyos politikai pozíciókról is. Mondhatják-e ezután azt, hogy az ellenzéki blokk „teljesen" fenntartja régi hibás nézeteit, hogy megmarad eszmei álláspontján? Világos, hogy nem mondhatják.

Másodszor, azt mondottuk az ellenzéknek, hogy neki magának nem érdeke azt hangoztatni, hogy az ellenzékiek megmaradnak, sőt „teljesen" megmaradnak régi álláspontjukon, mert a munkások teljes joggal ezt fogják mondani: „tehát az ellenzékiek még tovább akarnak verekedni, tehát nem kaptak még eleget, tehát ütnünk kell őket a jövőben is". (Derültség, felkiáltások: „Úgy van!") Ők ennek ellenére nem értettek egyet velünk és csak arra voltak hajlandók, hogy kihagyják a „teljesen" szót, de megtartották azt a mondatot, hogy megmaradnak régi álláspontjukon. Most hát egyék meg, amit maguknak főztek. (Felkiáltások: „Úgy van!")

5. LENIN ÉS A PÁRTONBELÜLI BLOKK KÉRDÉSE

Zinovjev nemrég azt mondotta, hogy a Központi Bizottság alaptalanul szidalmazza blokkjukat, mivel Lenin általában helyeselte a blokkokat a pártban. Meg kell mondanom, elvtársak, hogy Zinovjev kijelentésének semmi köze sincs Lenin álláspontjához. Lenin sohasem helyeselt akármiféle blokkot a pártban. Lenin csak a mensevikek, a likvidátorok, az otzovisták elleni elvi és forradalmi blokkokat helyeselte. Lenin mindig harcolt az elvtelen és pártellenes blokkok ellen a pártban. Hiszen mindenki tudja, hogy Lenin három éven át harcolt Trockij Augusztusi Blokkja mint pártellenes és elvtelen blokk ellen, amíg teljesen le nem győzte. Iljics sohasem helyeselt akármiféle blokkot. Iljics csak olyan blokkokat helyeselt a pártban, amelyek, először, elviek, és amelyeknek, másodszor, az a céljuk, hogy megerősítsék a pártot a likvidátorokkal, a mensevikekkel, az ingadozó elemekkel szemben. Pártunk történetében volt már példa erre, amikor (1910—1912-ben) a leninisták blokkra léptek a plehanovistákkal a likvidátorok blokkja ellen, amikor a párt ellen megalakult az Augusztusi Blokk, amelynek Potreszov és más likvidátorok, Alekszinszkij és más otzovisták voltak a tagjai és amelynek Trockij volt a vezetője. Az egyik blokk, a pártellenes blokk, az Augusztusi Blokk, elvtelen, kalandor blokk volt, és volt egy másik blokk, a leninisták blokkja a plehanovistákkal, vagyis a forradalmi mensevikekkel (Plehanov akkor forradalmi mensevik volt). Lenin ezt az utóbbi blokkot ismerte el, és az ilyen blokkokat mi mindannyian elismerjük.

Ha a pártonbelüli blokk fokozza a párt harc-

képességét és előreviszi a pártot, akkor mellette vagyunk, az ilyen blokk mellett. Igenám, de az önök blokkja, tisztelt ellenzékiek, az önök blokkja talán fokozza a párt harcképességét, az önök blokkja talán elvi blokk? Milyen elvek egyesítik önöket mondjuk Medvegyev csoportjával? Milyen elvek egyesítik önöket mondjuk a franciaországi Souvarine-csoporttal, vagy a németországi Maslow-csoporttal? Milyen elvek egyesítik önöket, az „új ellenzéket", amely a trockizmust még nemrégen a mensevizmus válfajának tartotta, a trockistákkal, akik nemrégen még opportunistáknak tartották az „új ellenzék" vezetőit?

Továbbá, talán az önök blokkja a párt hasznát, a párt javát célozza, és nem a párt ellen irányul? Talán fokozta akár egy szemernyivel is pártunk harcképességét és forradalmiságát? Hiszen ma már az egész világ tudja, hogy blokkjuk fennállásának 8 vagy 6 hónapja alatt folyton azon igyekeztek, hogy visszaráncigálják a pártot, vissza a „forradalmi" frázishoz, az elvtelenséghez, azon igyekeztek, hogy bomlasszák, hogy megbénítsák a pártot, hogy szakadást idézzenek elő.

Nem, elvtársak, az ellenzéki blokknak semmi köze sincs ahhoz a blokkhoz, amelyet Lenin kötött a plehanovistákkal 1910-ben az opportunisták Augusztusi Blokkja ellen. Ellenkezőleg, a mostani ellenzéki blokk lényegében, mind elvtelenségében, mind opportunista alapjában, Trockij Augusztusi Blokkjára emlékeztet.

Az ellenzékiek tehát azzal, hogy ilyen blokkot szerveztek, letértek arról a fő vonalról, amelyet

Lenin igyekezett követni. Lenin mindig arra tanított bennünket, hogy a leghelyesebb politika az elvi politika. Az egy csoportba összeverődött ellenzék, ezzel szemben, úgy vélekedett, hogy a leghelyesebb politika az elvtelen politika.

Ezért nem is állhat fenn sokáig az ellenzéki blokk, elkerülhetetlenül fel fog bomlani és szét fog hullani.

Ezek az ellenzéki blokk fejlődésének szakaszai.

6. AZ ELLENZÉKI BLOKK BOMLÁSÁNAK FOLYAMATA

Mi jellemzi most az ellenzéki blokk állapotát? Az ellenzéki blokk állapotát a következőkben lehetne jellemezni: az ellenzéki blokk fokozatosan széthullik, a blokkról fokozatosan leválnak alkatelemei, a blokk bomlóban van. Csakis így lehet jellemezni az ellenzéki blokk mostani állapotát. Ennek így is kell lennie, mert hiszen egy elvtelen, egy opportunista blokk nem állhat fenn sokáig pártunkban. Már tudjuk, hogy Maslow és Urbahns csoportja leszakad az ellenzéki blokkról. Már tegnap hallottuk, hogy Medvegyev és Sljapnyikov beismerik, hogy vétkeztek, és elfordulnak a blokktól. Ezenkívül ismeretes, hogy a blokkon belül, vagyis az „új" ellenzék és a „régi" ellenzék között, szintén van széthúzás, amelynek ezen a konferencián meg kell majd mutatkoznia.

Kiderül tehát, hogy a blokkot ugyan megalakították, sőt elég nagy dérrel-durral alakították meg, de az ellenkezőjét érték el annak, amit akartak. Persze egyszerű számtani szempontból pozitív eredményt kellett volna kapniok, mert az erők összeadása plusszal jár, de az ellenzékiek nem vették figyelembe, hogy a számtanon kívül van még algebra is, hogy az

algebra szerint nem minden erőösszeadásból lesz plusz (derültség), mert nemcsak az erők összeadásától függ a dolog, hanem attól is, hogy milyen előjelek állnak az összeadandók előtt. (Hosszantartó taps.) Kiderült, hogy az ellenzékiek, bár erősek a számtanban, gyengék az algebrában, és amikor összeadták erőiket, nemcsak nem növelték hadseregüket, hanem ellenkezőleg, a minimálisra csökkentették, bomlásba vitték.

Mi volt a zinovjevi csoport ereje?

Az, hogy erélyes harcot folytatott a trockizmus alapjai ellen. De mihelyt a zinovjevi csoport lemondott a trockizmus elleni harcáról, úgyszólván kiherélte magát, elvesztette erejét.

Mi volt Trockij csoportjának ereje?

Az, hogy erélyes harcot folytatott Zinovjev és Kamenyev hibái ellen 1917 októberében és e hibáik mostani kiújulása ellen. De mihelyt ez a csoport lemondott a Zinovjev és Kamenyev elhajlása elleni harcról, kiherélte magát, elvesztette erejét.

Heréltek erejét adták össze. (Derültség, hosszantartó taps.)

Világos, hogy ebből semmi épkézláb dolog nem származhatott. Világos, hogy Zinovjev csoportjából a legbecsületesebbeknek ezek után el kellett fordulniok Zinovjevtől, ugyanúgy, mint ahogy a trockisták közül a legjobbaknak szintén el kellett hagyniok Trockijt.

7. MIRE SZÁMÍT AZ ELLENZÉKI BLOKK?

Mik az ellenzék távlatai? Mire számítanak? Azt hiszem, arra számítanak, hogy az országban és a pártban romlani fog a helyzet. Most szüneteltetik frakciós

munkájukat, mivel most „nehéz" idők járnak rájuk. De ha nem mondanak le elvi nézeteikről, ha megmaradnak régi álláspontjaikon, ebből az következik, hogy várva-várják majd a „jobb időket", amikor erőgyüjtés után újra kiáshatják a csatabárdot a párt ellen. Ebben egy pillanatig sem kételkedhetünk.

Az egyik ellenzéki, aki átállt a párt oldalára, a munkás Andrejev, nemrég egy érdekes dolgot mondott el az ellenzék terveiről, amelyet szerintem meg kell említenünk a konferencián. A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság októberi plénumán Jaroszlavszkij elvtárs erről a következőket mondotta el nekünk beszédében:

„Andrejev, aki eléggé hosszú ideig dolgozott az ellenzék soraiban, végülis arra a meggyőződésre jutott, hogy nem dolgozhat tovább velük. Erre főleg az a körülmény késztette, hogy két dolgot hallott az ellenzéktől: először azt, hogy az ellenzék szemben találta magát a munkásosztály «reakciós» hangulatával, másodszor pedig, hogy a gazdasági helyzet nem bizonyult olyan rossznak, mint gondolták."

Azt hiszem, hogy a volt ellenzéki, mostpedig párthű Andrejev kimondotta azt, ami az ellenzék szívét nyomja és amit az ellenzék nem mer nyíltan kimondani. Az ellenzékiek nyilván érzik, hogy a gazdasági helyzet most jobb, mint várták, a munkások hangulata pedig nem olyan rossz, mint szeretnék. Innen ered az a politikájuk, hogy most ideiglenesen szüneteltetik a „munkát". Világos, hogy ha később kissé kiéleződik a gazdasági helyzet — amiről az ellenzékiek meg vannak győződve — és ezzel kapcsolatban rosszabb lesz a munkások hangulata — amiről

szintén meg vannak győződve —, haladéktalanul ismét „munkához" látnak, kifejtik eszmei álláspontjukat, amelyről nem mondtak le, és nyilt harcot indítanak a párt ellen.

Ilyen perspektívái vannak, elvtársak, az ellenzéki blokknak, amely bomlik, de amely még nem hullott szét, és talán nem is hullik szét egyhamar, ha a párt nem folytat ellene erélyes és kíméletlen harcot.

De ha az ellenzékiek harcra készülnek és várják a „jobb időket", hogy újra nyilt harcot indítsanak a párt ellen, a párt sem ülhet ölbetett kézzel. Ezért a pártnak az a feladata, hogy erélyes eszmei harcot folytasson az ellenzék hibás nézetei ellen, amelyekhez az ellenzék ragaszkodik, leleplezze ezeknek az eszméknek opportunista lényegét, bármilyen „forradalmi" frázisokkal álcázzák is azokat, és elérje azt, hogy az ellenzék a teljes szétzúzás terhe alatt kénytelen legyen lemondani hibáiról.

II

AZ ELLENZÉKI BLOKK ALAPVETŐ HIBÁJA

Rátérek, elvtársak, a második kérdésre, az ellenzéki blokknak forradalmunk jellege és távlatai kérdésében, ebben a döntő kérdésben elkövetett fő hibájára.

A döntő kérdés, amely a pártot az ellenzéki blokktól elválasztja, az a kérdés, hogy lehetséges-e a szocializmus győzelme országunkban, vagy, ami egy és ugyanaz, milyen forradalmunk jellege és melyek forradalmunk távlatai.

Ez a kérdés nem új, meglehetősen részletesen meg-

vitattuk egyebek között az 1925-ös áprilisi konferencián, a XIV. konferencián. Most, az új helyzetben, újra felmerült, és most behatóan kell foglalkoznunk ezzel a kérdéssel. Mivel pedig a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság plénumainak nemrégi együttes ülésén Trockij és Kamenyev azzal a váddal hozakodott elő, hogy az ellenzéki blokkról szóló tézisek helytelenül adják vissza nézeteiket, beszédemben kénytelen vagyok több olyan okmányt és idézetet bemutatni, amelyek az ellenzéki blokkról szóló tézisek alaptételeit megerősítik. Előre is elnézésüket kérem, elvtársak, de kénytelen vagyok így cselekedni.

Három kérdés áll előttünk:

1. Lehetséges-e a szocializmus győzelme országunkban, figyelembe véve azt a körülményt, hogy országunk egyelőre a proletárdiktatúra egyetlen országa, hogy más országokban még nem győzött a proletárforradalom, hogy a világforradalom üteme meglassult.

2. Ha ez a győzelem lehetséges, lehet-e ezt a győzelmet teljes, végleges győzelemnek tekinteni.

3. Ha ezt a győzelmet nem lehet véglegesnek tekinteni, milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy ez a győzelem véglegessé váljon.

Ez az a három kérdés, amelyek abban az általános kérdésben futnak össze, hogy lehetséges-e a szocializmus győzelme *egy* országban, vagyis a mi országunkban.

1. ELŐZETES MEGJEGYZÉSEK

Hogyan oldották meg ezt a kérdést a marxisták régebben, mondjuk a mult század negyvenes éveiben,

az ötvenes-hatvanas években, általában abban az időszakban, amikor még nem volt monopolkapitalizmus, amikor a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődésének törvénye még nem volt és nem is lehetett felfedezve, amikor ennek folytán a szocializmus egyes országokban való győzelmének kérdését még nem vetették fel azon a síkon, amelyen később felvetették? Mi marxisták mindannyian, kezdve Marxon és Engelsen, akkoriban azon a véleményen voltunk, hogy a szocializmus győzelme egy, egymagában vett, országban lehetetlen, hogy ahhoz, hogy a szocializmus győzzön, több országban, legalábbis néhány legfejlettebb, legcivilizáltabb országban egyidejűleg végbemenő forradalomra van szükség. És akkor ez helyes volt. E nézetek jellemzésére szeretnék felolvasni egy jellemző idézetet Engels „A kommunizmus alapelvei" című fogalmazványából, amely a legélesebb formában veti fel ezt a kérdést. Ez a fogalmazvány később a „Kommunista Kiáltvány" alapja lett. 1847-ben írta Engels. Engels ebben a vázlatban, amely mindössze néhány évvel ezelőtt került nyilvánosságra, ezt mondja:

„*Végbemehet-e* ez a forradalom (vagyis a proletariátus forradalma. — *I. Szt.*) külön egy országban?

Felelet: *Nem.* A nagyipar már azáltal, hogy megteremtette a világpiacot, olyan kapcsolatba hozta egymással a föld minden népét, de különösen a civilizált népeket, hogy minden egyes nép függ attól, ami egy másiknál történik. Továbbá, a nagyipar minden civilizált országban annyira egyenlővé tette a társadalmi fejlődést, hogy mindezekben az országokban a burzsoázia és a proletariátus a társadalom két döntő osztályává, a kettőjük között folyó harc a jelenkor fő harcává lett. *Ezért a kommunista forradalom nem pusztán nemzeti, hanem minden civilizált*

országban, azaz legalábbis Angliában, Amerikában, Franciaországban és Németországban egyidejűleg végbemenő forradalom lesz. Ez országok mindegyikében gyorsabban vagy lassabban fog kialakulni, aszerint, hogy ezek közül az országok közül melyiknek van fejlettebb ipara, nagyobb gazdagsága, jelentősebb tömegű termelőereje. Ezért Németországban fog a leglassabban és legnehezebben, Angliában a leggyorsabban és legkönnyebben megvalósulni. A világ többi országára ugyancsak jelentős hatása lesz, s egészen meg fogja változtatni és nagyon meggyorsítja azok eddigi fejlődését. Ez egyetemes forradalom és ezért egyetemes területen is fog lefolyni"* *(Engels.* „A kommunizmus alapelvei". Lásd „A kommunista kiáltvány". Állami Kiadó 1923. 317. old.[82a]).

Engels ezt a mult század negyvenes éveiben írta, amikor még nem volt monopolkapitalizmus. Jellemző, hogy itt Oroszország még csak meg sincs említve, Oroszország teljesen kimaradt. És ez teljesen érthető is, mivel az az Oroszország, amelynek forradalmi proletariátusa van, Oroszország mint forradalmi erő, akkor még nem létezett és nem is létezhetett.

Helyes volt-e ez, amit itt ebben az idézetben hallottunk, a monopóliumelőtti kapitalizmus viszonyai között, helyes volt-e ez akkor, amikor Engels ezt írta? Igen, helyes volt.

Helyes-e ez a tétel most, a monopolkapitalizmus és a proletárforradalom új viszonyai között? Nem, most már nem helyes.

Régebben, a monopóliumelőtti kapitalizmus időszakában, az imperializmuselőtti időszakban, amikor a földgolyót még nem osztották fel egymás között a finánccsoportok, amikor a már felosztott világ erő-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

szakos úton történő újrafelosztásának kérdése még nem volt a kapitalizmus élet-halál kérdése, amikor a gazdasági fejlődés egyenlőtlensége nem volt és nem lehetett annyira éles, amilyen éles később lett, amikor a kapitalizmus ellentmondásai még nem érték el fejlődésüknek azt a fokát, amelyen a virágzó kapitalizmust halódó kapitalizmussá változtatják, megnyitva a lehetőségét annak, hogy a szocializmus egyes országokban győzelmet arasson — ebben a régi időszakban Engels tétele vitathatatlanul helyes volt. Az új időszakban, az imperializmus fejlődésének időszakában, amikor a kapitalista országok fejlődésének egyenlőtlensége az imperialista fejlődés döntő erejévé vált, amikor az imperialisták közötti elkerülhetetlen konfliktusok és háborúk gyengítik az imperializmus frontját és lehetővé teszik e front áttörését egyes országokban, amikor a fejlődés egyenlőtlenségének Lenin által felfedezett törvénye a szocializmus egyes országokban való győzelméről szóló elméletnek a kiindulópontjává vált — ezek között a viszonyok között Engels régi tétele már helytelenné válik, ezt a tételt ezek között a viszonyok között szükségképpen egy másik tétellel kell helyettesíteni, amely szerint a szocializmus győzelme *egy* országban lehetséges.

Leninnek, mint Marx és Engels műve folytatójának nagysága éppen abban van, hogy sohasem volt a marxizmus betűjének rabja. Kutatásaiban Marx útmutatását követte, aki nem egyízben mondta, hogy a marxizmus nem dogma, hanem a cselekvés vezérfonala. Lenin tudta ezt, pontosan megkülönböztette a marxizmus betűjétől a marxizmus lényegét

és sohasem tekintette a marxizmust dogmának, hanem igyekezett a marxizmust mint fő módszert a kapitalista fejlődés új viszonyai között alkalmazni. Lenin nagysága éppen abban van, hogy nyiltan és becsületesen, ingadozás nélkül kimondotta, hogy új tételre van szükség, amely szerint a proletárforradalom győzelme lehetséges egyes országokban, és nem félt attól, hogy a világ opportunistái görcsösen ragaszkodni fognak a régi tételhez és opportunista munkájukat Marx és Engels nevével igyekeznek majd leplezni.

Másrészt furcsa volna azt követelni Marxtól és Engelstől, hogy — bármilyen zseniális gondolkodók voltak is — 50—60 évvel a fejlett monopolkapitalizmus előtt pontosan előre lássák a proletariátus osztályharcának minden lehetőségét, amelyek csak a monopolkapitalizmus, az imperialista kapitalizmus időszakában jelentek meg.

És ez nem az első eset, amikor Lenin Marx módszeréből kiindulva úgy folytatja Marx és Engels művét, hogy nem ragaszkodik a marxizmus betűjéhez. Egy másik hasonló esetre gondolok, nevezetesen a proletárdiktatúra kérdésének esetére. Ismeretes, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatban Marx azt a gondolatot fejezte ki, hogy a proletárdiktatúra, mint a régi államapparátus széttörése és az új apparátus, az új, proletár állam megteremtése, elengedhetetlen fejlődési szakasz a szocializmushoz vezető úton a kontinens országaiban, tehát kivételt engedett meg Angliát és Amerikát illetőleg, ahol, Marx kijelentése szerint, a militarizmus és a bürokratizmus gyengén fejlett vagy egyáltalán nem fejlett és ahol ezért lehetséges a szocializmusba való átmenet másik útja,

„békés" útja. Ez teljesen helyes volt a hetvenes években. (Rjazanov: „Akkor sem volt helyes.") Én azt hiszem, hogy a hetvenes években, amikor a militarizmus Angliában és Amerikában nem volt olyan fejlett, amilyenné később kifejlődött, ez a tétel teljesen helyes volt. Arról, hogy ez a tétel helyes volt, ön meggyőződhetett volna Lenin elvtárs „A terményadóról" című brosúrájának ismeretes fejezetéből[83], ahol Lenin nem tartja kizártnak a szocializmus fejlődését a proletariátus és a burzsoázia közötti megegyezés útján a hetvenes évek Angliájában, mint olyan országban, ahol a proletariátus a lakosság többsége, ahol a burzsoázia megszokta, hogy kompromisszumokra lépjen, ahol a militarizmus és a bürokrácia gyenge volt. De ez a tétel, amely a mult század hetvenes éveiben helyes volt, már helytelenné vált a XIX. század után, az imperializmus időszakában, amikor Anglia legalább olyan bürokratikussá és legalább — ha nem még inkább — olyan militaristává vált, mint a kontinens bármelyik országa. Ezzel kapcsolatban Lenin elvtárs „Állam és forradalom" című brosúrájában azt mondja, hogy Marxnak a kontinensre vonatkozó korlátozása most érvénytelen[84], mert új viszonyok alakultak ki, amelyek feleslegessé teszik az Angliára vonatkozólag megengedett kivételt.

Lenin nagysága éppen abban van, hogy nem volt a marxizmus betűjének rabja, ki tudta hámozni a marxizmus lényegét, és a marxizmusból kiindulva tovább tudta fejleszteni Marx és Engels tanítását.

Ez volt a helyzet, elvtársak, a szocialista forradalom egyes országokban való győzelmének kérdésé-

ben az imperializmuselőtti időszakban, a monopóliumelőtti kapitalizmus időszakában.

2. LENINIZMUS VAGY TROCKIZMUS?

A marxisták közül Lenin volt az *első*, aki valóban marxista elemzésnek vetette alá az imperializmust mint a kapitalizmus új, utolsó szakaszát, aki azt a kérdést, lehetséges-e a szocializmus győzelme *egyes* kapitalista országokban, új módon tette fel és *igenlő* értelemben oldotta meg. Leninnek „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című brosúrájára gondolok. Leninnek „Az Európai Egyesült Államok jelszaváról" című cikkére gondolok, amely 1915-ben jelent meg. Gondolok arra a vitára, amely Trockij és Lenin között az Európa vagy az egész világ Egyesült Államainak jelszaváról folyt le, amikor Lenin először állította fel a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségéről szóló tézist.

Lenin akkor ezt írta ebben a cikkben:

„A Világ Egyesült Államainak jelszava azonban mint önálló jelszó aligha lenne helyes; először is, mert egybeolvad a szocializmussal; másodszor pedig, mert helytelenül úgy értelmezhetnék, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban lehetetlen és helytelenül értelmezhetnék egy ilyen országnak a többihez való viszonyát. A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége — a kapitalizmus feltétlen törvénye. Ebből következik, hogy a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is. Ennek az országnak győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést, *szembefordulna* a világ többi, kapitalista részével, a maga oldalára vonná a többi ország elnyomott osztályait, felkelést szítana ott a kapitalisták ellen, sőt szükség esetén katonai erővel

is fellépne a kizsákmányoló osztályok és államaik ellen" ... Mert „a nemzetek szabad egyesülése a szocializmusban lehetetlen a szocialista köztársaságoknak az elmaradt államok ellen folytatott, többé-kevésbbé hosszú, szívós harca nélkül" (XVIII. köt. 232—233. old.[34a]).

Így írt Lenin 1915-ben.

Mi a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődésének törvénye, amely az imperializmus viszonyai között a szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségére vezet?

Lenin erről a törvényről szólva abból indult ki, hogy a régi, monopóliumelőtti kapitalizmus már imperializmusba nőtt át; hogy a világgazdaság a legfőbb imperialista csoportok között a területekért, a piacokért, a nyersanyagokért stb. folyó eszeveszett harc viszonyai között fejlődik; hogy a világnak az imperialista csoportok érdekszféráira való felosztása már befejeződött; hogy a tőkés országok fejlődése nem egyenletesen, nem úgy megy végbe, hogy az egyik követi a másikat vagy párhuzamosan halad a másikkal, hanem ugrásszerűen, úgy, hogy a korábban előretört egyes országokat kiszorítják, és új országok nyomulnak előtérbe; hogy a tőkés országok fejlődésének ez a rendje elkerülhetetlenül konfliktusokat és háborúkat idéz elő a tőkés hatalmak között a már felosztott világ újrafelosztásáért; hogy ezek a konfliktusok és háborúk az imperializmus gyengülésére vezetnek; hogy az imperializmus világfrontja ezzel kapcsolatban könnyen sebezhetővé és ennélfogva egyik vagy másik országban áttörhetővé válik; hogy ennek folytán lehetségessé válik a szocializmus győzelme egyes országokban.

Ismeretes, hogy még nemrégen Anglia az imperialista államok élén haladt. Az is ismeretes, hogy később Németország kezdte lehagyni Angliát és helyet követelt magának a „nap alatt" más államok, mégpedig elsősorban Anglia rovására. Ismeretes, hogy az imperialista háború (1914—1918) éppen ezzel a körülménnyel kapcsolatban tört ki. Most, az imperialista háború után, Amerika messze előreszaladt, maga mögött hagyva mind Angliát, mind a többi európai államot. Aligha lehet kétséges, hogy ez a körülmény újabb nagy konfliktusokkal és háborúkkal terhes.

Az a körülmény, hogy az imperialista háborúval kapcsolatban Oroszországban törtük át az imperialista frontot, arról tanuskodik, hogy a kapitalizmus fejlődésének mostani viszonyai között az imperialista front lánca nem okvetlenül abban az országban fog elszakadni, amelyben az ipar a legfejlettebb, hanem ott, ahol ez a lánc gyengébb, ahol a proletariátusnak az imperialista hatalommal szemben komoly szövetségese van, például a parasztság, mint Oroszország esetében láttuk.

Teljes mértékben lehetséges, hogy a jövőben az imperialista front láncát az egyik olyan országban szakítják át, mint mondjuk India, ahol a proletariátusnak komoly szövetségese van az erős forradalmi szabadságmozgalomban.

A szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségéről szólva, Lenin, mint ismeretes, elsősorban Trockijjal vitázott, valamint a szociáldemokráciával.

Hogyan reagált Trockij Lenin cikkére és Leninnek a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségéről szóló tételére?

Akkor, 1915-ben, Trockij a következőképpen válaszolt Lenin cikkére:

„Az egyetlen némileg konkrét történelmi megfontolást az Egyesült Államok jelszava ellen — mondja Trockij — a svájci «Szocial-Demokrat» (a bolsevikok akkori központi lapja, amelyben Lenin fentebb említett cikke megjelent. — *I. Szt.*) hasábjain fogalmazták meg a következő mondatban: «A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége a kapitalizmus feltétlen törvénye». Ebből a «Szocial-Demokrat» azt a következtetést vonta le, hogy lehetséges a szocializmus győzelme *egy* országban s ezért nincs ok arra, hogy a proletariátus diktatúráját minden egyes államban függővé tegyük az Európai Egyesült Államok létrehozásától. Hogy a különböző országok kapitalista fejlődése egyenlőtlen, az minden vitán felül áll. De maga ez az egyenlőtlenség felettébb egyenlőtlen. Anglia, Ausztria, Németország vagy Franciaország kapitalista színvonala nem egyforma. De Afrikához és Ázsiához viszonyítva mindezek az országok a kapitalista «Európát» képviselik, amely megérett a társadalmi forradalomra. Hogy egyetlen országnak sem kell a maga harcában másokat «bevárnia» — ez elemi igazság, amelyet hasznos és szükséges ismételni, nehogy a párhuzamos nemzetközi cselekvés gondolata helyére a várakozás nemzetközi tétlenségének gondolata kerüljön. Másokra nem várva, mi megkezdjük és folytatjuk a harcot nemzeti talajon, abban a biztos tudatban, hogy kezdeményezésünk megadja a lökést a harcra más országokban; de ha ez nem történnék meg, akkor nincs remény arra — ezt tanusítja a történelmi tapasztalat és az elméleti megfontolás — hogy, például, *a forradalmi Oroszország meg tudna állni a konzervatív Európával szemben*, vagy a szocialista Németország elszigetelten fenn tudna maradni a kapitalista világban"* (Trockij Művei. III. köt. 1. rész. 89—90. old.).

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Ezt írta Trockij 1915-ben a „Nase Szlovo"[85] című párizsi lapban és ez a cikk később újra megjelent Trockij „Békeprogram" című cikkgyüjteményében, amelyet először 1917 augusztusában adtak ki.

Látják, hogy ebben a két idézetben Leninnek és Trockijnak két teljesen különböző tétele áll szemben egymással. Lenin azt tartja, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban lehetséges, hogy a proletariátus, miután megragadta a hatalmat, nemcsak meg tudja tartani, hanem még tovább is mehet, kisajátítva a kapitalistákat és megszervezve a szocialista gazdaságot azért, hogy hathatós segítséget nyujtson a kapitalista országok proletárjainak, — Trockij viszont, ellenkezőleg, azt tartja, hogy ha az *egy* országban végbement győztes forradalom nem váltja ki a legrövidebb időn belül a forradalom győzelmét más országokban, akkor a győztes ország proletariátusa még a hatalmat sem tudja megtartani (nem is beszélve arról, hogy nem tudja megszervezni a szocialista gazdaságot), mert, mondja Trockij, nincs remény arra, hogy a forradalmi hatalom Oroszországban meg tud állni a konzervatív Európával szemben.

Ez két teljesen különböző álláspont, két teljesen különböző felfogás. Lenin szerint a hatalomrajutott proletariátus igen aktív és igen kezdeményező erő, amely megszervezi a szocialista gazdaságot és továbbmegy más országok proletárjainak támogatására. Trockij szerint, ellenkezőleg, a hatalomrajutott proletariátus félig passzív erővé válik, amely azonnali segítséget követel a szocializmusnak más országok-

ban való azonnali győzelme formájában és úgy érzi magát, mint valami nyilt táborban, mint akit a hatalom azonnali elvesztésének veszélye fenyeget. No és ha nem jön meg a forradalom azonnali győzelme más országokban — mi lesz akkor? Akkor hagyjunk ott csapot-papot. (Közbeszólás: „És lapuljunk meg a bokorban".) Igenis, a bokorban. Nagyon jól mondja. (Derültség.)

Azt mondhatják, hogy ez a nézeteltérés Lenin és Trockij között immár a multé, hogy később a munka folyamán ez a nézeteltérés a minimumra csökkenhetett vagy akár teljesen el is mosódhatott. Igen, a minimumra csökkenhetett volna vagy akár el is mosódhatott volna. De sajnos, sem az egyik, sem a másik nem következett be. Ellenkezőleg, ez a nézeteltérés teljes egészében érvényben maradt egészen Lenin elvtárs haláláig. Ma is fennáll, mint saját szemükkel láthatják. Ellenkezőleg, állítom, hogy ez a nézeteltérés Lenin és Trockij között és az e talajon kifejlődött vita folyvást tartott, Lenin és Trockij erre vonatkozó cikkei egymást követték, és a rejtett vita — igaz, a személyek megnevezése nélkül — folytatódott.

Elmondok néhány ezzel kapcsolatos tényt.

1921-ben, amikor bevezettük az új gazdasági politikát, Lenin újból felveti a szocializmus győzelme lehetőségének kérdését abban az immár konkrétabb formában, hogy gazdaságunk szocialista alapját az új gazdasági politika talaján fel lehet építeni. Emlékeznek rá, hogy 1921-ben, amikor bevezettük az új gazdasági politikát, a párt egy része, különösen a „munkásellenzék", azzal vádolta Lenint, hogy az új

gazdasági politika bevezetésével letér a szocializmus útjáról. Lenin, nyilván erre válaszolva, akkori beszédeiben és cikkeiben többízben kijelentette, hogy amikor bevezetjük az új gazdasági politikát, nem letérni akarunk utunkról, hanem folytatni akarjuk megkezdett utunkat az új viszonyok között abból a célból, hogy felépítsük „gazdaságunk szocialista alapját", a „parasztsággal együtt", a „munkásosztály vezetésével" (lásd a „Terményadót" és Lenin más cikkeit az új gazdasági politika kérdéséről).

Trockij mintegy erre válaszképpen 1922 januárjában kiad egy „Előszó"-t „1905" című könyvéhez, amelyben közli, hogy a szocializmus építése országunkban a parasztsággal együtt megvalósíthatatlan dolog, mert országunk élete a munkásosztály és a parasztság közötti ellenséges összeütközések vonalán fog haladni mindaddig, amíg nem győz a nyugati proletariátus.

Trockij ebben az „Előszó"-ban ezt mondja:

„A hatalomra jutott proletariátus *ellenséges összeütközésbe** kerül nemcsak a burzsoázia valamennyi csoportjával, amelyek forradalmi harcának első idejében támogatták, hanem a parasztság széles tömegeivel is, amelyek segítségével hatalomra került", és „az elmaradt, túlnyomó többségében parasztlakosságú ország munkáskormányának helyzetében rejlő ellentmondások csak nemzetközi méretekben oldhatók meg, a proletariátus világforradalmának porondján" (Trockij, „Előszó" az „1905" című, 1922-ben írt könyvhöz).

Itt is, mint látják, két különböző tétel áll egymással szemben. Lenin lehetségesnek tartja gazda-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

ságunk szocialista alapjának építését a parasztsággal együtt, a munkásosztály vezetésével, Trockij tételéből viszont, ellenkezőleg, az derül ki, hogy a parasztság vezetése a proletariátus által és a szocialista alap együttes építése — megvalósíthatatlan dolog, mert az ország politikai élete a munkáshatalom és a parasztság többsége közötti *ellenséges* összeütközések vonalán fog haladni, ezeket az összeütközéseket pedig csakis a világforradalom porondján lehet megoldani.

Továbbá. Lenin egy évvel ezután, 1922-ben, a Moszkvai Szovjet plénumán beszédet mondott és ebben a beszédében mégegyszer visszatért a szocializmus országunkban való felépítésének kérdésére. Ezt mondja:

„A szocializmus most már nem a távoli jövő kérdése, nem valamely elvont elképzelés tárgya, nem valamilyen szentképről néz le ránk. Ami a szentképeket illeti, azokról megmaradt a régi, nagyon rossz véleményünk. Mi a szocializmust bevittük a mindennapi életbe és ott kell eligazodnunk. Ez napjaink feladata, ez korunk feladata. Hadd zárjam szavaimat annak a meggyőződésemnek a kifejezésével, hogy bármily nehéz ez a feladat, bármennyire új is előbbi feladatunkhoz képest s bármennyi nehézséget okoz is nekünk — mi valamennyien együtt, nem holnap, hanem néhány év alatt, mi valamennyien együtt mindenáron megoldjuk ezt a feladatot, úgyhogy a «nep» Oroszországa szocialista Oroszországgá lesz" (XXVII. köt. 366. old.).

Mintegy erre válaszképpen, vagy talán magyarázatképpen ahhoz, amit Trockij a fentemlített idézetben mondott, Trockij 1922-ben kiad egy „Utószót" „Békeprogram" című brosúrájához és abban ezt írja:

„Némely olvasónak alkalmasint úgy tetszhetik, hogy azt a «Békeprogram»-ban többször ismétlődő állítást, hogy a proletárforradalom nem fejeződhet be győzelmesen nemzeti keretekben, Szovjet Köztársaságunk csaknem ötesztendős tapasztalata megcáfolta. De ez a következtetés alaptalan volna. Az a tény, hogy a munkásállam az egész világgal szemben helytállt *egy* országban, mégpedig egy elmaradott országban, a proletariátus kolosszális erejéről tanuskodik, amely más, haladottabb, civilizáltabb országokban valóságos csodákat lesz képes művelni. De ha politikai és katonai értelemben, mint állam, megvédtük is magunkat, a szocialista társadalom megteremtéséig nem jutottunk el, sőt azt meg sem közelítettük . . . Mindaddig, amíg a többi európai államban a burzsoázia van hatalmon, kénytelenek vagyunk a gazdasági elszigeteltség elleni harcban megegyezést keresni a kapitalista világgal; ugyanakkor határozottan ki lehet mondani, hogy e megegyezések legfeljebb abban lehetnek segítségünkre, hogy ezt vagy azt a gazdasági sebet behegesszük, hogy egy vagy két lépést tegyünk előre, de a szocialista gazdaság *igazi fellendülése* Oroszországban *csak* a proletariátusnak Európa legfontosabb országaiban kivívott *győzelme után** válik lehetségessé" (Trockij Művei. III. köt. 1. rész. 92—93. old.).

Itt is, mint látják, Lenin és Trockij két ellentétes tétele áll egymással szemben. Lenin azt tartja, hogy a szocializmust már bevittük a mindennapi életbe és hogy a nehézségek ellenére minden lehetőségünk megvan arra, hogy a „nep" Oroszországát szocialista Oroszországgá változtassuk, Trockij viszont, ellenkezőleg, úgy véli, hogy nemcsak nem tudjuk a mostani Oroszországot szocialista Oroszországgá változtatni, hanem még a szocialista gazdaság igazi fellendülését sem érhetjük el addig, amíg a proletariátus nem arat győzelmet más országokban.

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Végezetül itt vannak Lenin elvtárs feljegyzései, „A szövetkezetekről" és „Forradalmunkról" (Szuhanov ellen) című cikkek formájában, amelyeket Lenin közvetlenül halála előtt mondott tollba és politikai végrendeletként hagyott ránk. Ezek abban a tekintetben nevezetesek, hogy bennük Lenin ismét felveti a szocializmus országunkban való győzelme lehetőségének kérdését és olyan megfogalmazásokat ad, amelyek minden kételyt kizárnak. A „Forradalmunkról" című cikkében ezt mondja:

„A végletekig sablonszerű... az az érvelésük (mármint a II. Internacionále hőseinek érvelése — *I. Szt.*), amelyet a nyugateurópai szociáldemokrácia fejlődése idején szóról-szóra bemagoltak és amely abban áll, hogy mi még nem értünk meg a szocializmusra, hogy a szocializmusnak nálunk — ahogy a közülük való «tudós» urak szokták mondani — még nincsenek meg az objektív gazdasági előfeltételei. És egyiküknek sem jut eszébe, hogy feltegye magának a kérdést: hát nem történhetett-e meg, hogy egy nép, amely forradalmi helyzetbe került, abba a forradalmi helyzetbe, amely az első imperialista háborúban alakult ki, hogy ez a nép, helyzete kilátástalanságának hatása alatt, olyan harcra szánta el magát, amely legalább némi esélyt nyujtott neki ahhoz, hogy nem egészen szokásos előfeltételeket vívjon ki magának a civilizáció további fejlesztésére?"...

„Ha a szocializmus megteremtéséhez meghatározott kulturális színvonalra van szükség (bár senki sem tudja megmondani, hogy milyen ez a meghatározott «kulturális színvonal»), akkor miért nem szabad nekünk azzal kezdeni, hogy először forradalmi úton kivívjuk a szükséges előfeltételeket e meghatározott színvonal számára, *azután* pedig már a munkás-paraszt hatalom és a szovjet rendszer alapján induljunk neki utólérni a többi népet?"...

„A szocializmus megteremtéséhez — mondják önök — civilizáltságra van szükség. Nagyon helyes. De miért ne

teremthettük volna meg országunkban előbb a civilizáltságnak olyan előfeltételeit, mint a földesurak kiűzése és az oroszországi kapitalisták kiűzése, hogy azután kezdjük meg a szocializmus felé való haladást? Milyen könyvekben olvasták önök, hogy a történelem megszokott rendjének ilyen variánsai megengedhetetlenek vagy lehetetlenek?" *(Lenin,* XXVII. köt. 399—401. old.[85a]).

A „Szövetkezetekről" című cikkekben pedig ezt mondja Lenin:

„Valóban, minden nagyüzemi termelési eszköz az állam hatalmában van, az államhatalom a proletariátus kezében, a proletariátus szövetségben a sokmillió kis- és törpeparaszttal, a proletariátus vezetőszerepe a parasztság irányában biztosítva van stb. — hát ez nem minden, ami szükséges ahhoz, hogy a szövetkezetekből, egyes-egyedül a szövetkezetekből, amelyeket ezelőtt mint szatócskodást kezeltünk — s amelyeket most, az új gazdasági politika idején, bizonyos tekintetben szintén jogunk van így kezelni —, *hát ez nem minden, ami a teljes szocialista társadalom felépítéséhez szükséges?* Ez még nem a szocialista társadalom felépítése, de ez *minden*, ami e felépítéshez *szükséges és elegendő*" *(Lenin,* XXVII. köt. 392. old.[34b]).

Tehát abban az alapvető kérdésben, hogy lehetséges-e a szocializmus győzelmes építése országunkban, hogy lehetséges-e gazdaságunk szocialista elemeinek győzelme a kapitalista elemeken — mert, elvtársak, a szocializmus országunkban való győzelmének lehetősége nem jelent mást, mint azt, hogy gazdaságunk szocialista elemei legyőzhetik a kapitalista elemeket —, két vonalat látunk: először Lenin és a leninizmus vonalát, másodszor, Trockij és a trockizmus vonalát. A leninizmus igennel válaszol erre a kérdésre. A trockizmus, ellenkezőleg, tagadja, hogy a szocializmus forradalmunk belső erői alapján győz-

het országunkban. Az első vonal pártunk vonala, a második vonal pedig közeledés a szociáldemokrácia nézeteihez.

Ezért mondja ki az ellenzéki blokkról szóló tézisek tervezete, hogy a trockizmus szociáldemokrata elhajlás pártunkban.

Ugyanebből következik az a kétségtelen tény is, hogy forradalmunk *szocialista* forradalom, hogy forradalmunk nemcsak jeladás, lökés és kiindulópont a világforradalom számára, hanem bázis is, mégpedig elengedhetetlen és elegendő bázis a teljes szocialista társadalom országunkban való felépítése számára.

Tehát, le tudjuk győzni és le is kell győznünk gazdaságunk kapitalista elemeit, fel tudjuk építeni és fel is kell építenünk a szocialista társadalmat országunkban. De nevezhetjük-e ezt a győzelmet teljesnek, véglegesnek? Nem, nem nevezhetjük annak. Kapitalistáinkat le tudjuk győzni, képesek vagyunk a szocializmust építeni és felépíteni, de ez még nem jelenti azt, hogy ezzel már képesek vagyunk a proletárdiktatúra országát biztosítani a külső veszélyekkel, az intervenció és a vele kapcsolatos restauráció veszélyével, a régi rend visszaállításának veszélyével szemben. Nem szigeten élünk. A kapitalista államok gyűrűjében élünk. Az a körülmény, hogy szocializmust építünk és ezzel forradalmasítjuk a kapitalista országok munkásait, szükségképpen kiváltja az egész kapitalista világ gyűlöletét és ellenségességét. Aki azt hiszi, hogy a kapitalista világ majd közömbösen nézi a gazdasági fronton elért sikereinket, azokat a sikereket, amelyek az egész világ munkásosztályát forradalmasítják, ábrándokba ringatja magát. Ezért, amíg

kapitalista környezetben vagyunk, amíg a proletariátus nem győzött legalábbis egynéhány országban, nem tekinthetjük győzelmünket véglegesnek, következésképpen bármilyen sikereket érjünk is el építésünkben, a proletárdiktatúra országát nem tekinthetjük biztosítottnak a külső veszéllyel szemben. Ezért, hogy véglegesen győzzünk, el kell érnünk azt, hogy a mostani kapitalista környezetet szocialista környezet váltsa fel, el kell érnünk azt, hogy a proletariátus legalább még egynéhány országban győzzön. Csak akkor lehet győzelmünket véglegesnek tekinteni.

A szocializmus győzelmét országunkban ezért nem tekintjük öncélnak, valami önmagáért valónak, hanem segítségnek, eszköznek, útnak, amely a proletárforradalom győzelmére vezet más országokban.

Lenin elvtárs ezzel kapcsolatban ezt írta:

„Nemcsak államban — mondja Lenin —, hanem *államok rendszerében* is élünk, és elképzelhetetlen, hogy a Szovjet Köztársaság az imperialista államok mellett huzamos ideig fennállhasson. Végül vagy az egyik, vagy a másik győz. De amíg ez a vég elkövetkezik, elkerülhetetlen a legborzasztóbb összeütközések sora a Szovjet Köztársaság és a burzsoá államok között. Ez azt jelenti, hogy az uralkodó osztálynak, a proletariátusnak, ha valóban uralkodni akar és uralkodni fog, ezt katonai szervezetével is be kell bizonyítania" (XXIV. köt. 122. old.).

Ebből az következik, hogy a katonai intervenció veszélye fennáll és még hosszú ideig fenn fog állni.

Más kérdés, hogy a tőkések képesek-e most komoly intervenciót indítani a Szovjetunió ellen. Ez még kérdéses. Ezen a téren sok függ a tőkés ország-

gok munkásainak magatartásától, a proletárdiktatúra országa iránti rokonszenvüktől, a szocializmus ügye iránti hűségük fokától. Hogy a kapitalista országok munkásai most nem tudják forradalmunkat a saját tőkéseik elleni forradalommal támogatni — az egyelőre tény. De hogy a tőkések nem képesek „saját" munkásaikat háborúba vinni köztársaságunk ellen — az szintén tény. A proletárdiktatúra országa ellen pedig a munkások nélkül manapság nem lehet háborúskodni, ha nem akarják halálos veszélybe dönteni a kapitalizmust. Erről tanuskodik az a számtalan munkásküldöttség, amely ellátogat országunkba, hogy megtekintse a szocializmus építése terén végzett munkánkat. Erről tanuskodik az az óriási rokonszenv, amelyet a világ munkásosztálya a Szovjetek Köztársasága iránt érez. Ezen a rokonszenven alapul most köztársaságunk nemzetközi helyzete. Ha ez a rokonszenv nem volna meg, már számos új intervenciós kísérletet tettek volna, meg kellene szakítanunk építőmunkánkat és nem beszélhetnénk „lélegzetvételi szünetről".

De ha a kapitalista világ most nem képes katonai intervenciót indítani országunk ellen, ez még nem jelenti azt, hogy sohasem is lesz rá képes. A tőkések nyilván nem alszanak és mindent elkövetnek azért, hogy gyengítsék köztársaságunk nemzetközi hadállásait és megteremtsék az előfeltételeket az intervenció számára. Ezért nem lehet kizártnak tekinteni sem az intervenciós kísérleteket, sem a régi rend restaurálásának velük kapcsolatos lehetőségét országunkban.

Leninnek tehát igaza van, amikor azt mondja:

„Amíg Szovjet Köztársaságunk egymagában áll az egész tőkés világ peremén, addig teljesen nevetséges képzelgés és utópizmus lenne ... bizonyos veszélyek eltűnésére gondolni. Természetes, hogy amíg ezek az alapvető ellentétek fennmaradnak — fennmaradnak a veszélyek is, és nem lehet megszökni előlük" (XXVI. köt. 29. old.[85b]).

Ezért mondja Lenin, hogy:

„Véglegesen győzni csak világméretekben lehet és csak minden ország munkásainak közös erőfeszítéseivel" (XXIII. köt. 9. old.).

Tehát, mit jelent a szocializmus győzelme országunkban?

Azt jelenti, hogy kivívjuk a proletárdiktatúrát és felépítjük a szocializmust, leküzdve ilymódon gazdaságunk kapitalista elemeit forradalmunk belső erői alapján.

Mit jelent a szocializmus végleges győzelme országunkban?

Azt jelenti, hogy teljes mértékben biztosítjuk magunkat az intervencióval és a restaurálási kísérletekkel szemben, a szocialista forradalomnak legalább egynéhány országban kivívott győzelme alapján.

A szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetősége a belső ellentétek megoldásának lehetőségét jelenti, amelyek *egy* ország erőivel (természetesen a mi országunkra gondolunk) teljesen leküzdhetők, a szocializmus végleges győzelmének lehetősége viszont a szocializmus országa és a kapitalizmus országai közötti külső ellentétek megoldásának lehetőségét jelenti, amelyek csupán a több országban kibontakozó proletárforradalom erőivel küzdhetők le.

Aki az ellentéteknek ezt a két csoportját összekeveri, az vagy reménytelenül zavarosfejű, vagy javíthatatlan opportunista.

Ez pártunk alapvető vonala.

3. AZ OK(b)P XIV. KONFERENCIÁJÁNAK HATÁROZATA

Pártunknak ezt a vonalát hivatalosan első ízben a XIV. konferenciának a nemzetközi helyzetről, a kapitalizmus stabilizációjáról és a szocializmus *egy* országban való építéséről hozott ismert határozata fejezte ki. Azt hiszem, hogy ez a határozat az egyik legfontosabb pártokmány pártunk történetében, nemcsak azért, mert nagyszerű tüntetés a lenini vonal mellett a szocializmus országunkban való építésének kérdésében, hanem azért is, mert egyszersmind a trockizmus határozott elítélése. Azt hiszem, nem lesz felesleges kiemelnem a legfontosabb pontokat ebből a határozatból, amelyet, bármilyen furcsa is, Zinovjev előadói beszéde alapján fogadtak el. (M o z g á s a t e r e m b e n.)

Ebben a határozatban a szocializmus *egy* országban való győzelméről ezt olvassuk:

„A szocializmus győzelme általában *(nem a végleges* győzelem értelmében) *feltétlenül lehetséges** egy országban"[86].

A szocializmus végleges győzelmének kérdéséről a határozat ezt mondja:

„... Két homlokegyenest ellentétes társadalmi rendszer fennállása előidézi a kapitalista blokádnak, a gazdasági nyomás más formáinak, a fegyveres intervenciónak, a restaurációnak állandó veszélyét. A *szocializmus végleges győzelmé-*

*Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

nek egyetlen biztosítéka, vagyis a restaurációval szemben az egyetlen biztosíték, következésképpen — a győzelmes szocialista forradalom több országban"[87].

A teljes szocialista társadalom felépítésének és a trockizmusnak a kérdéséről pedig ezt olvassuk a határozatban:

„Ebből egyáltalában nem következik az, hogy lehetetlen a teljes szocialista társadalom felépítése egy olyan elmaradott országban, mint Oroszország, a technikai és gazdasági tekintetben fejlettebb országok «állami segítsége» (Trockij) nélkül. A permanens forradalom trockista elméletének szerves része az az állítás, hogy «a szocialista gazdaság igazi fellendülése Oroszországban *csak* a proletariátusnak Európa legfontosabb országaiban kivívott *győzelme után* válik lehetségessé» (Trockij, 1922), amely állítás a Szovjetunió proletariátusát a jelenlegi időszakban fatalista passzivitásra kárhoztatja. Az efféle «elméletek» ellen Lenin elvtárs ezt írta: «A végletekig sablonszerű az az érvelésük, amelyet a nyugateurópai szociáldemokrácia fejlődése idején szóról-szóra bemagoltak s amely abban áll, hogy mi még nem értünk meg a szocializmusra, hogy a szocializmusnak nálunk — ahogy a közülük való ‚tudós' urak szokták mondani — még nincsenek meg az objektív gazdasági előfeltételei» (Megjegyzések Szuhanovról)." (Az OK(b)P XIV. konferenciájának határozata „A Kommunista Internacionále és az OK(b)P feladatairól a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának kibővített plénumával kapcsolatban"[88].)

Azt hiszem, a XIV. konferencia határozatának e fő pontjai nem szorulnak magyarázatra. Ennél világosabban és félreérthetetlenebbül nem lehet beszélni. Különösen figyelemreméltó a határozatnak az a helye, amely a trockizmus és a szuhanovizmus közé egyenlőségjelet tesz. Pedig mi a szuhanovizmus? Leninnek Szuhanov ellen írt híres cikkeiből tudjuk,

hogy a szuhanovizmus a szociáldemokratizmus, a mensevizmus válfaja. Ezt különösen szükséges hangsúlyoznunk azért, hogy megértsük, hogy Zinovjev, aki a XIV. konferencián ezt a határozatot védelmezte, miért fordult el később tőle és miért csatlakozott Trockij álláspontjához, annak a Trockijnak az álláspontjához, akivel most blokkban van.

A nemzetközi helyzettel kapcsolatban — továbbá — a határozat kiemel két olyan elhajlást a párt fő vonalától, amelyek veszélyesek lehetnek a pártra nézve.

A határozatban ezt olvassuk ezekről a veszélyekről:

„A nemzetközi porondon kialakult helyzettel kapcsolatban pártunkat a jelenlegi időszakban két veszély fenyegetheti: 1) a passzivitás felé való elhajlás, amely a kapitalizmus helyenként mutatkozó stabilizációjának és a nemzetközi forradalom meglassúdott ütemének túlságosan széles értelmezéséből fakad, az, hogy nincs elég erős impulzus arra, hogy a nemzetközi forradalom ütemének meglassulása ellenére is erélyes és rendszeres munkával felépítsék a szocialista társadalmat a Szovjetunióban, és 2) elhajlás a nemzeti korlátozottság felé, megfeledkezés a *nemzetközi* proletárforradalmárok kötelességeiről, az, hogy nem tudatosan nem veszik figyelembe azt a körülményt, hogy a Szovjetunió sorsa szorosan összefügg a bár lassan, de fejlődő nemzetközi proletárforradalommal, nem értik azt, hogy nemcsak a nemzetközi mozgalomnak van szüksége a világ első proletárállamának fennállására, megszilárdulására és erősödésére, hanem a Szovjetunióban fennálló proletárdiktatúrának is szüksége van a nemzetközi proletariátus segítségére." (Az OK(b)P XIV. konferenciájának határozata „A Kommunista Internacionále és az OK(b)P feladatairól a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának kibővített plénumával kapcsolatban".)

Ebből az idézetből látható, hogy a XIV. konferencia, az első elhajlásról szólva, a szocialista építés országunkban való győzelmével szemben mutatkozó hitetlenségre gondolt, amely elhajlás a trockisták körében van elterjedve. A második elhajlásról szólva pedig arra az elhajlásra gondolt, amely abban nyilvánul meg, hogy elfelejtik forradalmunk nemzetközi távlatait, amely elhajlás a nemzetközi politika vonalán működő egyes funkcionáriusok körében van némileg elterjedve, akik néha arra az álláspontra csúsznak le, hogy „érdekszférákat" kell teremteni a függő országokban.

A párt egésze és a párt Központi Bizottsága mindkét elhajlást megbélyegezve, hadat üzent az ezeknek az elhajlásoknak a vonalán felmerülő veszélyeknek.

Ezek a tények.

Hogyan történhetett, hogy Zinovjev, aki külön előadói beszédben szállt síkra a XIV. konferencia határozata mellett, később elfordult ennek a határozatnak a vonalától, amely egyszersmind a leninizmus vonala? Hogyan történhetett, hogy amikor elfordult a leninizmustól, ugyanakkor a nemzeti korlátozottság nevetséges vádjával illette a pártot, ezzel a váddal leplezve a leninizmustól való elfordulását, — erről a bűvészmutatványról szeretnék most beszélni, elvtársak.

4. AZ „ÚJ ELLENZÉK" ÁTPÁRTOLÁSA A TROCKIZMUSHOZ

Az, hogy az „új ellenzék" mostani vezetőinek, Kamenyevnek és Zinovjevnek, a szocializmus országunk-

ban való építése kérdésében nézeteltérései vannak pártunk Központi Bizottságával, először a XIV. konferencia küszöbén nyilvánult meg nyilt formában. A Központi Bizottság Politikai Irodájának a konferencia előtt tartott egyik ülésére gondolok, amelyen Kamenyev és Zinovjev ezzel a kérdéssel kapcsolatban egy sajátos álláspontot próbáltak védelmezni, amelynek semmi köze sincs a párt vonalához és alapjában véve egybevág Szuhanov álláspontjával.

Az OK(b)P Moszkvai Bizottsága ezzel kapcsolatban a volt leningrádi vezetőség ismert nyilatkozatára válaszolva a következőket írta 1925 decemberében, vagyis 7 hónappal később:

„Nem is olyan régen Kamenyev és Zinovjev a Politikai Irodában azt az álláspontot védték, hogy technikai és gazdasági elmaradottságunk miatt nem tudunk megbirkózni a belső nehézségekkel, hacsak nem ment meg bennünket a nemzetközi forradalom. Mi viszont, a Központi Bizottság többségével együtt, úgy véljük, hogy építhetjük a szocializmust, építjük és felépítjük, tekintet nélkül technikai elmaradottságunkra és annak ellenére is. Úgy véljük, hogy ez az építés, természetesen, sokkal lassabban fog előrehaladni, mint ahogy világgyőzelem esetén haladna, de mégis előremegyünk és előre is fogunk menni. Továbbá, véleményünk szerint Kamenyev és Zinovjev álláspontja azt fejezi ki, hogy nem hisznek munkásosztályunk és az azt követő paraszttömegek belső erejében. Véleményünk szerint, ez az álláspont a lenini álláspont feladása" (lásd a „Választ").

Meg kell jegyeznem, elvtársak, hogy a Moszkvai Bizottságnak ezt a nyilatkozatát, amely a „Pravdá"-ban a XIV. kongresszus első ülései idején jelent meg,

Kamenyev és Zinovjev még csak nem is próbálták megcáfolni, s ezzel hallgatólagosan elismerték, hogy a Moszkvai Bizottság által emelt vádak a valóságnak megfelelnek.

Magán a XIV. konferencián Kamenyev és Zinovjev formálisan elismerték, hogy a szocializmus országunkban való felépítésének kérdésében a párt vonala helyes. Nyilván az a körülmény kényszerítette őket erre, hogy a Központi Bizottság tagjai körében Kamenyev és Zinovjev álláspontját nem fogadták rokonszenvvel. Sőt mi több, mint már mondottam, Zinovjev a XIV. konferencián külön előadói beszédben még védelmezte is a XIV. konferencia ismert határozatát, amely, mint erről meggyőződhettek, pártunk vonalát fejezte ki. De a későbbi események megmutatták, hogy Zinovjev és Kamenyev a XIV. konferencián csak formálisan, színleg védelmezték a pártvonalat, valójában megmaradtak álláspontjukon. Zinovjev „Leninizmus" című könyvének megjelenése (1925 szeptemberében) ebben a tekintetben olyan „esemény", amely vízválasztót húz a között a Zinovjev között, aki a XIV. konferencián a párt vonalát védelmezte, és a között a Zinovjev között, aki a pártvonalat, a leninizmust feladta és a trockizmus eszmei álláspontjára tért át.

Zinovjev ezt írja könyvében:

„A szocializmus végleges győzelmén legalábbis: 1) az osztályok megszüntetését és, következésképpen 2) az *egy* osztály diktatúrájának, jelen esetben a proletariátus diktatúrájának megszüntetését kell érteni" . . . „Hogy még pontosabban tisztázzuk — mondja még Zinovjev —,

hogyan áll a kérdés nálunk a Szovjetunióban 1925-ben, két dolgot kell megkülönböztetnünk: 1) a szocializmus építésének biztosított *lehetőségét* — a szocializmus építésének ezt a lehetőségét természetesen feltétlenül el *lehet* képzelni *egy* ország keretén belül is, és 2) a szocializmus végleges felépítését és megszilárdítását, vagyis a szocialista rend, a szocialista társadalom megvalósítását" (lásd Zinovjev. A leninizmus. 291. és 293. old.).

Látják, hogy itt minden össze van kuszálva és a fejetetejére van állítva. Zinovjev szerint győzni — a szocializmusnak *egy* országban aratott győzelme értelmében — annyit jelent, hogy van lehetőségünk a szocializmus építésére, de nincs lehetőségünk a felépítésére. Építsük, abban a biztos tudatban, hogy nem építjük fel. Ezt nevezi, lám, Zinovjev a szocializmus győzelmének egy országban. (D e r ü l t s é g.) Ami a szocialista társadalom felépítését illeti, ezt összekeveri a végleges győzelem kérdésével, és így elárulja azt, hogy egyáltalán nem érti a szocializmus országunkban való győzelmének egész kérdését. Építeni a szocialista gazdaságot, abban a tudatban, hogy nem építjük fel — idáig süllyedt le Zinovjev.

Mondanom sem kell, hogy ennek az álláspontnak semmi köze sincs a leninizmus alapvető vonalához a szocializmus építésének kérdésében. Mondanom sem kell, hogy ez az álláspont, amely gyengíti a proletariátusnak a szocializmus országunkban való építésére irányuló törekvését és így gátolja a forradalom kibontakozását más országokban, mindenestül fejetetejére állítja az internacionalizmus alapjait. Ez az az álláspont, amely teljesen összhangban van a trockizmus eszmei álláspontjával és kezet nyujt annak.

Ugyanezt kell mondanom Zinovjevnek a XIV.

kongresszuson 1925 decemberében elmondott beszédeiről is. Jakovlevet bírálva a következőket mondotta a XIV. kongresszuson:

„Nézzék meg, mit nem átallt mondani például Jakovlev elvtárs a legutóbbi Kurszk-kormányzósági pártkonferencián. «Felépíthetjük-e *egy* országban a szocializmust — kérdezi Jakovlev elvtárs —, amikor minden oldalról kapitalista ellenség vesz körül bennünket, felépíthetjük-e ilyen viszonyok között *egy* országban a szocializmust?» És ezt feleli: «Az elmondottak alapján joggal mondhatjuk, hogy nemcsak építjük a szocializmust, hanem, annak ellenére, hogy egyelőre egyedül vagyunk, hogy egyelőre mi vagyunk a világ egyetlen szovjet országa, szovjet állama, — fel is építjük ezt a szocializmust» («Kurszkaja Pravda» 279. szám. 1925 december 8.). *Hát ez lenini kérdésfeltevés* — kérdi Zinovjev —, *hát nem érződik ebben némi nemzeti korlátoltság?*"* (Zinovjev, zárszó a XIV. pártkongresszuson.)

Kiderül, hogy Jakovlev, aki lényegében a párt és a leninizmus vonalát védelmezte, rászolgál a nemzeti korlátoltság vádjára. Kiderül, hogy aki a pártnak a XIV. konferencia ismert határozatában leszögezett vonalát védelmezi, az a nemzeti korlátoltság bűnébe esik. Erre mondják nálunk — hát ennyire süllyedtek! Tulajdonképpen ebben rejlik az az egész bűvészmutatvány, amelyet Zinovjev bemutatott és amely abban áll, hogy a leninizmus feladását azzal igyekszik leplezni, hogy Lenin tanítványait a nemzeti korlátoltság nevetséges vádjával illeti.

Az ellenzéki blokkról szóló tézisek tehát a színtiszta igazságot mondják akkor, amikor azt állítják,

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

hogy az „új ellenzék" átpártolt a trockizmushoz a szocializmus országunkban való felépítése lehetőségének alapvető kérdésében, vagy ami egy és ugyanaz, forradalmunk jellegének és távlatainak kérdésében.

Ebben a kérdésben *formailag* kissé más helyzetet foglal el Kamenyev, amit itt meg kell említenünk. Tény az, hogy Kamenyev, Zinovjevvel ellentétben, a XIV. pártkonferencián, valamint a XIV. pártkongresszuson nyiltan kijelentette, hogy a szocializmus országunkban való építésének kérdésében szolidáris a párt vonalával. A XIV. pártkongresszus mégsem vette komolyan Kamenyev nyilatkozatát, puszta szóra nem hitt Kamenyevnek, és a Központi Bizottság beszámolója alapján hozott határozatában azoknak a személyeknek a csoportjába sorolta, akik elfordultak a leninizmustól. Miért? Azért, mert Kamenyev nem akarta és nem tartotta szükségesnek tettel alátámasztani a párt vonalával való szolidaritásáról mondott szavait. Mert mit jelent tettel alátámasztani nyilatkozatunkat? Azt jelenti, hogy szakítunk azokkal, akik harcolnak a párt vonala ellen. A párt nem kevés példát tud arra, hogy olyanok, akik szóban kijelentették, hogy szolidárisak a párttal, ugyanakkor fenntartották a politikai barátságot olyan elemekkel, akik harcolnak a párt ellen. Lenin ilyen esetekben azt szokta volt mondani, hogy a pártvonal ilyen „hívei" rosszabbak a pártvonal ellenségeinél. Ismeretes például, hogy Trockij az imperialista háború idején többízben hangoztatta az internacionalizmus elveivel való szolidaritását és iránt ku való hűségét. Lenin azonban a „szociálsoviniszták cinkos-

társának" nevezte akkor. Miért? Azért, mert Trockij, bár hangoztatta internacionalizmusát, mégsem akart szakítani Kautskyval, Martovval, Potreszovval és Csheidzével. És Leninnek természetesen igaza volt. Ha valaki azt akarja, hogy nyilatkozatát komolyan vegyék, akkor támassza alá nyilatkozatát tettekkel és hagyja abba a politikai barátkozást azokkal, akik a párt vonala ellen harcolnak.

Ezért úgy vélem, hogy Kamenyevnek azt a nyilatkozatát, mely szerint a szocializmus építésének kérdésében szolidáris a párt vonalával, nem lehet komolyan venni, amíg nem hajlandó a szót tettel alátámasztani és amíg továbbra is blokkban marad a trockistákkal.

5. TROCKIJ KIBÚVÓJA. SZMILGA. RADEK

Azt mondhatják, hogy mindez jó és helyes. De nincsenek-e valamiféle tények és okmányok, amelyek arról tanuskodnak, hogy az ellenzéki blokk vezetői hajlandók visszakanyarodni a szociáldemokrata elhajlástól a leninizmushoz? Itt van például Trockij „Szocializmus felé vagy kapitalizmus felé?" című könyve. Vajjon ez a könyv nem annak a jele, hogy Trockij hajlandó lemondani elvi hibáiról? Sőt, egyesek azt hiszik, hogy Trockij ebben a könyvben valóban lemondott, vagy igyekszik lemondani elvi hibáiról. Én, gyarló halandó, a jelen esetben kissé hitetlen vagyok (d e r ü l t s é g) és meg kell mondanom, hogy ezek a feltevések sajnos egyáltalán nem felelnek meg a valóságnak.

Itt van például a legékesszólóbb hely Trockij

„Szocializmus felé vagy kapitalizmus felé?" című könyvéből:

„Az Állami Tervbizottság (Goszplan) összefoglaló táblázatot hozott nyilvánosságra a Szovjetunió népgazdaságának 1925/26-os «ellenőrző» számairól. Mindez nagyon szárazon s úgyszólván bürokratikusan hangzik. De ezekben a száraz statisztikai számoszlopokban és a hozzájuk fűzött majdnem olyan száraz és szűkszavú magyarázatokban benne cseng a növekvő szocializmus nagyszerű történelmi muzsikája" (L. Trockij. Szocializmus felé vagy kapitalizmus felé? „Planovoje Hozjajsztvo" kiad. 1925. 1. old.).

Ez meg mi: „a növekvő szocializmus nagyszerű történelmi muzsikája"? Mi az értelme ennek a „nagyszerű" frázisnak, ha egyáltalán van valami értelem benne? Van-e itt válasz, vagy legalább valami nyoma a válasznak a szocializmus országunkban való győzelme lehetőségének kérdésére? A növekvő szocializmus történelmi muzsikájáról lehetett beszélni 1917-ben is, amikor megdöntöttük a burzsoáziát, 1920-ban is amikor kiebrudaltuk az intervenciósokat országunkból, mert valóban a növekvő szocializmus nagyszerű történelmi muzsikája volt, amikor, megdöntve a burzsoáziát 1917-ben és kiűzve az intervenciósokat, az országunkban növekvő szocializmus erejének és hatalmának nagyszerű tényeit mutattuk be a világnak. De van-e vagy lehet-e ennek valami köze a szocializmus országunkban való győzelmes építése lehetőségének kérdéséhez? Mehetünk — mondja Trockij — a szocializmus felé. De *eljuthatunk*-e a szocializmusig — ez a kérdés. Menjünk, annak tudatában, hogy nem jutunk el a szocializmusig — hát nem ostobaság ez? Nem, elvtársak, Trockij „nagyszerű"

frázisa a muzsikáról és egyebekről nem válasz a kérdésre, hanem ügyvédi mellébeszélés és „muzikális" kibújás a kérdés elől. (H a n g o k: „Úgy van!")

Azt hiszem, hogy Trockijnak ez a nagyszerű és muzikális kibújása méltó párja annak a kibújásnak, amelyet Trockij annak idején „Új irány" című brosúrájában a leninizmus meghatározásának kérdésében produkált. Érdemes meghallgatni:

„A leninizmus, mint a forradalmi cselekvés rendszere, feltételezi a gondolkodás és a tapasztalat által nevelt forradalmi érzéket, ami társadalmi téren ugyanaz, mint az izomérzet a fizikai munkában" (L. Trockij. Új irány. „Krasznaja Nov" kiad. 1924. 47. old.).

A leninizmus, mint „izomérzet a fizikai munkában". Ez aztán új is, eredeti is, meg mélyenszántó is. Önök értettek ebből valamit? (D e r ü l t s é g.) Mindez nagyon festői, muzikális, sőt, ha akarják, még nagyszerű is. Csak egy „apróság" hiányzik: a leninizmus egyszerű és emberi meghatározása.

Trockij muzikális frázisokért való különös rajongásának éppen ilyen eseteire gondolt Lenin, amikor például a következő keserű, de igaz szavakat írta Trockijról:

„Nem mind arany, ami fénylik. Trockij frázisaiban sok a csillogás és a harsogás, de tartalom nincs bennük" (XVII. köt. 383. old.[88a]).

Így áll a dolog Trockij „Szocializmus felé vagy kapitalizmus felé?" című könyvével, amely 1925-ben jelent meg.

Ami a későbbi időket illeti, például 1926-ot, rendelkezésünkre áll egy 1926 szeptemberében kelt,

Trockij által aláírt okmány, amely semmi kétséget nem hagy aziránt, hogy Trockij megmarad a párt által elvetett álláspontján. Trockijnak az ellenzékiekhez intézett levelére gondolok.

Ebben az okmányban ezt olvassuk:

„A leningrádi ellenzék idejében riadót fújt a falusi rétegeződés elkenése miatt, a kulák erősödése miatt és amiatt, hogy a kuláknak nemcsak az ösztönös gazdasági folyamatokra, hanem a Szovjethatalom politikájára gyakorolt befolyása is növekszik; amiatt, hogy saját pártunk sorain belül Buharin pártfogásával egy olyan elméleti iskola alakult ki, amely nyilvánvalóan gazdaságunk kispolgári elemének nyomását tükrözi; *a leningrádi ellenzék erélyesen fellépett a szocializmus egy országban lehetséges győzelméről szóló elmélet ellen, mint a nemzeti korlátozottság elméleti igazolása ellen*" ...* (A SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodája 1926 október 8-án és 11-én a pártonbelüli helyzet kérdésével kapcsolatban tartott ülésének gyorsírói jegyzőkönyvéhez csatolt mellékletekből.)

Ebben a Trockij által aláírt okmányban minden benne van: az is, hogy az „új ellenzék" vezérei a leninizmustól a trockizmushoz mentek át, az is, hogy Trockij teljesen és egészében megmarad régi álláspontján — a pártunkon belül levő szociáldemokrata elhajlás álláspontján.

Nos, és az ellenzéki blokk többi vezetői, például Szmilga vagy Radek? Szerintem ezek a személyek szintén vezetői az ellenzéki blokknak. Szmilga és Radek — miért ne volnának ők vezetők? Hogyan értékelik ők a párt álláspontját, a leninizmus álláspontját a szocializmus országunkban való építésének kérdésében?

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Szmilga például 1926 szeptemberében a Kommunista Akadémián ezt mondotta:

„*Állítom* — mondja — *hogy ő* (Buharin — *I. Szt.)* teljes egészében a helyreállítás ideológiájának *rabja, ő bebizonyítottnak véli, hogy országunk gazdasági elmaradottsága nem lehet akadálya a szocialista rend Oroszországban való felépítésének* . . . Szerintem, mivel szocialista építéssel foglalkozunk, feltétlenül építjük is a szocializmust. De kérdezem, ad-e a helyreállítási időszak alapot a marxizmus és a leninizmus ama sarkalatos pontjának felülvizsgálására, revíziójára, amely szerint *egy technikailag elmaradott országban lehetetlen felépíteni a szocializmust*"* (Szmilga. Beszéd a Kommunista Akadémián 1926 szeptember 26-án, az ellenőrző számok kérdéséről).

Láthatják, ez az „álláspont" is teljesen egybevág Szuhanov álláspontjával forradalmunk jellegének és távlatainak fő kérdésében. Vagy talán nem igaz, hogy Szmilga álláspontja teljes összhangban van Trockij álláspontjával, amelyet a szociáldemokrata elhajlás álláspontjának neveztem, mégpedig joggal? (H a n g o k: „Úgy van!")

Mondhatjuk-e azt, hogy az ellenzéki blokk felelős Szmilga efféle megnyilatkozásaiért? Mondhatjuk és kell is mondanunk. Próbálta-e az ellenzéki blokk valaha is elhatárolni magát Szmilgától? Nem, nem próbálta. Ellenkezőleg, minden módon ösztökélte Szmilgát arra, hogy a Kommunista Akadémián ilyen beszédeket mondjon.

Vagy ott van a másik vezető, Radek, aki a Kommunista Akadémián Szmilgával együtt szólalt fel, és lehordott minket a „sárga földig". (D e r ü l t-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

s é g.) Van egy okmányunk, amely arról tanuskodik, hogy Radek csúfot űzött a szocializmus országunkban való felépítésének elméletéből, a szocializmus „egy kerületben", sőt, „egy utcában" való felépítése elméletének nevezte, a közbeszóló elvtársaknak arra az ellenvetésére pedig, hogy ez az elmélet „lenini eszme", Radek ezt felelte:

„Önök rosszul olvasták Lenint; ha Vlagyimir Iljics élne, azt mondaná, hogy ez scsedrini eszme. Scsedrin «Pompadurok» című művében van egy pompadur, aki egyetlen kerületben építi a liberalizmust" (Radek beszéde a Kommunista Akadémián).

Minek nevezzük Radeknek ezt az eljárását, a szocializmus *egy* országban való építése eszméjének ezt az ízetlen és liberális kigúnyolását, ha nem a leninizmussal való teljes szakításnak? Felelős-e az ellenzéki blokk Radeknek ezért az ízetlenségéért? Feltétlenül felelős. Miért nem határolja el magát tőle? Azért, mert az ellenzéki blokknak esze ágában sincs feladni a leninizmustól eltávolodó álláspontját.

6. ÉPÍTÉSÜNK TÁVLATAI KÉRDÉSÉNEK DÖNTŐ JELENTŐSÉGE

Megkérdezhetik: mire valók ezek a viták forradalmunk jellegéről és távlatairól, mire jó vitatkozni arról, hogy mi lesz, vagy mi lehet a jövőben — nem lenne jobb abbahagyni ezeket a vitákat és a gyakorlati munkával foglalkozni?

Szerintem, elvtársak, a kérdés ilyetén feltevése gyökerében helytelen.

Nem haladhatunk előre, ha nem tudjuk, merre kell haladnunk, ha nem ismerjük a haladás célját.

Nem építhetünk távlatok nélkül, nem építhetünk, ha nem vagyunk meggyőződve arról, hogy ha elkezdtük építeni a szocialista gazdaságot, fel is tudjuk azt építeni. Világos távlatok, világos célok nélkül a párt nem tudja vezetni az építést. Nem élhetünk Bernstein receptje szerint: „A mozgalom — minden, a cél — semmi," Nekünk, mint forradalmároknak, ellenkezőleg, előrehaladásunkat, gyakorlati munkánkat alá kell rendelnünk a proletár építés legfőbb osztálycélkitűzésének. Máskülönben az opportunizmus mocsarába süppedünk, elkerülhetetlenül és feltétlenül.

Továbbá. Ha építésünknek nincsenek világos távlatai, ha a munkástömegek nem biztosak abban, hogy fel is tudjuk építeni a szocializmust, akkor nem vehetnek *tudatosan* részt ebben az építésben, nem vezethetik *tudatosan* a parasztságot. Ha nem biztosak abban, hogy fel tudják építeni a szocializmust, nem is akarhatják a szocializmus építését. Kinek van kedve építeni, mikor tudja, hogy úgysem tudja felépíteni azt, amit épít? Ha tehát építésünknek nincsenek szocialista távlatai, ez arra vezet, hogy elkerülhetetlenül és feltétlenül meggyengül a proletariátusnak erre az építésre irányuló akarata.

Továbbá. Ha a proletariátusnak a szocializmus építésére irányuló akarata meggyengül, ez feltétlenül gazdaságunk kapitalista elemeinek erősödésére vezet. Mert mit jelent a szocializmust építeni, ha nem azt, hogy leküzdjük gazdaságunk kapitalista elemeit. Ha a munkásosztályban kishitűség és vereséghangulat kap lábra, az a tőkés elemeknek a régi rend restaurálásához fűzött reményeit feltétlenül duzzasztani fogja. Aki lebecsüli építésünk szocialista

távlatainak döntő jelentőségét, az gazdaságunk tőkés elemeinek segít, az kapitulációs hajlamokat istápol.

Végül, ha a proletariátusnak gazdaságunk tőkés elemei legyőzésére irányuló akarata meggyengül, ez gátolja szocialista építésünket és feltétlenül meglassítja minden országban a nemzetközi forradalom kibontakozását. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a világ proletariátusa nagy várakozásokat fűz gazdasági építésünkhöz és ezen a fronton elért sikereinkhez és azt reméli, hogy győztesen kerülünk ki ebből a harcból, hogy fel tudjuk építeni a szocializmust. A Nyugatról hozzánk érkező és építésünk minden zugába betekintő munkásküldöttségek nagy száma arról tanuskodik, hogy az építés frontján folytatott harcunk óriási nemzetközi jelentőségű abban az értelemben, hogy forradalmasító hatása van minden ország proletárjaira. Aki építésünk szocialista távlatait eltörölni próbálja, az a nemzetközi proletariátusnak győzelmünkhöz fűzött reményeit próbálja kioltani, márpedig aki kioltja ezeket a reményeket, az semmibe veszi a proletár internacionalizmus elemi követelményeit. Leninnek ezerszeresen igaza volt, amikor ezt mondotta:

„Most gazdasági politikánkkal gyakoroljuk a legnagyobb befolyást a *nemzetközi* forradalomra. Az Oroszországi Szovjet Köztársaság felé fordítja tekintetét mindenki, a világ minden országának minden dolgozója, kivétel nélkül — ezt minden túlzás nélkül állíthatjuk ... Erre a térre tevődött át a harc világméretekben. Ha megoldjuk ezt a feladatot — akkor nemzetközi méretekben *biztosan és véglegesen* győztünk. Ezért a gazdasági építőmunka kérdései számunkra rendkívül nagy jelentőségre tesznek szert. Ezen a fronton a győzelmet nem gyorsan, mert az lehetetlen,

hanem lassú, fokozatos, de megállás nélküli emelkedés és előrehaladás útján kell kivívnunk"* (XXVI. köt. 410—411. old.).

Ezért hiszem, hogy a szocializmus országunkban való győzelme lehetőségének kérdésével kapcsolatos vitáink igen nagy jelentőségűek, minthogy ezekben a vitákban kovácsolódik ki és érlelődik meg annak a kérdésnek a megoldása, hogy melyek munkánk távlatai, melyek e munkának az osztálycéljai, hogy mi ennek a munkának fő célkitűzése a legközelebbi időszakban.

Ezért hiszem, hogy építésünk szocialista távlatainak kérdése számunkra elsőrendű jelentőségű kérdés.

7. AZ ELLENZÉKI BLOKK POLITIKAI TÁVLATAI

Az ellenzéki blokk politikai távlatai a forradalmunk jellegének és távlatainak kérdésében elkövetett alapvető hibájukban gyökereznek.

Mivel a nemzetközi forradalom elhúzódik, az ellenzék pedig nem hisz forradalmunk belső erőiben, két távlatot lát maga előtt:

vagy — a párt és az államapparátus elfajul, a kommunizmus „legjobb elemei" (azaz az ellenzék) ténylegesen visszalépnek a hatalomtól és ezekből az elemekből új, „tiszta proletár" pártot alakítanak, amely ellenzékben van a hivatalos, nem „tiszta" proletár párttal szemben (Osszovszkij távlata);

vagypedig — megkísérlik saját türelmetlenségüket valóságnak feltüntetni, tagadják a kapitalizmus

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

részleges stabilizációját és „emberfölötti", „hősi" ugrásokat és beavatkozásokat kísérelnek meg mind a belpolitika területén (szuperiparosítás), mind a külpolitika területén („ultrabaloldali" frázisok és gesztusok).

Azt hiszem, hogy az ellenzékiek között Osszovszkij a legmerészebb és a legvitézebb. Ha az ellenzéki blokkban elég bátorság és következetesség volna, Osszovszkij útjára kellene lépnie. De mivel az ellenzéki blokkban nincs sem elég következetesség, sem elég bátorság, a második távlat útjára tér le, az „emberfölötti" ugrások és a dolgok objektív menetének területére történő „hősi" beavatkozások útjára.

Ebből ered a kapitalizmus részleges stabilizációjának tagadása, a nyugati szakszervezetektől való elfordulás, vagy éppenséggel a szakszervezetekből való kilépés jelszava, az a követelés, hogy robbantsuk fel az Angol-Orosz Bizottságot, az a követelés, hogy országunkat szinte félév alatt iparosítsuk stb.

Ebből ered a kalandorság az ellenzéki blokk politikájában.

Ezzel kapcsolatban különös jelentőségre tesz szert az ellenzéki blokknak az az elmélete (mely egyszersmind a trockizmus elmélete is), hogy nálunk, országunkban, át kell ugorni a parasztságot az ország iparosításának ügyében, hogy amott, Nyugaton, át kell ugorni a szakszervezetek reakciósságát, különösen az angliai sztrájkkal kapcsolatban.

Az ellenzéki blokk úgy véli, hogy ha a párt helyes vonalat dolgozott ki, ez teljesen elegendő ahhoz, hogy a párt máris és azonnal tömegpárttá váljon, hogy a párt máris és azonnal döntő ütközetekbe

vezesse a tömegeket. Az ellenzéki blokk nem érti meg, hogy a tömegek vezetésének kérdését így megoldani nem lehet, mert ennek semmi köze a leninizmus álláspontjához.

Helyesek voltak-e Leninnek a szovjet forradalomra vonatkozó Áprilisi Tézisei, amelyeket 1917 tavaszán fogalmazott meg?[89] Igen, helyesek voltak. Miért nem tűzte ki akkor Lenin feladatul Kerenszkij kormányának azonnali megdöntését? Miért harcolt a pártunkon belüli „ultrabaloldali" csoportok ellen, amelyek akkor kiadták az Ideiglenes Kormány azonnali megdöntésének jelszavát? Azért, mert Lenin tudta, hogy a forradalom végrehajtásához nem elegendő az, hogy a pártnak helyes vonala van. Azért, mert Lenin tudta, hogy a forradalom végrehajtásához szükséges még egy körülmény, mégpedig az, hogy a tömegek, a nagy munkástömegek, *saját tapasztalatuk alapján* meggyőződjenek a párt vonalának helyességéről. Ehhez pedig idő kell, ehhez a pártnak fáradhatatlanul dolgoznia kell a tömegek között, fáradhatatlan munkával meg kell győznie a tömegeket a párt vonalának helyességéről. Éppen ez volt az oka annak, hogy amikor Lenin megfogalmazta forradalmi Áprilisi Téziseit, ugyanakkor kiadta a jelszót, hogy „türelmes" propagandát kell folytatni a tömegek között e tézisek helyessége mellett. Erre a türelmes munkára akkor nyolc hónapot fordítottunk. De ezek a hónapok forradalmi hónapok voltak, amelyek a közönséges „alkotmányos" időknek legalábbis éveivel érnek fel. Mi azért nyertük meg az Októberi Forradalmat, mert tudtunk különbséget tenni a párt helyes vonala között és a között, hogy a tömegek el is ismerjék e

vonal helyességét. Ezt nem értik meg és nem akarják megérteni az „emberfölötti" ugrások ellenzéki hősei.

Helyes volt-e az angol kommunista párt álláspontja az angliai sztrájk idején? Igen, alapjában véve helyes volt. Miért nem tudta akkor *rögtön* magával vinni az angol munkások milliós tömegeit? Azért, mert az idő rövidsége miatt nem tudta és nem tudhatta meggyőzni a tömegeket vonala helyességéről. Azért, mert a párt helyes vonalának kidolgozása között és a között, amikor a párt magával viszi a milliós tömegeket, van egy időköz, egy többé-kevésbbé hosszú időköz, amelynek folyamán a pártnak fáradhatatlan munkát kell kifejtenie azért, hogy a tömegeket meggyőzze politikája helyességéről. Ezt az időközt nem lehet átugrani. Ostobaság azt hinni, hogy át lehet ugrani. Csak a tömegek politikai felvilágosítása terén végzett türelmes munkában lehet túljutni rajta, lehet leküzdeni.

Az ellenzéki blokk a tömegek lenini vezetésének ezeket az alapigazságait nem érti meg, és ebben kell keresnünk az ellenzéki blokk politikai hibáinak egyik forrását.

Felolvasok egyet abból a számtalan példából, amelyek Trockij „emberfölötti" ugrásainak és kétségbeesett gesztusainak politikáját jellemzik:

„Az oroszországi proletariátus — mondotta Trockij annakidején —, miután hatalomra jutott, még ha csak polgári forradalmunk átmeneti konjunktúrája következtében jut is hatalomra, a világreakciónak szervezett gyűlöletével és a világproletariátusnak szervezett támogatásra való készségével fog találkozni. A saját erőire utalt oroszországi munkásosztályt elkerülhetetlenül elnyomja az ellenforradalom abban a pillanatban, amikor a paraszt-

ság elfordul tőle. Nem marad más választása, mint az, hogy politikai uralma sorsát és következésképpen az egész oroszországi forradalom sorsát az európai szocialista forradalom sorsával kapcsolja össze. Azt a kolosszális állami és politikai erőt, amelyet az oroszországi polgári forradalom átmeneti konjunktúrája nyujt neki, az egész tőkés világ osztályharcának mérlegserpenyőjébe dobja. *Az államhatalom birtokában, az ellenforradalommal a háta mögött, az európai reakcióval maga előtt, odaharsogja minden testvérének az egész világon a régi csatakiáltást, amely ezúttal az utolsó roham csatakiáltása lesz: «Világ proletárjai, egyesüljetek!»*"* (Trockij. Eredmények és távlatok. 80. old.)

Tessék — a proletariátusnak, mint kiderül, meg kell ragadnia a hatalmat Oroszországban, de miután hatalomra jutott, okvetlenül hajba kell kapnia a parasztsággal, az után pedig, hogy hajbakapott a parasztsággal, vesse bele magát egy kétségbeesett összecsapásba a világburzsoáziával, miközben „háta mögött ott az ellenforradalom", előtte pedig az „európai reakció".

Hogy itt, Trockijnak ebben a „sémájában", nem kevés „muzikalitás", „emberfölöttiség" és „kétségbeejtő nagyszerűség" van — ezzel, nem mondom, egyet lehet érteni. De hogy nincs benne sem marxizmus, sem forradalmiság, hogy itt merő forradalmasdival és kalandorpolitikával van dolgunk — ez szintén kétségtelen.

Márpedig nem kétséges, hogy Trockijnak ez a „sémája" az ellenzéki blokk mostani politikai távlatainak közvetlen kifejezése, a mozgalom még le nem zárult formáinak „átugrásáról" szóló trockista elmélet eredménye és gyümölcse.

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

III

AZ ELLENZÉKI BLOKK POLITIKAI ÉS SZERVEZETI HIBÁI

Az ellenzéki blokk politikai és szervezeti hibái közvetlen folytatásai annak a fő hibájának, amelyet forradalmunk jellegének és távlatainak alapvető kérdésében követ el.

Amikor az ellenzék politikai és szervezeti hibáiról beszélek, olyan kérdésekre gondolok, mint: a proletariátus hegemóniája a gazdasági építésben, az iparosítás, a pártapparátus és a pártonbelüli „rezsim" stb.

A párt abból indul ki, hogy politikájában általában, de különösen a gazdasági politikában az ipart nem lehet elszakítani a mezőgazdaságtól, hogy e két alapvető gazdasági ág fejlődésének a szocialista gazdaságban való egybekapcsolásuk vonalán, egyesítésük vonalán kell haladnia.

Ebből következik az ország iparosításának szocialista módszere, amely megköveteli, hogy *állandóan javítsuk* a dolgozó tömegek anyagi helyzetét, s így a parasztság zömének mint az iparosítás kifejlesztése legfőbb bázisának anyagi helyzetét is. Az iparosítás szocialista módszeréről beszélek, ellentétben az iparosítás kapitalista módszerével, amelyet a dolgozó rétegek milliós tömegeinek *elnyomorodása* útján valósítanak meg.

Mi az iparosítás kapitalista módszerének alapvető hátránya? Az, hogy az iparosítás érdekeinek és a dolgozó tömegek érdekeinek elszakadására, az ország belső ellentéteinek kiéleződésére, a munkások és

a parasztok milliós tömegeinek elnyomorodására és arra vezet, hogy a jövedelmeket nem az országon belül a legszélesebb tömegek anyagi és kulturális helyzetének javítására, hanem tőkekivitelre, valamint az országon belüli és az országon kívüli tőkés kizsákmányolás bázisának kibővítésére fordítják.

Mi az iparosítás szocialista módszerének alapvető előnye? Az, hogy az iparosításnak és a lakosság dolgozó rétegei zömének érdekegységére vezet, — az, hogy nem a milliós tömegek elnyomorodására, hanem e tömegek anyagi helyzetének javulására, nem a belső ellentétek kiéleződésére, hanem ezeknek elsimulására és leküzdésére vezet, — az, hogy állandóan bővíti a belföldi piacot és növeli e piac felvevőképességét, vagyis szilárd belső bázist teremt az iparosítás kifejlesztése számára.

Ebből következik a parasztság zömének közvetlen érdekeltsége az iparosítás szocialista útjaiban.

Ebből következik, hogy meg lehet és meg is kell valósítani a proletariátus hegemóniáját a parasztság irányában a szocialista építés terén általában, és különösen az ország iparosítása terén.

Ebből következik az az eszme, hogy a szocialista ipart össze kell kapcsolni a parasztgazdasággal, elsősorban a parasztság tömeges szövetkezetbe tömörítése útján, — az az eszme, hogy az iparnak vezetnie kell a mezőgazdaságot.

Ebből következik adópolitikánk, az iparcikkek árainak leszállítására irányuló politikánk stb., amely figyelembe veszi a proletariátus és a parasztság közötti gazdasági együttműködés fenntartásának érdekeit, a

munkások és parasztok közötti szövetség megszilárdításának érdekeit.

Az ellenzéki blokk, ellenkezőleg, abból indul ki, hogy az ipart szembeállítja a mezőgazdasággal és lesiklik az ipar és a mezőgazdaság egymástól való elszakításának az útjára. Nem érti és nem ismeri el, hogy nem lehet a mezőgazdaság érdekeinek megkerülésével, ez érdekek megsértésével előrevinni az ipart. Nem érti, hogy, ha tény, hogy az ipar a népgazdaság vezető ereje, az is tény, hogy a mezőgazdaság viszont az az alap, amelyen nálunk az ipar kifejlődhet.

Ebből következik, hogy a parasztgazdaságot „gyarmatnak" tekintik, amelyet a proletár államnak „ki kell zsákmányolnia" (Preobrazsenszkij).

Ebből következik az, hogy félnek a jó terméstől (Trockij), mint olyan erőtől, amely szétzüllesztheti gazdaságunkat.

Ebből következik az ellenzéki blokk sajátos politikája, amely az ipar és a mezőgazdaság közötti belső ellentétek kiélezésének útjára, az ország iparosítása kapitalista módszereinek útjára siklik le.

Hallgassák csak meg, kérem, például Preobrazsenszkijt, az ellenzéki blokk egyik vezetőjét. Egyik cikkében ezt írja:

„Mennél elmaradottabb gazdaságilag, mennél kispolgáribb, parasztibb ez vagy az az ország, amely áttér a termelés szocialista megszervezésére . . ., annál inkább kénytelen a szocialista felhalmozás a *szocializmus előtti gazdasági formák kizsákmányolására* támaszkodni . . . És fordítva, mennél fejlettebb gazdaságilag és iparilag ez vagy az az ország, amelyben győz a szociális forradalom . . . mennél szükségesebb ez ország proletariátusa számára az,

hogy csökkentse termékei *gyarmati* termékekre való kicserélésének nem-egyenértékűségét, vagyis hogy csökkentse *a gyarmatok kizsákmányolását* — annál inkább fog a szocialista felhalmozás súlypontja a szocialista formák termelési alapjára áthelyeződni, vagyis annál inkább fog a saját ipar és a saját földművelés többlettermékére támaszkodni" (J. Preobrazsenszkij. „A szocialista felhalmozás alaptörvénye" c. cikk, „Vesztnyik Komakagyemi", 1924. 8. sz.).

Aligha szükséges bizonyítani, hogy Preobrazsenszkij arra az útra téved, amely iparunk érdekei és országunk parasztgazdaságának érdekei között kibékíthetetlen ellentétekre vezet — vagyis letéved az iparosítás kapitalista módszereinek útjára.

Azt hiszem, hogy amikor Preobrazsenszkij a parasztgazdaságot egy sorba állítja a „gyarmatokkal" és a proletariátus és a parasztság viszonyát mint *kizsákmányolási* viszonyt próbálja kiépíteni — ezzel, anélkül hogy tudná, minden lehetséges szocialista iparosítás alapjait aláássa, illetve igyekszik aláásni.

Állítom, hogy ennek a politikának semmi köze sincs pártunk politikájához, amely az iparosítás ügyét a proletariátus és a parasztság gazdasági *együttműködésének* alapján építi ki.

Ugyanezt, vagy majdnem ugyanezt kell mondanom Trockijról, aki fél a „jó terméstől" és nyilván azt hiszi, hogy a jó termés veszélyezteti országunk gazdasági fejlődését. Az áprilisi plénumon például ezt mondotta:

„Ilyen viszonyok között (Trockij a mai aránytalanság viszonyairól beszél. — *I. Szt.) a jó termés*, vagyis a mezőgazdaság árufeleslegének potenciálisan megnövekedett mennyisége, olyan *tényezővé válhat, amely nem gyorsítja a szocializmus felé való gazdasági fejlődés ütemét, hanem ellen-*

kezőleg, dezorganizálja a gazdasági életet, kiélezi a város és a falu közötti kölcsönös viszonyt, magán a városon belül pedig — a fogyasztó és az állam közötti viszonyt. *Gyakorlatilag* szólva, a *jó termés* — ipari áruk hiányában — jelentheti azt, hogy a *házi pálinkafőzésre* felhasznált gabonamennyiség megnő és a *városban fokozódik a sorbaállás. Politikailag* azt fogja jelenteni, hogy a *paraszt harcolni fog a külkereskedelmi monopólium ellen, vagyis a szocialista ipar ellen*"*. (A Központi Bizottság áprilisi plénumának gyorsírói jegyzőkönyve, Trockij módosításai Rikov határozati javaslatához, 164. old.)

Csak egybe kell vetni Trockijnak ezt az enyhén szólva furcsa kijelentését Lenin elvtárs kijelentésével, amelyet a legkiélezettebb áruéhség idején tett arról, hogy a jó termés az „állam megmentője"[90], s rögtön megértjük, mennyire helytelen Trockij kijelentése.

Trockij nyilván nem ismeri el helyesnek azt a tételt, hogy az iparosítás nálunk csakis a falusi dolgozó tömegek anyagi helyzetének fokozatos javítása útján fejlődhet.

Trockij nyilván abból indul ki, hogy az iparosításnak nálunk valamilyen — hogy úgy mondjam — „rossz termés" útján kell megvalósulnia.

Ebből adódnak az ellenzéki blokk gyakorlati javaslatai a gyári árak emeléséről, a parasztság fokozott megadóztatásáról stb., azok a javaslatok, amelyek nem a proletariátus és a parasztság gazdasági együttműködésének megerősítésére, hanem bomlasztására, nem a proletariátusnak a gazdasági építés terén való hegemóniájához szükséges feltételek elő-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

készítésére, hanem e feltételek aláásására, nem az ipar és a parasztgazdaság összefogására, hanem széthúzására vezetnek.

Néhány szót a parasztság rétegeződéséről. Mindenki tudja, mekkora lármát csapott és milyen pánikba esett az ellenzék a rétegeződés növekedése miatt. Közismert, hogy senki sem fújta fel a falusi kis magántőke növekedése miatti pánikot annyira, mint az ellenzék. Mi hát a helyzet a valóságban? A következő.

Először, a parasztság rétegeződése, mint ezt a tények mutatják, nálunk egészen sajátos formákban megy végbe, mégpedig nem a középparaszt „lemorzsolódása" útján, hanem ellenkezőleg, megerősödése útján, a szélső pólusok jelentékeny szűkülése mellett, s ugyanakkor olyan tényezők, mint a föld államosítása, a parasztság tömeges szövetkezése, adópolitikánk stb. magát a rétegeződést feltétlenül bizonyos keretek és korlátok közé szorítják.

Másodszor — és ez a fő —, a falusi kis magántőke növekedését ellensúlyozza, sőt a mérleget a másik oldalra billenti egy olyan döntő tényező, mint iparunk fejlődése, amely megerősíti a proletariátus és a szocialista gazdasági formák állásait és amely a magántőke mindenféle és fajta formájának fő ellenmérge.

Mindezek a körülmények nyilván elkerülték az „új ellenzék" figyelmét, amely, ha már elkezdte, hát tovább is óbégat és rémüldözik a falusi magántőke miatt.

Talán nem lesz fölösleges emlékeztetni az ellenzéket Leninnek idevonatkozó szavaira. Lenin elvtárs erről ezt mondotta:

„A nagyüzemű termelés helyzetének minden javulása, néhány nagy gyár üzembehelyezésének lehetősége annyira megszilárdítja a proletariátus helyzetét, hogy nincs miért félni a kispolgárság elemi erejétől, még akkor sem, ha ez a kispolgárság növekszik. Nem attól kell félni, hogy a kispolgárság és a kistőke nő. Attól kell félni, hogy túlságosan sokáig tart az éhínség, a nyomor, a termékhiány, amelynek következményeképpen a proletariátus már teljesen elgyengül, nem tud ellenállni a kispolgári ingadozás és kétségbeesés elemi erejének. Ez félelmetesebb. A termékek mennyiségének növekedése esetén a kispolgárság semilyen fejlődése sem lesz nagy hátrány, amennyiben ez a nagyipar fejlődését mozdítja elő" ... (XXVI. köt. 256. old.)

Megértik-e valahára az ellenzékiek, hogy a rétegeződés és a falusi magántőke miatt csapott riadalom csak visszája a hitetlenségnek az országunkban való szocialista építés győzelmének lehetőségében.

Néhány szót az ellenzéknek a pártapparátus és a pártonbelüli „rezsim" ellen folytatott harcáról.

Végeredményben, gyakorlati szempontból, mit jelent az ellenzéknek a pártunk vezető magvát alkotó pártapparátus ellen folytatott harca? Aligha kell bizonyítanunk azt, hogy az ellenzék harca ezen a téren végeredményben nem más, mint kísérlet a párt vezetésének dezorganizálására és arra, hogy lefegyverezze a pártot az államapparátus megjavításáért, a bürokratizmusnak ez apparátusból való kiűzéséért, az államapparátus irányításáért folytatott harcában.

Mire vezet az ellenzéknek a pártonbelüli „rezsim" ellen vívott harca? Arra, hogy felbomlassza a párt vasfegyelmét, amely nélkül a proletárdiktatúra elképzelhetetlen, arra, hogy végeredményben megingassa a proletárdiktatúra alapjait.

A pártnak ezért igaza van, amikor azt állítja,

hogy az ellenzék politikai és szervezeti hibái azt a nyomást tükrözik, amelyet a nem-proletár elemek pártunkra, a proletárdiktatúrára gyakorolnak.

Ezek, elvtársak, az ellenzéki blokk politikai és szervezeti hibái.

IV
NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

Trockij a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság plénumán[91] nemrégen kijelentette, hogy az ellenzéki blokkról szóló téziseknek, ha a konferencia elfogadja őket, elkerülhetetlenül arra kell vezetniök, hogy az ellenzék vezetőit kizárják a pártból. Ki kell jelentenem, elvtársak, nogy Trockijnak ez az állítása teljesen alaptalan és nem őszinte. Ki kell jelentenem, hogy az ellenzéki blokkra vonatkozó tézisek elfogadásának csak egy célja lehet: erélyes harc az ellenzék elvi hibái ellen teljes leküzdésük érdekében.

Köztudomású, hogy pártunk X. kongresszusa határozatot hozott az anarcho-szindikalista elhajlásról[92]. Márpedig mi az anarcho-szindikalista elhajlás? Nem mondhatjuk azt, hogy az anarcho-szindikalista elhajlás „jobb" volt a szociáldemokrata elhajlásnál. Mindamellett abból a tényből, hogy az anarcho-szindikalista elhajlásról határozatot hoztunk, mindmáig még senki sem vonta le azt a következtetést, hogy a „munkásellenzék" tagjait okvetlenül ki kell zárni a pártból.

Trockijnak tudnia kell, hogy pártunk XIII. kongresszusa a trockizmust „világosan kifejezett kispolgári elhajlásnak" minősítette. Mindeddig azon-

ban még senki sem gondolt arra, hogy e határozat elfogadásának okvetlenül a trockista ellenzék vezetőinek kizárására kell vezetnie.

Felolvasom az idevágó részletet a XIII. kongresszus határozatából:

„A mostani «ellenzék» személyében nemcsak a bolsevizmus revíziójára irányuló kísérlettel, nemcsak a leninizmustól való nyílt eltávolodással, hanem *világosan kifejezett kispolgári elhajlással van dolgunk**. Semmi kétség nem fér ahhoz, hogy ez az «ellenzék» objektíve a kispolgárságnak a proletárpárt hadállásaira és politikájára gyakorolt nyomását tükrözi." (A XIII. kongresszus határozatából.)

Magyarázza meg nekünk Trockij, mennyiben jobb a kispolgári elhajlás a szociáldemokrata elhajlásnál. Talán nehéz megérteni, hogy a szociáldemokrata elhajlás a kispolgári elhajlás válfaja? Talán nehéz megérteni, hogy amikor szociáldemokrata elhajlásról beszélünk, csak pontosabban fogalmazzuk meg azt, amit a XIII. kongresszus határozatában leszögeztünk? Egyáltalán nem nyilvánítjuk az ellenzéki blokk vezetőit szociáldemokratáknak. Csak azt mondjuk, hogy az ellenzéki blokknál szociáldemokrata elhajlás mutatkozott, és jelezzük, hogy még nem késő visszalépni ettől az elhajlástól, és éppen erre szólítjuk fel az ellenzéki blokkot.

A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság ismeretes 1925 januári határozata[93] pedig a következőket mondja a trockizmusról:

„A mai trockizmus lényegében a kommunizmus meghamisítása az álmarxizmus «európai» típusaihoz való közeledés szellemében, vagyis végső fokon az «európai» szociál-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

demokrácia szellemében." (A KB és a KEB 1925 január 17-i plénumának határozatából.)

Meg kell mondanom, hogy mindkét határozatot lényegében Zinovjev írta. Mindazonáltal nemhogy a párt egésze, de maga Zinovjev sem vonta le ebből azt a következtetést, hogy a trockista ellenzék vezetőit ki kell zárni a pártból.

Nem lesz talán fölösleges megemlíteni, hogy Kamenyev, aki egyenlőségjelet tett a trockizmus és a mensevizmus közé, hogyan vélekedett a trockizmusról. Hallgassák meg:

„A trockizmus mindig a *mensevizmus* legtetszetősebb, legleplezettebb *formája* volt, amely a legalkalmasabb volt éppen a munkásság forradalmi érzelmű részének félrevezetésére." („A leninizmusért" c. cikkgyüjteményben, L. Kamenyev. „A párt és a trockizmus". 51. old.)

Mindezeket a tényeket Trockij legalább olyan jól ismeri, mint bármelyikünk. Senki sem vetette fel azonban azt a kérdést, hogy Trockijt és elvbarátait mondjuk a XIII. kongresszus határozata alapján ki kell zárni a pártból.

Ezért hiszem azt, hogy Trockijnak a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság plénumán elhangzott kijelentése nem őszinte, hamis.

A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság októberi plénuma, amikor alapjában jóváhagyta az ellenzéki blokkról szóló téziseket, nem megtorlásokra gondolt, hanem arra, hogy eszmei harcot kell folytatni az ellenzék elvi hibái ellen, amelyekről az ellenzék még mindig nem mond le és amelyekért harcolni szándékozik a jövőben is a szervezeti szabályzat adta keretek között, mint ezt

október 16-i „nyilatkozatában" bejelenti. Amikor a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság plénuma így járt el, az a meggondolás vezette, hogy az ellenzék elvi hibái elleni harc e hibák leküzdésének egyetlen eszköze, e hibák leküzdése pedig a pártonbelüli valóságos egység egyetlen útja. A párt szétzúzta az ellenzéki blokkot, kényszerítette arra, hogy a frakciózásról lemondjon, és ezzel elérte azt a szükséges minimumot, amely nélkül lehetetlen az egység a pártban. Ez persze nem csekélység. De nem elegendő. Ahhoz, hogy elérjük a teljes egységet, még egy lépést kell tennünk — el kell érnünk azt, hogy az ellenzéki blokk tagadja meg elvi hibáit, hogy így megóvjuk a pártot és a leninizmust a támadásoktól és reviziós kísérletektől.

Ez az első következtetés.

A párt tömegei elvetették az ellenzéki blokk elvi álláspontját, meghiúsították az ellenzéki blokknak újabb vitára irányuló kísérleteit és ezt mondották: most nincs idő a fecsegésre, ideje szívvel-lélekkel hozzáfogni a szocialista építéshez. Ebből ez következik: kevesebb fecsegést, több alkotó, teremtő munkát, előre a szocialista építésért!

Ez a második következtetés.

A harmadik következtetés pedig abban áll, hogy a pártonbelüli harc folyamán és az ellenzéki támadások visszaverése folyamán a párt építésünk szocialista távlatainak *alapján* úgy egybeforrott, mint még soha.

Ez a harmadik következtetés.

Építésünk szocialista távlatainak *alapján* egybeforrott párt — ez az az emelő, amelyre most annyira

szükség van ahhoz, hogy előrelendítsük a szocialista építést országunkban.

Ezt az emelőt az ellenzéki blokk elleni harcban kovácsoltuk ki.

A harc egybeforrasztotta pártunkat Központi Bizottsága körül építésünk szocialista távlatainak alapján. A konferenciának formába kell öntenie ezt az egybeforrást azzal, hogy — mint remélem — egyhangúlag elfogadja a Központi Bizottság által javasolt téziseket.

Nem kételkedem abban, hogy a konferencia becsülettel teljesíti ezt a feladatát. (Viharos, hosszantartó taps; a küldöttek felállnak; éljenzés.)

„Pravda" 256. és 257. sz.
1926 november 5. és 6.

ZÁRSZÓ
A „SZOCIÁLDEMOKRATA ELHAJLÁS PÁRTUNKBAN" C. ELŐADÓI BESZÉDHEZ

1926 november 3

I
NÉHÁNY ÁLTALÁNOS KÉRDÉSRŐL

1. A MARXIZMUS NEM DOGMA, HANEM A CSELEKVÉS VEZÉRFONALA

Elvtársak! Előadói beszédemben azt mondottam, hogy a marxizmus nem dogma, hanem a cselekvés vezérfonala, hogy Engelsnek az az ismert tétele, amely a mult század negyvenes éveiből származik, helyes volt a maga idejében, de ma már nem kielégítő. Azt mondottam, hogy ennélfogva azzal a lenini tétellel kell helyettesíteni, amely szerint a kapitalizmus fejlődésének és a proletariátus osztályharcának új viszonyai között a szocializmus győzelme egyes országokban teljes mértékben lehetséges és valószínű.

A vita során különböző ellenvetések hangzottak el. Különösen Zinovjev tett ki magáért ebben a tekintetben. Ezért kénytelen vagyok újra felvetni és részletesebben megvilágítani ezt a kérdést.

Azt hiszem, Zinovjev nem olvasta Engels művét, „A kommunizmus alapelveit", ha pedig olvasta — nem értette meg, mert különben nem tett volna ellenvetéseket, mert különben figyelembe vette volna azt a tényt, hogy Engels régi tételébe most a szociál-

demokrácia kapaszkodik bele a leninizmus elleni harcában, mert különben Zinovjev megértette volna, hogy ha a szociáldemokrácia nyomdokain jár, könnyen bizonyos „elfajulási" veszélyekbe sodródhat bele.

Engels „A kommunizmus alapelvei"-ben[94], amely egyes tételeket kérdés-felelet formájában fejt ki, a következőket mondja:

„Kérdés: Lehetséges lesz-e a magántulajdon megszüntetése egycsapásra?

Felelet: Nem, éppoly kevéssé, mint ahogyan egycsapásra a már meglevő termelőerők sem lesznek annyira megsokszorozhatók, mint az a közösség megteremtéséhez szükséges. A *proletariátus* minden valószínűség szerint bekövetkező *forradalma** tehát csak lassanként fogja a mostani társadalmat átalakítani és majd csak akkor szüntetheti meg a magántulajdont, ha a termelési eszközök ehhez szükséges tömege létrejött.

Kérdés: Milyen lesz ennek a forradalomnak a lefolyása?

Felelet: Mindenekelőtt megteremti a demokratikus államalkotmányt és ezzel közvetlenül vagy közvetve a proletariátus politikai uralmát."

Itt nyilván a burzsoázia megdöntéséről és a proletárdiktatúra kivívásáról van szó. Önök, elvtársak, tudják, hogy mi ezt a pontot már megvalósítottuk, sőt, túl is teljesítettük. (Hangok: „Igaz!" „Úgy van!")

Továbbá:

„A demokrácia a proletariátusnak semmi hasznot nem hozna, ha nem használnák fel nyomban eszközül arra, hogy további, a magántulajdont közvetlenül támadó és a proletariátus létét biztosító rendszabályokat vigyenek keresztül. A legfontosabbak ezek közül a rendszabályok

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

közül, amelyek már most, a fennálló viszonyok szükségszerű következményeiként adódnak, a következők:

1. A magántulajdon korlátozása progresszív adókkal, magas örökösödési adókkal, az oldalági rokonság (testvérek, unokatestvérek stb.) örökösödésének megszüntetésével, kényszerkölcsönökkel stb."

Önök tudják, hogy ezeket a rendszabályokat megvalósítottuk és túlteljesítettük.

Továbbá:

„2. A földbirtokosok, a gyárosok, a vasút- és hajótulajdonosok fokozatos kisajátítása, részint az állami ipar versenye útján, részint közvetlenül állami papírpénz ellenében."

Önök tudják, hogy ezeket a rendszabályokat szintén végrehajtottuk már forradalmunk első éveiben.

Továbbá:

„3. Minden emigráns és a nép többsége ellen lázadó javainak elkobzása."

Önök tudják, hogy már elkoboztunk tőlük mindent és még annál is többet úgy, hogy már nincs mit elkobozni. (Derültség.)

Továbbá:

„4. A munka megszervezése vagy a proletárok foglalkoztatása a nemzeti birtokokon, gyárakban és műhelyekben, ami kiküszöböli a munkások egymás közötti versenyét, és arra kényszeríti, amíg még megvannak, a gyárosokat, hogy ugyanazt a felemelt bért fizessék, mint az állam."

Ismeretes, hogy ezen az úton járunk, ezen az úton számos győzelmet aratunk, és lényegében ezt a pontot már sikeresen megvalósítjuk.

Továbbá:

„5. Egyenlő munkakényszer a társadalom minden tagja számára a magántulajdon teljes megszüntetéséig.

Ipari hadseregek alakítása, főként a mezőgazdaság számára."

Önök tudják, hogy mi próbálkoztunk ezzel az úttal a hadikommunizmus időszakában, a munkahadseregek megszervezése formájában. De ezen az úton nagy eredményeket nem értünk el. Később kerülő utakon indultunk el e felé a cél felé, és nincs okunk kételkedni abban, hogy ezen a téren döntő sikereket fogunk elérni.

Továbbá:

„6. A hitelrendszer és a pénzügyletek központosítása az állam kezében, állami tőkével alapítandó nemzeti bank segítségével és minden magánbank és bankár kiküszöbölésével."

Ez, elvtársak, mint jól tudják, nálunk lényegében már megvalósult.

Továbbá:

„7. A nemzeti gyárak, műhelyek, vasutak és hajók gyarapítása, minden még műveletlen föld megművelése és a már megművelt földek feljavítása a nemzet rendelkezésére álló tőkék és a munkások gyarapodása arányában."

Tudják, hogy nálunk ez a dolog is megvalósul és halad előre, amit messzemenően elősegít mind a föld nacionalizálása, mind a fő iparágak államosítása.

Továbbá:

„8. Valamennyi gyermek nemzeti intézetekben és nemzeti költségen való neveltetése attól a pillanattól fogva, mikor az első anyai ápolást nélkülözhetik."

Ennek a pontnak a megvalósítása is folyamatban van, de még korántsem valósítottuk meg, mert a háború és az intervenció pusztításai miatt még nem

vagyunk képesek állami gondozásba venni minden gyermek nevelését az országban.

Továbbá:

„9. Nagy paloták építése a nemzeti birtokokon olyan állampolgárok közösségeinek közös lakásául, akik ipart és földművelést egyaránt folytatnak és a városi és falusi élet előnyeit egyaránt élvezik, anélkül hogy a két életmód egyoldalúságát és hátrányait is megosztanák."

Nyilvánvalóan a lakáskérdés nagy méretekben való megoldásáról van szó. Tudják, hogy nálunk ebben a dologban is van haladás, és ha ezt alapjában még nem valósítottuk meg, és talán nem is valósítjuk meg egyhamar, annak az az oka, hogy az örökül kapott tönkretett iparral még nem tudtunk és nem is lehetett elegendő alapot felhalmozni a nagyméretű lakásépítés számára.

Továbbá:

„10. Valamennyi egészségtelen és rosszul épített lakóház és városnegyed lebontása."

Ez a pont az előbbi pont alkatrésze — ezért az előbbi ponttal kapcsolatban mondottak erre a pontra is vonatkoznak.

Továbbá:

„11. Egyenlő örökösödési jog törvénytelen és törvényes gyermekek számára."

Azt hiszem, ez a dolog nálunk, mondhatni, kielégítően halad.

Végül, az utolsó pont:

„12. Minden közlekedésügy összpontosítása a nemzet kezében."

Önök tudják, hogy ezt a pontot már teljes egészében megvalósítottuk.

Ez, elvtársak, a proletárforradalomnak az a programja, amelyet Engels „A kommunizmus alapelvei"-ben kifejtett.

Az elvtársak látják, hogy ennek a programnak kilenctized részét forradalmunk *már* megvalósította.

Továbbá:

„Kérdés: *Végbemehet-e* ez a forradalom (amelyről fentebb volt szó. — *I. Szt.*) *külön egy országban?*

Felelet: *Nem.* A nagyipar már azáltal, hogy megteremtette a világpiacot, olyan kapcsolatba hozta egymással a föld minden népét, de különösen a civilizált népeket, hogy minden egyes nép függ attól, ami egy másiknál történik. Továbbá, a nagyipar minden civilizált országban annyira egyenlővé tette a társadalmi fejlődést, hogy mindezekben az országokban a burzsoázia és a proletariátus a társadalom két döntő osztályává, a kettőjük között folyó harc a jelenkor fő harcává lett. *Ezért a kommunista forradalom nem pusztán nemzeti, hanem minden civilizált országban, legalábbis Angliában, Amerikában, Franciaországban és Németországban egyidejűleg végbemenő forradalom lesz*" . . .* (lásd *Engels.* „A kommunizmus alapelvei").

Ez a helyzet, elvtársak.

Engels azt mondotta, hogy a proletárforradalom, a fent ismertetett programmal, *nem mehet* végbe *egy* országban. A tények azonban azt mutatják, hogy a proletariátus osztályharcának új viszonyai között, az imperializmus viszonyai között alapjában véve *már végre is hajtottuk* ezt a forradalmat *egy* országban, a mi országunkban, megvalósítva programjának kilenctizedét.

---

* Mindenütt az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Zinovjev esetleg azt mondja, hogy tévedtünk, amikor megvalósítottuk ezt a programot, amikor megvalósítottuk ezeket a pontokat. (D e r ü l t s é g.) Könnyen meglehet, hogy elkövettünk némi „nemzeti korlátoltságot", amikor ezeket a pontokat megvalósítottuk. (D e r ü l t s é g.) Könnyen meglehet. De az az egy mégis világos, hogy amit Engels a mult század negyvenes éveiben, a monopóliumelőtti kapitalizmus viszonyai között *egy* országon belül megvalósíthatatlannak és lehetetlennek tartott, az imperializmus viszonyai között a mi országunkban megvalósíthatóvá és lehetségessé vált.

Persze, ha Engels élne, ő nem ragaszkodna a régi formulához, ellenkezőleg, örömmel üdvözölné forradalmunkat, mondván: „Pokolba a régi formulákkal, éljen a Szovjetunió győzelmes forradalma!" (T a p s.)

Nem így gondolkodnak azonban a szociáldemokrata táborhoz tartozó urak. Belekapaszkodnak Engels régi formulájába azért, hogy mögéje bújva megkönnyítsék maguknak a forradalmunk elleni, a bolsevikok elleni harcot. Ez persze az ő dolguk. Csak az a baj, hogy Zinovjev ezeket az urakat igyekszik utánozni és az adott esetben a szociáldemokrácia útjára lép.

Amikor idéztem Engels formuláját és részletesen kifejtettem, három megfontolást tartottam szem előtt:

először, azzal, hogy szembeállítottam Leninnek a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségéről szóló tételét Engels tételével, amely a legmesszebbmenően és a legélesebben fejezi ki a régi

időszak marxistáinak álláspontját — maximálisan tisztázni akartam a kérdést;

másodszor, le akartam leplezni a szociáldemokrácia reformizmusát és forradalomellenességét, azt, hogy a szociáldemokrácia Engels régi tételére való hivatkozással igyekszik leplezni opportunizmusát;

harmadszor, meg akartam mutatni, hogy Lenin volt az *első*, aki a szocializmus *egy* országban való győzelmének kérdését megoldotta.

Le kell szögeznünk, elvtársak, hogy igenis Lenin, nempedig valaki más, fedezte fel azt az igazságot, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban lehetséges. Nem lehet elvitatni Lenintől azt, ami jogosan megilleti. Nem kell félnünk az igazságtól, legyen bátorságunk megmondani az igazságot, legyen bátorságunk megmondani nyiltan, hogy Lenin volt az *első* marxista, aki új módon vetette fel a szocializmus *egy* országban való győzelmének kérdését és azt pozitív értelemben oldotta meg.

Ezzel korántsem akarom azt mondani, hogy Lenin mint gondolkodó Engels vagy Marx felett áll. Ezzel csupán két dolgot akarok mondani:

először: nem követelhetjük Engelstől vagy Marxtól, bármilyen zseniális gondolkodók voltak is, hogy a monopóliumelőtti kapitalizmus időszakában előrelássák a proletariátus osztályharcának és a proletárforradalomnak minden lehetőségét, amelyek több mint egy félévszázaddal később, a fejlett monopolkapitalizmus időszakában tárultak fel;

másodszor: nincs mit csodálkozni azon, hogy Lenin, mint Engels és Marx zseniális tanítványa, észre tudta venni a proletárforradalom új lehetősé-

geit a kapitalizmus fejlődésének új viszonyai között és így felfedezte azt az igazságot, hogy lehetséges a szocializmus győzelme *egy* országban.

Tudnunk kell különbséget tenni a marxizmus betűje és lényege között, a marxizmus egyes tételei és módszere között. Leninnek azért sikerült felfedeznie azt az igazságot, hogy lehetséges a szocializmus győzelme egy országban, mert a marxizmust nem dogmának, hanem a cselekvés vezérfonalának tekintette, nem volt a betű rabja és magáévá tudta tenni azt, ami a marxizmusban a legfőbb, az alapvető.

Lenin „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége" című brosúrájában erről azt mondja:

„A mi elméletünk nem dogma,hanem a *cselekvés vezérfonala* — mondta Marx és Engels, s az olyan «szabadalmazott» marxistáknak, mint Karl Kautsky, Otto Bauer stb., óriási hibája, óriási bűne az, hogy ezt nem értették meg, hogy ezt nem tudták a proletariátus forradalmának legfontosabb pillanataiban alkalmazni" (XXV. köt. 211. old.[94a]).

Ez az az út, Marx, Engels és Lenin útja, amelyen járunk és amelyen járnunk kell a jövőben is, ha mindvégig következetes forradalmárok akarunk maradni.

A leninizmus azért állta ki a próbát mint az imperializmus és a proletárforradalom korszakának marxizmusa, mert ezen az úton járt és jár. Ha letérünk erről az útról, az opportunizmus mocsarába süllyedünk. Ha lesiklunk erről az útról — a szociáldemokrácia uszályába kerülünk, ami az adott esetben Zinovjevvel meg is történt.

Zinovjev azt mondotta itt, hogy Marx és Engels később enyhítettek Engels régi tételén, lehetségesnek

tartották, hogy a proletárforradalom *megkezdődhet* egyes országokban is. Idézte Engelsnek azt a mondatát, hogy „a francia kezdi, a német befejezi"[95]. Mindez igaz. Ezt most minden kezdő pártiskolás tudja. Igen ám, de most nem erről van szó. Más az, ha azt mondjuk: kezdd el a forradalmat, a közeljövőben támogatni fog más országok győzelmes forradalma és, abban az esetben, ha a forradalom más országokban győz, te is számíthatsz a győzelemre. Ezt is mondhatjuk. De más az, ha azt mondjuk: kezdd el a forradalmat és fejleszd tovább, tudva azt, hogy még ha nem is érkezik el a közeljövőben a forradalom győzelme más országokban, a harc feltételei most, a fejlett imperializmus időszakában, olyanok, hogy mégis győzhetsz azért, hogy később lángra lobbantsad a forradalmat más országokban. Ez másvalami.

És ha én idéztem Engels régi formuláját, ezt nem azért tettem, hogy mellőzzem azt a tényt, hogy Engels és Marx később enyhítették ezt az éles és szélsőséges formulát, hanem azért, hogy:

a) a két ellentétes formula szembeállításával tisztázzam a kérdést;

b) feltárjam a szociáldemokrácia opportunizmusát, amely Engels régi formulájával igyekszik magát fedezni;

c) megmutassam, hogy Lenin volt az első, aki új módon vetette fel a szocializmus *egy* országban való győzelmének kérdését és pozitív értelemben oldotta meg.

Az elvtársak látják, hogy igazam volt, amikor azt mondottam, hogy Zinovjev nem olvasta „A kommunizmus alapelveit", ha pedig olvasta, akkor nem

értette meg, hiszen Engels régi formuláját szociáldemokrata módon értelmezte és így az opportunizmus lejtőjére jutott.

2. LENIN NÉHÁNY MEGJEGYZÉSE A PROLETÁRDIKTATÚRÁRÓL

Beszédemben továbbá azt mondottam, hogy többé-kevésbbé hasonló esettel van dolgunk a fejlett imperializmus korának viszonyai közötti proletárdiktatúra kérdésében. Azt mondottam, hogy a régi burzsoá államapparátus összetöréseként és az új proletár apparátus felépítéseként felfogott proletárdiktatúra kérdésében Marx annak idején (a XIX. század hetvenes éveiben) kivételt tett Angliát és talán Amerikát illetőleg, ahol a militarizmus és a bürokratizmus akkor még fejletlen volt és ahol akkor még lehetséges lett volna a proletariátus politikai uralmának kivívása más utakon, „békés" utakon. Azt mondottam, hogy ez a kivétel vagy korlátozás, amelyet Marx Angliára és Amerikára vonatkozólag megengedett és amely annak idején helyes volt, Lenin véleménye szerint helytelenné és fölöslegessé vált a fejlett imperializmus mai viszonyai között, amikor a militarizmus és a bürokrácia Angliában és Amerikában ugyanúgy kivirágzott, mint a többi országban.

Engedjék meg, elvtársak, hogy Marxra hivatkozzam. Marx 1871 áprilisában Kugelmannhoz intézett levelében ezt írta:

„... Ha «Brumaire tizennyolcadikája» c. munkám utolsó fejezetében utánanézel, látni fogod, hogy szerintem a legközelebbi francia forradalomnak nem azt kell megkísérelnie, amit eddig cselekedett, hogy a bürokratikus-

katonai gépezetet egyik kézből a másikba adja át, hanem hogy azt *összetörje*, s hogy ez minden valóban népi forradalom előfeltétele a *kontinensen**. Ezt kísérelték meg a mi hős párizsi elvtársaink is" (idézem Lenin „Állam és forradalom" c. könyve alapján, — lásd XXI. köt. 394. old.[95a]).

Így írt Marx 1871-ben.

Ezen az idézeten, mint ismeretes, kapva kapott minden szociáldemokrata és elsősorban Kautsky, azt állítva, hogy a proletariátus erőszakos forradalma a szocializmus felé haladásnak nem kötelező módszere, hogy a proletárdiktatúrát nem kell feltétlenül úgy felfogni, mint a régi burzsoá államapparátus szétzúzását és egy új proletár apparátus felépítését, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet békés útja az az út, amelyért a proletariátusnak harcolnia kell.

Hogyan reagált Lenin elvtárs erre a körülményre? „Állam és forradalom" c. könyvében erről ezt írta:

„Az idézett fejtegetésből két pontot érdekes külön kiemelnünk. Először: Marx végkövetkeztetését a kontinensre korlátozza. Ez érthető volt 1871-ben, amikor Anglia még mintaképe volt a teljesen kapitalista, de militarizmustól, és jelentős mértékben bürokratizmustól mentes országnak. Marx tehát kivételt tett Angliával, ahol akkor a forradalom, sőt a népforradalom is a «kész államgépezet» összetörésének előfeltétele *nélkül* is lehetségesnek látszott és lehetséges is volt.

*Most**, 1917-ben, az első nagy imperialista háború korában, *Marxnak ez a korlátozása elesik**. Anglia is, Amerika is, az angolszász «szabadságnak» — a militarizmus és bürokratizmus hiányának értelmében vett «szabadságnak» — ezek a legnagyobb és az egész földkerekségen

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

legutolsó képviselői, egészen elmerültek a szennyes és véres általános európai mocsárban, a mindent maguk alá gyűrő, mindent elnyomó bürokratikus-militarista intézmények mocsarában. Most Angliában is, Amerikában is «minden valóban népi forradalomnak előfeltétele» a «kész» (ott 1914—1917-ben «európai», általános imperialista tökéletességig kiépített) «államgépezet» *összetörése, szétrombolása*" (XXI. köt. 395. old.[84]).

Látják, hogy ez az eset meglehetősen hasonlít arra az esetre, amelyről előadói beszédemben szóltam Engelsnek a szocializmus győzelmére vonatkozó régi formulájával kapcsolatban.

Ennek a korlátozásnak vagy kivételnek, amelyet Marx Angliára és Amerikára vonatkozólag tett, megvolt a maga alapja, amíg ezekben az országokban nem volt fejlett militarizmus és fejlett bürokratizmus. Ez a korlátozás Lenin véleménye szerint tárgytalanná lett a monopolkapitalizmus új viszonyai között, amikor a militarizmus és a bürokrácia Angliában és Amerikában legalább annyira kifejlődött, ha ugyan nem jobban, mint az európai kontinens országaiban.

Ezért a proletariátus erőszakos forradalma, a proletárdiktatúra, a szocializmus felé haladásnak elkerülhetetlen és kötelező feltétele kivétel nélkül minden imperialista államban.

Ezért minden ország opportunistái, amikor belekapaszkodnak a Marx által feltételesen megengedett kivételbe és hadakoznak a proletárdiktatúra ellen, nem a marxizmust, hanem saját opportunizmusukat védelmezik.

Lenin azért jutott erre a következtetésre, mert meg tudta különböztetni a marxizmus betűjét a

marxizmus lényegétől, a marxizmust nem dogmának, hanem a cselekvés vezérfonalának tekintette.

Furcsa volna azt kívánni, hogy Marx több évtizedre előrelássa a kapitalizmus és az osztályharc fejlődésének minden jövendő lehetőségét. De még furcsább volna csodálkozni azon, hogy Lenin észrevette és általánosította ezeket a lehetőségeket a kapitalizmus fejlődésének új viszonyai között, amikor ezek az elégségesnél is nagyobb mértékben megmutatkoztak és kifejlődtek.

Valaki, azt hiszem Rjazanov, itt közbeszólt, hogy Marxnak Angliára és Amerikára vonatkozó korlátozása nemcsak az osztályharc mai viszonyai között helytelen, hanem helytelen volt azok között a viszonyok között is, amikor Marx ezt a korlátozást tette. Én nem értek egyet Rjazanovval. Azt hiszem, Rjazanov téved. Legalábbis Leninnek más véleménye van erről, mert egészen határozottan kijelenti, hogy Marxnak igaza volt, amikor a hetvenes évek Angliájára és Amerikájára vonatkozólag ilyen kivételt lehetségesnek tartott.

Lenin elvtárs „A terményadóról" szóló brosúrájában ezt írja erről:

„Amikor a Központi Végrehajtó Bizottságban Buharinnal vitatkoztunk, ő többek között ezt a megjegyzést tette: a szakemberek nagy fizetésének kérdésében «mi» «jobboldalibbak vagyunk Leninnél», mert mi ebben semmi elvi meghátrálást nem látunk; emlékszünk Marx szavaira, hogy bizonyos feltételek mellett a munkásosztálynak legcélszerűbb volna «megváltás útján megszabadulni ettől a bandától» (éppen a kapitalisták bandájától, vagyis *megvásárolni* a burzsoáziától a földet, a gyárakat, az üzemeket és egyéb termelési eszközöket). Ez rendkívül érdekes meg-

jegyzés." „. . . Mélyedjünk el Marx gondolatába. A mult század hetvenes éveinek Angliájáról, arról az időszakról volt szó, amikor a monopóliumelőtti kapitalizmus elérte fejlődése tetőpontját, arról az országról volt szó, amelyben akkor legkevesebb volt a militarizmus és a bürokrácia, amelyben akkor a legtöbb lehetőség volt a szocializmus «békés» győzelmére abban az értelemben, hogy a munkások «megváltást» fizetnek a burzsoáziának. És Marx azt mondotta: bizonyos feltételek mellett a munkások egyáltalán nem fognak vonakodni attól, hogy a burzsoáziának megváltást fizessenek. Marx nem kötötte magát — és a szocialista forradalom jövendő vezetőit — a forradalom bizonyos formáihoz, útjaihoz és módjaihoz, mert nagyon jól tudta, mily rengeteg új probléma fog akkor felmerülni, hogy mennyire megváltozik a forradalom folyamán az egész helyzet, mily *gyakran* és mily *erősen* változik a helyzet a forradalom folyamán. Nos és nem nyilvánvaló-e, hogy Szovjet-Oroszországban, *miután* a proletariátus a hatalmat megragadta, *miután* a kizsákmányolók katonai ellenállását és szabotázsát elnyomta, *bizonyos* feltételek olyanformán alakultak, ahogy egy fél évszázaddal ezelőtt Angliában alakulhattak volna, ha Anglia akkor békés úton kezdett volna áttérni a szocializmusra? Angliában akkor a következő körülmények biztosíthatták volna azt, hogy a kapitalisták alávetik magukat a munkásoknak: (1) a lakosságban, parasztság híján, teljes túlsúlyban voltak a munkások, a proletárok (Angliában a hetvenes években bizonyos jelekből arra lehetett következtetni, hogy a szocializmusnak rendkívül gyors sikerei lesznek a mezőgazdasági munkások között); (2) a proletariátus kitűnően meg volt szervezve a szakszervezetekben (Anglia akkor első helyen állt a világon ebben a tekintetben); (3) a politikai szabadság évszázados iskolájában kifejlődött proletariátus aránylag magas kulturális színvonalon állt; (4) Anglia nagyszerűen szervezett kapitalistái — akkor az angol kapitalisták voltak a legszervezettebbek az egész világon (most Németország foglalta el az első helyet) — régóta megszokták, hogy a politikai és a gazdasági kérdéseket

kompromisszum útján döntsék el. Íme, ilyen körülmények folytán merülhetett fel akkor annak a *lehetőségnek* a gondolata, hogy Anglia kapitalistái *békésen alárendelik** magukat a munkásoknak ... Marxnak tökéletesen igaza volt, amikor arra tanította a munkásokat, hogy éppen a szocializmusba való átmenet megkönnyítése érdekében rendkívül fontos megőrizni a nagyüzemű termelés szervezetét és teljesen megengedhető az a gondolat, hogy *fizessük meg jól a kapitalistákat,* fizessünk nekik megváltást, ha *(kivételesen:* Anglia akkor kivétel volt) úgy alakulnak a körülmények, hogy a kapitalisták *kénytelenek** békésen alárendelni magukat és megváltási alapon, kulturáltan, szervezetten áttérni a szocializmusra" (XXVI. köt. 327—329. old.[95b]).

Nyilvánvaló, hogy itt Leninnek van igaza, nempedig Rjazanovnak.

3. A TŐKÉS ORSZÁGOK FEJLŐDÉSÉNEK EGYENLŐTLENSÉGÉRŐL

Beszédemben azt mondottam, hogy Lenin felfedezte és megindokolta a tőkés országok gazdasági és politikai fejlődése egyenlőtlenségének törvényét, hogy ebből a törvényből, az egyenlőtlenség fejlődésének és kiélesedésének tényéből kiindulva arra a következtetésre jutott, hogy lehetséges a szocializmus győzelme *egy* országban. Trockij és Zinovjev ellenvetéseket tettek ezzel a tétellel szemben. Trockij azt mondotta, hogy Leninnek ez a tétele elméletileg helytelen. Zinovjev pedig Trockijjal együtt kijelentette, hogy azelőtt, a monopóliumelőtti kapitalizmus időszakában a fejlődés egyenlőtlensége nagyobb volt, mint most, a monopolkapitalizmus időszakában,

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

hogy nem lehet összefüggésbe hozni a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségének eszméjét a tőkés fejlődés egyenlőtlenségének törvényével.

Hogy Trockij szembeszáll Leninnek az egyenlőtlen fejlődés törvényéről szóló elméleti tételével, azon nincs mit csodálkozni, hiszen ismeretes, hogy ez a törvény megdönti Trockij permanens forradalom elméletét.

Trockij ezenkívül szemmelláthatóan nyárspolgári álláspontra téved. Összekeveri itt az egyes országok *gazdasági egyenlőtlenségét* a multban — ez az egyenlőtlenség pedig nem mindig vezetett és nem is vezethetett ez országok ugrásszerű fejlődésére — *a gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlenségével* az imperializmus időszakában, amikor az országok közötti gazdasági egyenlőtlenség kisebb, mint a multban volt, de a gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a multban és élesebben nyilvánul meg, mint korábban, s emellett ez az egyenlőtlenség okvetlenül és elkerülhetetlenül ugrásszerű fejlődésre vezet, arra vezet, hogy az ipari tekintetben elmaradott országok rövidebb vagy hosszabb idő alatt túlszárnyalják az előretört országokat, ami ilymódon feltétlenül megteremti a nagyszabású imperialista háborúk előfeltételeit és a szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségét.

Aligha szorul bizonyításra, hogy két különnemű fogalomnak ilyen összetévesztése nem tanuskodik és nem tanuskodhat Trockij magas „elméleti" színvonaláról.

De nem tudom megérteni Zinovjevet, aki mégis-

csak bolsevik volt és konyított valamit a bolsevizmushoz. Hogyan állíthatja azt, hogy a fejlődés egyenlőtlensége azelőtt nagyobb volt, mint most, a monopolkapitalizmus viszonyai között, ha nem akar az ultraimperializmus és a kautskyzmus mocsarába süllyedni? Hogyan állíthatja azt, hogy a szocializmus egy országban való győzelmének eszméje nincs kapcsolatban a fejlődés egyenlőtlenségének törvényével? Talán nem ismeretes, hogy Lenin ezt az eszmét éppen a fejlődés egyenlőtlenségének törvényéből vezette le? Miről tanuskodnak, például, Lenin következő szavai:

„A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége — a kapitalizmus feltétlen törvénye. *Ebből következik**, hogy a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is" (XVIII. köt. 232. old.[34a]).

Miből indul ki a fejlődés egyenlőtlenségének törvénye?

Abból indul ki, hogy:

1) a régi, monopóliumelőtti kapitalizmus monopolkapitalizmusba, imperializmusba nőtt és fejlődött át;

2) már befejeződött a világ felosztása az imperialista csoportok és hatalmak érdekszféráira;

3) a világgazdaság fejlődése az imperialista csoportoknak a piacokért, nyersanyagért, a régi érdekszférák kiterjesztéséért folytatott elkeseredett, késhegyig menő harcának viszonyai között megy végbe;

4) ez a fejlődés nem egyenletes, hanem ugrás-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

szerű, úgy megy végbe, hogy a piacokról kiszorítják az előretört országokat és új országok nyomulnak az élre;

5) a fejlődésnek ezt a rendjét az a körülmény határozza meg, hogy egyes imperialista csoportok rendkívül gyorsan fejleszthetik a technikát, olcsóbbíthatják az árukat és meghódíthatják a piacokat más imperialista csoportok rovására;

6) a már felosztott világ időközönkénti újrafelosztásai ilyképpen feltétlen szükségszerűséggé válnak;

7) ezek az újrafelosztások ilyképpen csak erőszakos úton, az egyes imperialista csoportok erejének összemérése útján mehetnek végbe;

8) ennek a körülménynek fokozott konfliktusokra és nagyszabású háborúkra kell vezetnie az imperialista csoportok között;

9) ez a helyzet elkerülhetetlenül az imperialisták kölcsönös gyengítésére vezet és lehetővé teszi, hogy egyes országokban az imperialista frontot áttörjék;

10) az imperialista front egyes országokban való áttörésének lehetősége feltétlenül kedvező feltételeket teremt a szocializmus *egy* országban való győzelme számára.

Mi határozza meg az egyenlőtlenség kiélesedését és az egyenlőtlen fejlődés döntő jelentőségét az imperializmus viszonyai között?

A következő két fő körülmény:

először az, hogy befejeződött a világ felosztása az imperialista csoportok között, „szabad" föld nincs többé a világon és a már felosztott világ újrafelosztása

feltétlenül szükséges a gazdasági „egyensúly" létrehozásához;

másodszor az, hogy — a szó tág értelmében vett — technika minden eddigit felülmúló kolosszális fejlődése egyes imperialista csoportoknak megkönnyíti, hogy utólérjenek és túlszárnyaljanak más imperialista csoportokat a piacok meghódításáért folyó harcban, a nyersanyagforrások stb. meghódításáért folytatott harcban.

De ezek a körülmények csak a fejlett imperializmus időszakában fejlődtek ki és érték el tetőpontjukat. És másképpen nem is lehetett, mert csak az imperializmus időszakában fejeződhetett be a világ újrafelosztása, és a kolosszális technikai lehetőségek csak a fejlett imperializmus időszakában jelentek meg.

Éppen ezzel kell magyaráznunk azt a tényt, hogy míg azelőtt Anglia ipari tekintetben valamennyi többi állam előtt járhatott és maga mögött hagyta őket több mint száz éven át, később, a monopolkapitalizmus időszakában Németországnak alig tízhúsz év kellett ahhoz, hogy túlszárnyalni kezdje Angliát, Amerikának pedig még kevesebb időre volt szüksége ahhoz, hogy túlszárnyalja az európai államokat.

Hogyan lehet ezek után azt állítani, hogy a fejlődés egyenlőtlensége azelőtt nagyobb volt, mint most, hogy a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségének eszméje nincs összefüggésben a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődésének, az imperializmus időszakában való egyenlőtlen fejlődésének törvényével?

Hát nem világos, hogy csak nyárspolgár teoreti-

kusok keverhetik össze az ipari országok multbeli gazdasági egyenlőtlenségét a gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlenségének törvényével, amely csak a fejlett monopolkapitalizmus időszakában vált különösen erőssé és élessé?

Hát nem világos, hogy csak a leninizmus terén való teljes tudatlanság diktálhatott Zinovjevnek és barátainak olyan, enyhén szólva furcsa ellenvetéseket Leninnek azokkal az ismert tételeivel szemben, amelyek a tőkés országok egyenlőtlen gazdasági és politikai fejlődésének törvényével kapcsolatosak?

II

KAMENYEV TROCKIJ SZÁMÁRA EGYENGETI AZ UTAT

Mi a főcélja Kamenyev e konferencián elhangzott felszólalásának? Ha bizonyos apróságokat és Kamenyev szokásos diplomatizálását mellőzzük, felszólalásának célja az, hogy megkönnyítse Trockijnak álláspontja védelmét, hogy megkönnyítse neki a leninizmus elleni harcot az alapvető kérdésben, a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségének kérdésében.

Ennek a célnak érdekében Kamenyev nem sajnálta a „fáradságot", hogy bebizonyítsa, hogy Lenin alapvető cikke (1915), amely a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségét tárgyalja, nem vonatkozik Oroszországra, hogy Lenin e lehetőségről szólva nem Oroszországra, hanem más kapitalista országokra gondolt. Kamenyev azért nem sajnálta ezt a kétesértékű „fáradságot", hogy ilymódon egyengesse az utat Trockij számára, akinek a „sémáját"

Lenin 1915-ben írt cikke teljesen megsemmisíti és lehetetlen, hogy meg ne semmisítse.

Durva hasonlattal élve azt mondhatom, hogy Kamenyev Trockij házmesterének szerepét vállalta (derültség), aki Trockij előtt söpri az utat. Persze, szomorú dolog a Lenin Intézet igazgatóját Trockij házmesterének szerepében látnunk, nem azért, mintha a házmester munkája valami megvetendő munka volna, hanem mert Kamenyev, aki kétségtelenül képzett ember, szerintem foglalkozhatna más, magasabb képzettséget igénylő munkával is. (Derültség.) De ő ezt a szerepet önként vállalta, amihez természetesen kétségtelenül joga van, és ez ellen nem tehetünk semmit.

Nézzük most meg, betöltötte-e Kamenyev ezt a legalábbis furcsa szerepet.

Kamenyev azt állította beszédében, hogy Lenin 1915-ös cikkének fő tétele, amely meghatározta forradalmunk és építésünk egész vonalát, az a tétel, amely szerint a szocializmus győzhet *egy* országban, nem vonatkozik és nem vonatkozhat Oroszországra, hogy Lenin, amikor a szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségéről beszélt, nem Oroszországra, hanem csak más kapitalista országokra gondolt. Ez hihetetlen és szörnyű, ez már-már Lenin elvtárs nyílt megrágalmazása, de Kamenyevet úgy látszik nem érdekli az, hogy mit gondolhat a párt Lenin ilyetén meghamisításával kapcsolatban. Kamenyevnek csak egy gondja van: az, hogy bármi áron egyengesse Trockij útját.

Hogyan próbálja Kamenyev megindokolni ezt a furcsa állítást?

Azt mondja, hogy két héttel Lenin elvtárs említett cikke után Lenin megírta ismeretes téziseit[96] a küszöbönálló oroszországi forradalom jellegéről, s ezekben azt írta, hogy a marxisták feladata kimerül azzal, hogy elérjék a polgári-demokratikus forradalom győzelmét Oroszországban, Lenin tehát abból indult ki, hogy az oroszországi forradalomnak meg kell rekednie burzsoá szakaszán és nem nő át szocialista forradalomba. Nos, mivel pedig Leninnek a szocializmus *egy* országban való győzelme lehetőségéről írott cikke nem a burzsoá forradalommal, hanem a szocialista forradalommal foglalkozik, világos, hogy Lenin ebben a cikkben nem gondolhatott Oroszországra.

Kamenyev szerint tehát Lenin az orosz forradalom lendületét úgy fogta fel, mint valami baloldali polgári forradalmár vagy mint egy szociáldemokrata típusú reformista, aki szerint a polgári forradalomnak nem kell szocialista forradalomba átnőnie, aki szerint a burzsoá forradalom és a szocialista forradalom között hosszú történelmi intervallumnak, hosszú megszakításnak, legalábbis néhány évtizedes időköznek kell lennie, amelynek folyamán a kapitalizmus virágozni, a proletariátus pedig tengődni fog.

Kiderül, hogy Lenin 1915-ben, amikor cikkét írta, nem gondolt arra, nem akarta és nem törekedett arra, hogy a polgári forradalom győzelméről *haladéktalanul* a szocialista forradalomra térjünk át.

Önök azt mondják, hogy ez hihetetlen és szörnyű. Igen, Kamenyevnek ez az állítása valóban hihetetlen és szörnyű. De Kamenyevet ez nem zavarja.

Hadd idézzek néhány okmányt, amelyek bizo-

nyítják, hogy Kamenyev ebben a kérdésben durván meghamisítja Lenin elvtársat.

Lenin elvtárs a következőket írta az orosz forradalom jellegéről már 1905-ben, amikor az orosz forradalom lendülete még nem volt és nem lehetett olyan hatalmas, amilyen később, az imperialista háború következtében, 1917 februárjában lett:

„A demokratikus forradalomból mi *rögtön** megkezdjük az átmenetet, mégpedig teljesen erőnkhöz mérten, az öntudatos és szervezett proletariátus erejéhez mérten, megkezdjük az átmenetet a szocialista forradalomra" (VIII. köt. 186. old.[18a]).

Leninnek az a cikke, amelyből ezt az idézetet vettük, 1905 szeptemberében jelent meg.

Van-e tudomása Kamenyevnek erről a cikkről? Azt hiszem, a Lenin Intézet igazgatójának tudnia kell erről a cikkről.

Kiderül tehát, hogy Lenin a polgári-demokratikus forradalom győzelmét nem mint a proletariátus harcának és általában a forradalomnak a befejezését fogta fel, hanem mint első szakaszt és átmeneti fokozatot a szocialista forradalom felé.

De hátha Lenin később megváltoztatta nézetét az orosz forradalom jellegéről és lendületéről? Nézzünk meg egy másik okmányt. Leninnek arra a cikkére gondolok, amely 1915 novemberében, három hónappal az után jelent meg, hogy Lenin elvtársnak a szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségéről szóló alapvető cikke napvilágot látott. Lenin ebben ezt mondja:

---

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

„A proletariátus harcol és önfeláldozóan fog harcolni a hatalom meghódításáért, a köztársaságért, a földek elkobzásáért, *vagyis* a parasztság bevonásáért, a parasztság forradalmi erőinek *teljes kiaknázásáért*, azért, hogy a «*nem*-proletár néptömegek» résztvegyenek a *burzsoá* Oroszországnak a *katonai-feudális* «imperializmustól» (= cárizmustól) való megszabadításában. És a burzsoá Oroszországnak ezt a felszabadítását a cárizmus alól, a földesurak földet bitorló uralma alól, a proletariátus *haladéktalanul** felhasználja majd, nem arra, hogy a jómódú parasztoknak segítséget nyujtson a mezőgazdasági munkások elleni harcukban, hanem arra, hogy Európa proletárjaival szövetségben *végrehajtsa a szocialista forradalmat*"* (XVIII. köt. 318. old.[96a]).

Látják, hogy Lenin itt éppenúgy mint az előbbi idézetben, 1905-ben éppenúgy mint 1915-ben egyformán abból indult ki, hogy a polgári forradalomnak Oroszországban át kell nőnie szocialista forradalomba, hogy az oroszországi polgári-demokratikus forradalom győzelme az orosz forradalom első szakasza, amely szükséges ahhoz, hogy *haladéktalanul* áttérjünk második szakaszára, a szocialista forradalomra.

Igenám, de hová tegyük Lenin 1915-ös téziseit, amelyekre Kamenyev beszédében hivatkozott és amelyekben az oroszországi polgári-demokratikus forradalom feladatairól van szó? Nincsenek-e ezek a tézisek ellentmondásban a polgári forradalom szocialista forradalomba való átnövésének eszméjével? Persze, hogy nincsenek ellentmondásban. Ellenkezőleg, ezeknek a téziseknek az alapja éppen az az eszme, hogy a polgári forradalom átnő szocialista forra-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

dalomba, az az eszme, hogy az orosz forradalom első szakasza átnő a második szakaszba. Először is, Lenin ezekben a tézisekben egyáltalán nem mondja azt, hogy az orosz forradalom lendülete és az oroszországi marxisták feladatai *kimerülnek* a cár és a földbirtokosok megdöntésének feladataival, a polgári-demokratikus forradalom feladataival. Másodszor, Lenin ezekben a tézisekben azért szorítkozik a polgári-demokratikus forradalom feladatainak jellemzésére, mert ezt a forradalmat *első* szakasznak és az orosz marxisták *legközelebbi* feladatának tartja. Harmadszor, Lenin abból indul ki, hogy az orosz marxistáknak feladataik megvalósítását nem a második szakasszal (mint Trockij javasolta a „le a cárral, éljen a munkáskormány" sémája szerint), hanem az első szakasszal, a polgári-demokratikus forradalom szakaszával kell *kezdeniök*.

Van-e valami ellentmondás, vagy csak árnyéka is az ellentmondásnak e között és a között az eszme között, hogy a polgári forradalom átnő szocialista forradalomba? Világos, hogy nincs.

Kiderül, hogy Kamenyev nyilvánvaló módon meghamisítja Lenin álláspontját.

De Kamenyevvel szemben nemcsak a Lenintől származó okmányokat hívhatjuk tanúnak. Élő embereket is megidézhetünk tanúnak, mint például Trockijt, vagy pártunk XIV. konferenciáját, és végül — bármilyen különös is — magát Kamenyevet és Zinovjevet.

Ismeretes, hogy Lenin cikke a szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségéről 1915-ben jelent meg. Ismeretes, hogy Trockij, aki akkor Lenin

elvtárssal vitázott a szocializmus *egy* országban lehetséges győzelmének kérdéséről, azonnal, még 1915-ben válaszolt erre a cikkre egy külön bíráló cikkel. Mit mondott akkor Trockij, az ő bíráló cikkében? Hogyan ítélte meg Lenin elvtárs cikkét? Vajjon úgy értette-e, hogy amikor Lenin a szocializmus *egy* országban való győzelméről beszélt, nem Oroszországra gondolt, vagypedig valahogy másképen értette-e, mondjuk úgy, ahogy most mi valamennyien értjük? Felolvasok egy idézetet Trockij e cikkéből:

„Az egyetlen némileg konkrét történelmi megfontolást az Egyesült Államok jelszava ellen a svájci «Szocial-Demokrat» (a bolsevikok akkori központi lapja, amelyben Lenin fentebb említett cikke megjelent. — *I. Szt.)* hasábjain fogalmazták meg a következő mondatban: «A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége a kapitalizmus feltétlen törvénye». Ebből a «Szocial-Demokrat» azt a következtetést vonta le, hogy lehetséges a szocializmus győzelme *egy* országban s ezért nincs ok arra, hogy a proletariátus diktatúráját minden egyes államban függővé tegyük az Európai Egyesült Államok létrehozásától... Hogy egyetlen országnak sem kell a maga harcában másokat «bevárnia» — ez elemi igazság, amelyet hasznos és szükséges ismételni, nehogy a párhuzamos nemzetközi cselekvés gondolata helyére a várakozás nemzetközi tétlenségének gondolata kerüljön. Másokra nem várva, mi megkezdjük és folytatjuk a harcot nemzeti talajon, abban a biztos tudatban, hogy kezdeményezésünk megadja a lökést a harcra más országokban; de ha ez nem történnék meg, akkor nincs remény arra — ezt tanusítja a történelmi tapasztalat és az elméleti megfontolás — hogy, például, a *forradalmi Oroszország meg tudna állni a konzervatív Európával szemben**, vagy a szocialista Német-

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

ország elszigetelten fenn tudna maradni a kapitalista világban" (Trockij Művei. III. köt. 1. rész. 89—90. old.).

Kiderül, hogy Trockij Lenin cikkét akkor nem úgy értette, mint ahogy most Kamenyev igyekszik „érteni", hanem úgy, ahogy Lenin értette, ahogy a párt és mi mindannyian értjük, mert különben Trockij Lenin elleni vitájában nem támasztotta volna alá saját álláspontját éppen *Oroszországra* utaló érvvel.

Kiderül, hogy Trockij itt, ebben az idézetben, jelenlegi szövetségese, Kamenyev ellen tanuskodik.

Akkor hát miért nem lépett fel ezen a konferencián Kamenyev ellen? Miért nem jelentette ki most Trockij nyiltan és becsületesen, hogy Kamenyev nyilvánvaló módon meghamisítja Lenint? Trockij talán azt hiszi, hogy hallgatását az adott esetben a becsületes vita mintaképének lehet tekinteni? Trockij bizony azért nem szólalt fel itt Kamenyev ellen, mert nyilván nem akart belekeveredni Lenin nyilt megrágalmazásának kétesértékű „ügyébe" — ezt a piszkos munkát Kamenyevre bízta.

De mi a véleménye erről a pártnak, például a XIV. konferenciának? Íme, mit mond erről a XIV. konferencia határozata, amely a szocializmus *egy* országban való győzelmének lehetőségével foglalkozik:

„A «gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlenségéből — a kapitalizmus e feltétlen törvényéből —» Lenin elvtárs jogosan vont le két következtetést: *a)* hogy «a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is» és *b)* hogy ez a néhány, vagy akár egy ország nem okvetlenül lesz a legfejlettebb kapitalizmus országa (lásd különösen a Szuha-

novról szóló megjegyzéseket). *Az orosz forradalom tapasztalata bebizonyította**, hogy ez az első győzelem egy országban nemcsak lehetséges, hanem hogy több kedvező körülmény esetén a győztes proletárforradalomnak ez az első országa (a nemzetközi proletariátus bizonyos támogatása mellett) hosszú ideig fennmaradhat és megszilárdulhat, még abban az esetben is, ha ez a támogatás nem nyilvánul meg közvetlenül más országok proletárforradalmainak formájában" (A XIV. pártkonferenciának „A Kommunista Internacionále és az OK(b)P feladatairól a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának kibővített plénumával kapcsolatban" c. határozatából[97]).

Kiderül, hogy a párt a maga egészében, a párt XIV. konferenciája tanuskodik Kamenyev ellen, Kamenyev azon állítása ellen, hogy Lenin a szocializmus *egy* országban lehetséges győzelméről írt cikkében nem Oroszországra gondolt. Máskülönben a konferencia nem mondta volna azt, hogy az „orosz forradalom tapasztalata bebizonyította" a szocializmus egy országban való győzelméről szóló híres lenini cikk helyességét.

Eszerint a XIV. konferencia Lenin elvtárs cikkét ugyanúgy értette, ahogy Lenin értette, ahogy Trockij értette és ahogy valamennyien értjük.

De milyen álláspontot foglalt el Kamenyev és Zinovjev a XIV. konferenciának ezzel a határozatával kapcsolatban? Talán nem tény, hogy a határozatot az a bizottság dolgozta ki és fogadta el *egyhangúlag*, amelynek Zinovjev és Kamenyev is tagja volt? Talán nem tény, hogy Kamenyev volt az elnöke a XIV. konferenciának, amely *egyhangúlag* elfogadta a

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

fentebb említett határozatot, Zinovjev pedig e határozati javaslat előadója volt? Hogyan történhetett, hogy Kamenyev és Zinovjev megszavazta ezt a határozatot, annak minden egyes pontját? Nem világos-e, hogy Kamenyev akkor Lenin cikkét, amelyből egy idézetet még be is vettünk a XIV. konferencia határozatába, másképpen értette, mint ahogy most igyekszik „érteni"? Melyik Kamenyevnek higgyünk: annak, aki mint a XIV. konferencia elnöke megszavazta a XIV. konferencia határozatát, vagypedig annak, aki most a XV. konferencián Trockij házmesterének szerepében lép fel?

Kiderül, hogy a XIV. konferencia Kamenyevje a XV. konferencia Kamenyevje ellen tanuskodik.

De miért hallgat Zinovjev és miért nem próbálja helyreigazítani Kamenyevet, aki nyilvánvalóan meghamisítja Lenin 1915-ös cikkét is, a XIV. konferencia határozatát is? Vagy talán nem tény, hogy Zinovjev, nempedig más valaki szállt síkra a XIV. konferencián a szocializmus *egy* országban való győzelméről szóló határozat mellett?

Kiderül, hogy Zinovjev dolgai nincsenek egészen rendben. (Közbeszólás: „Egyáltalán nincsenek rendben.") Hol itt a becsületes vita?

Kiderül, hogy Kamenyev és Zinovjev most nemigen törődik a becsületes vitával.

S mi következik ebből? Az következik, hogy Kamenyev nem tudta betölteni Trockij házmesterének szerepét. Nem váltotta be Trockij hozzá fűzött reményeit.

III

HIHETETLEN ZŰRZAVAR, AVAGY ZINOVJEV A FORRADALMISÁGRÓL ÉS AZ INTERNACIONALIZMUSRÓL

Rátérek Zinovjevre. Kamenyev egész felszólalásában Trockij útját igyekezett egyengetni, Zinovjev viszont annak bebizonyítását vállalta magára, hogy az egész világon egyesegyedül az ellenzék vezérei forradalmárok és internacionalisták.

Vegyük szemügyre Zinovjev „érveit".

Zinovjev előveszi Buharinnak azt a megjegyzését, hogy a belső jellegű kérdések (a szocializmus építése) vizsgálatát módszertani szempontokból el kell vonatkoztatnunk a külső jellegű kérdésektől, azután összehasonlítja Buharinnak ezt a tételét az ellenzéki blokkról szóló tézisekkel, amelyekben a szocializmus országunkban lehetséges győzelméről van szó, és arra a következtetésre jut, hogy Buharin és a Központi Bizottság, amely alapjában jóváhagyta a téziseket, megfeledkeznek forradalmunk nemzetközi feladatairól, a nemzetközi forradalom érdekeiről.

Helyes-e mindez? Mindez badarság, elvtársak. Az egésznek az a titka, hogy Zinovjev gyenge a módszertani kérdésekben, eltéved három fenyő között és saját sütetű eszmezavarát valóságnak tünteti fel. Buharin azt mondja, hogy nem szabad összetéveszteni a szocializmus építésének kérdéseit a külső intervenció elleni biztosíték megteremtésének kérdéseivel, a belső kérdéseket a külső kérdésekkel. Buharin egyáltalán nem mondja azt, hogy a belső kérdések nincsenek kapcsolatban a külső, a nemzet-

közi kérdésekkel. Csak azt mondja, hogy nem szabad összetéveszteni az első csoportba tartozó kérdéseket a második csoportba tartozó kérdésekkel. Ez alapvető és elemi módszertani követelmény. Ki tehet róla, hogy Zinovjev nem érti meg a legelemibb módszertani kérdéseket?

Mi abból indulunk ki, hogy országunk helyzetét vizsgálva az ellentétek két sorával kell számolnunk: a belső jellegű és a külső jellegű ellentétekkel. A belső jellegű ellentétek elsősorban a szocialista és a kapitalista elemek harcában állanak. Mi azt mondjuk, hogy ezeket az ellentéteket le tudjuk küzdeni saját erőinkkel, le tudjuk győzni gazdaságunk kapitalista elemeit, be tudjuk vonni a szocialista építésbe a parasztság zömét és fel tudjuk építeni a szocialista társadalmat.

A külső jellegű ellentétek a szocializmus országa és a kapitalista környezet közötti harcban állanak. Mi azt mondjuk, hogy ezeket az ellentéteket saját erőinkkel leküzdeni nem tudjuk, hogy ezeknek az ellentéteknek a leküzdéséhez elengedhetetlen, hogy a szocializmus legalábbis néhány országban győzzön. Éppen ezért mondjuk azt, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban nem öncél, hanem segítség, eszköz és fegyver ahhoz, hogy a proletárforradalom a világ minden országában győzzön.

Helyes-e mindez? Ám bizonyítsa be Zinovjev, hogy nem helyes.

Zinovjevnek az a baja, hogy nem látja a különbséget az ellentétek e két sora között, istentelenül összekeveri őket, saját eszmezavarát „igazi" internacionalizmusnak tünteti fel, és úgy véli, hogy aki a

belső jellegű kérdések vizsgálata során módszertani szempontból elvonatkozik a külső jellegű kérdésektől, az megfeledkezik a nemzetközi forradalom érdekeiről.

Ez nagyon mulatságos, de utóvégre meg kell érteni, hogy nem meggyőző.

Ami azokat a téziseket illeti, amelyek állítólag szem elől tévesztik forradalmunk nemzetközi mozzanatát, csak el kell olvasni ezeket a téziseket, hogy megértsük, hogy Zinovjev megint belezavarodott a kérdésbe. A tézisekben ezt olvassuk:

„A párt abból indul ki, hogy forradalmunk szocialista forradalom, hogy az Októberi Forradalom nemcsak jeladás, lökés és kiindulópont a nyugati szocialista forradalom számára, hanem egyszersmind, először, bázisa a forradalmi világmozgalom további kibontakozásának, és, másodszor, megnyitja a Szovjetunióban a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakát (proletárdiktatúra), amelynek folyamán a proletariátus, ha helyes parasztpolitikát folytat, sikerrel építheti és fogja építeni a teljes szocialista társadalmat, *természetesen feltéve, hogy egyrészt a nemzetközi forradalmi mozgalom ereje és másrészt a Szovjetunió proletariátusának ereje elég nagy lesz ahhoz, hogy a Szovjetuniót az imperializmus katonai intervenciójától megóvja*"*.

Az elvtársak látják, hogy a nemzetközi mozzanatot a tézisek teljes mértékben számba veszik.

Továbbá. Zinovjev és vele együtt Trockij is több helyet idéznek Lenin műveiből arra vonatkozólag, hogy „a szocialista forradalom *teljes* győzelme *egy* országban elképzelhetetlen, és legalábbis néhány élenjáró ország legaktívabb együttműködését köve-

* Lásd ebben a kötetben 231—232. old. — *Szerk.*

teli meg" — s furcsa módon arra a következtetésre jutnak, hogy a szocializmus felépítése *egy* országban meghaladja országunk proletariátusának erejét. De hiszen ez zűrzavar, elvtársak! Hát mondta-e valaha is a párt, hogy a szocializmus *teljes* győzelme, *végleges* győzelme lehetséges országunkban és nem haladja meg *egy* ország proletariátusának erejét? Hol volt ez és mikor — mutassák meg. Hát nem azt mondja és nem azt mondta a párt Leninnel együtt, hogy a szocializmus teljes, végleges győzelme csak akkor lehetséges, ha a szocializmus több országban győz? Hát nem magyarázta meg a párt tízszer és százszor, hogy nem szabad összetéveszteni a szocializmus *egy* országban való győzelmét a szocializmus teljes, végleges győzelmével?

A párt mindig abból indult ki, hogy a szocializmus győzelme *egy* országban annyi, mint a szocializmus felépítésének lehetősége ebben az országban, s ez a feladat megoldható egy ország erőivel, a szocializmus teljes győzelme ellenben annyi, mint biztosíték az intervencióval és a restaurációval szemben, s ez a feladat csak abban az esetben oldható meg, ha a forradalom több országban győz. Hogyan lehet ezek után oly istentelenül összekeverni az egyik feladatot a másikkal? Ki tehet róla, hogy Zinovjev, és vele együtt Trockij, istentelenül összekeveri a szocializmus *egy* országban való győzelmét a szocializmus teljes, végleges győzelmével? Olvassák el legalább a XIV. konferencia ismert határozatát, amely ezt a kérdést oly pontosan megmagyarázza, hogy még egy kezdő pártiskolás is megérti.

Zinovjev és vele együtt Trockij több helyet idéz

Leninnek a breszti béke időszakában írt műveiből, amelyekben arról van szó, hogy a külső ellenség szétzúzhatja forradalmunkat. De vajjon nehéz-e megérteni, hogy ezeknek az idézeteknek semmi közük sincs a szocializmus országunkban való felépítése lehetőségének kérdéséhez? Lenin elvtárs azt mondja, hogy nem vagyunk biztosítva az intervenció lehetőségével szemben és ez valóban így van. De vajjon a párt mondta valamikor azt, hogy pusztán saját erőinkkel biztosíthatjuk országunkat az intervenció veszélyével szemben? Vajjon a párt nem állította és állítja továbbra is, hogy csakis az biztosíthat bennünket az intervencióval szemben, ha a proletárforradalom több országban győz? Hogyan lehet *ezen az alapon* azt állítani, hogy a szocializmus felépítése országunkban meghaladja országunk proletariátusának erejét? Ideje volna már felhagyni azzal, hogy tudatosan összekeverik a külső kérdéseket, a világburzsoázia elleni közvetlen harc kérdéseit a szocializmus országunkban való építésének kérdéseivel, a belső kapitalista elemeink feletti győzelem kérdéseivel.

Továbbá. Zinovjev idéz a „Kommunista Kiáltvány"-ból: „Legalábbis a civilizált országok erőfeszítéseinek egyesítése a proletariátus felszabadításának egyik első feltétele", összehasonlítja ezt az idézetet azzal a Lenin elvtárs egyik kéziratából vett idézettel, amelyben arról van szó, hogy „a szocializmus győzelméhez több élenjáró ország munkásainak közös erőfeszítéseire van szükség" — és arra a következtetésre jut, hogy pártunk hadat üzent ezeknek az általánosan elfogadott és feltétlen érvényű tételeknek, megfeledkezett a proletárforradalom győ-

zelmének nemzetközi feltételeiről. Hát nem nevetséges ez, elvtársak? Hol és mikor volt az, hogy pártunk lebecsülte a munkásosztály nemzetközi erőfeszítéseinek és a forradalom oroszországi győzelme nemzetközi feltételeinek döntő jelentőségét? Hát mi a Kommunista Internacionále, ha nem annak kifejezése, hogy nemcsak az élenjáró országoknak, hanem a világ minden országának proletárjai egyesítik erőfeszítéseiket mind a világforradalom, mind a mi forradalmunk fejlesztése érdekében? És ki a Kommunista Internacionále megalapításának kezdeményezője és ki a Kommunista Internacionále élcsapata, ha nem a mi pártunk? És mi a szakszervezeti egységfront politikája, ha nem a munkások, mégpedig nemcsak az élenjáró országok, hanem általában minden ország munkásai erőfeszítéseinek egyesítése? Ki tagadhatja pártunk elsőrendű szerepét a szakszervezeti egységfront politikájának megvalósításában az egész világon? Talán nem tény az, hogy forradalmunk mindig támogatta és továbbra is támogatja a forradalom fejlődését minden országban? Talán nem tény az, hogy a világ munkásai forradalmunk iránti rokonszenvükkel és az intervenciós kísérletek ellen folytatott harcukkal támogatták és továbbra is támogatják forradalmunkat? Mi ez, ha nem a világ munkásai erőfeszítéseinek egyesítése forradalmunk győzelme érdekében? És az angol munkások harca Curzon ellen az ismeretes jegyzékkel kapcsolatban[98]? És az a támogatás, amelyet a Szovjetunió munkásai nyujtottak az angol szénbányászoknak? Felhozhatnék még számos hasonló tényt, elvtársak, ha erre szükség volna.

Hogy lehet ezek után azt mondani, hogy megfeledkeztünk forradalmunk nemzetközi feladatairól?

Mi a titok nyitja? Az a nyitja, hogy Zinovjev azt az alapvető kérdést, hogy lehetséges-e a szocializmus felépítése országunkban az európai proletariátus állami támogatása nélkül, azt az alapvető kérdést, hogy a mai nemzetközi viszonyok között megállhat-e az oroszországi proletárhatalom a konzervatív Európával szemben, azzal a kérdéssel próbálja felcserélni, amely arra vonatkozik, hogy a világ proletárjainak együttes erőfeszítéseire van szükség a szocializmus országunkban való győzelméhez.

Trockij, aki ma Zinovjev tanítója, ezt mondja:

„Nincs remény arra ... hogy, például, a forradalmi Oroszország meg tudna állni a konzervatív Európával szemben" (Trockij, III. köt. 1. rész. 90. old.).

Trockij, aki ma Zinovjev tanítója, ezt mondja:

„Az európai proletariátus közvetlen állami támogatása nélkül Oroszország munkásosztálya nem maradhat hatalmon és nem teheti ideiglenes uralmát tartós szocialista diktatúrává. Ebben egy pillanatig sem lehet kételkedni" (lásd „A mi forradalmunk". 278. old.).

Zinovjev tehát azt a kérdést, hogy lehetséges-e a szocializmus országunkban való győzelme az európai proletariátus győzelme („az európai proletariátus állami támogatása") nélkül, felcseréli az európai és az oroszországi munkások együttes erőfeszítéseinek kérdésével.

Ez itt a kérdés és ekörül folyik a mi vitánk.

Zinovjev Lenin műveiből és a „Kommunista Kiáltvány"-ból idézget és az egyik kérdést a másikkal próbálja felcserélni.

Ez hát a titok nyitja, ez a nyitja Zinovjev azon való nyargalásának, hogy pártunk „megfeledkezett" forradalmunk nemzetközi feladatairól.

Ez a nyitja Zinovjev bűvészmutatványainak, ez a nyitja a Zinovjev beszédében mutatkozó zűrzavarnak és összevisszaságnak.

És Zinovjev van olyan „szerény", hogy ezt a hihetetlen zűrzavart, ezt az ő saját fejében gomolygó összevisszaságot és kuszaságot az ellenzéki blokk „igazi" forradalmiságának és „igazi" nemzetköziségének tüntesse fel.

Nem nevetséges ez, elvtársak?

Nem, napjainkban annak, aki pártunk soraiban van és internacionalista forradalmár akar lenni, minden módon erősítenie és minden erejéből támogatnia kell pártunkat, amely egyszersmind a Kommunista Internacionále élcsapata. Az ellenzékiek ellenben rombolni és befeketíteni igyekeznek pártunkat.

Aki napjainkban internacionalista akar lenni, annak minden módon erősítenie és minden erejéből támogatnia kell a Kommunista Internacionálét. Az ellenzékiek ellenben bomlasztják és rombolják, és mindenféle Maslowokat és Souvarine-okat támogatnak és instruálnak.

Meg kell végre érteni, hogy nem lehet forradalmár és internacionalista az, aki hadiállapotban van pártunkkal, amely a Kommunista Internacionále élcsapata. (T a p s.)

Meg kell végre érteni, hogy miután hadat üzentek a Kommunista Internacionálénak, nem forradalmárok és nem internacionalisták többé. (T a p s.)

Meg kell végre érteni, hogy az ellenzékiek nem

forradalmárok és nem internacionalisták, hanem csak fecsegnek a forradalomról és az internacionalizmusról. (T a p s.)

Meg kell végre érteni, hogy az ellenzékiek nem a tettek forradalmárai, hanem a nagyhangú szólamok és a mozivászon forradalmárai. (D e r ü l t s é g, t a p s.)

Meg kell végre érteni, hogy az ellenzékiek nem a tett forradalmárai, hanem filmforradalmárok. (D e r ü l t s é g, t a p s.)

IV

TROCKIJ MEGHAMISÍTJA A LENINIZMUST

1. TROCKIJ BŰVÉSZMUTATVÁNYAI, AVAGY A „PERMANENS FORRADALOM" KÉRDÉSE

Áttérek Trockij felszólalására.

Trockij kijelentette, hogy a permanens forradalom elméletének semmi köze sincs forradalmunk jellegének és távlatainak vitatott kérdéséhez.

Ez nagyon különös, hogy többet ne mondjak. Már miért ne volna köze hozzá? A permanens forradalom elmélete talán nem a forradalom hajtóerőinek elmélete? Talán nem igaz az, hogy a permanens forradalom elmélete mindenekelőtt forradalmunk hajtóerőivel foglalkozik? No és micsoda forradalmunk jellegének és távlatainak kérdése, ha nem e forradalom hajtóerőinek kérdése? Hogy lehet azt mondani, hogy a permanens forradalom elméletének semmi köze sincs a vitatott kérdéshez? Ez nem igaz, elvtársak. Ez kibúvó, ez bűvészkedés. Próbál eliszkolni. Próbál

elrejtőzni. Hiábavaló fáradság! Ne próbáljon elbújni — úgysem sikerül!

Beszédének egy másik helyén Trockij arra igyekezett „célozgatni", hogy már régen nem tulajdonít komoly jelentőséget a permanens forradalom elméletének. Kamenyev pedig beszédében mintegy „elárulta", hogy Trockij esetleg hajlandó hátat fordítani a permanens forradalom elméletének, sőt talán már meg is tette ezt.

Csupa csoda, csupa csoda!

Tisztázzuk ezt a kérdést: igaz-e, hogy a permanens forradalom elméletének semmi köze sincs a vitatott kérdéshez, és ha nem igaz, elhihetjük-e Kamenyevnek, hogy Trockij nem tulajdonít jelentőséget a permanens forradalom elméletének és majdhogynem hátat fordított neki?

Vizsgáljuk meg az okmányokat. Először is Trockijnak arra a levelére gondolok, amelyet 1921 decemberében írt Olminszkij elvtársnak és amely 1925-ben jelent meg a sajtóban, — arra a levélre, amelyet Trockij sohasem próbált megtagadni és amelyet máig sem tagadott meg sem közvetlenül, sem közvetve, és amely ennélfogva még mindig teljesen érvényben van. Mit mond Trockij ebben a levélben a permanens forradalomról?

Hallgassák meg:

„*Egyáltalában nem az a véleményem, hogy a köztem és a bolsevikok között felmerült nézeteltérésekben semmiben sem volt igazam.* Nem volt igazam — mégpedig döntően — a mensevik frakció megítélésében, mert túlbecsültem forradalmi lehetőségeit és abban reménykedtem, hogy sikerül benne elszigetelni és semmivé tenni a jobbszárnyat. Ez az alapvető hiba azonban abból eredt, hogy *én mindkét*

frakciót, mind a bolsevik, mind a mensevik frakciót a permanens forradalom és a proletárdiktatúra eszméje szempontjából *ítéltem meg,* abban az időszakban azonban mind a bolsevikok, mind a mensevikek a polgári forradalom és a demokratikus köztársaság álláspontján álltak. Én úgy véltem, hogy a két frakció közötti nézeteltérések elvileg nem olyan mélyenjárók és azt reméltem (ezt a reményemet levelekben és előadásokban nem egyszer ki is fejeztem), hogy maga a forradalom menete mindkét frakciót el fogja vezetni a permanens forradalom és a hatalomnak a munkásosztály által való meghódítása álláspontjához, ami 1905-ben részben meg is történt. (Lenin elvtárs előszava Kautskynak az orosz forradalom hajtóerőiről szóló cikkéhez és a „Nacsalo" egész vonala.)

Szerintem én feltétlenül helyesen ítéltem meg a forradalom hajtóerőit, ellenben azok a következtetések, amelyeket a két frakciót illetőleg megítélésemből levontam, feltétlenül helytelenek voltak. Csak a bolsevizmus összpontosította soraiban, engesztelhetetlen vonala következtében, mind a régi értelmiségnek, mind a munkásosztály élenjáró rétegének valóban forradalmi elemeit. Az, hogy lehetővé vált a demokratikus forradalom álláspontjáról oly gyorsan áttérni a szocialista forradalom álláspontjára, csak annak köszönhető, hogy a bolsevizmusnak sikerült ezt az egybekovácsolt forradalmi szervezetet megteremtenie.

A mensevikek és a bolsevikok ellen írt vitacikkeimet ma is minden nehézség nélkül két kategóriára tudnám osztani: először olyanokra, amelyek a forradalom belső erőinek elemzésével, a forradalom távlataival foglalkoznak (Roza Luxemburg lengyel elméleti lapja; „Neue Zeit"), és másodszor olyanokra, amelyek az orosz szociáldemokraták frakcióinak megítélésével, harcával stb. foglalkoznak. Az első kategóriába tartozó cikkeket most is módosítás nélkül közreadhatnám, mert azok teljesen és tökéletesen egybevágnak pártunk 1917-től kezdve elfoglalt álláspontjával. A második kategóriába tartozó cikkek nyilvánvalóan hibásak és nem lenne érdemes újra kiadni

őket" (lásd „Lenin Trockijról". 1925. Olminszkij elvtárs előszavával).

Mit látunk ebből?

Kiderül, hogy Trockij tévedett szervezeti kérdésekben, de forradalmunk megítélésének kérdéseiben, a permanens forradalom kérdésében igaza volt és ma is igaza van.

Igaz, Trockijnak tudnia kell, hogy Lenin utolsó leheletéig harcolt a permanens forradalom elmélete ellen. De ez őt nem zavarja.

Kiderül továbbá, hogy mindkét frakciónak, mind a mensevikeknek, mind a bolsevikoknak, el kellett volna jutniok a permanens forradalom elméletéhez, de valójában csak a bolsevikok jutottak el ehhez az elmélethez, mert náluk megvolt a munkások és a régi értelmiség egybekovácsolt forradalmi szervezete, ám nem egyszerre, hanem „1917-től kezdve" jutottak el hozzá.

Kiderül, végül, hogy a permanens forradalom elmélete „teljesen és tökéletesen egybevágott pártunk 1917-től kezdve elfoglalt álláspontjával".

Most pedig ítéljék meg önök maguk, csakugyan olyan ez, hogy Trockij nem tulajdonít nagy jelentőséget a permanens forradalom elméletének? Nem, nincs olyan szinezete. Ellenkezőleg, ha a permanens forradalom elmélete „1917-től kezdve" valóban egybevágott a párt álláspontjával, ebből csak egy következtetést lehet levonni — azt, hogy Trockij ennek az elméletnek egész pártunk szempontjából döntő jelentőséget tulajdonított és tulajdonít ma is.

De mit jelent az, hogy „egybevágott"? Hogyan volt lehetséges az, hogy Trockij permanens forrada-

lom elmélete egybevágott pártunk álláspontjával, holott be van bizonyítva, hogy pártunk Lenin személyében állandóan harcolt ez ellen az elmélet ellen?

Két eset lehetséges: vagy nem volt pártunknak saját elmélete és később, a dolgok menete arra kényszerítette, hogy elfogadja Trockij permanens forradalom elméletét, vagypedig pártunknak volt saját elmélete, de ezt az elméletet észrevétlenül kiszorította — „1917-től kezdve" — Trockij permanens forradalom elmélete.

Ezt a „furcsaságot" később megmagyarázta nekünk Trockij „1905" című könyvének „Előszó"-jában, amelyet 1922-ben írt. Trockij ebben a könyvben kifejti a permanens forradalom elméletének lényegét, elemzi forradalmunknak a permanens forradalom elmélete szempontjából való megítélését és erre a következtetésre jut:

„Ha 12 esztendős megszakítással is, ez a megítélés teljesen igazolódott" (Trockij. „1905", „Előszó").

Másszóval: a permanens forradalom elmélete, amelyet Trockij 1905-ben „konstruált", 12 évvel később, 1917-ben „teljesen igazolódott".

De hogyan igazolódhatott? Hát a bolsevikok — hová lettek a bolsevikok? Netalán a bolsevikok úgy mentek a forradalomba, hogy nem volt saját elméletük, netalán csak arra voltak képesek, hogy egybekovácsolják a forradalmi értelmiséget, a forradalmi munkásokat? Meg aztán, milyen alapon, milyen elvek alapján kovácsolták egybe a munkásokat? Volt-e a bolsevikoknak valami elméletük, volt-e valami saját

megítélésük a forradalomról, a forradalom hajtóerőiről? Netalán a permanens forradalom elméletén kívül semilyen más elmélete nem volt pártunknak?

Ítéljék meg önök maguk: éltünk, éldegéltünk mi, bolsevikok, és fejlődtünk távlatok és forradalmi elmélet nélkül; így éldegéltünk 1903-tól 1917-ig; azután pedig, „1917-től kezdve", észrevétlenül lenyeltük a permanens forradalom elméletét és talpra álltunk. Vitathatatlan, ez nagyon érdekes mese. De hogyan mehetett ez végbe a pártban észrevétlenül, harc nélkül, minden megrázkódtatás nélkül? Hogyan történhetett ez ilyen egyszerűen, csak úgy, se szó, se beszéd? Hiszen ismeretes, hogy Lenin és pártja a permanens forradalom elmélete ellen, mihelyt ez az elmélet megszületett, az első naptól kezdve harcolt.

Egyébként, Trockij ezt a „furcsaságot" is megmagyarázza nekünk egy másik okmányban. Arra a „Megjegyzés"-re gondolok, melyet Trockij 1922-ben írt „Nézeteltéréseink" című cikkéhez.

Felolvasom Trockij cikkének erre vonatkozó részletét:

„A mensevikek, abból az absztrakcióból kiindulva, hogy «*forradalmunk burzsoá forradalom*», arra az eszmére lyukadnak ki, hogy a proletariátus egész taktikáját a liberális burzsoázia magatartásához kell alkalmazni, egészen addig, amíg ez a burzsoázia meghódítja az államhatalmat, a bolsevikok viszont, ugyancsak egy merő absztrakcióból, a «*demokratikus, nempedig szocialista diktatúra*» absztrakciójából kiindulva, arra az eszmére lyukadnak ki, hogy a proletariátusnak, amelynek kezében van az államhatalom, önmagát burzsoá-demokratikus keretek közé kell szorítania. Igaz, a különbség közöttük ebben a kérdésben igen jelentékeny: míg a mensevizmus forradalomellenes elemei már most teljes erővel megmutatkoznak,

a bolsevizmus forradalomellenes vonásai csak a forradalom győzelme esetén fenyegetnek óriási veszéllyel" (Trockij. „1905". 285. old.).

Kiderül, hogy nemcsak a mensevizmusnak voltak meg a maga forradalomellenes elemei, hanem a bolsevizmus sem volt mentes a „forradalomellenes vonásoktól", amelyek „csak a forradalom győzelme esetén" fenyegettek „óriási veszéllyel".

Megszabadultak-e később a bolsevikok a bolsevizmus „forradalomellenes vonásaitól" és ha igen, hogyan?

Ezt a „furcsaságot" Trockij a „Nézeteltéréseink" című cikkhez fűzött „Megjegyzés"-ben magyarázza meg nekünk.

Felolvasom:

„Ez, mint ismeretes, nem történt meg, mivel Lenin elvtárs vezetésével a bolsevizmus (nem minden belső harc nélkül) 1917 tavaszán, vagyis a hatalom kivívása előtt, eszmei fegyverzetet váltott ebben az igen fontos kérdésben" (Trockij. „1905". 285. old.).

Tehát a bolsevikok „fegyverzetváltása", „1917-től kezdve", a permanens forradalom elmélete alapján, ezzel kapcsolatban a bolsevikok megszabadulása a „bolsevizmus forradalomellenes vonásaitól", végül az a tény, hogy a permanens forradalom elmélete ilymódon „teljesen igazolódott" — ez Trockij következtetése.

De hová tűnt el a leninizmus, a bolsevizmus elmélete, forradalmunknak, forradalmunk hajtóerőinek bolsevik megítélése stb.? Vagy nem „teljesen igazolódott", vagy egyáltalán nem „igazolódott", vagy szertefoszlott a levegőben, átengedve helyét

a permanens forradalom elméletének a párt „fegyverzetváltása" érdekében.

Egyszóval, éltek, éldegéltek ezen a világon a bolsevikok, valahogy „összeeszkábáltak" egy pártot 1903-tól „kezdve", de nem volt forradalmi elméletük, csetlettek-botlottak 1903-tól „kezdve", és valahogy elevickéltek 1917-ig, aztán, amikor észrevették Trockijt a permanens forradalom elméletével a kezében, elhatározták, hogy „fegyverzetet váltanak", miután pedig „fegyverzetet váltottak", elvesztették a leninizmusnak, a forradalom lenini elméletének utolsó maradványait is, s így elérték azt, hogy a permanens forradalom elmélete „tökéletesen egybevágott" pártunk „álláspontjával".

Nagyon érdekes mese ez, elvtársak. Vagy, ha úgy tetszik, ez egyike az olyan nagyszerű bűvészmutatványoknak, amilyeneket a cirkuszban lehet látni. Csakhogy mi most nem cirkuszban vagyunk, hanem pártunk konferenciáján. És elvégre mi nem szerződtettük Trockijt artistának. Mire valók ezek a bűvészmutatványok?

Hogyan ítélte meg Lenin elvtárs a permanens forradalom trockiji elméletét? Egyik cikkében ezt az elméletet gúnyosan „eredeti" és „nagyszerű" elméletnek nevezi, s így ír róla:

„Tisztázni az osztályok kölcsönös viszonyát a küszöbönálló forradalomban — ez a forradalmi párt fő feladata ... Ezt a feladatot helytelenül oldja meg a «Nase Szlovó»-ban Trockij, aki 1905-ös «eredeti» elméletét ismételgeti és nem akar gondolkodni azon, hogy miért nem vett tudomást az élet teljes tíz esztendőn át erről a nagyszerű elméletről.

Trockij eredeti elmélete a bolsevikoktól átveszi a proletariátus döntő forradalmi harcára és a politikai

hatalom meghódítására szólító felhívást, a mensevikektől pedig a parasztság szerepének «tagadását»" . . . Ezzel „Trockij valójában Oroszország liberális munkáspolitikusait támogatja, akiknél a parasztság szerepének «tagadása» azt jelenti, hogy *nem akarják* a parasztokat forradalomba vinni!" (XVIII. köt. 317—318. old.[98a]).

Lenin szerint tehát a permanens forradalom elmélete félig mensevik elmélet, amely figyelmen kívül hagyja a parasztság forradalmi szerepét az orosz forradalomban.

Csak azt nem értjük, hogy ez a félig mensevik elmélet hogyan „vághatott egybe teljesen és tökéletesen" pártunk álláspontjával, akár csak „1917-től kezdve" is.

De hogyan ítéli meg pártunk a permanens forradalom elméletét? A XIV. konferencia ismert határozata ezt mondja róla:

„A permanens forradalom trockista elméletének szerves része az az állítás, hogy «a szocialista gazdaság igazi fellendülése Oroszországban *csak* a proletariátusnak Európa legfontosabb országaiban kivívott *győzelme után* válik lehetségessé» (Trockij, 1922), — amely állítás a Szovjetunió proletariátusát a jelenlegi időszakban fatalista passzivitásra kárhoztatja. Az ilyesféle «elméletek» ellen írta Lenin elvtárs: «A végletekig sablonszerű az az érvelésük, amelyet a nyugateurópai szociáldemokrácia fejlődése idején szóról-szóra bemagoltak és amely abban áll, hogy mi még nem értünk meg a szocializmusra, hogy a szocializmusnak nálunk — ahogy a közülük való ‚tudós' urak szokták mondani — még nincsenek meg az objektív gazdasági előfeltételei» (Megjegyzések Szuhanovról)." (A XIV. pártkonferencia határozata[99].)

Kiderül, hogy a permanens forradalom elmélete ugyanolyan szuhanovizmus, mint az, amelyet Lenin

elvtárs „Forradalmunkról" című feljegyzéseiben szociáldemokratizmusnak bélyegez meg.

Csak azt nem értjük, hogy bolsevik pártunk hogyan tudott egy ilyen elmélettel „fegyverzetet váltani".

Kamenyev beszédében mintegy „elárulta", hogy Trockij hátat fordít permanens forradalom elméletének, és ennek igazolására, a következő, enyhén szólva kétértelmű idézetet olvassa fel Trockijnak 1926 szeptemberében az ellenzékiekhez írt legutóbbi leveléből:

„Mi abból indulunk ki, hogy, mint a tapasztalat megcáfolhatatlanul megmutatta, minden valamennyire komolyabb elvi kérdésben, amelyben bárkinek közülünk nézeteltérése volt Leninnel, feltétlenül Vlagyimir Iljicsnek volt igaza."

De Kamenyev elhallgatta, hogy ezt követően, ugyanebben a levélben, Trockij a következő kijelentést tette, amely előbbi kijelentését halomra dönti:

„A leningrádi ellenzék erélyesen fellépett a szocializmus *egy* országban elmélete, mint a *nemzeti korlátoltság elméleti igazolása ellen*" (lásd Trockij levelét, 1926 szeptember, — melléklet a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodája 1926 október 8-i és 11-i üléseinek gyorsírói jegyzőkönyvéhez).

Mi jelentősége lehet Trockij első, kétértelmű és semmire sem kötelező kijelentésének második kijelentésével szemben, amely halomra dönti az elsőt?

Mi a permanens forradalom elmélete? A lenini „szocializmus *egy* országban elméletének" tagadása.

Mi a lenini „szocializmus *egy* országban elmélete"? A permanens forradalom trockiji elméletének tagadása.

Világos tehát, hogy Kamenyev, amikor felolvasta az első idézetet Trockij leveléből és hallgatott a másodikról, meg akarta téveszteni és be akarta csapni pártunkat.

De pártunkat nem olyan könnyű becsapni.

2. ZSONGLŐRKÖDÉS IDÉZETEKKEL, AVAGY TROCKIJ MEGHAMISÍTJA A LENINIZMUST

Felfigyeltek-e arra, elvtársak, hogy Trockij egész beszéde tele van tüzdelve a Lenin műveiből vett legkülönfélébb idézetekkel? Az ember olvassa ezeket a Lenin különböző cikkeiből kiragadott idézeteket és nem érti, mire törekszik Trockij inkább: arra-e, hogy megerősítse velük álláspontját, vagy arra, hogy Lenin elvtársat „rajtacsípje" „ellentmondásokon". Felsorakoztatott Lenin műveiből, nyilván azzal a szándékkal, hogy „leleplezze" a pártot, egy csomó arról szóló idézetet, hogy az intervenció veszélye csak abban az esetben küzdhető le, ha a forradalom több országban győz. De nem értette meg, vagy nem akarja megérteni, hogy ezek az idézetek nem a párt álláspontja ellen, hanem a párt álláspontja mellett és Trockij álláspontja ellen szólnak, mert a párt a külső veszély jelentőségét Lenin vonalával teljes összhangban értékeli. Felsorakoztatott egy csomó más idézetet, amelyek arról szólnak, hogy a szocializmus *teljes győzelme* lehetetlen a forradalomnak több országban kivívott győzelme nélkül, és minden módon zsonglőrködni igyekezett ezekkel az idézetekkel. De nem értette meg, vagy nem akarja megérteni, hogy nem lehet egy kalap alá venni a szocializmus teljes győzelmét (az intervenció elleni biztosítékot) a szocia-

lizmus győzelmével általában (a szocialista társadalom felépítésével), és nem érti meg, vagy nem akarja megérteni azt, hogy ezek a Lenin műveiből vett idézetek nem a párt ellen, hanem a párt mellett és Trockij álláspontja ellen szólnak.

De Trockij, amikor felsorakoztatott egy halom olyan idézetet, amely nem tartozik a tárgyhoz, mégsem akart kitérni Leninnek a szocializmus egy országban lehetséges győzelméről írt alapvető cikkére (1915), mert nyilván úgy vélte, hogy Kamenyev felszólalása szerencsésen megmentette őt ettől a cikktől. Most azonban véglegesen bebizonyítottnak tarthatjuk, hogy Kamenyevnek nem sikerült betöltenie a szerepét, és Lenin elvtárs cikke teljesen érvényben marad.

Trockij továbbá idézett egy részletet Lenin elvtárs ismert cikkéből, amely arról szól, hogy az aktuális politika terén közte és Lenin között a parasztkérdésben nincsenek nézeteltérések. De elfelejtette megmondani, hogy Leninnek ez a cikke nemcsak nem dönti el, hanem mégcsak nem is érinti azoknak a nézeteltéréseknek kérdését, amelyek Trockij és Lenin között a parasztság kérdésében, *kapcsolatban a teljes szocialista társadalom országunkban való felépítésének lehetőségével*, fennállanak.

Tulajdonképpen épp ez a magyarázata annak, hogy Trockijnak az idézetekkel végzett műveletei idézetekkel való üres zsonglőrködéssé váltak.

Trockij megpróbálta bebizonyítani, hogy álláspontja „egybevág" Lenin álláspontjával abban a kérdésben, hogy országunkban a szocialista társadalom forradalmunk belső erői alapján felépít-

hető. De hogyan lehet bebizonyítani a bebizonyíthatatlant?

Hogyan egyeztethető össze Leninnek az a tétele, hogy „... a szocializmus győzelme lehetséges eleinte néhány, vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is"[100], Trockijnak azzal a tételével, hogy „nincs remény arra ... hogy, például, a forradalmi Oroszország meg tudna állni a konzervatív Európával szemben"?

Hogyan egyeztethető össze továbbá Leninnek az a tétele, hogy „ennek az országnak (*egy* országnak — *I. Szt.*) győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést, *szembe*fordulna a világ többi, kapitalista részével"[101], Trockijnak azzal a tételével, hogy „az európai proletariátus közvetlen *állami** támogatása nélkül Oroszország munkásosztálya nem maradhat hatalmon és nem teheti ideiglenes uralmát tartós szocialista diktatúrává"?

Hogyan egyeztethető össze — végül — Leninnek az a tétele, hogy „csakis a parasztsággal való megegyezés mentheti meg a szocialista forradalmat Oroszországban, amíg a forradalom más országokban be nem következett"[102], Trockijnak azzal a tételével, hogy „az elmaradt, túlnyomó többségében parasztlakosságú ország munkáskormányának helyzetében rejlő ellentmondások csak nemzetközi méretekben oldhatók meg, a proletariátus világforradalmának porondján"?

Továbbá: tulajdonképpen miben különbözik

* Az én aláhúzásom. — *I. Szt.*

Trockijnak a szocializmus országunkban való győzelme kérdésében elfoglalt álláspontja a mensevik Otto Bauer álláspontjától, amely abban áll, hogy:

„Oroszországban, ahol a proletariátus a nemzetnek csak jelentéktelen kisebbsége, a proletariátus csak ideiglenesen tudja fenntartani uralmát", hogy „elkerülhetetlenül újra el kell azt veszítenie, mihelyt a nemzet paraszti tömege kulturális tekintetben eléggé éretté válik arra, hogy maga vegye kezébe a hatalmat", hogy Oroszországban „az ipari szocializmus tartós uralma csak akkor biztosítható, ha az ipari Nyugat proletariátusa meghódítja a politikai hatalmat"?

Vajjon nem világos, hogy Trockij közelebb áll Bauerhez, mint Leninhez? És vajjon nem igaz, hogy Trockij álláspontja a szociáldemokrata elhajlás álláspontja, hogy Trockij lényegében tagadja forradalmunk szocialista jellegét?

Trockij azt a tételét, hogy lehetetlen megtartani a proletárhatalmat a konzervatív Európával szemben, azzal az érveléssel próbálta indokolni, hogy a mai Európa nem konzervatív, hogy többé-kevésbbé liberális és ha Európa valóban konzervatív volna, országunk proletariátusa nem tudta volna megtartani a hatalmat. De vajjon nem világos-e, hogy Trockij itt teljesen és véglegesen belezavarodott a kérdésbe? Minek nevezzük például a mai Olaszországot, vagy Angliát, vagy Franciaországot — konzervatívnak-e, vagy liberálisnak? Mi a mai Észak-Amerika — konzervatív vagy liberális ország? És mi jelentősége lehet köztársaságunk épsége és sértetlensége szempontjából a konzervatív és „liberális"

Európa közötti különbség e „finom" és nevetséges hangsúlyozásának? Vajjon a köztársasági Franciaország és a demokratikus Amerika Kolcsak és Gyenyikin időszakában nem vett-e ugyanúgy részt az országunk elleni intervencióban, mint a monarchikus és konzervatív Anglia?

Trockij különösen sok helyet szentelt a középparaszt-kérdésnek. Leninnek 1906 időszakában írt műveiből idézett egy részletet, ahol Lenin megjövendöli annak lehetőségét, hogy a *polgári* forradalom győzelme után a középparasztok egy része átáll az ellenforradalom oldalára. Trockij nyilván azt akarta ezzel bebizonyítani, hogy a szóbanforgó részlet „egybevág" Trockijnak a *szocialista* forradalom győzelme utáni parasztság kérdésében elfoglalt álláspontjával. Nem nehéz megérteni, hogy Trockij itt összehasonlíthatatlan dolgokat hasonlít össze. Trockij hajlandó a középparasztságot „magábanvaló dolognak", állandó és egyszersmindenkorra adott valaminek tekinteni. A bolsevikok azonban sohasem fogták fel így a középparasztságot.

Trockij nyilván elfeledte, hogy a bolsevikoknak három tervük van a parasztság alapvető tömege irányában: az egyik terv — a polgári forradalom időszakára, a másik terv — a proletárforradalom időszakára, és a harmadik terv — a Szovjethatalom megszilárdulása utáni időszakra vonatkozik.

Az első időszakban a bolsevikok ezt mondották: az egész parasztsággal együtt, a cár és a földesurak ellen, a liberális burzsoázia semlegesítésével, a polgári-demokratikus forradalomért.

A második időszakban a bolsevikok ezt mon-

dották: a szegényparasztsággal együtt, a burzsoázia és a kulákok ellen, a középparasztság semlegesítésével, a szocialista forradalomért. És mit jelent a középparasztság semlegesítése? Azt jelenti, hogy a középparasztságot a proletariátus politikai ellenőrzése alatt kell tartani, nem szabad bízni benne és mindent meg kell tenni, hogy ne csússzon ki a kezünkből.

A harmadik időszakban, abban az időszakban, amelyben most élünk, a bolsevikok ezt mondják: a szegényparasztsággal együtt, tartós szövetségben a középparaszttal, gazdaságunk városi és falusi kapitalista elemei ellen, a szocialista építés győzelméért.

Aki összekeveri ezt a három tervet, ezt a három különböző vonalat, amelyek forradalmunk három különböző időszakát tükrözik, az semmit sem ért a bolsevizmusból.

Leninnek tökéletesen igaza volt, amikor azt mondotta, hogy a *polgári* forradalom győzelme után a középparasztok egy része az ellenforradalomhoz csatlakozik. Így is történt például az „Ufai kormány"[103] idején, amikor a volgamelléki középparasztok egy része átállt az ellenforradalomhoz, a kulákokhoz, a középparasztok nagy része pedig ingadozott a forradalom és az ellenforradalom között. Hiszen másként nem is lehetett. A középparaszt éppen azért középparaszt, hogy várakozzék és ingadozzék: „ki tudja, ki kerekedik felül, jobb inkább kivárni". A középparaszt csak a belső ellenforradalmon aratott első komoly győzelmek után és különösen a Szovjethatalom megszilárdulása után kezdett határozottan a Szovjethatalom felé fordulni, mert nyilván belátta, hogy hatalom nélkül nem lehet meglenni, a bolsevik

hatalom pedig erős, az egyetlen kivezető út tehát — együttműködni ezzel a hatalommal. Lenin elvtárs éppen ebben az időszakban mondotta azokat a bölcs szavakat, hogy „a szocialista építés olyan szakaszába értünk, amikor konkrétan, részletesen ki kell dolgozni azokat a falusi munka tapasztalatai alapján kipróbált irányelveket és utasításokat, amelyeknek vezérfonalul kell szolgálniok nekünk ahhoz, hogy a középparaszthoz való viszonyunkban a *tartós szövetség talajára álljunk*" (beszéd a VIII. pártkongresszuson, — lásd XXIV. köt. 114. old.).

Ez a helyzet a középparaszt-kérdésben.

Trockij hibája abban áll, hogy metafizikus módon nyúl a középparasztság kérdéséhez, „magábanvaló dolognak" tekinti a középparasztságot és ezzel összezavarja a kérdést, elferdíti és meghamisítja a leninizmust.

Végül, egyáltalán nem az a lényeg, hogy a proletariátusnak lehetnek és lesznek még ellentétei és összeütközései a középparasztság bizonyos részével. A párt és az ellenzék között egyáltalán nem ebben van nézeteltérés. A nézeteltérés itt abban van, hogy a párt véleménye szerint ezek az ellentétek és esetleges összeütközések *teljesen leküzdhetők* forradalmunk saját erői alapján, Trockij és az ellenzék viszont úgy véli, hogy ezek az ellentétek és összeütközések „*csak* nemzetközi méretekben, a proletariátus világforradalmának porondján" küzdhetők le.

Trockij, idézetekkel zsonglőrködve, megkisérli valahová a sarokba dugni ezeket a nézeteltéréseket. De már mondottam, hogy pártunkat nem lehet becsapni.

És mi következik ebből? Az következik, hogy dialektikusnak kell lenni, nempedig bűvésznek. Ha önök, tisztelt ellenzékiek, Lenin elvtársnál dialektikát tanulgatnának, ha olvasgatnák az ő műveit — hasznukra válna. (Taps, derültség.)

3. „APRÓSÁGOK" ÉS MÓKÁK

Trockij szemrehányást tett nekem mint a tézisek szerzőjének amiatt, hogy ott szó van „önmagában" vett forradalomról, mint szocialista forradalomról. Trockij úgy véli, hogy ha így bánok a forradalommal, az metafizika. Én ezzel semmiképpen sem tudok egyetérteni.

Miért van szó a tézisekben „önmagában" vett forradalomról, mint szocialista forradalomról? Azért, mert ezzel hangsúlyozzuk a forradalmunk megítélésében pártunk nézetei és az ellenzék nézetei között fennálló óriási különbséget.

Miben áll ez a különbség? Abban, hogy a párt forradalmunkat szocialista forradalomnak tekinti, olyan forradalomnak, amely bizonyos önálló erőt jelent, olyan erőt, amely képes harcba szállni a tőkés világgal, ezzel szemben az ellenzék forradalmunkat az eljövendő, még nem győztes nyugati proletárforradalom díjtalan mellékletének, az eljövendő nyugati forradalom kiegészítő „függelékének" tekinti, olyasminek, aminek nincs semmi önálló ereje. Csak össze kell hasonlítani az országunkban fennálló proletárdiktatúra lenini megítélését az ellenzéki blokk megítélésével, hogy megértsük, mennyire mély a közöttük tátongó szakadék. Lenin a proletárdiktatúrát a legnagyobb mértékben kezdeményező erő-

nek fogja fel, amelynek, miután a szocialista gazdaságot megszervezte, közvetlenül támogatnia kell a világproletariátust, harcolnia kell a tőkés világ ellen, az ellenzék viszont, megfordítva, az országunkban fennálló proletárdiktatúrát passzív erőnek tekinti, amely állandóan attól retteg, hogy azonnal elveszti a hatalmat a „konzervatív Európával szemben".

Vajjon nem világos, hogy a „metafizika" szót Trockij annak takargatására dobta be, hogy az ellenzék forradalmunkat merőben szociáldemokrata módon ítéli meg?

Trockij, továbbá, szóvá tette, hogy én a szocializmusnak *egy* országban való győzelmére vonatkozó pontatlan és helytelen megfogalmazásomat, amelyet „A leninizmus alapjairól" című könyvemben 1924-ben adtam, egy másik, pontosabb és helyesebb megfogalmazással helyettesítettem. Trockij ezzel nyilvánvalóan nincs megelégedve. Hogy miért, milyen alapon — azt persze nem mondta meg. Mi kivetni való lehet abban, hogy kijavítottam a pontatlan megfogalmazást és helyessel cseréltem fel? Én egyáltalában nem tartom magam tévedhetetlennek. Azt hiszem, a pártnak csak javára válhat, ha valamelyik elvtárs beismeri és utóbb kijavítja a hibát, amelyet elkövetett. Mit akar tulajdonképpen Trockij, amikor szóváteszi ezt a tényt? Talán a jó példát akarja követni és végre számtalan hibájának kijavításával akar foglalkozni? (Taps, derültség.) Nos, én kész vagyok segíteni neki ebben, ha szüksége van a segítségemre, kész vagyok őt noszogatni és neki segíteni. (Taps, derültség.) De Trockijnak nyilván valami más célja van. Ha ez igaz, meg kell mondanom, hogy

kísérlete — alkalmatlan eszközökkel végrehajtott kísérlet.

Trockij azt próbálta elhitetni velünk beszédében, hogy ő nem is olyan rossz kommunista, amilyennek a párttöbbség képviselői feltüntetik. Számos idézetet olvasott fel cikkeiből, amelyek arról tanuskodnak, hogy ő mindig elismerte és ma is elismeri munkánk „szocialista jellegét", hogy ő nem tagadja állami iparunk „szocialista jellegét" stb. stb. Ez aztán újdonság! Még csak az kellene, hogy Trockij tagadja munkánk, iparunk stb. szocialista jellegét. Ezeket a tényeket most mindenki elismeri, még a newyorki tőzsde is, még nepmanjaink is, nem is szólva Otto Bauerről. Most mindenki, barátaink és ellenségeink egyaránt látják, hogy mi nem úgy építjük az ipart, ahogy a kapitalisták építik, hogy mi gazdasági és politikai életünk fejlődésébe bizonyos új elemeket viszünk bele, amelyeknek semmi közük sincs a kapitalizmushoz.

Nem, tisztelt ellenzékiek, most nem erről van szó.

A helyzet most komolyabb, mint az ellenzéki blokk képzeli.

Most nem iparunk szocialista jellegéről van szó, hanem arról, hogy a kapitalista környezet ellenére, hogy a proletárdiktatúra pusztulását szomjazó külső és belső ellenségek ellenére felépítsük a szocialista gazdaságot a maga egészében. Arról van szó, hogy kivívjuk a leninizmus teljes diadalát pártunkban.

Most nem apróságokról és mókákról van szó. Apróságokkal és mókákkal most nem éri be a párt. A párt most többet követel az ellenzéktől.

Vagy lesz önöknek elég bátorságuk, és nyiltan

és becsületesen le tudnak mondani elvi hibáikról, vagy nem teszik meg ezt, és akkor megkapják a párttól álláspontjuk megérdemelt minősítését — azt, hogy ez az álláspont a szociáldemokrata elhajlás álláspontja.

Ez a két eset lehetséges.

Az ellenzékieken áll a választás. (Hangok: „Úgy van!" Taps.)

V

AZ ELLENZÉK GYAKORLATI PLATFORMJA. A PÁRT KÖVETELÉSEI

Az idézetekkel való zsonglőrködésről az ellenzék vezérei a gyakorlati jellegű nézeteltérésekre próbáltak áttérni. Trockij és Kamenyev ugyanúgy, mint Zinovjev is, megpróbálkoztak e nézeteltérések megfogalmazásával, sőt azt is állították, hogy nem az elméleti nézeteltérések, hanem a gyakorlati nézeteltérések a fontosak. Le kell azonban szögeznem, hogy nézeteltéréseinknek az ellenzék által a konferencián adott megfogalmazásai közül egyik sem tűnik ki sem objektivitásával, sem teljességével.

Akarják tudni, miben állnak gyakorlati nézeteltéréseink, akarják tudni, mit követel önöktől a párt?

Hallgassák meg:

1. A párt nem tűrheti és nem fogja tűrni tovább, hogy önök, valahányszor kisebbségben maradnak, kimennek az utcára, világgá kürtölik, hogy a pártban válság van és zaklatják a pártot. A párt ezt tovább nem fogja tűrni. (Hangok: „Úgy van!" Taps.)

2. A párt nem tűrheti és nem fogja tűrni azt, hogy önök, miután minden reményüket elvesztették arra, hogy többségre tegyenek szert pártunkban, összeszedjenek és egybegyüjtsenek mindenféle elégedetlen elemet, mint egy új párt anyagát. A párt ezt nem tűrheti és nem fogja tűrni. (T a p s.)

3. A párt nem tűrheti és nem fogja tűrni azt, hogy önök a párt vezető apparátusát becsmérelve és a párt rendjét megbontva, a párt vasfegyelmét megsértve, a frakciószabadság zászlaja alatt új pártban egyesítsenek és megformáljanak a párt által elítélt minden áramlatot. A párt ezt nem fogja tűrni. (T a p s.)

4. Tudjuk, hogy nagy nehézségeink vannak a szocializmus építésének útján. Látjuk ezeket a nehézségeket és megvan a lehetőségünk, hogy leküzdjük őket. Mi szívesen fogadnók az ellenzék minden segítségét e nehézségek leküzdésében. De a párt nem tűrheti és nem fogja tűrni, hogy ezeket a nehézségeket helyzetünk rosszabbítására, a párt elleni támadásra, a párt elleni rohamokra próbálják felhasználni. (T a p s.)

5. A párt jobban érti, mint minden ellenzék együttvéve, hogy az iparosítás előrehaladása és a szocializmus felépítése csak a munkásosztály anyagi és kulturális helyzetének állandó javulása mellett lehetséges. A párt mindent elkövet és el fog követni annak érdekében, hogy a munkásosztály anyagi és kulturális helyzete állandóan javuljon. De a párt nem tűrheti és nem fogja tűrni, hogy az ellenzék kivonuljon az utcára olyan demagóg kijelentésekkel, hogy azonnal fel kell emelni a munkabért 30—40%-kal,

noha biztosan tudja, hogy iparunk jelenleg nem bírhatja ki a munkabér ilyen mértékű felemelését, noha biztosan tudja, hogy az efféle demagóg fellépések célja nem a munkásosztály helyzetének javítása, hanem a dolgozók elmaradott rétegei közötti elégedetlenség szítása és a párt ellen, a munkásosztály élcsapata ellen irányuló elégedetlenség megszervezése. A párt ezt nem tűrheti és nem fogja tűrni. (Hangok: „Úgy van!" Taps.)

6. A párt nem tűrheti és nem fogja tűrni azt, hogy az ellenzék a jövőben is folytassa a munkás-paraszt összefogás alapjainak, a munkás-paraszt szövetség alapjainak aláásását annak az eszmének a propagálásával, hogy emeljük a gyári árakat és fokozzuk a parasztsággal szemben az adónyomást, kísérletezzünk tehát azzal, hogy a proletariátus és a parasztság közötti viszonyt úgy „konstruáljuk meg", hogy az ne a *gazdasági együttműködés* viszonya, hanem olyan viszony legyen, amelyben a proletárállam a parasztságot *kizsákmányolja*. A párt ezt nem tűrheti és nem fogja tűrni. (Taps.)

7. A párt nem tűrheti és nem fogja tűrni azt, hogy az ellenzékiek továbbra is eszmei zűrzavart terjesszenek pártunkban, túlozzák nehézségeinket, vereséghangulatot keltsenek, a szocializmus országunkban való felépítésének lehetetlenségét hirdessék és ezzel a leninizmus alapjait aláássák. A párt ezt nem tűrheti és nem fogja tűrni. (Hangok: „Úgy van!" Taps.)

8. A párt nem tűrheti és nem fogja tűrni — bár ez nem csak az ő dolga, hanem a Kommunista Internacionále valamennyi szekciójának dolga —, hogy

önök továbbra is zaklassák a Kommunista Internacionálét, bomlasszák szekcióit és diszkreditálják a Kommunista Internacionále vezetőségét. A párt ezt nem tűrheti és nem fogja tűrni. (T a p s.)

Ebben állnak gyakorlati nézeteltéréseink.

Ez az ellenzéki blokk politikai és gyakorlati platformjának lényege és ez ellen harcol most pártunk.

Trockij, amikor beszédében kifejtette a platform egyes pontjait és gondosan eltitkolt más pontokat, azt kérdezte: mi az, ami ebben szociáldemokrata? Furcsa kérdés! Én pedig ezt kérdezem: mi az, ami ebben, az ellenzéki blokknak ebben a platformjában, kommunista? Mi az, ami ebben nem szociáldemokrata? Vajjon nem világos, hogy az ellenzéki blokk gyakorlati platformja a leninizmustól való eltávolodás vonalán, a szociáldemokrácia felé való közeledés vonalán halad?

Önök tudni akarták, mit követel önöktől, tisztelt ellenzékiek, a párt — most már tudják, mit követel.

Vagy teljesítik önök ezeket a feltételeket, amelyek egyszersmind a párt teljes egységének is a feltételei, vagy nem teljesítik — és akkor a párt, amely tegnap vereséget mért önökre, holnap megkezdi az önök teljes felszámolását. (T a p s.)

VI

ÖSSZEFOGLALÁS

Melyek a pártonbelüli harc eredményei?

Kezemben van egy 1926 szeptemberében kelt okmány, amelyet Trockij írt alá. Ez az okmány figyelemreméltó abban a tekintetben, hogy valami-

képpen megpróbálja előrevetíteni a pártonbelüli harc kimenetelét, van benne valami prognózis féle és valahogy körvonalazza pártonbelüli harcunk távlatait. Ebben az okmányban ezt olvassuk:

„Az egyesült ellenzék megmutatta áprilisban és júliusban, és meg fogja mutatni októberben, hogy nézeteinek egysége csak megszilárdul a durva és illojális üldözés hatására, a párt pedig meg fogja érteni, hogy csak az egyesült ellenzék nézetei alapján lehet kijutni a mostani súlyos válságból" (lásd Trockij levelét az ellenzékiekhez, 1926 szeptember — melléklet a Politikai Iroda 1926 október 8-i és 11-i üléseinek gyorsírói jegyzőkönyvéhez).

Az elvtársak látják, hogy ez majdnem jóslat. (Közbeszólás: „De csak — majdnem.") Ez majdnem tiszta marxista típusú jóslat, előrelátás kereken két hónapra. (Derültség.)

Persze, vannak benne egyes túlzások. (Derültség.) Szó van benne például pártunk mostani súlyos válságáról. De mi, hála istennek, élünk és jó egészségben vagyunk és a válságot észre sem vettük. Van persze valami válság, de nem a párt válsága, hanem bizonyos frakcióé, amelyet az ellenzéki blokk frakciójának neveznek. De egy kis frakció válságát mégsem lehet egy milliós párt válságának feltüntetni.

Trockij okmányában szó van továbbá arról, hogy az ellenzéki blokk erősödik és a jövőben még erősödni fog. Azt hiszem, ebben is van némi túlzás. (Derültség.) Nem lehet tagadni azt a tényt, hogy az ellenzéki blokk bomlik, hogy az ellenzék legjobbjai leválnak róla, hogy fuldokol a belső ellentmondásokban. Vajjon nem tény az, hogy például

Krupszkaja elvtársnő elfordul az ellenzéki blokktól? (Viharos taps.) Véletlen ez?

Trockij okmányában szó van végül arról, hogy csak az egyesült ellenzék nézetei alapján lehet kijutni a mostani válságból. Azt hiszem, hogy Trockij itt is túloz valamelyest. (Derültség.) Az ellenzékieknek tudniok kell, hogy a párt nem az ellenzéki blokk nézetei alapján egyesült és forrt egybe, hanem harcban e nézetekkel, e nézetek ellen, építésünk szocialista távlatainak alapján. Trockij okmányában a túlzás nyilvánvaló.

De ha kitöröljük mindezeket a túlzásokat, amelyek Trockij okmányában fellelhetők, akkor a prognózisból, elvtársak, tulajdonképpen nem marad meg semmi sem. (Általános derültség.)

Mint látják, az eredmény éppen fordítottja annak, amit Trockij felvázolt nekünk prognózisában.

Befejezem, elvtársak.

Zinovjev egy időben azzal kérkedett, hogy ő a földre teszi a fülét (derültség), és amikor fülét a földhöz szorítja, hallja a történelem lépteit. Könnyen lehetséges, hogy ez valóban így is van. De egyvalamit mégis el kell ismerni, hogy Zinovjev, aki a földre teszi a fülét és meghallja a történelem lépteit, néha nem hall meg bizonyos „apróságokat". Lehetséges, hogy az ellenzék is a földhöz szorítja a fülét és valóban meg tud hallani olyan nagyszerű dolgokat, mint a történelem léptei. De meg kell állapítanunk, hogy bár meg tud hallani ilyen nagyszerű dolgokat, nem tudta meghallani azt az „apróságot", hogy a párt már régen hátat fordított az ellenzéknek, az ellenzék

pedig zátonyra futott. Ezt nem hallották meg. (H a n g o k: „Úgy van!")

De mi következik ebből? Nyilván az, hogy baj van az ellenzék fülével. (D e r ü l t s é g.)

Ezért azt tanácsolom: tisztelt ellenzékiek, gyógyíttassák a fülüket! (V i h a r o s, h o s s z a n t a r t ó t a p s. A k o n f e r e n c i a á l l v a ü n n e p l i S z t á l i n e l v t á r s a t.)

„Pravda" 262. sz.
1926 november 12.

A KÍNAI FORRADALOM TÁVLATAIRÓL

Beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának Kínai Bizottságában

1926 november 30

Elvtársak! Mielőtt rátérnék a kérdésre, szükségesnek tartom kijelenteni, hogy nincs olyan bő anyagom a kínai kérdésről, amilyen szükséges volna ahhoz, hogy a kínai forradalom teljes képét megrajzoljam. Ezért kénytelen vagyok néhány olyan elvi jellegű, általános megjegyzésre szorítkozni, amelyek közvetlenül összefüggnek a kínai forradalom fő irányának kérdésével.

Kezemben vannak Petrov tézisei, Mif tézisei, Tang Ping-hsziang két beszéde és Rafesz megjegyzései a kínai kérdésről. Azt hiszem, hogy ezeknek a dokumentumoknak, noha vannak erősségeik, megvan az az óriási fogyatékosságuk, hogy megkerülik a kínai forradalom több alapvető kérdését. Azt hiszem, hogy elsősorban ezekre a hiányosságokra kell felhívnom a figyelmüket. Megjegyzéseim ezért egyben bíráló jellegűek is lesznek.

I

A KÍNAI FORRADALOM JELLEGE

Lenin azt mondotta, hogy a kínaiaknak hamarosan meglesz a maguk 1905-je. Egyes elvtársak ezt úgy értelmezték, hogy Kínában hajszálra ugyan-

annak kell megismétlődnie, ami nálunk Oroszországban 1905-ben történt. Ez tévedés, elvtársak. Lenin egyáltalán nem azt mondotta, hogy a kínai forradalom az 1905-ös orosz forradalom másolata lesz. Lenin csupán azt mondotta, hogy a kínaiaknak meglesz a *maguk* 1905-je. Ez azt jelenti, hogy a kínai forradalomnak az 1905-ös forradalom általános vonásain kívül meglesznek még a maga különleges sajátosságai, amelyek a kínai forradalomra feltétlenül rányomják a maguk sajátos bélyegét.

Melyek ezek a sajátosságok?

Az első sajátosság az, hogy a kínai forradalom, amely polgári-demokratikus forradalom, egyszersmind nemzeti felszabadító forradalom is, amelynek éle a külföldi imperializmus kínai uralma ellen irányul. Elsősorban ebben különbözik az 1905-ös oroszországi forradalomtól. Kínában ugyanis az imperializmus uralma nemcsak az imperializmus katonai hatalmában nyilvánul meg, hanem mindenekelőtt abban, hogy Kínában az ipar döntő szálai, a vasutak, a gyárak, a bányák, a bankok stb. külföldi imperialisták kezében, vagy azok ellenőrzése alatt vannak. Ebből pedig az következik, hogy a külföldi imperializmus és kínai ügynökei elleni harc kérdéseinek feltétlenül komoly szerepük van a kínai forradalomban. A kínai forradalom ezáltal közvetlenül összekapcsolódik a világ proletárjainak imperializmus elleni forradalmaival.

A kínai forradalom második sajátossága, hogy a nemzeti nagyburzsoázia Kínában rendkívül gyenge, összehasonlíthatatlanul gyengébb, mint az 1905-ös időszak orosz burzsoáziája. Ez érthető is. Hiszen ha

az ipar döntő szálai a külföldi imperialisták kezében összpontosulnak, a nemzeti nagyburzsoázia Kínában csakis gyenge és elmaradott lehet. Ebben a tekintetben teljesen helyes az a megjegyzés, amelyet Mif a kínai nemzeti burzsoázia gyengeségére mint a kínai forradalom egyik jellegzetes tényére vonatkozólag tett. Ebből azonban az következik, hogy a kínai forradalom kezdeményezőjének és vezetőjének szerepe, a kínai parasztság vezérének szerepe elkerülhetetlenül a kínai proletariátus és pártja kezébe kell hogy kerüljön.

Nem szabad megfeledkeznünk a kínai forradalom harmadik sajátosságáról sem, amely abban áll, hogy Kína mellett ott van és fejlődik a Szovjetunió, amelynek forradalmi tapasztalata és amelynek segítsége feltétlenül megkönnyíti a kínai proletariátus harcát az imperializmus és Kína középkori, hűbéri maradványai ellen.

Ezek a kínai forradalom fő sajátosságai, melyek meghatározzák jellegét és irányát.

II

AZ IMPERIALIZMUS ÉS AZ IMPERIALISTA INTERVENCIÓ KÍNÁBAN

A beterjesztett tézisek első hiányossága az, hogy megkerülik vagy alábecsülik az imperialisták kínai intervenciójának kérdését. Ha figyelmesen elolvassuk a téziseket, azt hihetnők, hogy Kínában jelenleg tulajdonképpen nincs is imperialista intervenció, hanem csak az történik, hogy az északiak harcolnak a déliek, vagy a tábornokok egyik csoportja harcol

a tábornokok egy másik csoportja ellen. Ezzel összefügg az, hogy a tézisek szerzői hajlamosak intervención kizárólag azt az állapotot érteni, amikor külföldi csapatok bevetése kínai területre ténnyé vált, ha pedig ilyen tény nincs, akkor intervenció sincs.

Ez súlyos tévedés, elvtársak. Az intervenció korántsem merül ki abban, hogy csapatokat vetnek be valamely ország területére, és a csapatok bevetése egyáltalán nem fő sajátossága az intervenciónak. A tőkés országokban folyó forradalmi mozgalom mai viszonyai között, amikor a külföldi csapatok nyilt bevetése számos tiltakozást és összeütközést válthat ki, az intervenciónak rugalmasabb jellege és álcázottabb formája van. Az imperializmus a mai viszonyok között inkább olymódon avatkozik be, hogy polgárháborút szervez a függő országban, pénzeli az ellenforradalmi erőket, erkölcsi és pénzügyi támogatást nyujt kínai ügynökeinek a forradalom ellen. Azt a harcot, amelyet Gyenyikin és Kolcsak, Jugyenyics és Vrangel az oroszországi forradalom ellen folytatott, az imperialisták hajlamosak voltak kizárólag belső harcnak feltüntetni. Mi azonban valamennyien tudtuk és nemcsak mi tudtuk, de velünk együtt az egész világ tudta, hogy az ellenforradalmi orosz tábornokok háta mögött ott álltak Anglia és Amerika, Franciaország és Japán imperialistái, akiknek támogatása nélkül komoly polgárháború Oroszországban teljesen lehetetlen lett volna. Ugyanezt kell mondanunk Kínáról is. Vu Pej-fu és Szung Csuang-fang, Csang Co-lin és Csang Cung-csang harca a kínai forradalom ellen egyszerűen lehetetlen volna, ha az ellenforradalmi tábornokokat

nem ösztönöznék a világ imperialistái, ha nem látnák el őket pénzzel, fegyverrel, kiképzőkkel, „tanácsadókkal" stb.

Miben rejlik a kantoni csapatok ereje? Abban, hogy van eszméjük, van szenvedélyük, amely lelkesíti őket az imperializmustól való megszabadulásért folyó harcra, abban, hogy ők hozzák Kínának a felszabadulást. Miben rejlik a kínai ellenforradalmi tábornokok ereje? Abban, hogy mögöttük ott állnak a világ imperialistái, minden kínai vasút, koncesszió, gyár, bank és kereskedelmi vállalat tulajdonosai.

Ezért nemcsak, vagy nem is annyira a külföldi csapatok bevetése a lényeg, hanem az a támogatás, amelyet a világ imperialistái a kínai ellenforradalomnak nyujtanak. A más kezével végrehajtott intervenció — ezen van most a hangsúly, amikor imperialista intervencióról beszélünk.

Az imperialisták kínai intervenciója tehát kétségtelen tény, s a kínai forradalom éle éppen ez ellen az intervenció ellen irányul.

Aki tehát mellőzi vagy alábecsüli az imperialisták kínai intervenciójának tényét, az mellőzi vagy alábecsüli azt, ami Kínában a legfőbb és a legdöntőbb.

Azt mondják, hogy a japán imperialisták a „rokonszenv" bizonyos jeleit mutatják a kantoniak és általában a kínai forradalom iránt. Azt mondják, hogy az amerikai imperialisták sem maradnak e tekintetben a japánok mögött. Ez önámítás, elvtársak. Meg kell különböztetnünk az imperialisták, s köztük a japán és amerikai imperialisták politiká-

jának lényegét e politika álcázásától. Lenin gyakran mondotta, hogy a forradalmárokat nehéz doronggal, ököllel levenni a lábukról, de néha nagyon könnyen lépremennek, ha nyájaskodnak velük. Erről a Lenin mondotta igazságról sohasem szabad megfeledkeznünk, elvtársak. Mindenesetre világos, hogy a japán és amerikai imperialisták elég jól felismerték ennek az igazságnak a jelentőségét. Ezért szigorú különbséget kell tennünk egyrészt a kantoniaknak szóló nyájasságok és dícséretek, másrészt ama tény között, hogy a legbuzgóbban nyájaskodó imperialisták a legmakacsabbul ragaszkodnak „az ő" kínai koncesszióikhoz és vasutaikhoz, amelyekről semmi áron nem hajlandók lemondani.

III

A KÍNAI FORRADALMI HADSEREG

A beterjesztett tézisekkel kapcsolatos második megjegyzésem a kínai forradalmi hadsereg kérdésére vonatkozik. A tézisekben ugyanis vagy megkerülik vagy alábecsülik a hadsereg kérdését. (Közbeszólás: „Úgy van!") Ez a tézisek második fogyatékossága. A kantoniak északi előnyomulását általában nem úgy tekintik, mint a kínai forradalom kibontakozását, hanem mint a kantoni tábornokok harcát Vu Pej-fu és Szung Csuang-fang ellen, mint tábornokoknak az elsőbbségért egymás ellen vívott harcát. Ez súlyos tévedés, elvtársak. A kínai forradalmi hadsereg a kínai munkások és parasztok szabadságharcának igen fontos tényezője. Vajjon véletlen-e, hogy ez év májusáig vagy júniusáig úgy ítélték meg

a kínai helyzetet, mint a Feng Jü-hsziang hadseregeinek veresége után bekövetkezett reakció uralmát, később azonban, ez év nyarán, mihelyt a kantoniak győzelmes csapatai észak felé előnyomultak és Hupejt elfoglalták, a helyzet gyökeresen megváltozott a forradalom javára? Nem, ez nem véletlen. Mert a kantoniak előnyomulása — csapás az imperializmusra, csapás az imperializmus kínai ügynökeire, és gyülekezési szabadság, sztrájk-, sajtó- és szervezkedési szabadság általában valamennyi kínai forradalmi elem és különösen a munkások számára. Ebben van a kínai forradalmi hadsereg sajátossága és rendkívüli jelentősége.

Azelőtt, a XVIII. és a XIX. században, a forradalmak rendszerint úgy kezdődtek, hogy a nép, a nagyrészt fegyvertelen vagy rosszul felfegyverzett nép felkelt és szemben találta magát a régi rend hadseregével, amelyet igyekezett bomlasztani vagy, legalábbis, részben a maga oldalára vonni. Ez a forradalmi kirobbanások tipikus formája a multban. Ugyanezt tapasztalhattuk 1905-ben nálunk, Oroszországban. Kínában másként alakultak a dolgok. Kínában nem a fegyvertelen nép, hanem, forradalmi hadserege formájában, a felfegyverzett nép áll szemben a régi kormány hadseregével. Kínában a fegyveres forradalom harcol a fegyveres ellenforradalom ellen. Ez a kínai forradalom egyik sajátossága és egyik előnye. Egyszersmind ebben rejlik a kínai forradalmi hadsereg különös jelentősége.

Ezért olyan megengedhetetlen fogyatékossága a beterjesztett téziseknek a forradalmi hadsereg alábecsülése.

Ebből azonban az következik, hogy a kínai kommunistáknak igen nagy figyelmet kell fordítaniok a hadseregben végzendő munkára.

Először, a kínai kommunistáknak minden módon fokozniok kell a politikai munkát a hadseregben és el kell érniök azt, hogy a hadsereg a kínai forradalom eszméinek igazi és példamutató hordozója legyen. Erre különösen azért van szükség, mert a kantoniakhoz most mindenféle tábornok csatlakozik, akiknek semmi közük sincs a Kuomintanghoz, csatlakoznak hozzájuk, mint olyan erőhöz, amely megsemmisíti a kínai nép ellenségeit, és — csatlakozva a kantoniakhoz, bomlást visznek a hadsereg soraiba. Semlegesíteni az ilyen „szövetségeseket", vagy a Kuomintang igazi híveivé tenni őket, csak a politikai munka fokozása és forradalmi ellenőrzésük megszervezése útján lehetséges. Máskülönben a hadsereg súlyos helyzetbe kerülhet.

Másodszor, a kínai forradalmároknak, s köztük a kommunistáknak is, komolyan hozzá kell fogniok a hadügy tanulmányozásához. Nem szabad másodrendű kérdésként kezelniök a hadügyet, mert a hadügy ma Kínában a kínai forradalom egyik legfontosabb tényezője. A kínai forradalmároknak, tehát a kommunistáknak is, tanulmányozniok kell a hadügyet azért, hogy fokozatosan előrejussanak és vezető pozíciókat foglaljanak el a forradalmi hadseregben. Ez a biztosítéka annak, hogy a kínai forradalmi hadsereg helyes úton fog haladni, egyenesen a cél felé. Máskülönben a hadseregben a tétovázás és az ingadozás elkerülhetetlenné válhat.

IV

A JÖVENDŐ HATALOM JELLEGE KÍNÁBAN

A harmadik megjegyzésem arra vonatkozik, hogy a tézisek nem veszik, vagy nem eléggé veszik figyelembe az eljövendő kínai forradalmi hatalom jellegének kérdését. Mif téziseiben megközelítette ezt a kérdést és ez érdeme. De miután megközelítette, valamitől megijedt és nem merte befejezni azt, amit megkezdett. Mif azt hiszi, hogy Kínában a jövendő forradalmi hatalom a forradalmi kispolgárság hatalma lesz a proletariátus vezetése mellett. Mit jelent ez? Az 1917-es februári forradalom idején a mensevikek és az eszerek szintén kispolgári és bizonyos mértékben forradalmi pártok voltak. Vajjon azt jelenti ez, hogy a jövendő forradalmi hatalom Kínában eszer-mensevik hatalom lesz? Nem, nem azt jelenti. Miért nem? Azért, mert az eszer-mensevik hatalom lényegében imperialista hatalom volt, az eljövendő kínai forradalmi hatalomnak pedig feltétlenül imperialistaellenes hatalomnak kell lennie. Ez gyökeres különbség.

MacDonald kormánya még „munkás"-hatalom is volt, de ugyanakkor imperialista kormány is volt, mert arra épült, hogy Anglia imperialista hatalma, mondjuk Indiában és Egyiptomban, megmarad. Kínában az eljövendő forradalmi hatalomnak meglesz az az előnye MacDonald kormányával szemben, hogy imperialistaellenes hatalom lesz.

Nemcsak az a lényeg, hogy a kantoni hatalom, mely a jövő összkínai forradalmi hatalom csírája, polgári-demokratikus jellegű, hanem elsősorban az,

hogy ez a hatalom imperialistaellenes és nem is lehet más, hogy e hatalom minden egyes lépése a világimperializmusra mért egy-egy csapás — tehát a világforradalmi mozgalom javát szolgáló csapás.

Leninnek igaza volt, amikor azt mondta, hogy régebben, a világforradalom korszakának elérkezte előtt, a nemzeti szabadságmozgalom az általános demokratikus mozgalom része volt, most viszont, az oroszországi szovjet forradalom győzelme és a világforradalom korszakának elérkezte után, a nemzeti szabadságmozgalom a proletár világforradalom része.

Ezt a sajátosságot Mif nem vette figyelembe.

Azt hiszem, hogy Kínában az eljövendő forradalmi hatalom, jellegét tekintve, általában olyan jellegű hatalomra fog hasonlítani, amilyenről nálunk 1905-ben beszéltek, vagyis olyasvalamire, mint a proletariátus és parasztság demokratikus diktatúrája, azzal a különbséggel azonban, hogy ez kiváltképpen imperialistaellenes hatalom lesz.

Ez a hatalom átmenet lesz Kína nem-kapitalista vagy, pontosabban, szocialista fejlődéséhez.

Ebben az irányban kell haladnia a kínai forradalomnak.

A forradalom fejlődésének ezt az útját három körülmény könnyíti meg:

először az, hogy a kínai forradalomnak, mint nemzeti felszabadító forradalomnak, éle az imperializmus és kínai ügynökei ellen fog irányulni;

másodszor az, hogy Kínában a nemzeti nagyburzsoázia gyenge, gyengébb mint az oroszországi nemzeti burzsoázia az 1905-ös időszakban, ami meg-

könnyíti a proletariátus hegemóniájának ügyét, megkönnyíti azt, hogy a kínai parasztságot a proletárpárt vezesse;

harmadszor az, hogy a kínai forradalom olyan körülmények között fog fejlődni, amelyek lehetővé teszik számára a Szovjetunió győztes forradalma tapasztalatainak és segítségének felhasználását.

Hogy biztosan és feltétlenül ez az út fog-e győzni — az sok körülménytől függ. Egy dolog mindenesetre világos: a kínai kommunisták fő feladata, hogy a kínai forradalom fejlődésének éppen ezért az útjáért harcoljanak.

Ez határozza meg a kínai kommunisták feladatát a Kuomintanghoz és a jövő kínai forradalmi hatalomhoz való viszony kérdésében. Azt mondják, hogy a kínai kommunistáknak ki kell lépniök a Kuomintangból. Ez tévedés, elvtársak. A legnagyobb hiba volna, ha a kínai kommunisták most kilépnének a Kuomintangból. A kínai forradalom egész menete, jellege, távlatai kétségtelenül arról tanuskodnak, hogy a kínai kommunistáknak benn kell maradniok a Kuomintangban és ott fokozniok kell munkájukat.

De részt vehet-e a kínai kommunista párt a jövő forradalmi hatalomban? Nemcsak hogy résztvehet, hanem részt is kell vennie. A kínai forradalom menete, jellege és távlatai ékesszólóan tanuskodnak arról, hogy a kínai kommunista pártnak részt kell vennie Kína eljövendő forradalmi hatalmában.

Ez egyik elengedhetetlenül szükséges biztosítéka annak, hogy a kínai proletariátus hegemóniája gyakorlatilag megvalósuljon.

V

A PARASZTKÉRDÉS KÍNÁBAN

A negyedik megjegyzés a kínai parasztságra vonatkozik. Mif úgy véli, hogy azonnal ki kell adni a tanácsok megalakításának jelszavát, mégpedig — a kínai falvak paraszti tanácsainak jelszavát. Azt hiszem, ez tévedés. Mif előrerohan. Falusi tanácsokat nem lehet a kínai ipari központok megkerülésével építeni. A kínai ipari központok tanácsainak megszervezése pedig most nincs napirenden. Ezenkívül arra is gondolnunk kell, hogy a tanácsokat nem lehet az egyéb körülményektől elszakítva vizsgálni. Tanácsokat, az adott esetben paraszti tanácsokat, csak abban az esetben lehetne szervezni, ha Kína a parasztmozgalom maximális fellendülésének időszakában volna, amikor a parasztmozgalom töri-zúzza a régit, és új hatalmat teremt, és ha arra lehet számítani, hogy a kínai ipari központok már áttörték a gátat és a Tanácshatalom megteremtésének szakaszába léptek. Lehet-e azt mondani, hogy a kínai parasztság és általában a kínai forradalom már belépett ebbe a szakaszba? Nem, nem lehet. Aki tehát ma tanácsokról beszél, az előrerohan. Ezért most nem a tanácsok megalakításának kérdését, hanem a parasztbizottságok megalakításának kérdését kell felvetni. A parasztok közül választott parasztbizottságokra gondolok, amelyek meg tudják fogalmazni a parasztság fő követeléseit és mindent elkövetnek e követelések forradalmi úton történő megvalósítása érdekében. Ezek a parasztbizottságok alkotják majd azt a tengelyt, amely körül kibontakozik a falusi forradalom.

Tudom, hogy a Kuomintang emberei között, sőt még a kínai kommunisták között is vannak olyanok, akik nem tartják lehetségesnek a forradalom kirobbantását a falun, mert attól tartanak, hogy a parasztok bevonása a forradalomba aláássa az egységes imperialistaellenes frontot. Ez súlyos tévedés, elvtársak! A kínai imperialistaellenes front annál erősebb és hatalmasabb lesz, mennél gyorsabban és mennél erőteljesebben bekapcsolódik a forradalomba a kínai parasztság. A tézisek szerzőinek, különösen Tang Ping-hsziangnak és Rafesznek tökéletesen igazuk van, amikor azt állítják, hogy több igen égető paraszti követelés azonnali teljesítése a kínai forradalom győzelmének teljesen elengedhetetlen előfeltétele. Azt hiszem, ideje, hogy megtörjék azt a tétlenséget és „semlegességet" a parasztság irányában, mely a Kuomintang bizonyos elemeinek tevékenységében észlelhető. Azt hiszem, hogy mind a kínai kommunista pártnak, mind a Kuomintangnak, s így a kantoni hatalomnak is, késlekedés nélkül át kell térnie a szavakról a tettekre és fel kell vetnie a parasztság legégetőbb követelései azonnali teljesítésének kérdését.

Hogy milyenek ebben a tekintetben a perspektívák és meddig kell és lehet elmenni ezen a téren — az a forradalom menetétől függ. Azt hiszem, hogy végeredményben a föld nacionalizálására kell törekedni. Mindenesetre, nem fogadhatjuk meg, hogy a föld nacionalizálásának jelszaváról lemondunk.

Melyek azok az utak és ösvények, amelyeken a kínai forradalmároknak haladniok kell, hogy Kína sokmilliós parasztságát a forradalomra mozgósítsák?

Azt hiszem, hogy az adott viszonyok között csak három útról beszélhetünk.

Az első út — parasztbizottságok alakítása és a kínai forradalmárok behatolása ezekbe a bizottságokba, hogy befolyásolhassák a parasztságot. (K ö z b e s z ó l á s : „És a paraszti szövetségek?") Azt hiszem, hogy a paraszti szövetségek a parasztbizottságok körül fognak csoportosulni, vagy a paraszti szövetségek fognak parasztbizottságokká — a paraszti követelések megvalósításához szükséges hatalommal felruházott parasztbizottságokká átalakulni. Erről az útról fentebb már beszéltem. Ez az út azonban nem elegendő. Nevetséges volna azt hinni, hogy Kínának elég forradalmára van ehhez. Kínának körülbelül 400 millió lakosa van. Ebből mintegy 350 millió kínai. Ezeknek több mint kilenctized része paraszt. Aki azt hiszi, hogy tíz-húszezer kínai forradalmár kimerítheti a parasztságnak ezt a tengerét — az téved. Tehát más utak is kellenek.

A második út — a parasztságnak az új népi forradalmi hatalom államapparátusa útján való befolyásolása. Kétségtelen, hogy az újabb felszabadított tartományokban új hatalom létesül majd a kantoni hatalom mintájára. Kétségtelen, hogy ennek a hatalomnak és e hatalom apparátusának, ha valóban előre akarja vinni a forradalmat, foglalkoznia kell a parasztság legégetőbb követeléseinek kielégítésével. A kommunisták és általában a kínai forradalmárok feladata ezért az, hogy behatoljanak az új hatalom apparátusába, közelebb vigyék ezt a paraszti tömegekhez és segítsék a parasztság tömegeit abban, hogy ezen az apparátuson keresztül kielégítse égető

követeléseit, mégpedig — a körülményekhez képest — vagy a földesúri földek elvétele, vagy az adók és a haszonbérek csökkentése formájában.

A harmadik út — a parasztságnak a forradalmi hadsereg útján való befolyásolása. Már beszéltem arról, hogy milyen rendkívül nagy jelentősége van a forradalmi hadseregnek a kínai forradalomban. Kína forradalmi hadserege az az erő, amely elsőnek hatol be az új tartományokba, amely elsőnek jut el a parasztság sűrűjébe, s amelynek alapján a paraszt elsősorban alkot ítéletet az új hatalomról, annak rossz és jó tulajdonságairól. A forradalmi hadsereg magatartásától, a parasztsághoz és a földesurakhoz való viszonyától, a parasztok megsegítésére való készségétől függ elsősorban a parasztság viszonya az új hatalomhoz, a Kuomintanghoz és általában a kínai forradalomhoz. Ha tekintetbe vesszük, hogy Kína forradalmi hadseregéhez elég sok kétes elem csatlakozott, hogy ezek az elemek rossz irányban változtathatják meg a hadsereg arculatát, akkor megérthetjük, hogy a parasztság szemében milyen nagyjelentőségű a hadsereg politikai arculata és, hogy úgy mondjuk, parasztpolitikája. A kínai kommunistáknak és általában a kínai forradalmároknak ezért mindent el kell követniök, hogy semlegesítsék a hadsereg parasztellenes elemeit, megőrizzék a hadsereg forradalmi szellemét és odahassanak, hogy a hadsereg segítse a parasztokat és mozgósítsa őket a forradalomra.

Azt mondják, hogy Kínában a forradalmi hadsereget tárt karokkal fogadják, de utóbb, miután a hadsereg megtelepedett, bizonyos csalódás követ-

kezik be. Nálunk a Szovjetunióban is ez volt a helyzet a polgárháború idején. Ennek az a magyarázata, hogy a hadsereg, amely új tartományokat szabadít fel és ott megtelepszik, kénytelen valamilyen formában az ottani lakosság terhére élelmezni magát. Nekünk, szovjet forradalmároknak, sikerült ellensúlyoznunk ezeket a hátrányokat azzal, hogy iparkodtunk a hadsereg útján segíteni a parasztokat a földesúri elemekkel szemben. A kínai forradalmároknak is meg kell tanulniok e hátrányok ellensúlyozását olymódon, hogy a hadsereg útján helyes parasztpolitikát folytatnak.

VI

A PROLETARIÁTUS ÉS A PROLETARIÁTUS HEGEMÓNIÁJA KÍNÁBAN

Az ötödik megjegyzés a kínai proletariátus kérdésére vonatkozik. Azt hiszem, hogy a tézisek nem eléggé hangsúlyozzák Kína munkásosztályának szerepét és jelentőségét. Rafesz azt kérdezi, kire kell a kínai kommunistáknak orientálódniok: a Kuomintang balszárnyára, vagy centrumára? Furcsa kérdés. Azt hiszem, hogy a kínai kommunistáknak elsősorban a proletariátusra kell orientálódniok és a forradalomra kell orientálniok a kínai szabadságmozgalom vezetőit. Csakis ez a helyes kérdésfeltevés. Tudom, hogy a kínai kommunisták között vannak elvtársak, akik nem tartják kívánatosnak, hogy a munkások anyagi és jogi helyzetük megjavításáért sztrájkoljanak és lebeszélik a munkásokat a sztrájkokról. (Közbeszólás: „Mint Kantonban és Sanghájban tör-

tént.") Ez nagy hiba, elvtársak. Ez a kínai proletariátus szerepének és jelentőségének igen komoly lebecsülése. Ezt a tézisekben le kell szögezni, mint feltétlenül negatív jelenséget. Nagy hiba volna, ha a kínai kommunisták nem használnák fel a mai kedvező helyzetet arra, hogy akár sztrájkok útján is segítsék a munkásokat anyagi és jogi helyzetük megjavításában. Mire való akkor a kínai forradalom? Nem lehet vezető erő az a proletariátus, amelynek fiait sztrájkok idején verik és kínozzák az imperializmus ügynökei. Ezt a középkori állapotot bármi áron meg kell szüntetni, hogy Kína proletárjaiban felébredjen és fokozódjon az erő érzete és emberi méltóságuk érzete és így képessé váljanak a forradalmi mozgalom vezetésére. Enélkül a kínai forradalom győzelmére gondolni sem lehet. A kínai munkásosztály gazdasági és jogi követeléseinek tehát, amelyek helyzetének komoly megjavítását célozzák, a tézisekben meg kell kapniok az őket megillető helyet. (M i f: „Ez benn van a tézisekben.") Igen, benn van a tézisekben, de sajnos, ezek a követelések nincsenek eléggé kidomborítva.

VII
A KÍNAI IFJÚSÁG KÉRDÉSE

A hatodik megjegyzés a kínai ifjúság kérdésére vonatkozik. Furcsa, hogy a tézisekben nem veszik figyelembe ezt a kérdést. Pedig az ifjúság kérdése most rendkívül nagyjelentőségű Kínában. Tang Ping-hsziang beszél erről a kérdésről beszámolóiban, de sajnos nem domborítja ki eléggé. Az ifjúság kér-

désének Kínában most elsőrendű jelentősége van. A tanuló ifjúság (a forradalmi diákság), a munkásifjúság, a parasztifjúság — mindez olyan erő, amely hétmérföldes léptekkel hajthatná előre a forradalmat, ha alárendelik a Kuomintang eszmei és politikai befolyásának*. Tekintetbe kell vennünk azt is, hogy az imperialista elnyomást senki sem érzi át olyan mélyen és elevenen és senki sem érzi oly élesen és fájón az elnyomás elleni harc szükségességét, mint éppen a kínai ifjúság. Ezt a körülményt teljes mértékben tekintetbe kell vennie a kínai kommunista pártnak és minden kínai forradalmárnak olymódon, hogy az ifjúság körében végzett munkát mindenképpen fokozza. Az ifjúságnak a tézisekben meg kell adni az őt megillető helyet.

VIII
NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

Szeretnék néhány következtetést levonni az imperializmus ellen Kínában folytatott harcra és a parasztkérdésre vonatkozólag.

Kétségtelen, hogy a kínai kommunista párt

* *Megjegyzés.* Az akkori viszonyok között ez a politika, minthogy a Kuomintang akkor a kommunisták és a többé-kevésbbé baloldali kuomintangisták imperialistaellenes forradalmi politikát folytató blokkját képviselte, helyes volt. Később felszámoltuk ezt a politikát, mert nem felelt meg többé a kínai forradalom érdekeinek, minthogy a Kuomintang elfordult a forradalomtól és a továbbiakban a forradalom elleni harc központjává vált, a kommunisták pedig kiléptek a Kuomintangból és szakítottak vele.

most nem érheti be az egyenlőtlen szerződések megsemmisítésének követelésével. Ezt a követelést ma még a Csang Hszüe-liang-féle ellenforradalmárok is támogatják. Nyilvánvaló, hogy a kínai kommunista pártnak tovább kell menni.

Továbbmenve, fel kell vetni perspektívaként a vasutak államosításának kérdését. Ez szükséges és erre irányt kell venni.

Gondolni kell továbbá a legfontosabb gyárak és üzemek államosítására is. Elsősorban az olyan üzemek államosításának kérdése merül fel, amelyeknek tulajdonosai különösen ellenségesek és különösen támadóan lépnek fel a kínai néppel szemben. Továbbá előre kell lendíteni a parasztkérdést, össze kell kapcsolni a kínai forradalom távlatával. Azt hiszem, hogy végeredményben a földesúri földeknek a parasztok javára való elkobzására és a föld nacionalizálására kell törekedni.

A többi magától értetődik.

Több megjegyzésem nincs, elvtársak.

„Kommunyisztyicseszkij Intyernacional"
(„Kommunista Internacionále") 13. (71.) sz.
1926 december 10.

JEGYZETEK

[1] Az 1923-as őszi németországi súlyos gazdasági és politikai válságról van szó. Az országban hatalmas forradalmi mozgalom bontakozott ki, a munkások tömegesen kezdtek átállni a szociáldemokráciától a kommunista párthoz. Szászországban és Thüringiában munkáskormányok alakultak, napirendre került a proletár tanácsok azonnali megszervezésének és a kommunisták hatalomrajutásának kérdése. Hamburgban fegyveres munkásfelkelés zajlott le. A németországi forradalmi mozgalom vereséget szenvedett, s ez után az országban erősödött a burzsoá reakció. — *2*

[2] A marokkói és szíriai nemzeti felszabadító háborúkról van szó (1925—1926), amelyek a francia imperializmus ellen folytak. Ezek a háborúk Franciaországnak több mint egymilliárd frankba kerültek. — *3*

[3] A bolsevik párttal szemben ellenséges „baloldali kommunisták" csoportjáról van szó. (A „baloldali kommunistákról" lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". VII. fej. 7. pont és *Lenin* Művei. 4. kiad. 27. köt. 46—53, 57—62, 65—101, 293—319. old., oroszul.) — *3*

[4] Az 1908-as összorosz pártkonferenciát — az OSzDMP V. konferenciáját — 1909 január 3—9-én (1908 december 21—27-én) tartották Párizsban. A konferencián Lenin,

a bolsevikok két fronton harcoltak: a likvidátor mensevikek és az otzovisták — a „baloldali likvidátorok" — ellen. A konferencia Lenin javaslatára keményen elítélte a mensevikek és az otzovisták likvidátorságát és megszabta a bolsevikok taktikai vonalát a reakció időszakában (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1941. 125—132. old., oroszul; „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". IV. fej. 3. pont). — *9*

[5] Ez az „Előszó" „A leninizmus kérdéseihez" c. munka bevezető cikke volt, amelyet Sztálin 1926 januárjában előszó helyett írt „A leninizmus kérdései" c. cikkgyüjteményhez. A cikkgyüjtemény 1926 februárjában jelent meg. — *12*

[6] *Sztálin* Művei. 6. köt. 77—207. old. — *12*

[7] *Sztálin* Művei. 6. köt. 395—442. old. — *12*

[8] *Sztálin* Művei. 7. köt. 94—140. old. — *12*

[9] *Sztálin* Művei. 7. köt. 165—223. old. — *12*

[10] *Sztálin* Művei. 6. köt. 79. old. — *14*

[11] *Lenin* Művei. 22. köt. 191—316. old. — *16*

[12] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 155—257. old. — *16*

[13] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 415—507. old. — *16*

[14] *Lenin* Művei. 31. köt. 1—111. old. — *16*

[14a] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 477. old. — *16*

[14b] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 6. old. — *16*

[14c] Lenin. Gazdaság és politika a proletárdiktatúra korszakában. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 623. old. — *16*

[15] *Sztálin* Művei. 6. köt. 135. old. — *17*

[15a] Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 417. old. — *18*

[16] *Sztálin* Művei. 6. köt. 114. old. — *20*

[17] *Sztálin* Művei. 6. köt. 417. old. — *20*

[18] Marx—Engels. A „Kommunisták Szövetsége" Központi Vezetőségének üzenete. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 1. köt. 83—94. old. — *21*

[18a] Lenin. A szociáldemokrácia viszonya a parasztmozgalomhoz. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 686—687. old. — *21, 340*

[18b] Lenin. Az Októberi forradalom negyedik évfordulójára. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 897. old. — *22*

[18c] Lenin. Előadói beszéd a háborúról és a békéről az OK(b)P VII. kongresszusán. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 337—339. old. — *26*

[18d] Lenin. Állam és forradalom. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 159. old. — *26*

[18c] Lenin. Beszéd a szállítómunkások összoroszországi kongresszusán. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 823. old. — *28*

[19] *Sztálin* Művei. 6. köt. 400—401. old. — *30*

[19a] Lenin. A diktatúra kérdésének történetéhez. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 360. és 354. old. — *31*

[19b] Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 576. old. — *32*

[19c] Lenin. Üdvözlet a magyar munkásoknak. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 564. old. — *32*

[20] *Sztálin* Művei. 6. köt. 196. old. — *38*

[20a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 34. old. — *39*

[21] A Kommunista Internacionále II. kongresszusát 1920 július 19-től augusztus 7-ig tartották. Sztálin ezeket a szavakat Leninnek „A kommunista párt szerepéről" mondott beszédéből idézi. — *40*

[21a] *Lenin* Művei. 31. köt. 234. old. — *40*

[22] *Lenin* Művei. 4. kiad. 32. köt. 76. old. (oroszul). — *43*

[22a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 33. és 35. old. — *45*

[22b] Lenin. A „lefegyverzés" jelszaváról. Lásd *Lenin* Művei. 23. köt. 96. old. — *45*

[22c] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 8, 30—31. és 9. old. — *49*

[22d] Lenin. Tézisek a Kommunista Internacionále II. kongresszusának alapvető feladatairól. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 183—184. old. — *49*

[22e] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 27. és 29. old. — *51*

[22f] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 175. old. — *53*

[22g] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 75. és 84. old. — *55*

[22h] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 41. old. — *56*

[23] A Vasúti és Vízi Közlekedési Munkások és Alkalmazottak Egyesült Szakszervezetének Központi Bizottságát (orosz rövidített elnevezése CEKTRAN) 1920 szeptemberében alakították meg. 1920-ban és 1921 elején a szakszervezet Központi Bizottságának vezetése a trockisták kezében volt, akik a puszta kényszer és parancsolgatás módszereit alkalmazták a szakszervezeti munkában. A vasúti és vízi közlekedési alkalmazottak első összoroszországi egyesített kongresszusa, amelyet 1921 márciusában tartottak, a trockistákat kiűzte a szakszervezet vezetőségéből, új Központi Bizottságot választott és új szakszervezeti munkamódszereket szabott meg. — *57*

[24] *Lenin* Művei. 4. kiad. 32. köt. 1—22. old. (oroszul). — *58*

[24a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 616. old. — *61*

[25] A Kommunista Internacionále II. kongresszusának „A kommunista pártnak a proletárforradalomban betöltött szerepéről" szóló téziseit a kongresszus határozatként fogadta el (a határozatot lásd *Lenin* Művei. 3. kiad. XXV. köt. 560—566. old., oroszul). — *62*

[25a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 962. old. — *65*

[26] *Sztálin* Művei. 6. köt. 117. old. — *66*

[27] Lásd *Sztálin* „Leninről és a leninizmusról" c. brosúráját. 1924. 60. old. (oroszul). — *66*

[28] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 998—1005. old. — *68*

[29] A XIV. pártkonferenciának „A Kommunista Internacionále és az OK(b)P feladatairól a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága kibővített plénumával kapcsolatban" c. határozatát lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 25—31. old. (oroszul). — *68*

[30] *Sztálin* Művei. 7. köt. 116. és 126. old. — *69*

[31] *Sztálin* Művei. 7. köt. 117. és 123. old. — *69*

[32] *Sztálin* Művei. 7. köt. 125. old. — *69*

[33] *Sztálin* Művei. 7. köt. 277—375. old. — *70*

[34] Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumáról van szó, amelyet 1925 április 23-tól 30-ig tartottak.

A plénum jóváhagyta az OK(b)P XIV. konferenciája által elfogadott határozatokat, köztük „A Kommunista Internacionále és az OK(b)P feladatairól a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága kibővített plénumával kapcsolatban" c. határozatot is, amely leszögezte a párt álláspontját a szocializmus szovjetuniói győzelmének kérdésével kapcsolatban (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 25—31. old., oroszul). — *70*

[34a] Lenin. Az Európai Egyesült Államok jelszaváról. Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 346—347. old. — *74, 232, 269, 334*

[34b] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 999. old. — *76, 278*

[35] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 29, 28. old. (oroszul). — *77*

[36] Az OK(b)P XIV. konferenciájáról van szó, amelyet 1925 április 27 és 29 között tartottak. — *78*

[37] Az OK(b)P Moszkvai Bizottságának válasza a XXII. Leningrád-kormányzósági pártkonferencia levelére, amely Zinovjev—Kamenyev híveinek frakciós kirohanása volt, a „Pravda" 291. számában, 1925 december 20-án jelent meg. — *79*

[38] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 50. old. (oroszul). — *81*

[39] *Sztálin* Művei. 6. köt. 146, 148—149. és 150. old. — *84*

[39a] Lenin. A szövetkezetekről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1004. old. — *84*

[40] Lenin. A szövetkezetekről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 999. old. — *87*

[41] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 50—51. old. (oroszul). — *88*

[42] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 837—872. old. — *92*

[42a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1003. old. — *93*

[42b] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 856. old. — *95*

[43] „A kor filozófiája" — Zinovjev 1925-ben írt pártellenes cikkének címe. E cikk bírálatát lásd *Sztálin* Művei. 7. köt. 400—404. old. — *96*

[44] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 50. old. (oroszul). — *97*

[45] Sztálin „A proletariátus és a parasztság kérdéséhez" c. beszédéről van szó, amelyet 1925 január 27-én mondott az OK(b)P moszkvai szervezetének XIII. kormányzósági konferenciáján a falusi munka kérdésének tárgyalása során (lásd *Sztálin* Művei. 7. köt. 26—34. old.). — *98*

[46] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 47—53. old. (oroszul). — *103*

[47] A „Bolsevik" c. folyóirat 1926 február 15-i, 3. számában jelent meg Sztálin „A leninizmus kérdéseihez" c. munkája (lásd ebben a kötetben 14—97. old.).

„Bolsevik" — a SzK(b)P Központi Bizottságának havonként kétszer megjelenő elméleti és politikai folyóirata; első száma 1924 áprilisában jelent meg. — *105*

[48] A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának VI. kibővített plénuma Moszkvában 1926 február 17-től március 15-ig tartott. A plénum megvitatta a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának és Nagy-Britannia kommunista pártjának jelentését, továbbá két előadói beszédet: a kommunisták legközelebbi feladatai a szakszervezeti mozgalomban, a II. szervezeti tanácskozás eredményei, s végül a plénumon dolgozó tizenkét bizottság beszámolóit. A plénum különös figyelmet fordított arra a kérdésre, hogy melyek a kommunisták feladatai az egységfront taktikája alapján a nemzetközi szakszervezeti mozgalom forradalmi egységéért folytatott harcban. Sztálint megválasztották az elnökség tagjává, a politikai, a keleti, a francia bizottság tagjává és a német bizottság elnökévé. — *107*

[49] „23-as éven" az 1923 őszi németországi súlyos forradalmi válság értendő. Lásd fentebb az 1. számú jegyzetet. — *107*

[50] *„Bulletin Communiste"* — a francia kommunista párt jobbszárnyának havonta kétszer megjelenő lapja; Párizsban adták ki. Első száma 1925 októberében jelent meg. Tizenötödik számának megjelenése után (1926 januárjában) megszűnt. Ebben a számban jelent meg a francia kommunista párt jobbszárnyának pártellenes nyilatkozata. — *110*

[51] A SzK(b)P Központi Bizottságának plénumát 1926 április 6-tól 9-ig tartották. Sztálin április 9-én a reggeli ülésen beszédet mondott „A gazdasági helyzetről és a gazdasági politikáról" szóló beszámolóval kapcsolat-

ban, az esti ülésen pedig előadói beszédet mondott a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának és plénumának 1926-os munkatervéről. (A plénum határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 91—102. old., oroszul.) — *125*

[53] Az említett határozatot — „A gabonabegyüjtő apparátus megszervezéséről az 1926/27. évi kampányban" — a SzK(b)P Központi Bizottságának plénuma 1926 április 9-én hozta (a határozatot lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 97—100. old., oroszul). — *143*

[58] E levél nem teljes szövege megjelent az „I. Sztálin. Marxizmus és nemzeti-gyarmati kérdés" c. gyüjteményes kötetben. Moszkva 1934. 172—173. old. (oroszul). — *159*

[64] Az angliai általános sztrájk 1926 május 3-tól 12-ig tartott. A sztrájkban több mint ötmillió szervezett munkás vett rész valamennyi fontos iparágból és a közlekedésből. — *165*

[65] A Pilsudski által 1926 május 12—13-án végrehajtott fegyveres államcsínyről van szó. Az államcsíny eredményeképpen jött létre Pilsudski és klikkje diktatúrájának rendszere, amely fokozatosan végrehajtotta az ország fasizálását. — *165*

[66] Engels levele Marxhoz. 1858 okt. 7. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott levelek. 122. old. — *172*

[67] A Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa, amikor értesült az angliai általános sztrájkról, 1926 május 5-i ülésén a szakszervezetek Központi Bizottságai képviselőinek részvételével határozatot hozott, amely-

ben felszólította a Szovjetunió szakszervezeteinek valamennyi tagját, hogy egynapi keresetük negyedrészét ajánlják fel a sztrájkoló angol munkások támogatására és még aznap átutalt az angol trade-unionok Főtanácsának 250 000 rubelt. Május 7-én a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa átutalt a Főtanácsnak további 2 millió rubelt, amelyet a Szovjetunió munkásai gyüjtöttek. A Főtanács május 9-én közölte a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsával, hogy nem fogadja el sem ezt a pénzt, sem a Szovjetunió munkásainak bármilyen más segítségét. — *173*

[58] „A nemzetközi kommunista mozgalom soronlevő problémái" c. tézisekről van szó, amelyeket a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának VI. kibővített plénuma 1926 március 15-én fogadott el (lásd „A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának VI. kibővített plénuma. Tézisek és határozatok". Goszudarsztvennoje Izdatyelsztvo 1926. 4—39. old., oroszul). — *177*

[59] Szejm-frakciók — csoportok a lengyel szejmben, a lengyel burzsoá parlament alsóházában, Lengyelország legfőbb törvényhozó szervében. A lengyel szejmben a képviselők 1926-ban több mint 30 frakcióra oszlottak, amelyek a lengyel társadalom különböző osztályainak és rétegeinek érdekeit fejezték ki. — *179*

[60] Ernst Thälmann „A lengyel kommunista párt taktikájáról" c. cikkéről van szó, amely a „Pravda" 1926 május 30-i, 123. számában jelent meg. — *182*

[61] Az Angol-Orosz Egységbizottságot a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának kezdeményezésére alakították az 1925 április 6—8-án Londonban tartott angol-szovjet szakszervezeti konferencián. Az Angol-Orosz Bizottságnak tagja volt a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának és az Angol Szakszervezeti Kongresszus Főtanácsának elnöke és titkára, továbbá mindkét szervezetnek három-három tagja. A bizottság 1927

őszén az angol trade-unionok reakciós vezetőinek áruló politikája miatt megszűnt. — *187*

[62] A SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénumát 1926 július 14-től 23-ig tartották. A plénum megvitatta a Politikai Irodának az angol általános sztrájkkal, valamint a lengyelországi és kínai eseményekkel kapcsolatban hozott határozatokról szóló jelentését, továbbá a következő beszámolókat: a Szovjetek újjáválasztásának eredményeiről, Lasevics és mások ügyéről és a pártegységről, a lakásépítésről, a gabonabegyüjtési kampányról. A plénumon Sztálin hozzászólt a Politikai Irodának az angliai, lengyelországi és kínai eseményekkel kapcsolatban hozott határozatairól szóló jelentéséhez, a SzK(b)P Központi Ellenőrző Bizottsága Elnökségének Lasevics és mások ügyéről és a pártegységről beterjesztett jelentéséhez és más kérdésekhez. A plénum jóváhagyta a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának és a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságában működő SzK(b)P-képviseletnek a nemzetközi kérdés terén kifejtett tevékenységét és több határozatot hozott az állami és gazdasági építésnek, a párt belső életének és a munkások helyzetének fontos kérdéseivel kapcsolatban. A plénum kizárta Zinovjevet a Központi Bizottság Politikai Irodájából. (A plénum határozatait lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 103—121. old., oroszul.) — *187*

[63] Az Amszterdami Szakszervezeti Internacionáléról („Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség") van szó, amely 1919 júliusában az amszterdami nemzetközi kongresszuson alakult meg. Csatlakoztak hozzá a legtöbb nyugateurópai ország reformista szakszervezetei és az Amerikai Munkásszövetség. Az Amszterdami Internacionále reformista politikát folytatott, nyiltan együttműködött a burzsoáziával a Nemzetközi Munkaügyi Hivatalban és a Népszövetség különböző bizottságaiban, harcolt az egységfront ellen a munkásmozgalomban és ellenséges álláspontot foglalt el a Szovjetunióval szemben, aminek következtében a munkásmozgalomra gyakorolt befolyása csök-

kent. A második világháború alatt az Amszterdami Internacionále valójában beszüntette működését. A Szakszervezeti Világszövetség megalakításával kapcsolatban 1945 decemberében az Amszterdami Internacionálét felszámolták. — *189*

[64] Sassenbach és Oudegeest — a reformista szakszervezetek Amszterdami Internacionáléjának titkárai, az Internacionále jobbszárnyának vezetői. — *189*

[64a] Lenin „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 36. és 39. old. — *189*

[65] *Lenin* Művei. 24. köt. 140. old. — *191*

[66] *Lenin* Művei. 24. köt. 246. old. — *191*

[66a] Lenin. Levelek a taktikáról. *Lenin* Művei. 24. köt. 30—31. old. — *191*

[67] „Munkásellenzék" — pártellenes anarcho-szindikalista csoport az OK(b)P-ban; vezetői Sljapnyikov, Medvegyev és mások. A csoport 1920 második felében alakult meg; harcot folytatott a párt lenini vonala ellen. Az OK(b)P X. kongresszusa elítélte a „munkásellenzéket" és leszögezte, hogy az anarcho-szindikalista elhajlás eszméinek propagálása összeegyeztethetetlen a kommunista párthoz való tartozással. Később a szétvert „munkásellenzék" maradványai egybeolvadtak az ellenforradalmi trockizmussal. — *193*

[67a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 37. és 37—38. old. — *195*

[68] „*Szocialisztyicseszkij Vesztnyik*" („Szocialista Híradó") —

folyóirat, a fehéremigráns mensevikek lapja; Martov alapította 1921 februárjában. 1933 márciusáig Berlinben adták ki, 1933 májusától 1940 júniusáig Párizsban; jelenleg Amerikában adják ki. A „Szocialisztyicseszkij Vesztnyik" a legreakciósabb imperialista körök szócsöve. — *197*

[68a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 63—64. és 71. old. — *198*

[68b] Lenin. „ Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 77. és 64. old. — *200*

[69] A Brit Bányászszakszervezet és a Szovjetunió Bányászszakszervezete képviselőinek konferenciáját Berlinben 1926 július 7-én tartották. A konferencia megvitatta a lockout (kizárás) ellen harcoló angol bányászok megsegítésére indított kampány folytatásának kérdését. A konferencia kiáltványt intézett „A világ munkásaihoz", amelyben felszólította őket, hogy nyujtsanak erélyes támogatást az angol bányászoknak. A konferencia állást foglalt az Angol-Orosz Egységbizottság mielőbbi összehívása mellett. A kapcsolat fenntartása és a Szovjetunió Bányászszakszervezete és a nemzetközi bányászföderáció forradalmi akcióegységének megvalósítása érdekében a konferencia célszerűnek mondta ki egy angol-szovjet bányászbizottság megalakítását. — *201*

[70] A Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának nyilatkozata — felhívás „Az egész nemzetközi proletariátushoz" azzal az árulással kapcsolatban, amelyet a Labour-pártnak és az angol trade-unionok Főtanácsának reformista vezetői az angol munkások általános sztrájkjával szemben elkövettek. A nyilatkozatot a Szovjetunió Szakszervezetei Központi Tanácsának 1926 június 7-i IV. plénuma fogadta el. A „Pravda" 1926 június 8-i, 130. számában jelent meg. — *207*

[71] A „fekete péntek" hősei — az angol szakszervezetek reakciós vezetői: a vasutasok részéről (Thomas), a bányászok részéről (Hodges) és a szállítómunkások részéről (Williams), akik meghiúsították a vasutasok és a szállítómunkások sztrájkját, amelyet a sztrájkoló szénbányászok támogatására 1921 április 15-re tűztek ki. A sztrájk meghiúsításának napját — 1921 április 15-ét, pénteket — az angol munkások „fekete péntek"nek nevezték el. — *217*

[72] „*The Daily Worker*" — az Egyesült Államok Munkás-(Kommunista) pártjának központi lapja. 1922 januárjától 1927 januárjáig Chicagóban, később New Yorkban adták ki; eleinte „Worker", 1924 januárjától „The Daily Worker" címmel. — *219*

[73] „*The New Leader*" — hetilap, az amerikai úgynevezett szocialista párt lapja; első száma 1924 januárjában jelent meg. — *219*

[74] Lenin. A szövetkezetekről. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 999. old. — *222*

[75] „Az ellenzéki blokkról a SzK(b)P-ban" c. téziseket Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának megbízásából írta 1926 október 21. és 25. között. A Politikai Iroda által jóváhagyott téziseket a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénuma október 26-án megvitatta és elfogadta. November 3-án a XV. országos pártkonferencia a téziseket egyhangúlag elfogadta mint a konferencia határozatát, és a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénuma még aznap megerősítette őket (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 148—155. old., oroszul). — *229*

[76] Lenin. „A terményadóról" c. brosúra tervezete és vázlatai. Lásd *Lenin* Művei. 4. kiad. 32. köt. 299—307. old. (oroszul). — *233*

[77] „Demokratikus centralisták" — pártellenes csoport az OK(b)P-n belül; vezetői Szapronov és Oszinszkij. A csoport a hadikommunizmus időszakában jött létre. A „demokratikus centralisták" („decisták") csoportja tagadta a párt vezetőszerepét a Szovjetek munkájában; fellépett az ipari üzemek igazgatóinak egyszemélyi vezetése és személyi felelőssége ellen, a lenini vonal ellen a szervezeti kérdésekben, frakció- és csoportalakítási szabadságot követelt a pártban. A IX. és a X. pártkongresszus elítélte a „demokratikus centralistákat" mint pártellenes csoportot. 1927-ben a XV. pártkongresszus a „demokratikus centralisták" csoportját a trockista ellenzék aktív vezetőivel együtt kizárta a pártból. — *236*

[78] „Souvarine féle likvidátorok" — a trockista Boris Souvarine-nak, a franciaországi kommunista párt Központi Bizottsága volt tagjának hívei. 1926-ban a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának VII. kibővített plénuma Souvarine-t a Szovjetunió és a Kommunista Internacionále ellen folytatott ellenforradalmi propaganda miatt kizárta a Kommunista Internacionáléból. — *236*

[78a] Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 31. old. — *241*

[79] A SzK(b)P XV. konferenciáját 1926 október 26 és november 3 között tartották. A konferencia a következő kérdéseket vitatta meg: a nemzetközi helyzet, az ország gazdasági helyzete és a párt feladatai, a szakszervezetek munkájának eredményei és soronlevő feladataik, az ellenzék és a párt belső helyzete. A konferencia jóváhagyta a Központi Bizottság politikáját és egyhangúlag elfogadta Sztálin előadói beszédének „Az ellenzéki blokk a SzK(b)P-ban" c. téziseit, amelyek megbélyegzik

a trockista-zinovjevista blokkot mint szociáldemokrata elhajlást a bolsevik párt soraiban, mint a II. Internacionále segédcsapatát a nemzetközi munkásmozgalomban. A konferencia véglegesen felfegyverezte a pártot az országunkban folyó szocialista építés győzelmének eszméjével és felszólította a párt tagjait, hogy elszántan harcoljanak a párt egységéért, a trockista-zinovjevista blokk leleplezéséért. — *249*

[80] A SzK(b)P Központi Bizottságának 1926 április 6—9-i plénumáról van szó. — *250*

[81] A SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának 1926 július 14—23-i együttes plénumáról van szó. — *251*

[82] „A vita eredményei és a kispolgári elhajlás a pártban" c. határozatról van szó, amelyet az OK(b)P XIII. konferenciája elfogadott, majd az OK(b)P XIII. kongresszusa megerősített és a kongresszus határozataihoz csatolt (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1941. 540—545. old., oroszul). — *252*

[82a] *Marx—Engels.* A kommunista kiáltvány. Jubileumi kiadás. 97—98. old. — *264*

[83] Lenin. „A terményadóról", az „Oroszország mai gazdaságáról" c. fejezet (lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 837—848. old). — *267*

[84] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 185. old. — *267, 329*

[85] „*Nase Szlovo*" („Szavunk") — mensevik-trockista lap; Párizsban jelent meg 1915 januárjától 1916 szeptemberéig. — *272*

[85a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 1007—1009. old. — *278*

[85b] Lenin. Beszámoló a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről a VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszuson. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt. 509. old. — *282*

[86] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 29. old. (oroszul). — *283*

[87] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 29. old. (oroszul). — *284*

[88] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 29—30. old. (oroszul). — *284*

[88a] Lenin. Az egységbontásról, amelyet egységről való kiabálással lepleznek. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 762. old. — *294*

[89] *Lenin* Művei. 24. köt. 1—8. old. — *302*

[90] *Lenin* Művei. 4. kiad. 32. köt. 204. old. (oroszul). — *309*

[91] A SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának 1926 október 23-án és 26-án tartott együttes plénumáról van szó. A plénum napirendjén a következő kérdések voltak: a Központi Bizottság kiegészítése F. E. Dzerzsinszkij halálával kapcsolatban; a XV. országos pártkonferencia elé terjesztendő kérdések; a Politikai Irodának a KB és a KEB számára adott jelentése azzal a határozattal kapcsolatban, amelyet a Politikai Iroda október 4-én a trockista-zinov-

jevista ellenzéki blokknak a SzK(b)P KB és KEB júliusi együttes plénuma után kifejtett frakciós tevékenységéről hozott; I. V. Sztálin tézisei „Az ellenzéki blokk a SzK(b)P-ban". Október 26-án Sztálin felszólalt a tézisek védelmében. — *312*

[92] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1941. 366—368. old. (oroszul). — *312*

[93] Arról a határozatról van szó, amelyet az OK(b)P KB plénuma a KEB plénumával együtt megtartott ülésén 1925 január 17-én Sztálin bejelentése alapján hozott. Sztálin a bejelentésben a helyi pártszervezeteknek Trockij fellépésével kapcsolatos határozatait ismertette (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". I. rész. 1941. 636—641. old., oroszul; *Sztálin* Művei. 7. köt. 6—10. old.). — *313*

[94] *Marx—Engels.* A kommunista kiáltvány. Jubileumi kiadás. Mellékletek. 75—108. old. — *318*

[94a] *Lenin* Művei. 31. köt. 60. old. — *325*

[95] Lásd Lenin beszámolóját „A Népbiztosok Tanácsának működéséről" a III. Összoroszországi Szovjetkongresszuson *(Lenin* Művei. 4. kiad. 26. köt. 429. old., oroszul). Lásd továbbá Engels 1894 június 2-án Paul Lafarguenak írott levelét *(Marx—Engels* Művei. XXIX. köt. 311. old., oroszul). — *326*

[95a] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 184—185. old., vagy *Marx—Engels.* Válogatott levelek. 308. old. — *328*

[95b] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 844—845. és 846. old. — *332*

[96] Lenin „Néhány tézis" c. cikkéről van szó. (lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 409—412. old.). — *339*

[96a] Lenin. A forradalom két vonaláról. Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 428. old. — *341*

[97] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 27—28. old. (oroszul). — *345*

[98] Curzon angol külügyminiszter 1923 május 8-i jegyzékéről van szó, amely újabb intervencióval fenyegette meg a Szovjetuniót. — *352*

[98a] Lenin. A forradalom két vonaláról. Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 423—428. old. — *363*

[99] Lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben". II. rész. 1941. 29—30. old. (oroszul). — *363*

[100] Lenin. Az Európai Egyesült Államok jelszaváról. Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 346. old. — *367*

[101] Lenin. Az Európai Egyesült Államok jelszaváról. Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 346. old. — *367*

[102] *Lenin* Művei. 4. kiad. 32. köt. 192. old. (oroszul). — *367*

[103] „Ufai kormány" — ellenforradalmi szervezet, amely „Összoroszországi Ideiglenes Kormánynak" (Direktóriumnak) nevezte magát. 1918 szeptember 23-án alakult meg Ufában a fehérgárdista „kormányok", a mensevikek, eszerek és külföldi intervenciósok képviselőinek tanácskozásán; 1918 november 18-ig állt fenn. — *370*

ÉLETRAJZI ADATOK

(1926 január—november)

Január 1.

Sztálin vezeti a SzK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját és hozzászól a szervezeti kérdésekhez.

Sztálint a SzK(b)P Központi Bizottsága plénumának ülésén megválasztják a Központi Bizottság Politikai Irodája, Szervező Irodája és Titkársága tagjává és megerősítik a SzK(b)P Központi Bizottságának főtitkári tisztében.

A SzK(b)P Központi Bizottságának plénuma határozatilag meghosszabbítja Sztálinnak, mint a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságában a SzK(b)P-t képviselő küldöttség tagjának, meghatalmazását.

Január 5.

Sztálin közli a Leningrádban tartózkodó V. M. Molotovval, N. M. Svernyikkel, Sz. M. Kirovval és másokkal a SzK(b)P Központi Bizottságának 1926 január 5-i határozatát, amely leleplezi a SzK(b)P Leningrád-kormányzósági Bizottságának frakciós tevékenységét.

Január 8. Sztálin vezeti a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságában (KIVB) működő SzK(b)P-küldöttség ülését.

Január 16. Sztálin beszélget az Egyesült Államok kommunista pártjának a KIVB VI. kibővített plénumára Moszkvába érkezett küldöttsége tagjaival.

Január 19. Sztálin beszélget a Vörös Tanárképző Intézet hallgatóival.

Január 22. Sztálin a KIVB elnökségének ülésén beszédeket mond „A jobboldali és «ultrabaloldali» elhajlások elleni harcról".

Január 25. Sztálin befejezi „A leninizmus kérdéseihez" c. művét, amely külön brosúra formájában 1926 február 6-án és a „Bolsevik" c. folyóirat 1926 február 15-i, 3. számában jelent meg.

Február 5. Sztálin beszélget a kínai kommunista pártnak a KIVB VI. kibővített plénumára Moszkvába érkezett küldöttsége tagjaival.

Február 6—8. Leningrád Volodarszkij-, Moszkva-Narva- és más kerületeinek rendkívüli pártkonferenciája Sztálint első helyen választja meg küldöttnek a SzK(b)P XXIII. rendkívüli Leningrád-kormányzósági konferenciájára.

Február 9. Sztálin „A parasztságról mint a mun-

kásosztály szövetségeséről" szóló levélben válaszol P. F. Boltnyev, V. I. Jefremov és V. I. Ivlev levelére.

Február 10. A „Leningradszkaja Pravda" 33. számában megjelenik Sztálin „A leninizmus kérdéseihez" c. munkájának VI. fejezete — „A szocializmus győzelme *egy* országban".

Sztálin „A szocializmus országunkban lehetséges felépítéséről" szóló levélben válaszol T. M. Pokojevnek, az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság bobrinyecki kerülete szegényparaszti bizottsága elnökének levelére.

Február 12. A SzK(b)P XXIII. rendkívüli Leningrád-kormányzósági konferenciája megválasztja Sztálint a Leningrád-kormányzósági pártbizottság tagjává.

Február 17—március 15. Sztálin résztvesz a KIVB VI. kibővített plénumának munkájában.

Február 17. Sztálint a KIVB VI. kibővített plénumának első ülésén megválasztják a plénum elnökségének tagjává és a plénum politikai, keleti, francia bizottságának tagjává.

Február 19. Sztálin levelet ír a KIVB-ba delegált SzK(b)P-küldöttség tagjainak, amelyben leleplezi Zinovjevet, aki a KIVB VI. kibővített plénuma megnyitásakor mondott bevezető beszédében elferdítette a SzK(b)P XIV. kongresszusának határozatait.

Sztálin beszélget a német és a francia kommunista pártnak a KIVB VI. kibővített plénumára érkezett küldöttsége tagjaival.

Február 20. Sztálint a KIVB VI. kibővített plénumának ülésén megválasztják a plénum német bizottságának elnökévé.

Február 21. Sztálin a KIVB VI. kibővített plénuma SzK(b)P-küldöttsége Irodájának ülésén bejelenti, hogy a német küldöttség helyteleníti Zinovjevnek a KIVB VI. kibővített plénumán mondott beszédét.

Február 23. Sztálinnak G. I. Kotovszkijról írt nekrológja megjelenik a „Kommunyiszt" — az Ukrajnai Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának és Harkov-kerületi Bizottságának lapja — 43. számában.

Sztálin jelen van a Nagy Színházban a Vörös Hadsereg fennállásának nyolcadik évfordulója alkalmából rendezett ünnepi ülésen.

Február 27. Megjelenik Sztálin „A leninizmus kérdései" c. gyüjteményes könyve.

Március 3. Sztálin a KIVB VI. kibővített plénuma SzK(b)P-küldöttsége Irodájának ülésén felszólal a német kommunista párton belüli „ultrabaloldaliak" elleni eszmei harc kérdésében.

Március 6. Sztálin a KIVB VI. kibővített plénuma

francia bizottságának ülésén beszédet mond a francia kommunista párt belső helyzetéről.

Sztálin a KIVB VI. kibővített plénuma SzK(b)P-küldöttsége Irodájának ülésén felszólal Zinovjevnek az ellen a javaslata ellen, hogy a KIVB munkájába vonják be az „új ellenzék" híveit.

Március 7. Sztálinnak a Nemzetközi Kommunista Nőnap tizenhatodik évfordulója alkalmából a világ munkásnőihez és dolgozó nőihez szóló üdvözlete megjelenik a „Pravda" 55. számában.

Március 8. Sztálin a KIVB VI. kibővített plénuma német bizottságának ülésén beszédet mond a német kommunista párton belüli „ultrabaloldaliak" elleni harc kérdéséről.

Március 15. Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottsága Szervező Irodájának ülésén beszédet mond a Központi Bizottság Szervező Irodájának 1926 március—augusztusi munkatervéről és a szovjetválasztásokról.

Március 16. Sztálin beszélget a német és a francia kommunista pártnak a KIVB VI. kibővített plénumára érkezett küldöttsége tagjaival.

Március 17. Sztálint a KIVB ülésén megválasztják a Végrehajtó Bizottság Elnökségének tagjává.

Sztálin beszélget a német kommunista pártnak a KIVB VI. kibővített plénumára Moszkvába érkezett küldöttsége tagjaival.

Március 23. Sztálin üdvözletet küld a Szovjetunió Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetsége VII. kongresszusának. Az üdvözlet a „Pravda" és a „Komszomolszkaja Pravda" 66. számában jelent meg.

Április 3. A SzK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája Sztálint delegálja a Politikai Irodának abba a külön bizottságába, amelyet „A gazdasági helyzetről és a gazdasági politikáról" szóló és a SzK(b)P Központi Bizottságának áprilisi plénuma elé terjesztendő tézisek megszerkesztésével bíztak meg.

Április 5. Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodája külön bizottsága ülésén felszólal „A gazdasági helyzetről és a gazdasági politikáról" szóló tézisek védelmében.

Április 6—9. Sztálin vezeti a SzK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkáját.

Április 9. Sztálin a Központi Bizottság plénumának reggeli ülésén felszólal „A gazdasági helyzetről és a gazdasági politikáról" szóló előadói beszéddel kapcsolatban.

Sztálin a Központi Bizottság plénumának esti ülésén előadói beszédet mond

„A Központi Bizottság Politikai Irodája és plénuma 1926-os munkatervéről".

Április 12. Sztálin a SzK(b)P Leningrád-kormányzósági Bizottságának plénumán beszámolót mond a Központi Bizottság áprilisi plénuma munkájának eredményeiről.

Április 13. Sztálin a SzK(b)P leningrádi szervezetének aktívaülésén beszámolót mond „A Szovjetunió gazdasági helyzetéről és a párt politikájáról".

Április 20. Sztálin beszélget a Sztálin-gyár (Moszkva kormányzóság, Bolsevo állomás) küldöttségével, amely meghívja őt a május elsejei ünnepségre.

Április 21. Sztálin válaszol Klara Zetkinnek a Forradalom Harcosait Segélyező Nemzetközi Szervezet (MOPR — „Vörös Segély") kérdésével kapcsolatos levelére.

Megjelenik Sztálin „A Szovjetunió gazdasági helyzetéről" c. brosúrája.

Április 25. A „Pravda" 95. számában Sztálinnak, a SzK(b)P Központi Bizottsága titkárának és V. V. Kujbisevnek, a SzK(b)P Központi Ellenőrző Bizottsága elnökének aláírásával megjelenik egy felhívás, amely felszólítja az összes pártszervezeteket, pártellenőrző bizottságokat, a gazdasági, szövetkezeti,

kereskedelmi, bank- stb. intézményekben dolgozó valamennyi párttagot, hogy harcoljanak a takarékosságért.

Április 26. Sztálin levelet ír L. M. Kaganovicsnak és az Ukrajnai Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága Politikai Irodája többi tagjának.

Április 30. Sztálin levelet ír a SzK(b)P Központi Bizottságának tagjaihoz, amelyben leleplezi Zinovjev frakciós tevékenységét.

Május 1. Sztálin jelen van a moszkvai helyőrség csapatainak díszszemléjén és a moszkvai dolgozók felvonulásán a Vörös Téren.

Május 5. Sztálin beszélget a sajtó dolgozóival.

Május 7. Sztálin a KIVB-ba delegált SzK(b)P-küldöttség Irodájának ülésén felszólal D. Z. Manuilszkijnak „A visszájára fordított mensevizmusról és a szociálfasizmusról" c. cikkével kapcsolatban, amely a „Kommunyisztyicseszkij Intyernacional" 1926 áprilisi, 4. (53.) számában jelent meg.

Május 8. Sztálin levelet ír a KIVB SzK(b)P-küldöttségének tagjaihoz, amelyben leleplezi Zinovjevnek a Kommunista Internacionáléban kifejtett frakciós tevékenységét.

Május 11. Sztálin értesíti a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa pá-

rizsi és berlini képviselőit arról, hogy az angol trade-unionok Főtanácsa visszautasította a Szovjetunió munkásainak a sztrájkoló angol bányászok számára felajánlott pénzsegítségét.

Május 15. Sztálin újabb levelet ír a KIVB SzK(b)P-küldöttsége tagjainak, amelyben leleplezi Zinovjevnek a Kommunista Internacionáléban kifejtett frakciós tevékenységét.

Május 16. Sztálin és Molotov a SzK(b)P Központi Bizottságában beszélgetnek a sajtó dolgozóival.

Sztálin beszélget a Szovjetunió Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetsége Központi Bizottságának és a Kommunista Ifjúsági Internacionálénak vezető funkcionáriusaival.

Június 1. Sztálin Tifliszbe érkezik.

Június 2. Sztálin megtekinti a zemoavcsali vízierőművet. Az erőmű megtekintése után grúz nyelven bejegyzi a látogatók könyvébe: „Éljen a mi építésünk és éljenek az építésben résztvevő munkások, technikusok, mérnökök." A bejegyzés megjelent a „Zarja Vosztoka" („Kelet Hajnala") 1926 június 3-i, 1191. számában és a „Pravda" június 12-i, 133. számában.

Június 3. Sztálin levelet ír V. M. Molotovnak,

amelyben leleplezi Trockij és Zinovjev szakadár, kapituláns politikáját és meghatározza a SzK(b)P Központi Bizottságának vezérvonalát a nemzetközi politika terén.

Sztálin jelen van a Tifliszi Állami Opera előadásán. A felvonásközi szünetben beszélget M. Balancsivadze zeneszerzővel „Tamar Cbieri" című operájáról és a grúz operazenéről és rámutat arra, hogy az orosz zeneszerzők, különösen Csajkovszkij, hatással voltak a grúz zeneszerzőkre.

Június 8. Sztálin a tifliszi vasúti főműhelyek munkásainak gyűlésén beszédet mond „Az angliai sztrájkról és a lengyelországi eseményekről" és válaszol a főműhelyek munkásainak üdvözletére. A beszéd és a válasz a „Zarja Vosztoka" 1926 június 10-i, 1197. számában és a „Pravda" június 16-i, 136. számában jelent meg.

Június 13. A „Bakinszkij Rabocsij" („Bakui Munkás") 135. számában megjelenik Sztálin válasza a bakui munkásoknak, akik meghívták, hogy utazzék Bakuba.

Június. Sztálint megválasztják a Kommunista Akadémia rendes tagjává.

Július 4. Sztálin a Kaukázusból Moszkvába utazik.

Július 8. A „Rabocsaja Pravdá"-ban — a

Grúziai Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának és Tifliszi Bizottságának, a Grúziai Szakszervezetek Tanácsának és a Munkás-, Paraszt- és Vöröskatonaküldöttek Tifliszi Szovjetjének lapjában — megjelenik Sztálin üdvözlete, amelyet a lap ezredik számának megjelenése alkalmából küldött.

Július 14—23. Sztálin vezeti a SzK(b)P Központi Bizottsága és Központi Ellenőrző Bizottsága együttes plénumának munkáját.

Július 14. Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénumán felszólal a munkabér kérdésével kapcsolatban.

Július 15. Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénumán beszédet mond a Politikai Irodának az angliai, lengyelországi és kínai eseményekkel kapcsolatos határozatairól szóló bejelentésével kapcsolatban.

Július 22. éjjel 1 óra. Sztálin díszőrséget áll a Szövetségek Házában F. E. Dzerzsinszkij ravatalánál.

Sztálin F. E. Dzerzsinszkijről írt nekrológja megjelenik a „Pravda" 166. számában.

Sztálin a SzK(b)P Központi Bizott-

ságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénuma reggeli ülésén beszédet mond a Központi Ellenőrző Bizottság Elnökségének Lasevics és mások ügyéről és a pártegységről előadott jelentésével kapcsolatban.

17 óra 30 perc. Sztálin többedmagával kiviszi F. E. Dzerzsinszkij koporsóját a Szövetségek Házából.

Július 24. Sztálin beszélget az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság — Egyesített Állami Politikai Főigazgatóság (VCsK—OGPU) munkatársaival F. E. Dzerzsinszkij halálával kapcsolatban.

Július 27. Sztálin beszélget a lengyel kommunista párt küldötteivel.

Július 28. Sztálin beszélget az angol Labour-pártnak a Szovjetunióba érkezett képviselőjével.

Sztálin beszélget a finn kommunista párt küldöttjével.

Augusztus 6. Sztálin válaszol az indiai kommunista párt küldöttségének levelére.

Augusztus 7. Sztálin a KIVB ülésén beszédet mond „Az Angol-Orosz Bizottságról".

Augusztus 13. Sztálin levelet ír a SzK(b)P Központi Bizottsága és Központi Ellenőrző Bi-

zottsága tagjainak, amelyben leleplezi Trockij és Zinovjev pártellenes magatartását a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának júliusi plénumán.

Szeptember 21. Sztálin táviratot ír a „Daily Worker", az Amerikai Kommunista Párt lapja szerkesztőségének.

Október 8. Sztálin levelet ír Szlepkovhoz a „Pravda" 1926 október 8-i számában megjelent cikkével kapcsolatban.

Október 11. Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának ülésén beszédet mond „A pártonbelüli harc mérséklésének rendszabályairól".

Október 19. Sztálint a SzK(b)P Leningrád-kormányzósági Bizottságának kibővített plénumán megválasztják küldöttnek a SzK(b)P XV. országos konferenciájára.

Október 21 és 25 között. Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának megbízásából téziseket ír „Az ellenzéki blokkról a SzK(b)P-ban".

Október 22. A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának Elnöksége Sztálint jelöli ki az orosz kérdés előadójának a KIVB VII. kibővített plénumára.

Október 23. A SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának

együttes plénuma Sztálint jelöli ki „Az ellenzékről és a párt belső helyzetéről" szóló napirendi pont előadójául a SzK(b)P XV. országos konferenciájára.

Október 25. A SzK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája jóváhagyja Sztálinnak a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának októberi együttes plénumán előterjesztendő téziseit: „Az ellenzéki blokk a SzK(b)P-ban".

Október 26. A „Pravda" és az „Izvesztyija" 247. száma közli Sztálin téziseit: „Az ellenzéki blokk a SzK(b)P-ban".

Sztálin a SzK(b)P Központi Bizottsága és Központi Ellenőrző Bizottsága együttes plénumának ülésén beszédet mond „Az ellenzéki blokk a SzK(b)P-ban" című tézisek védelmében. A plénum a téziseket a SzK(b)P XV. országos konferenciája elé terjesztésre jóváhagyja.

Október 26— november 3. Sztálin vezeti a SzK(b)P XV. országos konferenciájának munkáját.

November 1. Sztálin a XV. országos konferencia ülésén előadói beszédet mond „Az ellenzékről és a párt belső helyzetéről". A beszéd a „Pravda" és az „Izvesztyija" 1926 november 5-i és 6-i, 256. és 257. számában jelent meg.

November 3. Sztálin a SzK(b)P XV. országos kon-

ferenciájának ülésén zárszót mond „Az ellenzékről és a párt belső helyzetéről" tartott előadói beszédéhez. A zárszó a „Pravda" és az „Izvesztyija" 1926 november 12-i, 262. számában jelent meg.

November 6. Sztálin válaszlevelet ír a „Leningradszkaja Pravda" szerkesztőségének, melyben értesíti a szerkesztőséget, hogy nem egyezik bele abba, hogy közöljék Jerome Davis-szel, a Yale Egyetem (Amerika) professzorával folytatott beszélgetését, melynek meghamisított szövege megjelent a „New York American" c. lapban.

November 7. Sztálin jelen van a moszkvai helyőrség csapatainak díszszemléjén és a moszkvai dolgozók ünnepi felvonulásán a Vörös Téren.

November 15. Megjelenik Sztálin „A szociáldemokrata elhajlás pártunkban" c. brosúrája, mely a SzK(b)P XV. országos konferenciáján elhangzott előadói beszédének és zárszavának szövegét tartalmazza.

November 20. Sztálin a KIVB Elnökségének ülésén ismerteti a Végrehajtó Bizottság VII. kibővített plénuma számára „A SzK(b)P belső helyzetéről" készített előadói beszédének tervezetét.

November 22—december 16. Sztálin résztvesz a KIVB VII. kibővített plénumának munkájában.

November 22. Sztálint a KIVB VII. kibővített plénumának első ülésén megválasztják a plénum Elnökségének és Politikai Bizottságának tagjává.

November 29—30. Sztálin vezeti a KIVB VII. kibővített plénumára kiküldött SzK(b)P-küldöttség Irodájának ülését.

November 30. Sztálin a KIVB VII. kibővített plénuma kínai bizottságának ülésén beszédet mond „A kínai forradalom távlatairól".

TARTALOM

A Marx—Engels—Lenin Intézet előszava V

A JOBBOLDALI ÉS „ULTRABALOLDALI" ELHAJLÁSOK ELLENI HARCRÓL. *Két beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága Elnökségének ülésén. 1926 január 22* ..... 1—11

I. 1
II. 5

ELŐSZÓ „A LENINIZMUS KÉRDÉSEI" C. GYŰJTEMÉNY ELSŐ KIADÁSÁHOZ 12

A LENINIZMUS KÉRDÉSEIHEZ ..... 14—97

I. A leninizmus meghatározása 14
II. A leninizmus lényege 17
III. A „permanens" forradalom kérdése 19
IV. A proletárforradalom és a proletárdiktatúra 22
V. A párt és a munkásosztály a proletárdiktatúra rendszerében 34
VI. A szocializmus győzelme *egy* országban ... 65
VII. Harc a szocialista építés győzelméért 82

A PARASZTSÁGRÓL MINT A MUNKÁSOSZTÁLY SZÖVETSÉGESÉRŐL. *Válasz P. F. Boltnyev, V. I. Jefremov és V. I. Ivlev elvtársaknak* 98

A SZOCIALIZMUS ORSZÁGUNKBAN LEHETSÉGES FELÉPÍTÉSÉRŐL. *Válasz Pokojev elvtársnak* 102

KOTOVSZKIJ ELVTÁRSRÓL 106

BESZÉD A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA VI. KIBŐVÍTETT PLÉNUMÁNAK FRANCIA BIZOTTSÁGÁBAN. *1926 március 6* 107

A NEMZETKÖZI KOMMUNISTA NŐNAPRA.... 116

BESZÉD A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA VI. KIBŐVÍTETT PLÉNUMÁNAK NÉMET BIZOTTSÁGÁBAN. *1926 március 8* 117

A SZOVJETUNIÓ GAZDASÁGI HELYZETÉRŐL ÉS A PÁRT POLITIKÁJÁRÓL. *Beszámoló a leningrádi szervezet aktivájának a SzK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkájáról. 1926 április 13* .....125—158

I. Az új gazdasági politika két időszaka 126
II. Irányt vettünk az iparosításra 128
III. A szocialista felhalmozás kérdései 130
IV. A felhalmozás helyes felhasználása. A takarékosság 138
V. Meg kell teremteni az ipar építőinek kádereit 147
VI. Fokoznunk kell a munkásosztály aktivitását 149
VII. Szilárdítsuk meg a munkások és a parasztok szövetségét 150
VIII. Meg kell valósítani a pártonbelüli demokráciát 153
IX. Óvjuk meg a párt egységét 155
X. Következtetések 156

KAGANOVICS ELVTÁRSNAK ÉS AZ UKRAJNAI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI IRODÁJA TÖBBI TAGJÁNAK 159

AZ ANGLIAI SZTRÁJKRÓL ÉS A LENGYELORSZÁGI ESEMÉNYEKRŐL. *Előadás a tifliszi vasúti főműhelyek munkásainak gyűlésén. 1926 június 8* .....165—183

Miért tört ki az angliai sztrájk? 165
Miért bukott el az angliai általános sztrájk? ... 170
Az általános sztrájk tanulságai 174

Néhány következtetés 176
A legutóbbi lengyelországi eseményekről 178

VÁLASZ A TIFLISZI VASÚTI FŐMŰHELYEK MUNKÁSAINAK ÜDVÖZLETÉRE. *1926 június 8* 184

AZ ANGOL-OROSZ EGYSÉGBIZOTTSÁGRÓL. *Beszéd a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénumán. 1926 július 15* 187

F. DZERZSINSZKIJ. *(F. Dzerzsinszkij halálára)* .. 205

AZ ANGOL-OROSZ BIZOTTSÁGRÓL. *Beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága Elnökségének ülésén. 1926 augusztus 7* 207

A „DAILY WORKER", AZ AMERIKAI MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI LAPJA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ 219

LEVÉL SZLEPKOVHOZ 221

A PÁRTONBELÜLI HARC MÉRSÉKLÉSÉNEK RENDSZABÁLYAIRÓL. *Beszéd a SzK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának ülésén. 1926 október 11* 224

AZ ELLENZÉKI BLOKK A SZOVJETUNIÓ KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRTJÁBAN. *Tézisek a SzK(b)P XV. országos konferenciája számára, amelyeket a konferencia elfogadott és a SzK(b)P Központi Bizottsága jóváhagyott* .....229—248

I. Az „új ellenzék" trockizmusba való átmenete forradalmunk jellegének és távlatainak fő kérdésében 231
II. Az ellenzéki blokk gyakorlati platformja.. 237
III. Az ellenzéki blokk „forradalmi" szavai és opportunista tettei 243
IV. Következtetések 247

SZOCIÁLDEMOKRATA ELHAJLÁS PÁRTUNKBAN. *Előadói beszéd a SzK(b)P XV. országos konferenciáján. 1926 november 1* .....249—316

I. Az ellenzéki blokk fejlődésének szakaszai ..249—261

1. Az első szakasz 250
2. A második szakasz 251
3. A harmadik szakasz 253
4. A negyedik szakasz 254
5. Lenin és a pártonbelüli blokk kérdése 256
6. Az ellenzéki blokk bomlásának folyamata .. 258
7. Mire számít az ellenzéki blokk? 259

II. Az ellenzéki blokk alapvető hibája .....261—304

1. Előzetes megjegyzések 262
2. Leninizmus vagy trockizmus? 268
3. Az OK(b)P XIV. konferenciájának határozata 283
4. Az „új ellenzék" átpártolása a trockizmushoz 286
5. Trockij kibúvója. Szmilga. Radek 292
6. Építésünk távlatai kérdésének döntő jelentősége 297
7. Az ellenzéki blokk politikai távlatai 300

III. Az ellenzéki blokk politikai és szervezeti hibái 305

IV. Néhány következtetés 312

ZÁRSZÓ A „SZOCIÁLDEMOKRATA ELHAJLÁS PÁRTUNKBAN" C. ELŐADÓI BESZÉDHEZ. *1926 november 3* .....317—381

I. Néhány általános kérdésről .....317—337

1. A marxizmus nem dogma, hanem a cselekvés vezérfonala 317
2. Lenin néhány megjegyzése a proletárdiktatúráról 327
3. A tőkés országok fejlődésének egyenlőtlenségéről 332

II. Kamenyev Trockij számára egyengeti az utat 337

III. Hihetetlen zűrzavar, avagy Zinovjev a forradalmiságról és az internacionalizmusról . 347

IV. Trockij meghamisítja a leninizmust .....355—375

1. Trockij bűvészmutatványai, avagy a „permanens forradalom" kérdése 355

2. Zsonglőrködés idézetekkel, avagy Trockij meghamisítja a leninizmust 365
3. „Apróságok" és mókák 372

V. Az ellenzék gyakorlati platformja. A párt követelései 375
VI. Összefoglalás 378

A KÍNAI FORRADALOM TÁVLATAIRÓL. *Beszéd a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának Kínai Bizottságában. 1926 november 30* .....382—400

I. A kínai forradalom jellege 382
II. Az imperializmus és az imperialista intervenció Kínában 384
III. A kínai forradalmi hadsereg 387
IV. A jövendő hatalom jellege Kínában 390
V. A parasztkérdés Kínában 393
VI. A proletariátus és a proletariátus hegemóniája Kínában 397
VII. A kínai ifjúság kérdése 398
VIII. Néhány következtetés 399

Jegyzetek 401

Életrajzi adatok (1926 január—november) 421

4778. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.